

เอนก ประสงค์

แง่คิด-ความรู้ ใช้ได้ตามอริยาศัย

ศ.(พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทนำ

ความรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน หนังสือ “เอนกประสงค์” เล่มนี้ มุ่งสร้างโอกาสการเข้าถึง เรื่องราวรอบด้าน ผ่านหน้าต่างหลายบาน ประตุหลากหลายมิติจากอดีต มาถึงปัจจุบัน ไปสู่นาคต เรียกได้ว่าอ่านแล้ว สามารถเอาไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ได้หลากหลายแล้วแต่ความประสงค์ของผู้อ่าน ไม่ต่างจากความหมายของคำว่าเอนกประสงค์เลยทีเดียว หนังสือเล่มนี้เป็นเสมือนเส้นทางลัดสู่โลกกว้างที่ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ตั้งใจถ่ายทอดประสบการณ์การวิจัย การทำงาน การเดินทาง และความสนใจในเรื่องต่างๆ ของท่านผู้อ่านทุกช่วงวัย

จากความเป็นปราชญ์ เป็นนักคิดระดับแนวหน้าของประเทศ ดร.เอนกได้เล่าให้เราฟังถึงมุมมองของท่านเกี่ยวกับความสำคัญของภูมิยุทธศาสตร์ของไทยที่สะท้อนให้เห็นว่าสยามหรือไทยเราเป็นชาติที่มีความเป็นโลกาภิวัตน์มานานมากแล้ว พระมหากษัตริย์ทรงมีพระปรีชาญาณและสายพระเนตรที่ยาวไกลในการที่จะยังคงให้กรุงศรีอยุธยาอยู่เป็นเมืองหลวงของเราเป็นเวลากว่า 417 ปี ทรงเลือกให้ทะเลนำบททำให้เราสามารถค้าขายติดต่อกับต่างชาติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยา จนมาถึงปัจจุบันที่โลกตะวันตกมีความสำคัญลดน้อยลง โลกตะวันออกมีความสำคัญมากขึ้น ด้วยภูมิยุทธศาสตร์โลกแบบนี้ ก็ชวนให้คิดว่าแล้วไทยจะนำความสำเร็จในอดีตมาช่วยชี้นำอนาคตอย่างไร

ดร.เอนก ยังย้ำให้ตระหนักอีกว่า คนไทยของเราเก่ง สามารถไปศึกษาไปเรียนจบจากวิทยาการสาขาที่ไม่ง่ายจากสถาบันการศึกษาชั้นนำของโลก แต่เมื่อกลับมาดูบุคลากรภายใต้ระบบนิเวศวิจัยและพัฒนาของเรา อย่างเช่นระบบสาธารณสุขของไทย เราอาจต้องกลับมาพิจารณาแล้วว่าแล้วในอนาคต เราอยากให้แพทย์ ให้หมอของเราเป็นอย่างไร ท่านให้มุมมองเกี่ยวกับแพทย์ในอนาคตไว้อย่างน่าสนใจ จากภาวะที่เราประสบสถานการณ์ COVID-19 ในช่วงสองปีกว่าๆ ที่ผ่านมา เราต้องมองยาวออกไปว่าการฝึกแพทย์ ฝึกพยาบาล ในสภาพการที่อาจจะเรียกได้ว่าภาวะปกติอาจจะไม่มีแล้วอีกต่อไปนั้น ต้องฝึกกันอย่างไร ทุกวันนี้ค่าใช้จ่ายระบบสาธารณสุขของเราสูงมาก จะทำอย่างไรให้ไทยมีหมอสร้าง และหมอเสริมให้มากกว่าหมอซ่อม หรือทำอย่างไรที่จะช่วยกันเปลี่ยนจากแพทย์และหมอที่เป็นค่าใช้จ่ายจากการให้บริการทางสังคม มาเป็นรายได้ทางเศรษฐกิจ และจะทำอย่างไรให้เทคโนโลยีอย่าง Artificial Intelligence (AI) ได้เข้ามามีบทบาทให้เรามี Doctor-intensive มากขึ้น หมอสามารถให้เวลา และใช้เวลากับคนไข้ได้อย่างมีคุณภาพได้มากยิ่งขึ้น หรืออีกมุมมองหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือ การชุกชุมแพทย์แผนไทยให้นักเรียนแพทย์ได้มีโอกาสเรียนภายใต้หลักสูตรของแพทย์แผนปัจจุบัน

นอกจากความเป็นปราชญ์แล้ว ดร.เอนกยังนับได้ว่าเป็นนักรัฐศาสตร์และนักวิชาการชั้นนำอีกท่านของประเทศ ท่านได้เล่าให้เราฟังเกี่ยวกับเรื่องของภูมิทัศน์ประชาธิปไตย เชื่อมโยงมายังสถาบันพระมหากษัตริย์กับพัฒนาการของประเทศไทย หากจะพูดถึงความหมายของภูมิทัศน์นั้น เราคงไม่สามารถมองได้เพียงแค่สิ่งแวดล้อม แต่

ยังต้องรวมไปถึงสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย ท่านได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับภูมิทัศน์ประชาธิปไตยที่มีวิวัฒนาการมาช้านาน เริ่มจากตัวอย่างของประเทศอังกฤษที่มีการปกครองแบบราชาธิปไตยมาเป็นพันๆปี และทุกวันนี้ก็ยังคงเป็นแบบราชาธิปไตยอยู่แต่เป็นแบบที่มีรัฐธรรมนูญกำกับ ส่วนประเทศฝรั่งเศสนั้นมีภูมิทัศน์ประชาธิปไตยที่ต่างไปจากของอังกฤษ ฝรั่งเศสมีความเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิทธิธรรมชาติโดยมนุษย์ ส่วนของสหรัฐอเมริกา นั้น ก็มีความน่าสนใจไม่แพ้กัน เพราะอเมริกาเริ่มต้นด้วยการเป็นอาณานิคมมาก่อน เรียกว่าเป็นคนอังกฤษเดิมที่หนีไปอยู่อเมริกา โดยมีอุดมคติเกี่ยวกับการปกครองตนเอง (Self-Governance) ติดมาด้วย

ภูมิประชาธิปไตยของไทย มีความโดดเด่นที่เห็นได้ชัดคือ การปกครองแบบ Top Down และเป็นประเทศที่พระมหากษัตริย์รักษาเอกราชของชาติมาได้กว่า 700 ปี การที่เราดำรงความเป็นเอกราชมาอย่างยืนยาวนี้เป็นสิ่งที่เราควรภูมิใจ เพราะหากเราตั้งคำถามว่าชาติที่พัฒนาแล้ว ชาติที่มีอารยะแล้ว ดูจากตรงไหน เราดูได้จากหลายปัจจัย แต่ถ้าถามเข้าไปลึกๆ เราจะพบว่าชาติที่พัฒนาหรืออารยะนั้นจะต้องเป็นชาติที่มีปัจจุบันที่ดี ทุกคนพอใจกับปัจจุบัน มีอนาคตที่ดียิ่งขึ้นรอคอยอยู่ และก็มีอดีตที่ตีงามด้วย หนึ่งในอดีตที่สำคัญของไทยคือการมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่กับเราอย่างยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้พระมหากษัตริย์ไทยเป็นหนึ่งในพระมหากษัตริย์ 20 กว่าพระองค์ที่ปกครอง 48 ประเทศในโลกนี้ โลกของเรามีอยู่ประมาณ 200 ประเทศ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 40 ประเทศ แต่ถ้านับเป็นองค์พระมหากษัตริย์แล้วมีเพียง 20 กว่าพระองค์เท่านั้น

ด้วยความรู้ไม่ได้อยู่เพียงในห้องเรียน โลกมุสลิมที่เล่าสู่กันฟัง ในหนังสือเล่มนี้เป็นแง่คิดและมุมมองของ ดร.เอนกที่ได้จากการทำเรื่องมุสลิมศึกษา และอิสลามศึกษามา 15 ปี และยังหมายรวมถึงมุสลิมและอิสลามที่เป็นปรากฏการณ์ระดับโลก ที่เรียกได้ว่าส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เกิดจากการเดินทางท่องเที่ยวในหลายประเทศ เราพบว่าสมัยที่โลกมุสลิมมีศูนย์กลางใหญ่ๆ อยู่ที่ดามัสกัส ประเทศซีเรีย อิสลามขยายตัวรวดเร็วมาก เป็นเพราะอิทธิพลศาสนา ทำให้รวมคน รวมกำลังได้อย่างมหาศาล ถ้ามองเข้ามาใกล้ตัวเราในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เรารับเอาศาสนาอิสลามมาเป็นที่ยึดเหนี่ยวเพราะเห็นว่าคนมุสลิมเป็นคนเก่ง มีความรอบรู้ ทั้งเรื่องการเดินเรือ คำขाय ศิลปะวิทยาการ เรียกว่าอารยธรรมเดิมของอยุธยา รัตนโกสินทร์ ได้รับสิ่งดีงามมาจากอารยธรรม วิทยาการของอิสลามไม่น้อย

เมื่อพูดถึงเอเชียอาคเนย์แล้ว คงอดไม่ได้ที่จะต้องพูดถึงอีกมิติของเอเชียอาคเนย์ในฐานะที่เป็นพื้นที่สองมหาอำนาจของโลกมาพบกัน ความสามารถทางการแข่งขันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจีนและสหรัฐอเมริกานี้ ถือว่าหายใจรดต้นคอในหลายสาขา เป็นเรื่องที่ยุทธต้องจับตามองอย่างละเอียดถี่ถ้วนไม่ได้เลยทีเดียว

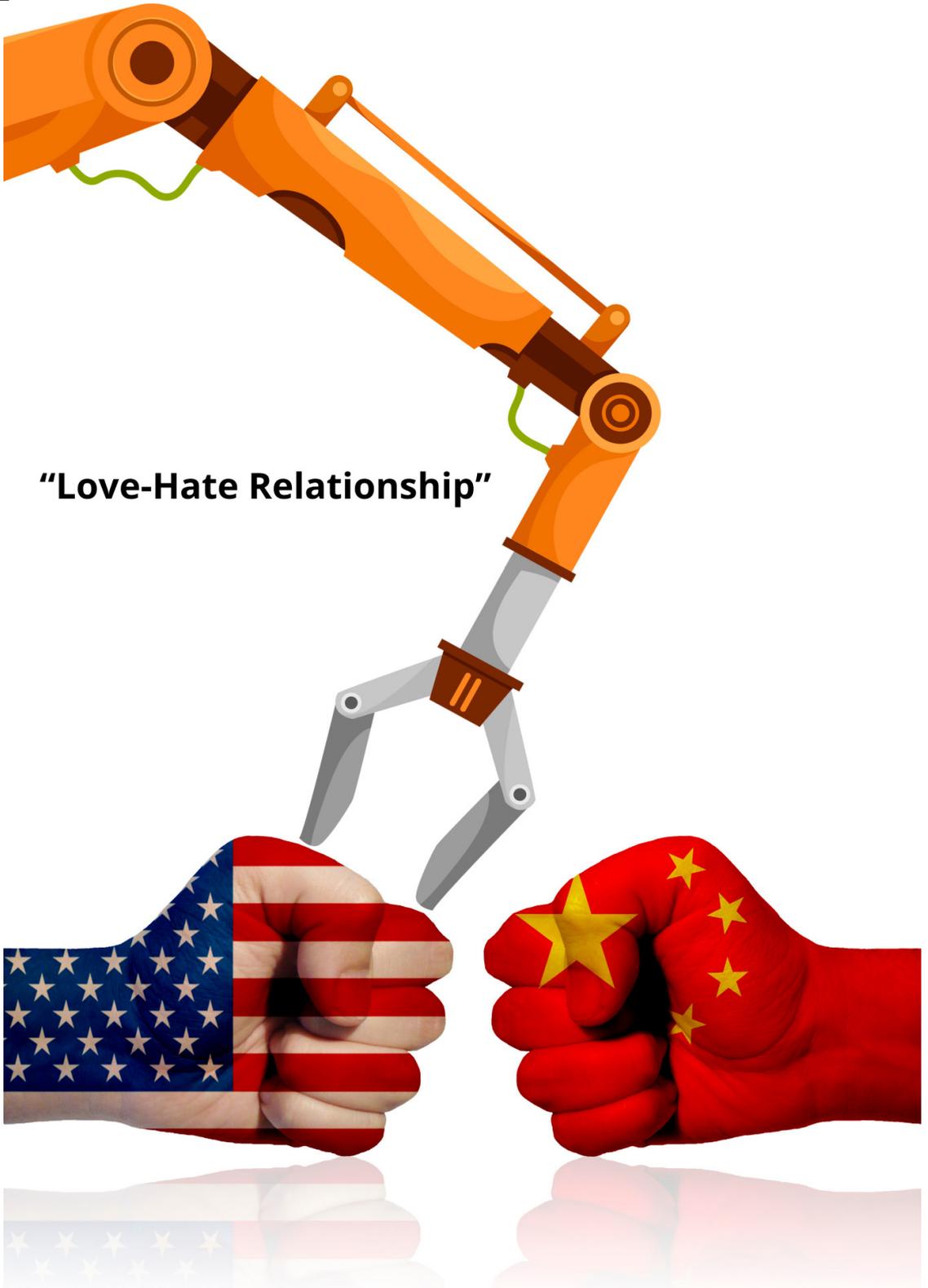
อีกบทบาทสำคัญของ ดร.เอนกที่เป็นที่ประจักษ์ไม่แพ้การเป็นนักปราชญ์ นักคิด นักรัฐศาสตร์ และนักวิชาการของท่านคือ บทบาทการเป็นผู้นำในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในช่วงสองปีที่ผ่านมา ผลงานของกระทรวง อว. เป็นที่ประจักษ์ให้เห็นความสำเร็จครั้งสำคัญในการขับเคลื่อนการ

ปฏิรูประบบอุดมศึกษา ที่ได้นำมาเล่าในหนังสือเล่มนี้ ประกอบด้วย
กันสิบเรื่อง ได้แก่ 1. การออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์
ผลงานวิจัยและนวัตกรรม 2. การอนุญาตให้กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรมสามารถให้เงินกับเอกชนในการทำวิจัยได้ 3. การตั้ง
กองทุนพัฒนาการอุดมศึกษา 4. การแบ่งมหาวิทยาลัยออกเป็นประเภท
ต่างๆ 5. การออกเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการเพิ่มขึ้นจากการขอ
เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการด้วยการตีพิมพ์ 6. การยกเลิกเวลาอันเป็น
ข้อจำกัดในการศึกษาจบของนักศึกษา 7. การเพิ่มมหาวิทยาลัยจำนวน
25 แห่งลงนาม MOU ร่วมกันเพื่อให้นักศึกษาระดับปริญญาโทและ
เอกสามารถลงทะเบียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ 8. กองทุนเงินให้กู้ยืม
เพื่อการศึกษา (กยศ.) สามารถให้เงินแก่นักศึกษาในสาขาที่ประเทศ
ต้องการโดยอาจไม่ต้องจ่ายเงินคืนได้ 9. การมี Sandbox อุดมศึกษา
เพื่อปลดล็อกกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อหลักสูตร หรือกิจกรรมต่างๆ
ภายใต้ระบบอุดมศึกษา และท้ายที่สุดคือ 10. การตั้งวิทยาลัย
สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ที่รู้จักกันว่า
“อีชชา” และวิทยาลัยทางวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ที่เรียกว่า
“อีชวิทย์”

สุดท้ายนี้ คงต้องถามท่านว่าท่านพร้อมหรือยังที่จะก้าวออก
จากห้องเรียนไปสู่โลกกว้างผ่านหนังสือ “เอนกประสงค์” ที่ได้รับการ
ถ่ายทอดจากนักปราชญ์ นักคิด นักรัฐศาสตร์ นักวิชาการชั้นนำ
หนึ่งของประเทศ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์

สารบัญ

บทนำ	2
1. จีน - อเมริกา เปรียบเทียบสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	9
2. สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง	29
3. ภูมิทัศน์ประชาธิปไตย	57
4. พระมหากษัตริย์กับพัฒนาการของประเทศไทย	99
5. ภูมิยุทธศาสตร์ไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	127
6. โลกมุสลิมในสายตาของ รมว.อว.: ประสบการณ์ วิจัย และแง่คิด	155
7. การแพทย์และหมอในอนาคต	177
8. ปฏิรูปอุดมศึกษา : เริ่มแล้ว และจะหยุดไม่ได้	205
9. การปฏิรูปอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมไทย ไม่มีวันหยุดยั้ง	239

"Love-Hate Relationship"

1

จีน - อเมริกา เปรียบเทียบสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

เอเชียอาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ซึ่งเงินมาพบกับอินเดีย แลกเปลี่ยน ส่งมอบวัฒนธรรมแก่กัน ถือเป็นปรากฏการณ์สามเสาของจีน สุวรรณภูมิ และอินเดีย โดยมีตัวเชื่อมของปรากฏการณ์สามเสา ได้แก่ การค้า และศาสนาพุทธ ในยุคอาณานิคมเมื่อสามสี่ร้อยปีที่แล้ว เอเชียอาคเนย์เป็นพื้นที่ซึ่งประเทศมหาอำนาจจากยุโรปมาพบกัน แบ่งไปอยู่ใต้การปกครองแต่ละฝ่าย ยังเหลืออีกแต่สยามหรือประเทศไทยเท่านั้นที่ยังคงเป็นเอกราช ปัจจุบัน เอเชียอาคเนย์ยังคงเป็นพื้นที่ที่จีนกับอเมริกา สองอภิมหาอำนาจของโลกมาพบกัน แต่เมื่อพูดถึงความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแล้ว จีนถือเป็นมหาอำนาจอันดับสองที่อยู่ใกล้กับหมายเลขหนึ่งอย่างสหรัฐอเมริกา

ในเรื่องขีดความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ในปี ค.ศ.2020 สหรัฐฯ ยังเป็นอันดับหนึ่งของโลก จีนเป็นอันดับแปด แต่ถ้ามาดูด้านความเข้มข้นทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Concentration) ที่มีการวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ของประเทศ อันได้แก่ (1) สัดส่วนของงบวิจัยและพัฒนา (R&D) ต่อ GDP ทั้งหมด (2) บุคลากรที่อยู่ในด้านการวิจัยและพัฒนาต่อหัวของประชากรทั้งหมด (3) ผลผลิตภาพที่แสดงออกทางด้านผลงานตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและพัฒนา (4) จำนวนบุคลากรที่ทำงานอยู่ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (5) จำนวนสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง Hi-tech (6) การใช้หุ่นยนต์ (Robot) จะพบว่า ใน

ปี ค.ศ. 2020 สหรัฐเป็นอันดับหนึ่งของโลก ตามมาด้วยจีนเป็นอันดับสอง เรียกว่าสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหรัฐกับจีนนั้น ใกล้เคียงกันมาก เกือบจะอยู่เป็นจุดเดียวกัน พุดง่าย ๆ ก็คือ หมายเลขหนึ่งกับหมายเลขสองอยู่ในระดับชั้นหรือลีก (League) หนึ่งเลยที่เป็นระดับนำ ส่วนหมายเลขสาม สี่ ห้า อยู่ในระดับชั้นรองลงไปชัดเจน

ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ของสหรัฐยังอยู่อันดับ 1 ของโลก ส่วนจีนเป็นอันดับ 10 แต่ถ้าดูโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีคือเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ที่เอาไปปฏิบัติได้ สหรัฐอเมริกาเป็นอันดับ 6 ของโลก และจีนเป็นอันดับ 10 ของโลก ความสามารถด้านนวัตกรรมของจีนเข้ามาอยู่ในระดับเดียวกับกับสหรัฐแล้ว จากที่เคยต่ำกว่ามาก ปัจจุบัน สหรัฐในปี ค.ศ. 2020 เป็นอันดับ 3 ของโลกในด้านนวัตกรรม จีนเป็นอันดับที่ 14 ของโลก

ส่วนสมรรถนะความสามารถที่วัดจากการตีพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในวารสารวิชาการ โดยอิงจาก Nature Index นั้น จะพบว่าจีนขึ้นเป็นอันดับสอง รองจากอเมริกา แต่เหนือกว่าเยอรมนี และเมื่ออยู่ในระดับสถาบันแล้ว Chinese Academy of Sciences (CAS) นำมาเป็นอันดับหนึ่งของโลก และถ้าขยับสายตามาเฟื่องเลี้ยงดูที่ดาวรุ่ง หรือ Rising Stars ของโลกในระหว่างปี 2019- 2020 เราอาจจะเรียกได้ว่ามีพลวัตสูงมาก เพราะมีหลายสถาบันที่เราไม่เคยได้ยิน หรือไม่เคยคาดคิดมาก่อน ซึ่งหลายสถาบันนั้นๆ ล้วนเป็นสถาบันที่ของประเทศจีน

”

จีน - อเมริกา

เปรียบเทียบสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี¹

เอเชียอาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งปัจจุบันรวมตัวกันอยู่ในรูปของอาเซียน หรือในอดีตไกลโพ้นในยุคสุวรรณภูมิ ย้อนไปสองพันกว่าปีที่แล้วเป็นต้นมา เป็นอาณาบริเวณที่อิทธิพลระดับโลกมาพบกัน เป็นเวทีการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระดับโลกอยู่เป็นระยะ ๆ เสมอมา สาเหตุหลักมาจากภูมิศาสตร์ เช่น ในยุคสุวรรณภูมิเมื่อสองพันกว่าปีที่แล้ว หรือในยุคทวารวดีศรีวิชัย เมื่อพันกว่าปีที่แล้ว เอเชียอาคเนย์เป็นพื้นที่ซึ่งจีนมาพบกับอินเดีย มาแลกเปลี่ยน ส่งมอบวัฒนธรรมแก่กัน เป็นปรากฏการณ์

1 การบรรยายพิเศษในการประชุม จปร. วิชาการ วันอังคารที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

สามเสาของจีน สุวรรณภูมิ และอินเดีย ในความเห็นของผม สิ่งสำคัญ มีอยู่สองประการที่เป็นตัวเชื่อมปรากฏการณ์สามเส้านี้ ได้แก่ การค้า และศาสนาพุทธ ดังจะเห็นได้จากการที่ศาสนาพุทธ ซึ่งออกมาจากอินเดีย ได้ถูกนำไปปฏิบัติในสุวรรณภูมิและในจีนด้วย ในบริเวณนี้สนทนากันด้วยศาสนาพุทธได้เป็นอย่างดี หรือในยุคอาณานิคม เมื่อสามสี่ร้อยปีที่แล้วจนถึงเมื่อร้อยปีที่แล้ว เอเชียอาคเนย์ก็เป็นพื้นที่ซึ่งฝรั่งมหาอำนาจจากยุโรปมาพบกัน มาประชันกัน มาขบเคี้ยวกัน ในที่สุดอังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ก็แบ่งเอเชียอาคเนย์ไปอยู่ใต้การปกครองของแต่ละฝ่าย คงมีประเทศสยามหรือประเทศไทย เท่านั้นที่รอดพ้นเงื้อมมือตะวันตกมาได้

ในยุคสงครามโลก เอเชียอาคเนย์ก็เป็นพื้นที่ซึ่งญี่ปุ่น ขบเคี้ยวแย่งชิงกับอังกฤษ อเมริกา ซึ่งประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของสนามรบนี้ และในยุคสงครามเย็นเมื่อไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา อเมริกา และชาติตะวันตกก็เข้ามาประชัน มาต่อสู้ขบเคี้ยวกับจีนและโซเวียต ณ ที่นี้ ครั้นต่อมาไม่นานโซเวียตและเวียดนามก็มาต่อสู้กับจีนและอาเซียนในบริเวณนี้ จนถึงปัจจุบัน เอเชียอาคเนย์ก็เป็นพื้นที่ซึ่งจีนกับอเมริกา สองอภิมหาอำนาจโลกมาพบกัน มาขบเคี้ยวกัน อเมริกา เป็นมหาอำนาจหมายเลขหนึ่ง จีนเป็นมหาอำนาจหมายเลขสอง มาขบเคี้ยว มาประชันขันแข่งกัน ณ บริเวณแห่งนี้เป็นหลักอีก

ถ้าหากถามประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนว่าเลือกเข้าข้างฝ่ายไหน ก็ไม่มีประเทศไหนอยากเลือกฝ่าย ทุกประเทศอยากอยู่กับทั้งสองอภิมหาอำนาจ แต่เราจะอยู่กับสองขั้วนั้นเท่าๆ กันได้หรือไม่ จะ

ดีกับเราหรือไม่ ถ้าอยู่อย่างนั้น เป็นคำถามที่จะต้องถามและตอบต่อไป เราจะมัวแต่กลัวอีกชั่วหนึ่งจะว่าหากเราไปใกล้ชิดกับอีกชั่วหนึ่ง ผมกลับคิดไปอีกทางนะครับ คือในทางการทูตก็ทำกันไป ทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกที่เราไม่เป็นพวกกับชั่วใดชั่วหนึ่ง เอาใจทั้งสองชั่ว อย่าห่างเหินทั้งสองชั่ว แต่ในทางเศรษฐกิจและในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผมคิดว่าเรายังจะต้องใช้ ต้องอาศัย ต้องร่วมกับเงินต่อไป เพราะว่าเงินนั้นมาแรง แล้วก็มียัตราเร่งสูงมาก เป็นการเติบโตแบบที่พวกเราในทางวิทยาศาสตร์คุ้นเคย คือเป็น Exponential Growth เป็น Disruptive Changes เพราะฉะนั้น เราก็มองหาทางที่จะได้ประโยชน์จากเงินมาก และที่สำคัญมากคือเงินอยู่ใกล้กับเรามาก เงินแสดงความเป็นพันธมิตร เป็นเพื่อนกับเราสูงมาก ที่สำคัญอีกประการคือเขามาหาเรา เข้ามหาเรา

อย่างไรก็ตาม การจะทำอะไรในทางบวกกับเงินเราต้องมีความซับซ้อนแบบเนียนที่จะไม่ทำให้สหรัฐ หรือประเทศตะวันตกอื่น ๆ รู้สึกเป็นลบกับเรา และถ้าเป็นไปได้เราจะไม่ยอมให้มีแต่กรอบความคิดเดียว คือโลกนี้หรือเอเชียอาคเนย์นี้จะต้องมีแค่สองอภิมหาอำนาจเท่านั้น และสองอภิมหาอำนาจนี้จะต้องขัดแย้งกันไปหรือทำสงครามกันเท่านั้น เราไม่ควรจะเชื่อในกรอบความคิดเช่นนั้น ผมเชื่อว่าเรากับอาเซียนต้องแสดงบทบาทที่จะประนีประนอมปรองดองสองมหาอำนาจนั้นให้ได้ด้วย กล่าวต่อไปว่าทำไมเราจะต้องสนใจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจีน ได้กล่าวมาแล้วว่าเงินกำลังเร่งทะยานขึ้นมาเร็วมาก สูงมาก

ในปัจจุบัน จีนเป็นมหาอำนาจอันดับสองทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่อยู่ใกล้กับหมายเลขหนึ่งคือสหรัฐอเมริกา ซึ่งต่างกับตอนที่อเมริกาและโซเวียตต่อสู้กันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในตอนนั้นสหรัฐอเมริกาเหนือกว่าโซเวียตอย่างชัดเจน มีแต่ด้านนิวเคลียร์ กำลังรบ อุตสาหกรรมทางทหารเท่านั้นที่โซเวียตใกล้สหรัฐ นอกนั้นสาขาอื่น ๆ อยู่ไกลจากสหรัฐมาก และในยุคนี้ เศรษฐกิจของโซเวียตไม่ติดอันดับเศรษฐกิจของประเทศในแนวหน้าของโลกเลย สิ่งนี้เป็นเหตุให้ในตอนนั้นเราบอกได้ว่าโซเวียตไม่มีประโยชน์กับเรามากนักในทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือในทางเศรษฐกิจ แต่เราพูดแบบนี้กับจีนไม่ได้ พูดไปเราก็จะเสียหายเอง

ผมขอเติมอีกนิดว่า อันดับหนึ่งกับอันดับสองในด้านสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหรัฐ กับจีนนั้น ใกล้เคียงกันมาก เกือบจะอยู่เป็นจุดเดียวกัน และอันดับหนึ่งกับอันดับสองนี้อยู่ห่างจากอันดับสาม สี่ ห้า ไกลมาก ถ้านับเป็นจำนวนนับที่วัดได้โดยวัดเป็นเท่า จะห่างกันประมาณสามเท่า อันดับหนึ่งกับอันดับสองมีสมรรถนะที่นับเป็นปริมาณจะห่างจากอันดับสาม สี่ ห้า ถึงสองเท่า หรือสามเท่า พูดง่าย ๆ ก็คือ หมายเลขหนึ่งกับหมายเลขสองอยู่ในระดับชั้นหรือลีก (League) หนึ่งเลยที่เป็นระดับนำ ส่วนหมายเลขสาม สี่ ห้า อยู่ในระดับชั้นรองลงไปชัดเจน

ผมจะอาศัยงานของหน่วยงานที่อยู่ในกระทรวง อว. ที่ผมเป็นรัฐมนตรี จำนวนสามหน่วยงานมาดูว่าสหรัฐกับจีนนั้น ใครนำใครในด้านไหน ด้านไหนสหรัฐนำ ด้านไหนจีนนำ ด้านไหนสู้กัน และมีแนวโน้มว่าใครจะเหนือกว่าในระยะไม่ไกลนัก ประการแรกจะหยิบ

รายงานของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ สวทช. ซึ่งเป็นหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใหญ่ มากของกระทรวง อว. มีนักวิจัยทั้งที่เป็นด็อกเตอร์และไม่ใช่ ด็อกเตอร์รวมกันถึง 1,800 คน มีศูนย์ต่าง ๆ ที่สำคัญจำนวนห้าศูนย์ ด้วยกัน ศูนย์ไบโอเทคทำเรื่องชีวภาพ ศูนย์เอ็มเทคทำเกี่ยวกับ เทคโนโลยีโลหะและวัสดุศาสตร์ ศูนย์เนคเทคทำเรื่องอิเล็กทรอนิกส์ และเรื่องคอมพิวเตอร์ ศูนย์นาโนเทคทำเรื่องเทคโนโลยีนาโน และศูนย์ เทคโนโลยีพลังงานแห่งชาติ ที่ต้องพูดถึงห้าศูนย์ ก็เพื่อจะชี้ให้เห็น ถึงความกว้างของสมรรถนะของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งชาติ ผมมีความเชื่อถือในรายงานของเขา เพราะเขา ใช้ความกว้างของเขาค้นหาขีดความสามารถและสมรรถนะในทาง วิทยาศาสตร์ของสองอภิมหาอำนาจเปรียบเทียบกัน แล้วผลเป็น อย่างไร

อันดับแรกคือความสามารถในการแข่งขันโดยรวม ไม่ เฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่หมายถึงด้านเศรษฐกิจ ด้านนวัตกรรม ด้านความสามารถของภาคเอกชนรวมทั้งหมด ปรากฏ ว่า สหรัฐ อยู่อันดับ 10 ของโลก จีนอยู่อันดับที่ 20 สหรัฐ เหนือกว่า แต่ก็พอจะพูดได้ว่าจีนอยู่ในระดับเดียวกับสหรัฐแล้ว ไม่ได้ห่าง กันมากนัก ไม่ได้เป็นคนละโลก

ต่อมาเป็นเรื่องขีดความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ทาง ด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งอันนี้จะเกี่ยวกับเรื่องที่ผมจะพูดมากขึ้น ในปี ค.ศ. 2020 สหรัฐยังเป็นอันดับ 1 ของโลก จีนเป็นอันดับ 8 แต่ถ้า

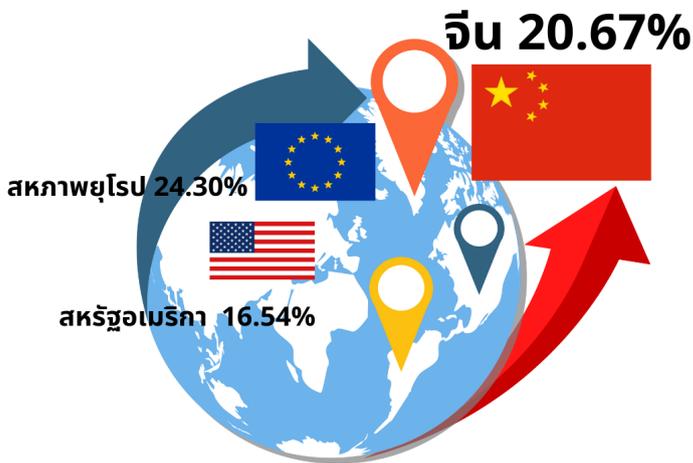
มาตรฐานความเข้มข้นทางวิทยาศาสตร์ หรือ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Scientific Concentration ในปี ค.ศ. 2020 สหรัฐเป็นอันดับ 1 ของโลก จีนเป็นอันดับ 2 ขอขยายความคำว่า Scientific Concentration หรือ ความเข้มข้นทางวิทยาศาสตร์ เป็นการวัดปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ของประเทศ อันได้แก่

- (1) สัดส่วนของงบวิจัยและพัฒนา (R&D) ต่อ GDP ทั้งหมด
- (2) บุคลากรที่อยู่ในด้านการวิจัยและพัฒนาต่อหัวของประชากรทั้งหมด
- (3) ผลผลิตภาพที่แสดงออกทางด้านผลงานตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและพัฒนา
- (4) จำนวนบุคลากรที่ทำงานอยู่ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- (5) จำนวนสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง Hi-tech
- (6) การใช้หุ่นยนต์ (Robot)

ในการศึกษาและการวิจัยและพัฒนา ซึ่ง Scientific Concentration มีความสำคัญที่สุดในการที่จะดูว่าประเทศที่ ณ เวลานี้มีอันดับความสามารถขนาดนี้ มีขีดความสามารถด้านการสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขนาดนี้ ในอนาคตจะผันแปรไปอย่างไร ซึ่งถ้ามองจากตรงนี้ มันชัดเจนเลยนะครับว่าสหรัฐเป็นอันดับ 1 จีนเป็นอันดับ 2 แต่ถ้ามาดูผลงานตีพิมพ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 สหรัฐมีผลงานวิจัยตีพิมพ์จำนวน 409,000 บทความ จีนมีผลงานวิจัยตีพิมพ์จำนวน 426,000 บทความ หมายความว่า

เมื่อดูที่ปี ค.ศ. 2017-18 จีนตีพิมพ์ผลงานมากกว่าสหรัฐแล้ว ทีนี้ก็
อาจจะมีคนบอกว่าผลงานของจีนที่ตีพิมพ์คุณภาพไม่เท่าสหรัฐ ตอน
นี้ก็ยังไม่ต้องไปคิดเรื่องนี้ เพราะว่าเดี่ยวในส่วนที่ผมเอามาจาก
สำนักงานปลัด อว. จะบอกว่าผลงานที่มีคุณภาพมันเป็นอย่างไรบ้าง
ตอนนี้ฟังเอาไว้ก่อนแค่นั้นเอง

สหรัฐซึ่งเคยเหนือกว่าใคร ๆ ทั้งหมดในการตีพิมพ์บทความ
วิชาการ ตอนนี้ถูกจีนแซงหน้าไปแล้ว ถ้าเทียบกันทั่วโลก ผลงานวิจัย
ที่ตีพิมพ์ของจีนจะมีปริมาณ 20.67% ของทั้งโลก สหรัฐ 16.54%
อินเดีย 5.31% เยอรมัน 4.08% ญี่ปุ่น 3.87% อังกฤษ 3.82%
รัสเซีย 3.19% อิตาลี 2.79% เกาหลีใต้ 2.60% ฝรั่งเศส 2.60%
บราซิล 2.35% แคนาดา 2.35% สเปน 2.13% ออสเตรเลีย 2.10%
อิหร่าน 1.89% สหภาพยุโรปทั้งหมด 24.30% ถ้าเรานับยุโรปให้
เป็นสหภาพยุโรปมันก็จะมียักษ์ใหญ่ในโลกในการตีพิมพ์ผลงาน

คือ สหภาพยุโรป 24.30% จีน 20.67% สหรัฐ 16.54% แต่อย่าลืมนะครับว่าสหภาพยุโรปนั้นไม่ใช่หน่วยที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมด พอแยกสหภาพยุโรปออกเป็นประเทศ เยอรมันมีแค่ 4.08% อังกฤษมีแค่ 2.82% และในรายงานที่ สวทช. ให้ผมมาจะเห็นเลยว่าเกาหลีใต้ ซึ่งเราก็มีความรู้สึกว่าเขาเก่ง ปรากฏว่ามีผลงานตีพิมพ์ 2.60% จริง ๆ อิหร่านก็ประมาณไม่ได้ เขาตีพิมพ์ 1.89% เป็นอะไรที่เราต้องใช้ข้อมูลมาตรวจสอบครับ อย่าใช้แค่ความรู้สึกในการเทียบผลงาน

สหรัฐยังมีคนนำผลงานไปอ้างอิงสูงกว่าจีน แต่มันสูงกว่าไม่มากนัก เมื่อปี ค.ศ. 2019 งานของสหรัฐถูกอ้างอิงประมาณ 2.4 ล้านครั้ง จีนถูกอ้างอิง 1.34 ล้านครั้ง หมายความว่าของจีนไม่ได้มีแต่ปริมาณเท่านั้น ยังได้รับการอ้างอิงถึง 1.34 ล้านครั้ง และบางด้านจีนเหนือกว่าสหรัฐ อย่างชัดเจนแล้ว เช่น ความเร็วของคอมพิวเตอร์ จีนเข้าสู่ 5G ได้ก่อน จะทำให้จีนเพิ่มข้อได้เปรียบในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรม Drone อุตสาหกรรม Tele-Medicine การใช้ Robot ในการผ่าตัด ในอุตสาหกรรม กิจการต่าง ๆ เพราะว่า Robot จะต้องมี AI ซึ่งจำเป็นต้องใช้สมรรถนะและความเร็วของคอมพิวเตอร์ที่คำนวณได้สูงมาก จีนจะได้เปรียบในสิ่งเหล่านี้มากขึ้น เพราะว่า 5G จีนจะใช้เทคโนโลยี IoT ได้ก่อน จีนจะได้เปรียบมากขึ้น ๆ ทั้งเรื่อง Smart Farming, Smart Traffic เมื่อมี 5G ได้ก่อน จะทำให้อุตสาหกรรมด้านนี้พุ่งทะยานนำหน้าคนอื่นไปมาก

อย่างที่ผมได้พูดไปแล้ว จีนอยู่ในวิสัยที่จะนำสหรัฐได้ไม่ยาก

นัก ถ้าสหรัฐไม่สามารถที่จะเร่งความเร็วของคอมพิวเตอร์ให้เข้ามาสู่ในระดับ 5G ได้ ปล่อยให้เงินทำไปเรื่อย ๆ ตอนนี้เงินจะทำ 5.5G แล้วก็มีแผนที่จะทำ 6G และยังมีแผนที่จะทำ Quantum Computer นี่ก็เป็นอะไรที่เราต้องเอาข้อมูลมาดูกัน ถ้าดูอย่างผิวเผิน ดูตามความรู้สึก หรือดูตรงที่ว่าเราเรียนมาจากสหรัฐ เรียนมาจากอังกฤษ มาจากสำนักมีชื่อของตะวันตก และเรารู้สึกไปเองว่าเงินมีอะไรที่ไม่เหมือนกับสำนักที่เราไปเรียนมา ดังนั้น เงินย่อมไม่มีทางที่จะสู้ประเทศที่เราไปจำเรียนมาได้ ผมคิดว่าต้องฉุกคิดสักหน่อยครับ

ถ้าดูจากงานวิจัยด้าน AI เพียงอย่างเดียว จะเห็นว่าบทความตีพิมพ์ของจีนที่เกี่ยวกับ AI สูงกว่าสหรัฐมาตลอด ปี ค.ศ. 2019 สูงเป็น 2.3 เท่าของสหรัฐ สำหรับเรื่อง Quantum Computing ที่ผมพูด จะเห็นว่าสหรัฐยังนำอยู่ในทางวิชาการ แต่ถ้าดูเรื่อง Quantum Communication จีนนำครับ จีนอาจจะพยายามไล่ตามเรื่อง Quantum Computing ไม่ทัน เพราะสหรัฐทำมาก่อน แต่ว่าจีนก็พยายามไล่ตามโดยทำเรื่อง Quantum Communication หมายถึงเอา Quantum Computing / Quantum Information อะไรทั้งหมด แล้วมาทำให้เป็น Communication จริง ๆ จีนนำครับ เพราะว่าจีนเชื่อมเมืองเหอเผยกับเซียงไฮ้ระยะห่างกัน 712 กิโลเมตร ให้เป็นเครือข่ายระบบการติดต่อสื่อสารทาง Quantum ที่ยาวที่สุดในโลกได้แล้ว หมายความว่า Quantum Communication ในสหรัฐ อาจจะยังไม่ปรากฏ สหรัฐทำแต่เรื่องทฤษฎี ซึ่งจีนอาจจะยัง

ล้ำหลังกว่า แต่ว่าในทางปฏิบัติ จีนสามารถทำ Quantum Communication ได้ในระยะทาง 712 กิโลเมตร และจีนยังเป็นรายแรกของโลกที่ประสบความสำเร็จในการปล่อยดาวเทียมสื่อสาร Quantum ที่มีชื่อว่า “มีเซียมัส”(Micius) ขึ้นสู่วงโคจรเพื่อทดสอบการรับและส่งข้อมูลด้วยเทคโนโลยี Quantum ผ่านดาวเทียมดวงนี้ครับ

ส่วนที่สองเป็นรายงานจากสำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม หรือ สอวช. นี้ก็เป็นองค์กรที่สำคัญ เป็นมันสมองของกระทรวง อว. ที่เกี่ยวกับเรื่องวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เกี่ยวกับเรื่องนโยบาย สอวช. ได้รายงานมาว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ของสหรัฐ ยังอยู่อันดับ 1 ของโลก ส่วนจีนเป็นอันดับ 10 แต่ถ้าดูโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยี คือเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ที่เอาไปปฏิบัติได้ สหรัฐอเมริกาเป็นอันดับ 6 ของโลก และจีนเป็นอันดับ 10 ของโลก ความสามารถด้านนวัตกรรมของจีนเข้ามาอยู่ในระดับเดียวกับสหรัฐแล้ว จากที่เคยต่ำกว่ามาก ปัจจุบัน สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2020 เป็นอันดับ 3 ของโลกในด้านนวัตกรรม จีนเป็นอันดับที่ 14 ของโลก

มาดูบริษัทใหญ่ที่อยู่ใน Fortune Global 500 ในปี ค.ศ. 2020 พบว่า 15 อันดับแรกนั้นเป็นของจีน 3 บริษัท เป็นของสหรัฐ 7 บริษัท แน่นนอนในเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับบริษัทสหรัฐ ยังเหนือกว่า ถ้ามาดู Cluster หรือ บริเวณพื้นที่ในประเทศ

ที่เป็นกลุ่มเมืองที่มีงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีมูลค่าสูง 10 อันดับแรกของโลก พบว่าอยู่ในจีนจำนวนสามแห่ง คือปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้และบริเวณที่อยู่ใกล้เคียง กับอีกบริเวณหนึ่งที่กำลังพุ่งขึ้นมาเร็วมากคือเส้นเงิน ฮองกง กวางโจว ฉะนั้น คำพูดที่ดูถูกวัคซีนซิโนแวคว่าเป็นวัคซีนเส้นเงินก็เป็นการพูดแบบที่ไม่เข้าใจข้อมูล เป็นความเข้าใจเส้นเงินในยุคหลายสิบปีที่แล้วว่าเป็นที่ Copy ของราคาถูก แต่เส้นเงินในปัจจุบันเป็นบริเวณที่ Hi-tech มากของโลก

เรามาดูว่างานวิจัยด้านไหนของจีนที่เด่น รายงานของ สอวช. สามารถระบุได้เลยครับว่ามีงานวิจัยด้านไหนที่เด่น เช่น (1) ด้าน AI (2) ด้านไบโอเทคโนโลยี (3) ด้าน Quantum Information (4) ด้าน Material Science (5) ด้านเกษตรและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (6) ด้าน Electric and Electronic Engineering (7) ด้าน Pharmacology/ Toxicology/ pharmaceutical Industry ซึ่งนับว่ามีหลายด้านมาก ไม่เหมือนกับโซเวียตสมัยก่อน มีหลายด้านมากกว่าจีนเด่นกว่า ตั้งแต่ AI ซึ่งยากมากที่จะอธิบายให้เข้าใจสำหรับคนทั่ว ๆ ไป แต่ด้านที่พื้น ๆ กว่ามาก เช่นด้านไบโอเทคโนโลยีซึ่งประเทศไทยก็ต้องการ จีนก็นำไปแล้ว ทางด้าน Quantum Information ซึ่งล้ำยุคมาก จีนก็นำไปแล้ว ด้าน Material Science ซึ่งเราต้องการใช้ จีนก็นำ ด้านเกษตรและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ จีนก็นำ อย่างลึ้มว่า สหรัฐ แคนาดา ออสเตรเลีย ซึ่งเคยภูมิใจมากในด้านเกษตรและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ส่วนจีนนั้นทำเรื่องเหล่านี้มาหลังคนอื่นมาก แต่จีนมี Acceleration สูงมาก

เมื่อมาดูด้าน Pharmacology กับ Toxicology ส่วนที่สหรัฐ
เด่นกว่าจีน มีสามอย่าง อาจจะเป็นเพราะแยกแยะน้อยไป หรืออาจ
จะเป็นเพราะจริง ๆ แล้วมันเหลืออยู่เพียงสามอย่างจริง ๆ ที่สหรัฐ
ยังนำอยู่ คือ (1) Medicine (2) Health Profession (3) Nursing
ซึ่งจริง ๆ แล้วมันรวมเป็นอย่างเดียวคือ Medicine and Allied
Sciences ความลึกและความกว้างของสหรัฐ กำลังมีปัญหา ถ้าเรา
วัดจากผลงานตีพิมพ์ร่วมกับมูลค่าการเติบโตของการส่งออก บางที
อาจจะบอกว่าจีนรู้แต่วิทยาศาสตร์ แต่ไม่มีความสามารถในการส่ง
ออก การทำให้เป็นพาณิชย์ ซึ่งจีนต่างจากโซเวียตมาก โซเวียตมี
Hi-tech มี Hi-science เยอะแต่ไม่มี Commercialization ในขณะที่
ที่จีนมีทั้ง Hi-tech/Hi-science/ Commercialization และ
Entrepreneurship

สอวช. รายงานมาว่าเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่จีนมี
ศักยภาพสูงมีหกเรื่อง ได้แก่

- (1) วิทยาศาสตร์กายภาพ (Physical Sciences)
- (2) Life Science and Biotechnology
- (3) Digital and AI
- (4) Agriculture
- (5) Electronics และ
- (6) Railways

ส่วนเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่สหรัฐมีศักยภาพสูงกว่าคือ Medicine/ Food/ Automotive/ Aviation ส่วน Food สหรัฐก็ทำมาตลอด แต่ปัญหาคือจีนก็ทำได้ดีมากขึ้น Automotive นี้ผมไม่แน่ใจเพราะถ้าเป็นรถยนต์แบบธรรมดา สหรัฐแทบจะไม่มีโรงงานผลิตรถยนต์เหลือในประเทศแล้ว แต่ถ้าพูดถึงรถไฟฟ้าก็อาจจะยังสำคัญในเวลานี้ แต่ถ้ามาคิดว่าจีนทำ AI/Computer ความเร็วสูงได้ดี รถไฟฟ้า รถไร้คนขับ ผมก็ไม่แน่ใจว่าสหรัฐจะรักษาการเป็นผู้นำได้นานแค่ไหน พูดถึง Aviation สหรัฐยังเป็นยักษ์ใหญ่อยู่โดยเฉพาะ Boeing แต่จีนก็ขยับใกล้เข้ามาเรื่อย ๆ

สุดท้าย ผมอยากชวนปลัดกระทรวงของผม และสำนักงานปลัดของท่านช่วยทำข้อมูลมาให้ ท่านก็วิจัยอย่างสร้างสรรค์มากครับ ท่านวัดสมรรถนะของสหรัฐ และจีนด้วย Nature Index ซึ่งเป็นของสหรัฐเป็นการวัดของโลกตะวันตกเอง คือวัดจากการตีพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในวารสารวิชาการ วิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความกว้างพอสมควร และเป็นวารสารระดับนำของโลกตะวันตก ประการแรกรายงานว่าเป็น Leading Country หรือประเทศที่นำในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลกในปี ค.ศ. 2020 นั้นเป็นใคร จะเห็นว่าสหรัฐนำเป็นอันดับหนึ่ง จีนเป็นอันดับสอง เยอรมันเป็นอันดับสาม แต่หน่วยเป็นหน่วยที่วัดเชิงปริมาณได้ด้วย ถ้าดูจากการตีพิมพ์ก็จะเห็นว่าสหรัฐ นำจีน แม้ไม่ถึงกับหายใจรดต้นคอ แต่ก็ประมาณไม่ได้ แต่จีนนำเยอรมันประมาณสามเท่า นำอังกฤษ นำญี่ปุ่น นำฝรั่งเศสมากกว่าสามเท่า

เมื่อดู Leading Institution ว่าสถาบันไหนที่นำ มหาวิทยาลัย ไหนที่นำ นำหน้าของโลกในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปรากฏว่าอันดับหนึ่งของโลกไม่ใช่ Harvard นะครับ Harvard เป็นอันดับ 2 Max Planck เป็นอันดับ 3 ส่วนอันดับ 1 ของโลกคือ Chinese Academy of Sciences (CAS) ส่วนสถาบันที่พวกเราจบกันมา ที่พวกเราส่งคนไปเรียน ก็เห็นจากข้อมูลนี้ว่าสู่ Chinese Academy of Sciences ไม่ได้ อันนี้เป็นข้อมูลที่ว่าสถาบันใดที่น่าอยู่ แต่ถ้ามาดูที่ตอนนี้ที่กำลังเป็นดาวรุ่ง หรือ Rising Stars ของโลกในปี ค.ศ. 2018-2019 ก็เป็น University of Science and Technology of China ซึ่งก็เป็นของ CAS เป็นอันดับ 1 ของโลก ส่วนอีกแห่งหนึ่งชื่อว่า University of Chinese Academy of Sciences นี่เป็นอันดับ 2 ส่วนอันดับ 3 คือ Sun Yat-sen University อันดับ 4 คือ Jilin University อันดับ 5 คือ Johns Hopkins University อันดับ 6 คือ Nankai University อยู่ที่เมืองเทียนจิน โลกวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะนี้กำลังเต็มไปด้วยสถาบันที่เราไม่เคยได้ยิน ประเทศที่เราไม่เคยคาดคิด เราอยู่ในโลกที่ความรู้กำลังมีพลวัตสูงมากถ้าพูดในแง่ดี กำลังปั่นป่วนวุ่นวาย อลหม่านถ้าพูดในแง่ลบ และเมื่อมาดู Rising Stars ปี ค.ศ. 2019-2020 คราวนี้ไม่ใช่ University of Science and Technology of China แล้วครับ แต่เป็น Southern University of Science and Technology ของประเทศจีน ผมก็ไม่วู้จัก อันดับ 4 คู่กันเคยหน่อย Shanghai Jiao Tong University จีนเข้ามาเบียดอยู่ตรงนี้สูงมาก

รายงานยังบอกอีกว่าถ้ามาดูเปรียบเทียบสหรัฐกับจีน ดูที่ Indicators หลัก ๆ ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะเห็นว่า Publication ของจีนเหนือกว่า เหมือนกับรายงานของ สวทช. ที่ผมกล่าวในตอนแรก ข้อมูลมันไปด้วยกันได้ ถ้ามาดู R&D Investment เป็นตัวเลข สหรัฐ 612 พันล้านดอลลาร์ จีน 514 พันล้านดอลลาร์ ดูแบบนี้สหรัฐสูงกว่า แต่ถ้าดูเป็น Purchasing Parity คือ นับจากกำลังซื้อที่เป็นจริง ต้องถือว่าจีนลงทุนมากกว่า และถ้ามาดูขนาดของเศรษฐกิจ ถ้านับเป็นเงินดอลลาร์ สหรัฐก็ยิ่งใหญ่ที่สุด แต่ถ้านับตามกำลังซื้อที่เป็นจริง เศรษฐกิจจีนใหญ่กว่าสหรัฐแล้ว เช่นเดียวกัน ถ้ามาดูด้าน R&D Investment เป็นจำนวนเงินดอลลาร์ สหรัฐยังเหนือกว่า แต่ถ้านับเป็นกำลังซื้อที่เป็นจริง จีนก็เหนือกว่าแล้ว

ถ้ามาดูจำนวน Ph.D. Graduates ต่อปี สหรัฐ 42,000 คน ส่วนจีนจะ 50,000 คนแล้ว ที่ผลิตได้ 42,000 คนในสหรัฐนั้นส่วนหนึ่งก็เป็นนักเรียนจีนด้วย เพราะฉะนั้น มันเป็นเรื่องที่ทำให้ประธานาธิบดีไบเดนต้องหันมาสนใจในเรื่องการลงทุนด้านบุคลากร หันมาสนใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีตัวเลขที่น่าสนใจอีกถึงแม้ว่าสหรัฐและจีนจะแข่งกันมาก แต่มันเป็นความสัมพันธ์แบบที่ทานปลัดของผมเรียกว่าเป็น “Love-Hate Relationship” คือว่าแข่งกันไปแต่ก็ต้องร่วมกันไป แม้ว่าสหรัฐในระยะหลังจะพยายามพูดเรื่อง Decoupling คือต้องการแยกตัวออกจากจีน แต่ถ้าดูจากข้อมูลมันยังแยกไม่ค่อยได้ ดูจากทางด้านร่วมมือกันในการ Funding

Research ร่วมมือกันด้านจ่ายเงินเพื่อทำวิจัย ปรากฏว่าใน Joint Project ที่มีอยู่ จีนเป็นคนจ่ายเงินมากกว่า 3.5 เท่า ถ้ามาดู Lead Author ของจีนมากกว่าสหรัฐ 2 เท่า ในรายงานของท่านปลัด อว. ระบุว่า “In a zero-sum game, US is more dependent on China than the other direction, on STI growth.” ซึ่งหมายความว่า ในโลกที่มีการแข่งขันกันอย่างไม่มีการขีดจำกัด ใช้คำว่า Zero-sum กล่าวคือถ้าผมจะสำเร็จคุณจะต้องพ่ายแพ้ ถ้าผมจะชนะคุณจะต้องแพ้ ไม่มี win-win นั้น สหรัฐพึ่งพิงจีนมากกว่าที่จีนพึ่งพิงสหรัฐ อันนี้ก็ลองทบทวนคิดย้อนหลังไป มีอะไรที่ขัดแย้งกันด้วยนะครับ เราอ่านข่าวตะวันตก ก็จะคิดอย่างเดียวว่าสหรัฐ คงบีบเอาชนะจีน ได้หลายเรื่อง หรือในแทบทุกเรื่อง เช่น มีการจับตัวลูกสาวของ Huawei แต่ถ้าเราดูภาพแบบที่พูดไปนั้นะครับ มันก็เป็นภาพที่ชี้ให้เห็นว่าสหรัฐจะ Decouple หรือแยกตัวจากจีนไม่ง่าย แล้วถ้าแยกตัวไป สหรัฐก็จะเสียหายมากกว่าจีน ทั้งหมดนี้ก็เป็นอะไรที่ผมใช้โอกาสนี้รวบรวมมาเสนอครับ

**CH
AN
GE**
—

*Developed
Country*

**MIND
—
SET**

2

สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง

ขณะนี้ ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับบน เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอยู่ในวิสัยที่จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ รัฐบาลได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีว่าเมื่อสิ้นแผน ประเทศไทยจะก้าวขึ้นไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว “มันคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” กระทรวง อว. เป็นกระทรวงที่น่าห่วง เพราะใครๆ ก็ต้องมาอาศัยวิชาความรู้ ไม่ว่าจะ เป็น Simple Tech, Medium Tech, Deep Tech ล้วนมาจาก มันสมองและความสามารถของคนของ อว. การจะเป็นประเทศพัฒนาได้นั้น จะต้องเดินด้วยสองขา คือขาหนึ่งเป็นขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อีกขาหนึ่งเป็นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัย การสร้างสังคมที่เอื้อให้เกิดการสร้างสรรค์ ที่ผ่านมามคนไทยมีความสนใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ไทยไม่มากนัก ทั้งๆ ที่เราสามารถอธิบายได้ว่าประวัติศาสตร์ของเราย้อนไปได้ถึง 2,000 – 3,000 ปีที่เราเป็นสุวรรณภูมิ แสดงให้เห็นว่าเรามีอารยธรรมอายุกว่า 2,500 ปี หากเราสนใจเรื่องของไทยให้มากขึ้น ศิลปะ วิทยาการปัจจุบันจะรุ่งเรืองมากขึ้น

เมื่อพูดถึงเรื่องความเหลื่อมล้ำ เรามักมองตามแบบประเทศตะวันตก ทั้งๆ ที่จริงๆ แล้ว ไทยไม่ได้มีความเหลื่อมล้ำสักเท่าไร เราต้องมองในแง่ Social Mobility สังคมไม่ควรจะเท่ากันแบบตายตัว หมอยังมีความเชี่ยวชาญไม่เท่ากัน พยาบาล นักวิชาการก็เช่นกัน ส่วนเรื่องของการบริหารก็เช่นกัน ถ้าบริหาร

แบบฝรั่ง ก็อาจจะไม่สำเร็จในประเทศไทย ไม่ถูกใจคนไทย คนที่จะทำสำเร็จได้นั้น ต้องมีน้ำใจ แล้วคนทั่วไปก็มักชอบผู้นำที่ Generous ในเมืองไทยของเราสำคัญที่ผู้นำ ที่เห็นได้ชัดมากคือสถาบันพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ก็เหมือนกัน และคนไทยก็ไม่ได้รับพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เหมือนกัน เราดูเป็นองค์ ดังนั้น การสร้างผู้นำสำคัญมากในทางสังคมศาสตร์ อยากเห็นสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ที่ Culture Bound มากขึ้น กล้าคิด กล้าทำ ในบางเรื่องที่ไม่เคยกล้า ที่ไม่เอาวิชาการของตะวันตกมาเป็นสาระของเราทั้งหมด อีกประการคือเรื่องของการทำงานที่ต้องมีเป้าหมาย มีทิศทาง อย่าทำเพราะขยัน อย่าทำงานไม่มีที่สิ้นสุด หรือที่ได้พูดอยู่บ่อยครั้งคือ ไม่ควรไปมี Indicators ที่เยอะ ต้องมี Super Indicators ไม่กี่ตัวก็พอ

การคิดแบบไทย เรามักไปเอา Pre-condition ของวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์มาเป็นจุดในการสร้างงาน เช่น ต้องมีอาจารย์จำนวนเท่านี้ ต้องมีห้องแล็บ ต้องคัดเลือกนักเรียนเข้ามาเรียน เหล่านี้มันเป็นผล ไม่ใช่เหตุ เป็นผลของความสำเร็จ การเริ่มต้น หากจะสร้างอะไร ต้องสร้างแบบ Pioneer ไม่ทำงานแบบประจำ การจะเป็น Pioneer ต้องเอาออกไปชนะแข่ง เอาเข้าไปชนะหิน เอาการที่ไม่มึงประมาณไปทำงานให้สำเร็จ ทำงานโดยใช้ Passion มาแทนงบประมาณ

”

สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง²

วันนี้ ผมเชิญคณบดี รองคณบดี คณาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลมารับฟังการบรรยาย ก็เพราะว่ามหาวิทยาลัยมหิดลนั้นเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้สนใจแต่ทฤษฎี หากเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการปฏิบัติด้วย เริ่มต้นเป็น Applied Sciences คือเป็น Medical School แล้วก็สอน Allied Medical Sciences ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ผมเชื่อว่าคณะสังคมศาสตร์ของมหิดลซึ่งทำเรื่องมนุษยศาสตร์ด้วย ก็คงจะสนใจในเรื่องที่ผมจะเล่าเป็นเบื้องต้น เพื่อที่จะให้พวกเราคุยกันต่อได้มากขึ้นอีก อีกประการหนึ่ง

² การบรรยายพิเศษให้แก่นักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหิดล หัวข้อ “สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง” วันพฤหัสบดีที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

ดร.ศุภกร ปุญญฤทธิ์ มาเป็นทีมหน้าห้องให้ผม นี่ก็เป็นอะไรที่ผม
อยากจะตอบแทนมหาวิทยาลัยต้นสังกัดของเขา การที่เขาได้อยู่
ตรงนี้ ถ้าทำกันได้ดีมหาวิทยาลัยมหิดลจะได้ประโยชน์มากมาย ที่
สำคัญจะได้รู้ว่า รัฐมนตรี อว. คิดอย่างไรกับสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์
และศิลปกรรมศาสตร์

การทำงานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรม
ศาสตร์นั้น ทำไปได้เรื่อย ๆ ครับ แต่ผมอยากชวนพวกเราให้เห็นภาพ
ใหญ่ของประเทศ เห็นว่าประเทศโดยเฉพาะรัฐบาลอยากจะให้
ประเทศเดินไปทางไหน มีเป้าหมายอย่างไร กำหนดเวลาไว้อย่างไร
โดยขอเริ่มต้นว่า ประเทศไทยในขณะนี้ประเทศรายได้ปานกลาง
ระดับบนแล้ว ไม่ใช่ประเทศยากจน หากแต่เป็นประเทศรายได้ปาน
กลางระดับบน ไม่ใช่ระดับล่างด้วยครับ แล้วก็ประเทศที่กำลัง
พัฒนา อยู่ในวิสัยที่จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ ประเทศที่กำลัง
พัฒนา ภาษาอังกฤษเรียกว่า Developing Country และประเทศ
ที่พัฒนาแล้ว ภาษาอังกฤษเรียกว่า Developed Country ยังไม่
ต้องเถียงกันว่าอะไรเรียกว่าพัฒนาแล้วนะครับ คิดไปก่อนก็แล้วกัน
ว่าเราเข้าใจค่านิยามนี้ตรงกันพอควร

รัฐบาลได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ว่า เมื่อสิ้น
แผน ประเทศไทยจะก้าวขึ้นไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว “มันคง
มั่งคั่ง ยั่งยืน” จะต้องทำให้ได้ และจะต้องเลื่อนระดับไทยขึ้นไปเป็น
ประเทศที่พัฒนาแล้ว ผมเองเชื่ออย่างนั้นครับ เชื่อว่าทำได้ด้วย แล้ว
ผมก็เพิ่มเติมให้อีกว่าสำหรับกระทรวง อว. แล้ว เราจะต้องทำให้ไทย

เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในทางวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และศิลปวิทยาการทั้งปวงภายใน 10 ปีข้างหน้า ทำไม่ถึงแค่ 10 ปีข้างหน้า เพราะว่าการเป็นประเทศพัฒนาแล้ว จะต้องออกจากกับดักรายได้ปานกลาง จะออกไปได้อย่างไร มันต้องใช้ความรู้ ใช้วิจัย ใช้นวัตกรรมเป็นฐานของเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทยเราแต่เดิมนั้น ฐานของมันคือทรัพยากรธรรมชาติ ฐานของมันคือพืชผล ไม้สัก ติบुक เป็นต้น ต่อมาก็เป็นอุตสาหกรรมเบา ไม่ต้องใช้ความรู้นัก ถึงจะขึ้นชื่อว่าอุตสาหกรรม ก็อาศัยแรงงานราคาถูกเป็นหลัก พอนานเข้าจะถูกประเทศที่ใหม่ขึ้นมาเปิด

เราพูดกันอยู่ทุกวันว่าเวียดนามกำลังมาแรง พม่าตอนนี้ก็คึกคักเหลือเกิน ไม่เหมือนประเทศไทย เขมรตอนนี้เจริญมากจัง ส่วนประเทศไทยของเราเองโตประมาณ 1% หรือ 2% ตอนนั้นก็ไม่ถึง 1% เสียด้วย ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าเราไม่ค่อยมีแรงงานราคาถูกเหลือแล้ว แต่ขณะเดียวกันก็ยังไม่สามารถใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปวิทยาการทั้งปวงที่จะยกระดับการผลิตของเราให้มีมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น ซึ่งมันต้องสูงขึ้นเป็นสิบเท่า ร้อยเท่า พันเท่า ถึงจะพอที่จะยกประเทศไทยให้เป็นประเทศรายได้สูง ถึงจะดีดประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางขึ้นไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทำ

กระทรวง อว. กลายเป็นกระทรวงที่นำหน้าโดยที่ไม่ต้องไปบอกใคร เพราะว่าใคร ๆ ก็ต้องมาอาศัยวิชาความรู้ของพวกเรา ไม่ว่าจะเป็น Simple Tech, Medium Tech, Deep Tech ล้วนมา

จากมันสมองของพวกเราแทบทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลมอบหมายให้พวกเรามีบทบาทสูงมากในเรื่องการทำ BCG ผมในฐานะรัฐมนตรีอว. ก็อยู่ในคณะกรรมการบริหาร แล้วก็อยู่ในคณะกรรมการขับเคลื่อนด้วย โดยคณะกรรมการบริหารมีท่านนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน แล้วมีรองนายกรัฐมนตรี มีรัฐมนตรีหลายกระทรวงอยู่ในนั้น ส่วนคณะกรรมการขับเคลื่อนนั้นมีผมเป็นประธาน และทั้งสองชุดมีผู้อำนวยการ สวทช. เป็นเลขานุการ ซึ่ง สวทช. นี้ก็อยู่ในกระทรวงอว.

นี่เป็นพยานที่ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลเห็นความสำคัญของกระทรวงอว. มาก แต่ต้องไม่ใช่กระทรวง อว. แบบเดิมที่สอนเพื่อสอน วิจัยเพื่อวิจัย นวัตกรรมเพื่อนวัตกรรม แต่จะต้องทำอย่างไรที่จะออกมาตีตประเทศไทยให้ออกจากกับดักรายได้ปานกลางให้ได้ จะต้องมีความ Sense of Urgency มากขึ้น ต้องไม่เป็นเพียงนักทฤษฎีที่พูดไปพูดมา ประเทศไทยก็ยังอยู่ที่เดิม หากแต่ต้องพูดไปพูดมาเพื่อให้คนไทยร่วมกันคิดร่วมกันทำในการออกให้พ้นกับดักรายได้ปานกลาง บอกได้ว่าการเปลี่ยน Mindset สำคัญมากสำหรับเรา มันจะต้องเปลี่ยนทั้งวงการ ทั้งสายวิทยาศาสตร์ และสายวิทยาศาสตร์ประยุกต์ครับ และต้องเปลี่ยนในวงการสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ด้วย

ผมคิดว่าการที่เราจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วได้จะต้องเดินด้วยสองขา ขาหนึ่งเป็นขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแพทย์ สาธารณสุข อีกขาหนึ่งเป็นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะต้องอาศัย

การสร้างสังคมที่เอื้อให้เกิดการสร้างสรรค จะต้องทำให้คนสนใจการเรียนรู้ รักในความรู้ ไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ แล้วก็เป็นสังคมที่คนจะต้องมีทักษะ มีความชื่นชมในศิลปะ ในสุนทรียศาสตร์ ในด้านจิตวิญญาณ ไม่น้อยไปกว่าในด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านความมั่นคงของชีวิตทางกายภาพ จะต้องสร้างมนุษย์และสังคมที่จะมาเป็นพลังในการสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้ได้ แล้วก็จำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องวิจัยมากขึ้น เพื่อจะสร้างมูลค่า สร้างราคา ขอบุดเป็นภาษาเศรษฐศาสตร์เสียหน่อย แต่ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่พูดจะไม่มีคุณค่าอื่น ต้องทำวิจัยให้ประเทศไทยสามารถนับย้อนไปไกลจนถึงยุคสมัยสุวรรณภูมิให้ได้ ซึ่งแต่เดิมเรามักคิดกันว่าประเทศไทยนั้นเริ่มต้นเมื่อ 700 ปีที่แล้ว ซึ่งมันต่างกันเยอะ

นักท่องเทียวที่มาประเทศไทย เขาไม่ได้สนใจประวัติศาสตร์ไทย มีไม่กี่คนเท่านั้นที่สนใจเรื่องประวัติศาสตร์ไทย ถ้าเราอธิบายได้ว่าไทยมีประวัติศาสตร์ก่อน 700 ปี ย้อนไปได้ถึงประมาณ 1,300 – 1,500 ปีที่แล้ว ซึ่งเราเป็นทวารวดี เราเป็นศรีวิชัย เราเป็นเขมรปน ๆ กันอยู่ในขณะนั้น คนที่สนใจเรื่องทีกว้างขวางก็จะสนใจประเทศไทยมากขึ้น และถ้าเราทำย้อนไปได้จนถึง 2,000 – 3,000 ปีที่แล้วที่เราเป็นสุวรรณภูมิ สุวรรณภูมิเป็นพื้นที่ซึ่งจึนกับอินเดียมาบรรจบกัน เป็นพื้นที่ซึ่งเอเชียกับยุโรปมาพบกัน เรื่องสุวรรณภูมิปรากฏอยู่ในเอกสารโรมันด้วย โดยเรียกดินแดนแถบนี้ว่า “Aurea Khersonese” แปลว่าแหลมทอง คำนี้ปรากฏในเอกสารโรมันโบราณเรายังเจอตะเกียงโรมัน เจออะไร ๆ ของโรมันที่คาบสมุทรของเรา

มากมาย เอกสารเปอร์เซียก็พูดถึงสุวรรณภูมิ แต่เรียกเป็นภาษาเปอร์เซีย ภาษาอาหรับ

อินเดีย ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเรียกแถบที่เราอยู่นี้ว่าสุวรรณภูมิ หรือสุวรรณทวีป เดิมคิดว่าคำนี้มีอยู่แต่ในเอกสารโบราณแต่ไม่มีหลักฐาน เช่น ไม่มีสิ่งก่อสร้างอะไรที่เหลืออยู่ แต่แล้วในที่สุดคุณหมอบัญชา พงษ์พานิช ท่านไม่ได้เรียนมาทางโบราณคดี แต่ท่านชอบลูกปัด ท่านเก็บลูกปัด แล้วไปหารีอกับนักโบราณคดีนานาชาติ จึงพบว่าแถบสุวรรณภูมิเป็นสถานที่ผลิตลูกปัดขายไปทั่วโลก ขายไปถึงจีน แล้วก็พบว่าในหลุมศพของราชวงศ์ฮั่นอายุสองพันกว่าปีมีลูกปัดที่ผลิตที่คาบสมุทรมหาสมุทรภาคใต้ของไทยมากมาย แปลได้ว่าสิ่งนี้เป็นศิลปกรรมชั้นสูง หากจีนจะเอาอะไรฝังลงไปหลุมศพจะต้องเป็นของที่ดีที่สุด ต้องดีกว่าของจีนเอง ในกรณีนี้เขาเอาลูกปัดจากสุวรรณภูมิมาส่งให้คนตาย ซึ่งจีนเชื่อว่าโลกหน้ากับโลกนี้โยงถึงกัน อยากจะส่งของให้คนตายก็ส่งทางโลกนี้ เช่น เผากระดาษขงเต็ก หรือว่าใส่เข้าไปในหลุมศพ

เพราะฉะนั้นแปลว่าเรามีอารยธรรมอายุกว่า 2,500 ปี ซึ่งไม่ตรงกับที่คนไทยทุกวันนี้คิด คนไทยคิดว่าเราไม่มีแบบนี้ แล้วก็เพิ่งจะมีอารยธรรมเมื่อ 700 กว่าปีที่แล้ว ประวัติศาสตร์ของเราสั้น แล้วจำกัดตัวเองจนเกินไป ไม่อาจดึงดูดให้คนทั่วโลกอยากจะมาเที่ยวประเทศไทยมากกว่านี้ การที่เราทำวิจัยเรื่องนี้คือการลงทุนทางวัฒนธรรมครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่งครับ ถ้าเราทำตรงนี้ได้สำเร็จ

ประวัติศาสตร์ไทยมันจะย้อนกลับไปถึง 2,500 ปี ถึงแม้ว่าเราอาจจะไม่ถึงใหญ่เท่าจีน อินเดีย แต่เราก็เป็นอารยะมาถึง 2,500 ปีแล้ว ซึ่งจะทำให้ขวัญกำลังใจของเราสูงขึ้นแน่นอน เพราะฉะนั้นถ้าเราจะเดินสองขาได้ เราจะต้องลงทุนครับ ลงทุนทางวิทยาศาสตร์ก็ว่ากันไปเยอะแล้ว แต่ลงทุนทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ก็ต้องทำ พวกเราอย่าสนใจแต่เรื่องสังคมศาสตร์เพราะมันยังมีเรื่องมนุษยศาสตร์และเรื่องศิลปกรรมศาสตร์ด้วย

ศิลปะไทย นั้นเป็นศิลปะที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของสุวรรณภูมิ ความเห็นส่วนตัวของผมซึ่งไม่ใช่ นักศิลปกรรม เป็นมือสมัครเล่น แต่ที่ผมเดินทางไปมาแล้วหลายประเทศ ผมคิดว่าพุทธศิลป์แบบเถรวาทในโลกนี้น่าจะไม่มีที่ไหนดีกว่าประเทศไทย ลังกาผมก็ไปมาแล้ว ดูแล้วก็ยังสวยสู้เราไม่ได้ เนปาลนั้นไม่ใช่เถรวาท พม่ามันยิ่งใหญ่กว่าเราก็จริง แต่กลายเป็นซากปรักหักพังไปมาก ของที่เห็นอยู่ที่เป็น Living Temple เทียบกับของไทยไม่ได้ คำถามที่ผมอยากจะตั้งให้พวกศิลปกรรมก็คือ จะทำอย่างไรที่จะอนุรักษ์ พื้นฟู ไปหาความรู้ว่าศิลปะโบราณของไทย อะไรเป็นแก่น อะไรเป็นฐาน แล้วจะทำอย่างไรให้ศิลปวัฒนธรรมของไทยในวันนี้แข่งขันกับศิลปะอื่น ๆ ได้มากขึ้น ลองคิดถึงญี่ปุ่น ลองคิดถึงจีน ศิลปะดั้งเดิมของเขานั้นสุดยอด เวลานี้จีนทำอะไรก็ต่อยอดจากของเดิมแทบทั้งสิ้น ญี่ปุ่นทำอะไรก็ต่อยอดจากของเดิม มันไปได้ไกลมากและไม่เหมือนศิลปะฝรั่ง มันขายได้ มันแข่งได้ น่าเสียใจมากถ้าเราไม่รู้ว่าศิลปะของเดิม

ของเราเป็นอย่างไร คิดแต่จะลอกของฝรั่ง ลอกอย่างไรก็คงไม่เก่งเท่าฝรั่ง เพราะเราไม่มีพื้นฐานที่เป็นจริง

ถ้าเราเริ่มจากศิลปะไทย สุนทรียศาสตร์แบบไทย ไทยที่เป็นพหุนิยม ไม่ใช่ไทยที่เป็นเอกนิยม เพราะว่าความเป็นไทยมันหลากหลายเหลือเกินครับ ถ้าอาจารย์ทางศิลปกรรมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ช่วยกันคิด ก็จะได้สูตรในการที่จะทำให้ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ และจิตวิญญาณของไทย พุ่งทะยานไปได้ เนื่องจากพวกเราเป็นชาวมหาวิทยาลัยมหิดล ผมจะเล่าให้ฟังว่า ผมได้มีโอกาสไปดูแพทย์แผนโบราณที่ศิริราช อาจารย์ที่ทำท่านเป็นนักวิจัยสมัยใหม่ที่เก่งที่สุดท่านหนึ่ง ท่านบอกว่าแพทย์แผนไทยนั้นมีหลายอย่าง เช่น มีเรื่องยาสมุนไพร มีเรื่องนวด เป็นต้น ที่เหลือมาทุกวันนี้ก็คือการนวด เหลืออยู่อย่างเดียว แต่แค่เรื่องนวดอย่างเดียว นวดไทยตอนนี้ก็เป็นนวดระดับโลกไปเสียแล้ว ฝรั่งไปตีกอล์ฟมาเจ็บนั่นเจ็บนี หมอฝรั่งจะเข้าไปผ่าตัด พอไปนวดไทยสองสามครั้งก็หายเลย การนวดของเราเป็นการแพทย์ทางเลือกได้สบาย ๆ แต่ถ้าเราไม่สนใจในของดีของเราเลย ไปสนใจแต่ทฤษฎีของฝรั่งตะวันตก หรือทฤษฎีของจีน ที่พูดนี้ไม่ใช่เพื่อโจมตีต่างชาติด้านวัฒนธรรม แต่พูดเพื่อจะชี้ว่าเราสนใจเรื่องของไทยน้อยไป ถ้าเราสนใจเรื่องของไทยให้มากขึ้น ศิลปะวิทยาการปัจจุบันจะรุ่งเรืองมากขึ้น แม้แต่เรื่องการบริหารของเราก็ล้มการบริหารแบบไทยเดิมไปเยอะ เราล้มศาสตร์การบริหารแบบสยามแบบไทยโบราณ มันมีอะไรหลายอย่าง แต่เราไม่รู้เท่านั่นเอง

ผมคิดว่าหลาย ๆ อย่าง มันก็ยังต้องทำต่อไป มันอยู่ในคำที่ ผมพูดถึงเรื่องเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ แล้วเรื่องครัวของโลกจำเป็น ใหม่ ผมคิดว่ามันก็สำคัญ แต่ว่าจะต้องเป็นครัวที่เน้นเรื่องความ สะอาดมากขึ้น เน้นเรื่องการปลอดจากโรคระบาดมากขึ้น เรื่องการ ท่องเที่ยว ผมคิดว่าก็ยังต้องฟื้นฟูอยู่ดี แต่ว่าต้องเป็นการท่องเที่ยว แบบที่เรียกว่าปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ส่วนเรื่องของความเป็นไทย ผมขอเติมให้ว่าจะต้องสามารถอธิบาย ต่อได้เหมือนที่เราทำมวยไทย เอามวยไทยเข้าโอลิมปิก หรือเอาช้าง มาแสดงที่นั่นที่นี้ได้ ผมกำลังพูดอะไรที่ขยายความมาก แล้วก็คิดว่า มันจะมีนัยยะกับศาสตร์ของเรามาก ก็คือสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ Culture Bound ขึ้นอยู่กับ Culture เยอะ มันไม่ใช่ Universal Sciences เหมือนวิทยาศาสตร์ แต่เรามักจะเผลอคิดว่าเป็น More or Less Universal Culture Sciences

ดังนั้น เวลาประเทศตะวันตกพูดเรื่องความเหลื่อมล้ำ เราก็ คิดว่าประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทันที แต่อันที่จริงแล้ว ประเทศไทย ไม่ได้มีความเหลื่อมล้ำสักเท่าไร ต้องมองในแง่ Social Mobility มากกว่า ถ้ามองในแง่ Social Mobility แล้วเราศึกษาไปเรื่อย ๆ เรา จะพบว่าประเทศไทยนั้นมี Social Mobility มากครับ คนอย่างพวก เราที่มานั่งอยู่ตรงนี้ได้ก็เพราะ Social Mobility ซึ่งทุกคนต่างก็ได้ ดีกว่ารุ่นพ่อรุ่นแม่ของเรา แต่ที่เราอาจจะเหนือกว่าคนอื่น อันนี้เป็น ความเหลื่อมล้ำ ในแง่ที่ผมไม่คิดว่าเป็นเรื่องที่น่ากลัว สังคมไม่ควร

ที่จะเท่ากันแบบตายตัว หมอก็มีความเชี่ยวชาญไม่เท่ากัน ไม่เหมือนกัน พยาบาลก็เช่นกัน นักวิชาการก็เช่นกัน ไม่มีที่ใดเหมือนกันหมด ฉะนั้น สิ่งนี้ไม่ใช่อะไรที่น่ากลัว แต่ความยากจนนี่น่ากลัว เรื่อง Social Mobility นั้นมีความสำคัญ จะพูดอย่างผมได้นั้นก็ต้องเข้าใจเรื่องความเป็นไทยก่อน ถ้ามองอย่างผม ความเป็นไทยนั้นช่วยทำให้คนจำนวนมาก ซึ่งมาจากหลากหลายที่ หลากหลายพื้นเพ สามารถมาผสมกลมกลืนและได้รับโอกาส สิ่งที่เราเรียกว่าขุนนางสยามแต่เดิมนั้นเป็นคนไทยจริง ๆ ไม่มากนัก จำนวนมากเป็นแขก เป็นฝรั่ง เป็นจีน แต่ก็อยู่ไปจนกระทั่งกลายเป็นนามสกุล ณ ศิววันต์ บ้าง จุฬารัตน์ บ้าง คุณบิดของเราส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนทั้งนั้น มันไม่ดีหรือครับ ประเทศแบบนี้ มันดีมากนะครับ แต่ว่าเราไม่สนใจประวัติศาสตร์แบบนี้เท่าไร

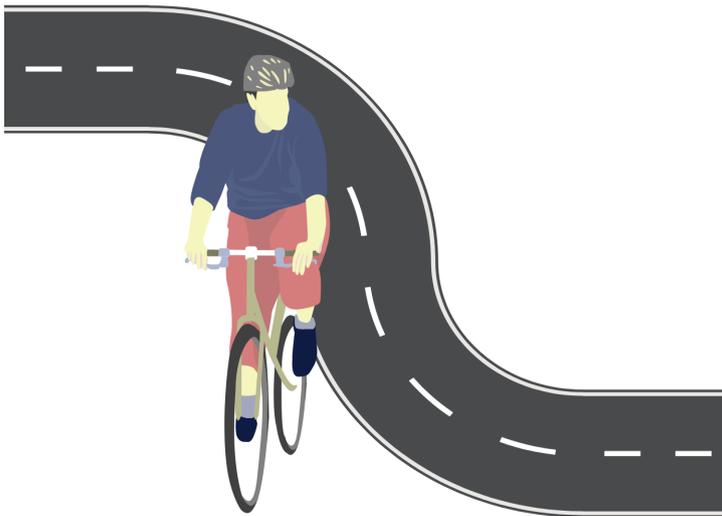
เรามักไปสนใจตาม Agenda ของฝรั่ง ฝรั่งสนใจเรื่อง Inequality เราก็ตามไปสนใจเรื่อง Inequality แต่จริง ๆ ในประเทศไทยเรื่อง Inequality ไม่สำคัญ เพราะว่ามันมี Social Mobility ถูกไหมครับ ลองดูนะครับว่ารัฐมนตรีของเรา นามสกุลใหม่ทั้งนั้น สมัยผมเป็นเด็ก รัฐมนตรีมีนามสกุล “อิสรเสนา” “สุนทรสารทูล” สมัยนี้ลองดูนามสกุลรัฐมนตรี มาจากเด็กแถวหน้าตลาด ถูกไหมครับ มันมี Social Mobility ถ้าเราเข้าใจตรงนี้ เราจะ Pick up ได้ว่าอันไหนไม่เอา ไม่ต้องศึกษา เช่น เรื่อง Social Inequality ไม่สำคัญเท่าไร แต่ควรที่จะศึกษาเรื่อง Social Mobility เช่น ทำให้เด็กเขาเขาเกิด Social Mobility ผมคิดว่า

สำหรับเด็กๆ เราต้องไปเอาตัวมาเลย แล้วต้องเปลี่ยนให้เป็น นักวิทยาศาสตร์ที่จะสร้างยานอวกาศและดาวเทียมให้กับประเทศ เพราะว่าอะไร เพราะว่าแบบนี้มันสอดคล้องกับ Mode เดิมของเรา คือข้างเผือกเกิดในป่า ถ้ามองโลกแบบนี้เราจะมีกำลัง แต่ว่าสังคมศาสตร์ ที่ไม่มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของเราอย่างจริงจังมากนัก ไปคิด เอา Concept ซึ่งมัน Abstract แล้วก็คิดว่าเป็น Universal Knowledge จริง ๆ แล้วมันไม่ Universal มัน Culture Bound มันเป็นไปตาม Culture มากเลย

วิธีการบริหารก็เหมือนกัน ถ้าบริหารแบบฝรั่งไม่สำเร็จในประเทศไทยหรอก มันไม่ถูกใจคนทั้งนั้น เช่น ชวนคนมาทำงานแล้วไม่เคยเลี้ยงกาแฟเลย ไม่เคยเลี้ยงอาหารกลางวันเลย ก็คิดว่าเราได้ทำหน้าที่อย่างดีแล้วคือเราเชิญเขามาทำงาน ซึ่งไม่สำเร็จหรอก เพราะดูแล้วไม่มีน้ำใจ คนที่จะทำสำเร็จได้นั้นต้องมีน้ำใจ แล้วคนทั่วไปก็มักจะชอบผู้นำที่ Generous ไม่ชอบผู้นำที่ขี้เหนียว ผู้นำที่ Generous นั้นจะเอามาจากที่ไหนก็เป็นเรื่องของเขา เราไม่เกี่ยว นี่คือศาสตร์โบราณของไทย แต่ว่าเราไม่เคยได้สังเกต เราไม่เอามาเป็น Issue เราปล่อยผ่าน ๆ ไปแบบนั้น แล้วเราก็ไปคิดเรื่อง Efficiency เรื่อง Budgeting Allocation ซึ่งสำหรับผมไม่สำคัญเท่าไร เมื่อไทยสำคัญที่ Leader ส่วน Organization สำคัญใหม่ ไม่สำคัญเท่าไรหรอก แต่สำคัญที่ Leader ถ้าไม่เชื่อผม ก็ขอให้ลองไปถามใครก็ตาม เช่น ไปถาม สวทช. ก็ได้นะครับ สวทช. เจริญก้าวหน้าอย่างไร เขาจะมีทฤษฎีของเขาเลย เพราะมีดีออกเตอร์คนนั้น มี

ศาสตราจารย์คนนี้เป็นผู้นำ เมืองไทยนั้นผู้นำสำคัญมากครับ มากเป็นพิเศษ ไม่เหมือนประเทศตะวันตก เพราะตะวันตกเขาสอนว่า Institution สำคัญใช้ไหมครับ

ประเทศไทยผู้นำสำคัญมาก พระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ก็ไม่เหมือนกัน และคนไทยไม่ใช่จะรับพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เหมือนกันหมดเพราะว่าท่านเป็น Institution คนไทยไม่ได้คิดแบบนี้ คนไทยจะดูเป็นองค์ๆ ไป เพราะฉะนั้น การสร้างผู้นำจึงสำคัญมากในทางสังคมศาสตร์ พยายามจัดอบรมอะไรก็ตามที่เป็นการสร้างผู้นำ เช่น ทำเรื่องสิ่งแวดล้อมก็พยายามสร้างผู้นำสิ่งแวดล้อม ต้องเน้นเรื่องผู้นำเป็นหลัก ส่วนวิชาการก็ใส่ เต็มลงไป แต่ว่าที่สำคัญต้อง

สร้างผู้นำขึ้นมา ผู้นำต้องเป็นนักแสดง ไม่ใช่เป็นพนักงานข้างบนเท่านั้น แต่ต้องเป็นนักแสดง ต้องเป็นคนที่กระตุ้นคนอื่นได้ Trigger อะไรได้ครับ

ท่านลองดูสิครับ ยกตัวอย่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ท่านซีจักรยานไปทำงานทุกวัน ทุกวันนี้ย้ายไปอยู่ปทุมธานี ท่านก็เปลี่ยนไปใช้วิธีนั่งมอเตอร์ไซด์ เพราะถ้าซีจักรยานคงไปไม่ทั่ว แต่ว่าท่าน Trigger ท่านกระตุ้นคนอื่นได้ สมมุติว่าเราจะมาเป็นคณบดีคนใหม่ เราจะต้องแสดงอะไร คำว่าแสดงไม่ได้เป็นคำที่ไม่ดีนะครับ แสดงอย่างสมจริงและต้องมี Inner ของเราด้วย เพราะฉะนั้น เราต้องแสดงให้ถูกจุด หากเราอยากจะทำซีจักรยาน ก็ต้องทำซีจักรยานให้ เป็นก่อน ไม่ใช่กลับไปแล้วก็ล้ม คนก็จะรู้ว่าคนนี้แสดงเกินไป อะไรแบบนี้มันต้องคิด แบบนี้คือศาสตร์ที่ว่าด้วยผู้นำ ผู้นำแบบฝรั่งก็มีสอนนะครับ แต่ผมคิดว่ามันไม่เหมือนแบบไทย ผู้นำแบบไทยนั้น ต้องสนใจเรื่องจิตปาละของลูกน้อง ถ้าสนใจเฉพาะเรื่องงาน เขาไม่เรียกคุณว่าผู้นำหรอก ผู้นำต้องเป็นที่พึ่งในเรื่องจิตปาละได้ แบบนี้จึงจะเป็นผู้นำในแบบไทย สำหรับผู้นำระดับล่าง ๆ งานเจ็บไข้ได้ป่วย ก็ต้องช่วยได้ อยากร่วมงานก็ต้องช่วยได้ มันคือศาสตร์โบราณ การปกครองของคนไทยมันเป็นแบบองค์รวม

ผมอยากให้เห็นสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ที่ Culture Bound มากขึ้น ถ้าคิดกล้าทำในบางเรื่องที่ไม่เคยกล้า ไม่เอาวิชาการของตะวันตกมาเป็นสาระของเราทั้งหมด สิ่งเหล่านี้ผมทราบดีว่าไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เราพยายามทำบางเรื่อง ไม่ใช่

ทุกเรื่อง การทำงานที่ทำทุกอย่างมันล้มเหลวไปเกินครึ่ง เพราะมันเยอะ แต่วิธีทำแบบไทยต้องทำบางเรื่องให้สำเร็จ แล้วทุกอย่างมันจะตามความสำเร็จนี้ไป คนไทยชอบความสำเร็จ ไม่ชอบคนขยันทำงานตลอดชีวิตแล้วไม่มีอะไรสำเร็จสักอย่าง แต่คนไทยชอบความสำเร็จ นิดเดียวก็ชอบแล้ว แล้วในที่สุดเขาจะสนับสนุนเราเอง เพราะฉะนั้น ถ้าท่านคล้อยตามผม ไม่ต้องไปทำหลายเรื่อง ทำแค่บางเรื่อง พอมันสำเร็จจะมีคนตามลอกเลียนท่าน แล้วจะมีคนมาบริจาค สมทบทุน แต่ถ้าท่านแพ้ คนก็จะหนีหายหมด ดังนั้นต้องทำให้สำเร็จแล้วจะมีคนวิ่งเข้ามาหาเราเลย ที่ผมพูดนั้นได้จากการที่ผมสังเกต อย่างหนึ่งเพราะผมถอดอคติที่เป็นแบบฝรั่งออกจากหัวตัวเอง เพราะฉะนั้นอะไรหลาย ๆ อย่างที่ผมเคยคิดว่าไม่ดี ผมก็เปลี่ยนวิธีคิดใหม่ อาจจะได้ดีในบริบทไทย

ผมจะเล่าเพื่อเป็นตัวอย่างเพิ่มเติมนะครับ วิชาการมันจำเป็นสำหรับการปฏิบัติ ผมเป็นนักวิจัยมาหลายสิบปี เขียนหนังสือซึ่งเป็นงานวิจัยของผมออกสู่โลกหนังสือ 30 กว่าเล่ม เพราะฉะนั้น ผมเป็นนักวิจัยทั้งชีวิต แต่การวิจัยของผมไม่ได้ผูกอยู่ในหนังสือ หรือไม่ใช่อยู่แค่ในงานเขียนเท่านั้น ผมมาทำงาน มาเป็นรัฐมนตรี ได้เห็นและเข้าใจปัญหามากขึ้น ได้เห็นโอกาสมากขึ้น ผมก็ใช้วิชาที่ผมมีอยู่ นำการปฏิบัติของผม ผมเห็นว่ากระทรวง อว. มีหน่วยงานที่เทียบเท่ากรมจำนวนร้อยกว่าแห่ง ประมาณ 150 แห่ง หากนับรวมมหาวิทยาลัย เอกชนด้วย เท่าที่ผมสังเกตดู แต่ละกรมมันแน่นแ่ง ดี แล้วเขาก็มี Autonomy ของเขาเยอะ จุดอ่อนคือยังไม่ได้รวมพลังกัน แล้ว

กระทรวง อว. นี้ก็มีอายุยังไม่ยาวมาก เพียงแค่ 2-3 ปีเท่านั้นเอง แต่สิ่งที่เห็นคือยังไม่ค่อยได้ทำอะไรเป็นกระทรวง ผมก็มีกุศโลบายทันทีว่า จะต้องทำให้เขาทำงานเป็นกระทรวงให้ได้

เริ่มต้นผมก็เอาประสบการณ์ที่ผมเคยทำหลักสูตรอะไรมาพอสมควรนั้น คิดว่าต้องทำหลักสูตรแบบ วปอ. ขึ้นมาในกระทรวง แต่ว่า วปอ. นี้ต้องไม่ใช่แบบที่ทำกันอยู่ ต้องเป็นแบบที่ไม่เขียนงานวิจัย ไม่ต้องทำรายงานมาส่ง เพราะว่าผมรู้ว่าผู้บริหารคงไม่ทำรายงานเอง ให้ลูกน้องทำ เพราะฉะนั้น ผู้บริหารที่มาเรียนหลักสูตรนี้ก็ไม่ต้องมาเขียน ให้มานั่งคุยกันเฉย ๆ ก็พอแล้ว แล้วให้ช่วยกันคิด ที่ไม่ต้องเขียนเพราะว่าไม่มีเวลาเขียน แต่ให้พาไปทัศนศึกษา แล้วระดมสมอง ซึ่งเป็นอะไรที่เขาถนัดมาก ก็ทำกันได้ดีมาก แล้วก็มีคนที่เขาเก่งกว่าผมอีก เขาแนะนำให้ออกกิจกรรมละลายพฤติกรรม ทำอะไรเป็นสัญลักษณ์เวลาเจอกัน ทำสัญลักษณ์ของโครงการผ่านการประกบมือเป็นรูปตัวอักษร W ตามชื่อโครงการ “WINS” ผมรู้สึกว่ามันได้ผลมาก คนไทยทำงานได้ดีเมื่อทำงานแบบ Informal ผมทำให้ความสัมพันธ์ในกระทรวงเป็นแบบ Informal เขาเจอปลัด เขาก็เรียก “พี่ตุ้” หรือ “พี่ปลัดตุ้” เขาเจอกันเอง เขาก็เรียกกันเป็นพี่ อธิการบดี มทร. มธ. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล อธิการบดีจุฬาฯ ตอนนั้นก็มีความรู้สึกเหมือนเป็นเพื่อนกันแล้ว เป็นพี่เป็นน้องกันแล้ว หากมีอะไรอยากให้ช่วยก็สามารถพูดได้เต็มปากเต็มคำ เพราะว่ามันเป็นแบบ Informal คนไทยปฏิบัติได้ดีมากเมื่อเป็นแบบ Informal พอเป็น Formal ขึ้นมามันไม่ง่าย แต่ว่าอะไรที่มันทำให้เกิด Informal ได้

เร็ว นั่นคือการมาเรียนร่วมกัน มันทำให้เกิดได้เร็ว เพราะคนไทยชอบ
นับรุ่น ชอบเล่นเป็นเด็ก มันสนุก มันก็เกิดความสัมพันธ์และเกิด
ความไวเนื้อเชื่อใจกันในเวลารวดเร็ว

แล้วผมก็คิดทำเรื่อง U2T เพราะว่า U2T มันเป็นการ Move
ทั้งกระทรวงเลยนะครับ มหาวิทยาลัย 76 แห่ง จะต้องส่งคน 60,000
คน ลงใน 76 จังหวัด 3,000 ตำบล เรื่องนี้ผมมาคุมการปฏิบัติอยู่
ตั้งแต่ต้น ผมไม่ให้ข้างล่างทำกันเอง เพราะผมรู้ว่าถ้าข้างล่างทำ
กันเองมันก็จะเหมือนกับที่เขาเคยทำ มันจะไปตามความเคยชิน
ทำตามความเคยชินคืออะไร เช่น ทำงานโครงการแล้วไม่ได้
ประชาสัมพันธ์เลย หรือประชาสัมพันธ์แบบปกติ ผมกำหนดตรงให้
เขาเลยว่าคุณต้องสนใจเรื่องประชาสัมพันธ์ เรื่องการสร้างภาพ ให้
เท่า ๆ กับที่คุณทำงาน แล้วก็ต้องสร้างภาพตั้งแต่วันแรกเลย ไม่ใช่
ว่าทำงานตั้งนานแล้วค่อยไปคิดสร้างภาพ ซึ่งมันไม่ทัน โลกทุกวันนี้
มันจะเป็นโลกเสมือนจริงมากขึ้นเรื่อย ๆ มันไม่ใช่โลกของ Reality
เท่านั้น แต่เป็นโลกของ Perception มากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้น
ต้องทำงานกันแบบนี้

ตอนที่เริ่มทำงาน ผมเรียกประชุมทุกสองสัปดาห์ ผมไม่ให้เขา
ไปจากนี้ เราต้องคุมรายละเอียดตั้งแต่ตอนต้นเลย แล้วต้อง
Top-Down อย่าไป Bottom-Up เมืองไทย Suffer กับ Bottom-Up
มานานแล้ว เพราะว่า เป็นสังคมแบบไม่มี Tradition ในการ
Bottom-Up สังคมไทยจริง ๆ แล้วถนัดกับการ Top-Down แต่
Top มันต้องดี ต้องเก่ง และฟังข้างล่างด้วย ไม่ใช่ Top-Down แบบ

ไม่ฟังใคร และไม่ใช่ Bottom-Up แบบไม่สนใจใคร เพราะฉะนั้น
ผมก็ทำแบบนี้ด้วยความรู้ที่ผมมีอยู่ ผมวิจัยมาตลอด ผมทำงานอะไร
ผมก็วิจัยของผมมาตลอด อันนี้ทำไมไม่สำเร็จ อันนี้จุดสำเร็จมันอยู่ตรง
ไหน อันนี้ทำไมล้มเหลว ผมมีข้อสรุปตั้งแต่ต้นเลยว่าฝ่าย Top ต้อง
ลงไปคุมงานอย่างละเอียดตั้งแต่ต้น แต่ผมก็ไม่ได้ทำละเอียดจนเกิน
ไป แต่การปรากฏตัวของผมต้องทำให้คนมีความรู้สึกว่าจะพาไป
ทำอะไร เพราะฉะนั้น พอทำเรื่อง U2T เราก็ใหม่ประชาสัมพันธ์กัน
ตั้งแต่ต้นเลย

เราทำกันได้ดี เพราะว่าเราไม่ทำแบบปกติ เราไปเอา
Influencers มาช่วยงานของเราด้วย เรื่องนี้ไม่ใช่ผมเป็นคนคิดเอง
คนที่มาช่วยงานผม เขาคิดต่อให้ได้ เขาเอา Influencers เอาดารา
เอา Social Media มาช่วย ยกตัวอย่างเช่น เพลง “อีจัน” ซึ่งผมก็
ไม่รู้จัก แต่มีคนดูเป็นล้าน เราทำจนกระทั่งตอนนี้เพลง “อีจัน” ก็
สนใจเราแล้ว เวลาเราทำอะไรเขาก็จะช่วยเหลือเรา ถือว่าการประชาสัมพันธ์
ก็ดีขึ้น แต่ผมคิดว่ามันต้องดีขึ้นกว่านี้อีก คนที่จะบอกได้ว่าเราทำงาน
แบบไหนคือท่านนายกรัฐมนตรี ท่านชื่นชมกระทรวง อว. ว่าพยายาม
ทำอะไรอยู่เรื่อย ๆ มีข่าวไม่หยุดเลย ท่านได้รับรายงานเรื่องของ
กระทรวง อว. เกือบตลอดเวลา แสดงว่าเรามาถูกทางแล้ว ผมต้อง
พยายามทำงานแบบเอาใจนายกรัฐมนตริดีด้วย เวลาเราทำงาน เราก็
ต้องเอาใจนายด้วยนะครับ อย่าไปคิดว่านายก็คือนาย มันสำคัญนะ
ครับ และเราต้องเอาใจในแบบที่ถูกต้องและเข้าใจ เอาใจด้วยการ
ทำงาน เอาใจด้วยการทุ่มเท

ถ้าใครบอกว่าไม่อยากจะเอาใจเจ้านาย ผมคิดว่าท่านคิดผิดไปครึ่งหนึ่งแล้ว ชีวิตก็จะลำบาก เพราะว่าการทำงานเป็นไปตาม Hierarchy ไม่น้อย เช่น ท่านเป็นรองอธิการบดี ท่านก็ต้องฟังอธิการบดี และท่านอย่าไปคิดที่จะเปลี่ยนเจ้านายมากมาย เปลี่ยนตัวเองจะดีกว่า ผมเคยทำงานกับผู้ใหญ่ รวมทั้งนายกรัฐมนตรีหลายคน ผมพยายามจะเปลี่ยนท่าน แต่ในที่สุดผมเปลี่ยนท่านไม่ได้ ต้องเปลี่ยนตัวเองเพื่อที่จะไปเข้ากับท่าน ที่ท่านจะเปลี่ยนตามผมนั้นยากครับ นายกรัฐมนตรีเป็นแบบนี้แทบทุกคน

ที่เล่ามานี้เป็นศาสตร์ที่ผมได้มาจากการสังเกตด้วยตัวเอง บางทีผมก็จด บางทีผมก็ไม่ได้จด ผมก็อาศัยทีมหน้าห้องของผมช่วยจด ช่วยถอดเป็นทฤษฎีขึ้นมา เพราะผมคิดว่าผมมาอยู่กระทรวงนี้ชั่วคราว คิดแบบไม่เข้าข้างตัวเองจนเกินไปน่าจะอยู่ต่อไปอีกสักหนึ่งปี ซึ่งเป็นระยะเวลาเพียงชั่วคราว ก็ต้องพยายามทำอะไรทุกอย่างที่เห็นว่าดีให้ไม่เป็นเรื่องชั่วคราว ผมคิดสร้างคนมาสืบทอดต่อไป วิธีคิดแบบนี้ เช่น จะทำอะไร ต้องมีเป้าหมาย ต้องมีทิศทาง อย่าทำไปเรื่อย ๆ อย่าทำเพราะชยัน อย่าทำจนไม่มีที่สิ้นสุด ต้องมีเป้าหมาย เช่น สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่เรามาอยู่ตรงนี้ หากเรามีข้อตกลงสูงงอมกันแล้ว จนกระทั่งเราคิดว่าเราจะทำให้สังคมศาสตร์ของเราเป็น Culture Bound มากขึ้น สมมุติว่าอีก 5 ปีต้องเป็นแบบนี้ และเราก็กต้องคอยดูตลอดเวลาว่ามันได้หรือไม่ มันไปถึงไหนแล้ว มันต้องบอกได้ว่ามันไปได้ไกลขึ้นหรือว่ามันยังไม่ไกลเลย อย่าไปมี Indicators ที่เยอะเกินไป ต้องมี Super Indicators ไม่กี่ตัวก็พอแล้ว

ถ้ามี Indicators เยอะเกินไป เราจะทำงานโดยเอา Indicators มาถ่วงรั้งเราไว้ อย่าไปประเมินผลมากจนไม่มีเวลาทำงาน ผมเห็น มาตลอดคือยุคที่ผมเป็นรองอธิการบดีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมัยนั้นยังไม่มีตัวชี้วัด มันดีกว่าสมัยนี้ พอมีตัวชี้วัดเข้ามา ทำงานกัน เป็นปรนัยไปหมด สมัยที่ผมเป็นรองอธิการบดี เรามีเป้าหมาย เพียงแค่ทำให้เด็กของเราเก่งที่สุด หรือว่าเด็กของเราเมื่อจบปริญญาตรีแล้วต้องไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศให้ได้มากที่สุด Indicators มีจำนวนน้อย ตอนหลัง Indicators มีจำนวนมาก มาแย่งเวลาทำงานของเราไปหมด แล้วยังมี Ranking อีก อย่าไปสนใจมันมาก ถ้าผมไปพูดในที่ประชุมอธิการบดีผู้ที่มีเกียรติทั้งหลาย ผมก็ไม่กล้าพูดอย่างนี้หรอก เพราะบางท่านชอบ Ranking มาก ผมไม่สนใจ Ranking มากนัก ผมคิดว่าควรจะมี Ranking แบบไทย ๆ อย่างที่ผมว่าบอกอีกสิบปีเราจะต้องเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วให้ได้ สิ่งนี้สำคัญกว่ามาก สมมุติว่าพวกคุณเห็นด้วยว่าอีก 5 ปี คุณต้องทำให้สังคมศาสตร์มี Culture Bound มันเข้าท่ากว่า ถ้าคุณไปตาม Ranking ของต่างประเทศ มันจะลอกให้คุณเหนื่อย

อีกเรื่องที่ผมได้จากการทำงานคือการคิดแบบไทย เราไปเอา Pre-condition ของวิทยาการหรือของวิทยาศาสตร์มาเป็นจุดในการที่เราจะสร้างวิทยาการและวิทยาศาสตร์ของเราอย่างไร เช่น จะต้องมียุทธศาสตร์เท่านั้นเท่านั้นคน ต้องไม่มากเกินไป ต้องไม่น้อยเกินไป จะต้องมีการแลกเปลี่ยน จะต้องมีการคัดเลือกนักเรียนเข้ามาเรียน สิ่งเหล่านี้มันเป็นผล ไม่ใช่เป็นเหตุ มันเป็นผลของความสำเร็จ ไม่ใช่เป็นเหตุ

ของความสำเ็จ เราสับสนระหว่างเหตุกับผล การที่จะสร้างอะไรขึ้นมา มันเริ่มต้นจากไม่มีอะไร ถ้าเราเริ่มต้นจากมีอะไรทั้งหมดมันไม่ได้ เพราะฉะนั้น การเริ่มต้นต้องเริ่มจากไม่มีอะไรแล้วต้องทำงานแบบ Pioneer ไม่ใช่ทำงานแบบ Routine ไม่ใช่ทำงานแบบประจำ ต้องทิ้งให้หมด ไม่อย่างนั้นทำไม่สำเร็จหรอก จะเป็น Pioneer ต้องทำอย่างไร ต้องเอาอ่อนไปชนะแข็ง ต้องเอาหน้าไปชนะหิน ต้องเอาการที่ไม่มึงบประมาณไปทำงานให้สำเร็จให้ได้ ต้องใช้ Passion มาแทนงบประมาณ

ลองไปดูสิครับว่าอเมริกาทำวิทยาศาสตร์จากความไม่พร้อม ทำจากงบประมาณที่น้อยนิดทำจาก Colleges ที่เล็ก ๆ ต่อมาเจริญขึ้นได้แล้วจึงทำให้ได้มาตรฐาน แต่เราสับสนไปหมด เราไปเอาสิ่งที่ผมคิดว่ามันเป็นผลจากการที่มันสำเร็จแล้ว เอาขึ้นมาเป็นเหตุซึ่งมันไม่ใช่ สมัยผมเรียนหนังสือชั้นเรียนหนึ่งชั้นมีนักเรียนจำนวน 50 คน มีครูคนเดียว แบบนี้ถือว่าสุดยอด เพราะอะไรครับ เพราะเราจ้างครูมากไม่ได้ ประเทศของเรายากจน เราต้องประหยัด เราต้องชื่นชมบรรพชนที่สอนหนังสือเราว่าท่านเป็นคนเก่งจริง ๆ เป็นครูที่สอนได้เยอะมากกว่ามาตรฐานตะวันตก เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการทำอะไรให้สำเร็จ เป็นสัมฤทธิ์ศาสตร์ เหมือนที่อาจารย์ประเวศ วะสี เคยพูดไว้แต่ท่านไม่ได้ลงรายละเอียดว่า ศูนย์ศิริราช ศูนย์รามาริบัติ เกิดจากความไม่พร้อม เกิดจาก Pioneer เกิดจากคนที่ไม่ปกติที่ไปทำ เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลาย อย่าหาว่าผมขุ่นเคืองครับ ต้องเป็นคนที่ไม่ปกติ ถ้าเป็นคนปกติมาก ๆ ทำอะไรไม่ได้หรอก แต่ถ้าท่านเป็นคน

ที่ไม่ปกติ ใครด่าก็ช่างมัน ใครนินทาก็ช่างมัน ขอให้งานเราสำเร็จ ก็อย่าถึงกับช่างมัน แค่ทำให้ดำน้อยลง แต่อย่าไปคิดว่าคนจะเลิกด่า คนที่นินทาก็อย่าคิดว่าจะเลิกนินทา เพราะเขาเหล่านั้นเป็นมนุษย์ ก็ต้องปล่อยวาง ถ้าทำอะไรแล้วมีแต่คนชอบแสดงว่าท่านไม่ได้ทำ อะไรที่สำคัญ แต่ถ้าท่านทำอะไรแล้วมีคนด่า มีคนนินทา มีคนต่อว่า แสดงว่าท่านทำงานใหญ่ แต่ก็อาจจะมึนระคนบคนที่ถูกนินทาไปด้วย แล้วไม่ได้ทำอะไร แต่เขาก็เอาไว้ปลอบใจตัวเองว่า คนที่มันดี ที่ผมเห็น มันทำบาปไปห้องค์กร มันทำดีกับเพื่อน มันทำดีกับลูกน้อง ไม่เคยติเลยเวลาลูกน้องทำไม่ดี ไม่เคยสอนอะไรใครเลย ทำให้คนรักหมด คนแบบนี้ทำบาป ทำให้องค์กรพัง ทำให้ประเทศพัง แต่ได้บุญกับเรื่องเล็ก ๆ เรื่องที่ทำให้ทุกคนรัก

แต่ว่าสังคมศาสตร์แบบผม ทำให้งานสำเร็จ เราต้องทำให้ลูกน้องดีด้วย ที่ว่าดีคือต้องทำให้ได้ความรู้ ได้ธรรมะ ได้วิสัย แบบนี้จึงจะเรียกว่า งานสำเร็จ คนก็สำเร็จ อันนี้เป็นแนวคิดสังคมศาสตร์แบบท่าน ป.อ.ปยุตโต ผมได้อะไรจากท่าน ป.อ.ปยุตโต ไม่น้อยครับ ศาสนาพุทธเป็นสังคมศาสตร์อย่างหนึ่ง แต่เป็นสังคมศาสตร์ที่ไม่พูดถึงเรื่องที่จะพากันไปไม่ได้อย่างไร สอนแต่เรื่องจะพากันไปให้ได้อย่างไร ซึ่งก็น่าสนใจครับ เราแยกตามที่ฝรั่งแยก คือ เรื่องนี้เป็นเรื่องของศาสตร์ เรื่องนี้เป็นสิทธิส่วนบุคคล ความชอบส่วนบุคคล แต่ถ้าคิดแบบไทย สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ กับเรื่องวิญญูณ เรื่องคุณงามความดีนั้น ต้องพยายามให้ไปด้วยกัน นี่เป็นตัวอย่างการวิจัย เราต้องวิจัยแบบที่มันมีผลต่อส่วนรวม ท่านทั้งหลายก็มีตำแหน่งทางวิชาการกันทั้งนั้น แต่ว่าตำแหน่งทางวิชาการ

บางทีก็เป็นเรื่องที่เราสมมุติไปเอง มันไม่ก่อให้เกิดอะไรอย่างกว้างขวาง ผมได้พูดกับท่านเมื่อสักครู่เรื่องการส่งคนมา Intern เอาอาจารย์มาทำ Intern ไม่ต้องอยู่นาน อยู่สักหนึ่งเทอมก็ได้ ทางมหาวิทยาลัยต้อง Facilitate ให้เขามีงานสอนที่น้อยลง ซึ่งตอนนี้ก็น่าจะว่างอยู่ เพราะไม่ค่อยได้สอนสักเท่าไร

ผมมีการวิจัย มีทฤษฎีแบบนี้ มันทำให้ผมทำงานแล้วสนุก ทีมหน้าห้องของผมถามว่าผมรู้สึกเหนื่อยหรือเปล่า เหนื่อยแต่ก็สนุกดี ความรู้สึกว่ามันสัมฤทธิ์ผลได้ มันไม่ตรงกับที่ Common Sense มันสอน ซึ่งสอนว่าเป็นรัฐมนตรีไม่ได้ทำอะไรหรอก เขาจะมาเป็นหัวให้ทำแบบที่เขาต้องการ ซึ่งมันก็ไม่จริง เพราะวาระเปี้ยบอะไรมันเยอะทำได้หมด แต่ต้องทำเป็น จะทำงานเป็นได้จะต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ ถ้ามาถึงแล้วไม่ให้ใครเข้าใกล้ ไม่ฟังใครเลย ก็ทำอะไรไม่ได้ สิ่งที่ผมพูดมาเป็น Spontaneous นะ ไม่ได้เตรียมตัวมาพูด ซึ่งสำคัญยิ่งกว่า Planning หาก Planning แล้ว มันมักจะไม่ได้เกิดอะไรมากนัก เพราะมันตั้งใจทำจนเกินไป แต่ถ้าอะไรที่มี Spontaneous จะสำคัญกว่าเยอะ มันปั้งขึ้นมา มันจะต้องประกอบด้วยกาลเทศะที่เหมาะสมที่จะเกิดขึ้น แล้วต้องมีคู่สนทนาที่จะช่วยให้มันปั้งขึ้นมาด้วย เพราะฉะนั้น ถ้ามันเกิดการปั้งขึ้นมา เราต้องเอาสิ่งนี้ไปทำให้เกิดประโยชน์ต่อไป

อีกอย่างหนึ่ง ผมคิดว่า Mindset สำคัญและต้องเชื่อว่าศาสตร์ของตัวเองสามารถช่วยประเทศได้ ช่วยบ้านเมืองได้ ช่วยชุมชนได้ ต้องไม่เน้นเฉพาะเรื่องวิพากษ์วิจารณ์ ต้องเน้นเรื่องการแนะนำเชิง

สร้างสรรค์ ก็กับการทำให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าทำได้ ผมเคยพูดที่นิต้า เป็นการพูดที่เล่นทีจริงว่านิต้าต้องเป็นตัวอย่างให้ได้ว่าหากมหาวิทยาลัย มุ่งมั่นจะไปพัฒนาที่ไหนแล้ว ก็ต้องทำให้สำเร็จ แล้วผมก็ยกตัวอย่าง มหาวิทยาลัยมหิดลให้เขาฟังว่า มหาวิทยาลัยมหิดล สอนแพทย์ สอนพยาบาล สอนจนจบแล้วไปทำงานที่ไหนก็สามารถทำงานได้จริง ๆ แต่นิต้าสอนจนจบแล้วเอาไปทำอะไรยังไม่ชัดเจน มันมีแปลงสาธิต ของนิต้าไหม มันมีชุมชนสาธิตของนิต้าไหม ที่ทำอะไรแล้วมันพัฒนา ได้สำเร็จ มันไม่มากเท่าไหร่นะครับ อาจเป็นเพราะเขาทำแต่เรื่อง ทฤษฎีมากไป

ดังนั้น จะต้องเริ่มจากทัศนคติที่ว่าศาสตร์ของเราต้องเป็น ศาสตร์ทฤษฎีและเป็นศาสตร์แห่งการปฏิบัติด้วย ทำให้มันได้ผล เหมือนตอนต้นที่ผมบอกว่าดีใจที่ได้มาคุยกับชาวมหิดล เพราะมหิดล เป็นพวกที่ต้องปฏิบัติได้คนจึงจะนับถือ บางมหาวิทยาลัยต้องวิพากษ์ ได้คนจึงจะนับถือ สร้างทฤษฎีที่มันหรูหราแต่ปฏิบัติยากได้คนจึงจะ นับถือ ผมคิดว่ามหิดลเป็น Intermediate Range ไม่ต่ำและไม่สูง เกินไป หากสูงเกินไปก็จะเป็นปรัชญาที่ทำยาก หากต่ำเกินไปก็จะ สนใจแต่เรื่องเชิงปฏิบัติล้วน ๆ แต่วามหิดลเป็นกลางพอดี ๆ เพราะ ฉะนั้น จึงต้องสนใจ Intermediate Range Theory ไม่ได้พูดเพื่อ จะห้ามให้เราไม่สนใจระบบโลก หรือไม่ให้สนใจเรื่องระหว่างประเทศ นั้นไม่ใช่ หมายความว่าต้องสนใจทฤษฎีอะไรที่จะไปมีผลในทาง ปฏิบัติได้ สิ่งนี้สำคัญ ต้องมี Mindset ว่าเราจะช่วยศาสตร์อื่นๆ ใน

การทำงานได้ด้วย เราจะไปช่วยเขาอย่างไร เขาพูดกันเรื่องนวัตกรรมตลอด เขาพูดกันเรื่อง Deep-Tech สังคมศาสตร์มีอะไรที่จะ Contribute ให้กับการสร้าง Deep-Tech ใหม่ ให้กับ Innovation ใหม่ ทำงานอย่างไรจึงจะเกิด Innovation จัดตั้งองค์กรอย่างไรจึงจะเกิด Innovation Organization for Innovation จะต้องทำอย่างไร

ผมคิดว่าถ้าทำได้มันจะยิ่งทำให้เขาเห็นว่าเราจำเป็น เราสำคัญ เรารู้สึกที่เราได้ทำอะไรที่ไม่ใช่อยู่แต่ในทฤษฎีของเราเท่านั้น มันกลายเป็นการปฏิบัติได้ อย่างอาจารย์ที่ทำหลักสูตร WINS ที่เป็นหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง อว. ที่ทำให้พวกเราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ท่านไมใช่นักวิทยาศาสตร์ ไม่รู้ว่าเรียนอะไรมา แต่ผมคิดว่าท่านมีความรู้ในการสร้างสังคมที่เป็นแบบ Informal ได้ดี ซึ่งทำให้นักวิทยาศาสตร์ของเราพร้อมร้อยกว่าคนทำงานด้วยกันได้แบบนี้ผมคิดว่าเป็น Contribution ครับ

DEMOCRACY
LANDSCAPE

3

ภูมิทัศน์ประชาธิปไตย

ภูมิทัศน์หรือที่เรียกกันว่า Landscape นั้นมิได้หมายถึงเพียงสิ่งแวดล้อม แต่หมายรวมถึงตัวประชาชนไทยที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย การเข้าใจพัฒนาการของแนวคิดภูมิทัศน์ประชาชนไทยมิใช่เป็นเรื่องง่ายที่จะทำความเข้าใจ การบรรยายในส่วนนี้จึงเลือกเอาพัฒนาการของแนวคิดภูมิทัศน์ประชาชนไทย สิ่งแวดล้อม ความเป็นมาที่อยู่แวดล้อมประชาชนไทย และประชาชนไทย ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และไทยมาเรียงร้อย โดยเริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษ ก่อนเพราะเป็นประเทศในยุโรปตะวันตกที่เข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ที่ฝรั่งเรียกว่า “ยุคเรืองปัญญา” (Enlightenment Period) เป็นยุคที่เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับอุดมคติหรือเสรีนิยม (Liberalism)

อังกฤษเป็นผู้นำในการให้สิทธิเสรีภาพ เป็นผู้นำในความคิดแบบเสรีนิยม มีการปกครองแบบราชาธิปไตยมาเป็นพันๆ ปี โดยทุกวันนี้ก็ยังเป็นราชาธิปไตย แต่เป็นราชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญกำกับ (Constitutional Monarchy) มีการประกาศกฎบัตรแห่งเสรีภาพ (Magna Carta Libertatum) ที่ระบุให้พระมหากษัตริย์ยอมรับในอภิสิทธิ์ของขุนนาง ไม่อาจที่จะเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชได้ ต้องอยู่ในหลักนิติธรรม คือใช้อำนาจเท่าที่กฎหมายให้อำนาจ มีสภาขุนนาง (House of Lords) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ และในขณะเดียวกันก็มีสภาสามัญชน (House of Common) ด้วย อังกฤษยังมีความน่าสนใจเนื่องจากเป็นประเทศแรกในยุโรปที่มีการเลิกไพร่ ระบบไพร่

ระบบศักดินาเสื่อมถอยไปเองในช่วงศตวรรษที่ 13-14 อังกฤษใช้วิธีเปลี่ยนผ่านแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่างการเลือกตั้งนั้น ก็พบว่าแม้จะมีการเลือกตั้งมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17-18 แต่สิทธิของคนที่สามารถเลือกตั้งได้ก็ค่อยๆ มีพัฒนาการเป็นลำดับ เช่น ช่วงแรกจะมีแต่คนชั้นสูงเท่านั้นที่ไปลงคะแนนเสียงได้ ต่อมาจึงค่อยให้คนชั้นกลาง กรรมกร และผู้หญิงสามารถลงคะแนนเสียงได้ตามลำดับ ทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ยังมีบทบาทต่อประเทศอังกฤษอยู่มาก นายกรัฐมนตรีอังกฤษยังคงรับเอาข้อวินิจฉัยของสมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธที่ 2 มาพิจารณาใคร่ครวญอยู่เสมอ

ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของฝรั่งเศสมีความต่างจากอังกฤษ ฝรั่งเศสนั้นประสบความสำเร็จในการรวมศูนย์การปกครองโดยยึดอำนาจจากท้องถิ่น ยึดอำนาจจากขุนนางที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รวบเอาอำนาจที่กระจัดกระจาย ที่เคยแบ่งเป็นหลายระดับมาไว้ที่ตัวพระมหากษัตริย์ หลายคนเรียกว่าปกครองแบบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ซึ่งเกิดในยุคของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14-16 การปฏิวัติฝรั่งเศสที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากฝรั่งเศสมีทฤษฎีทางสังคมที่สะสมกันมาเป็นร้อยๆ ปี ว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ไม่ใช่เป็นเพราะรัฐบาลให้ แต่เป็นเพราะว่าเป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิโดยธรรมชาติ การปฏิวัติฝรั่งเศสเดิมเกิดจากความคิดเรื่องการปฏิรูป ไม่ใช่การปฏิวัติ

เพื่อจะสร้างสาธารณรัฐแต่ต้น โดยที่ภายหลังจากการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 แล้ว ฝรั่งเศสมีการเปลี่ยนเป็นระบอบสาธารณรัฐถึง 5 ครั้ง เรียกได้ว่าฝรั่งเศสใช้เวลาเกือบ 200 ปี กว่าระบบจะลงตัวเป็นระบบประชาธิปไตยที่ทั่วโลกนิยมใน ค.ศ. 1958 และใช้ระบบการปกครองกึ่งประธานาธิบดี กึ่งรัฐสภามาจนถึงปัจจุบัน

ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของอเมริกามีความน่าสนใจไม่แพ้กัน ประชาธิปไตยที่ทำได้ เพราะอัจฉริยภาพในประเทศ ในการสร้างระบบของตนเอง ไม่ได้เกิดจากการที่ไปเอาแบบที่นับถือของประเทศอื่นมาใส่ไว้ในประเทศตนเอง อเมริกาเริ่มต้นด้วยการเป็นอาณานิคมจำนวน 13 อาณานิคมของอังกฤษ เรียกได้ว่าเป็นคนอังกฤษเดิมที่หนีไปอยู่อเมริกา สิ่งที่เป็นอุดมคติตามมาด้วยคือ การปกครองตนเอง (Self-Governance) เพราะเป็นการย้ายรกรากไปอยู่แผ่นดินใหม่ที่ไม่มีศักดินา ไม่มีการแบ่งชั้นแบ่งยศ โดยในช่วงแรกจะเรียกตนเองว่าเป็นระบอบสาธารณรัฐ (Republic) ที่มีกษัตริย์ที่อยู่อังกฤษมาก่อนอเมริกามาเป็นเอกราชในปี ค.ศ. 1776 โดยการนำของ George Washington ซึ่งตัว George Washington เองก็ชื่นชมกับความคิดเรื่อง Self-Government ชื่นชมกับระบบสาธารณรัฐ เรียกได้ว่าเป็นการสร้างรัฐบาลผสม (Mixed Regime) คือผสมระหว่าง Monarchy กับ Aristocracy และ Democracy ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของอเมริกานั้นแสดงออกที่ประธานาธิบดีมากที่สุด ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งที่มีการตั้ง Electoral College ที่โหวตผู้ที่

จะมาเป็นประธานาธิบดี แม้ว่าจะมีเสียงพูดกันที่อยากให้อเมริกาเลือกประธานาธิบดีทางตรง แต่อเมริกาก็ยังไม่ทำ เพราะพื้นฐานเดิมของอเมริกาเชื่อว่าประชาธิปไตยนั้น การถ่วงดุลอำนาจยังมีความสำคัญอยู่

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบ Top Down และประสบความสำเร็จมากที่สุดประเทศหนึ่ง เราเห็นได้ชัดเจนจากการที่พระมหากษัตริย์ของไทยรักษาเอกราชของชาติไว้ได้ถึงประมาณ 700 ปี เสียเอกราชไปเพียง 15 ปี ให้แก่พม่า ครั้งแรกเกือบ 15 ปี ครั้งที่ 2 ก็ไม่ถึงปี รวมๆ ก็ประมาณ 15 ปี ระบบภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของไทยเริ่มเกิดขึ้นในสังคมที่โดยประวัติศาสตร์รวมศูนย์ความสำคัญไว้ที่เมืองหลวงไว้หมดหรือเกือบทั้งหมด เพราะวิธีได้ประชาธิปไตยที่ง่ายที่สุดคือยึดอำนาจไว้ที่เมืองหลวง ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยหมายถึงสังคมไทยที่ประชาธิปไตยจะก่อกำเนิดขึ้น เป็นสังคมที่คนไทยปกครองตนเองแค่ระดับหมู่บ้าน และตำบล แต่ที่พ้นจากระดับตำบลมานั้น ก็จะเป็นการปกครองโดยเจ้านายหมด จึงเรียกได้ว่าไทยเป็นประเทศที่ปกครองในลักษณะ Top Down สิ่งที่มีองได้ว่าเป็นการอยู่รอดในสังคมไทยของคนจำนวนไม่น้อยคือการมีนายที่ดีเลือกนายที่ถูก จงรักภักดีกับนายที่เหมาะสม แล้วทุกอย่างจะลงตัว ในขณะที่ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยแบบตะวันตก จะเห็นความสำคัญของตนเอง เห็นสิทธิเสรีภาพ มีความพยายามที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง

”

ภูมิทัศน์ประชาธิปไตย³

สวัสดีครับ วันนี้ผมได้รับมอบหมายให้มาพูดเรื่องภูมิทัศน์ประชาธิปไตยเป็นปีที่สอง และเนื่องจากผมไม่ได้เป็นผู้กำหนดหัวข้อ ผมจึงขอตีความว่าภูมิทัศน์หมายถึงอะไร ประการแรกภูมิทัศน์น่าจะหมายถึงสิ่งแวดล้อม เช่น บ้านหลังนี้มีภูมิทัศน์อย่างไร มี Landscape อย่างไร เราอาจจะตอบว่ามีต้นไม้ มีบึง มีสีเขียวอยู่ด้านหลัง มีภูเขาอยู่ด้านหลัง อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ แต่ว่าภูมิทัศน์ก็ไม่ได้หมายถึงสิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว ตัวประชาธิปไตยเอง

3 การบรรยายพิเศษให้แก่หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง (ปปร.) รุ่นที่ 25 วันพุธที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2564

ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของ Landscape ด้วย เพราะฉะนั้น บางครั้ง ผมจะพูดถึงสิ่งแวดล้อมของประชาธิปไตย แต่บางครั้งก็จะพูดถึง ประชาธิปไตยที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นด้วย ในความเห็นของผม คำว่า ภูมิทัศน์นั้นเหนือกว่าคำว่าสิ่งแวดล้อม เวลาเราบอกว่าพระราชวังนี้ อยู่ในภูมิทัศน์อย่างไร ก็จะบรรยายถึงตัวพระราชวังที่อยู่ในภูมิทัศน์ นั้นด้วย ไม่ใช่แค่พูดถึงสิ่งแวดล้อมของตัวพระราชวังเท่านั้น เพราะฉะนั้น ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยซึ่งเป็นหัวข้อที่กำหนดให้ผมพูด ผมก็จะพูดถึงสิ่งแวดล้อม ความเป็นมาที่อยู่แวดล้อมประชาธิปไตย และจะพูดถึงประชาธิปไตยที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นด้วย

หัวข้อนี้ดีตรงที่ว่า ข้อแรกคือไม่ได้พูดถึงประชาธิปไตยที่ เป็นการเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งพวกเราถนัดที่จะมองประชาธิปไตย เป็นเรื่องการเมืองเพียงอย่างเดียว ข้อที่สองคือเมื่อพูดถึงภูมิทัศน์จะ ทำให้เราเข้าใจว่าประชาธิปไตยที่เริ่มอุบัติขึ้นครั้งแรกในโลก เกิดขึ้น ในภูมิทัศน์แบบตะวันตก และในขณะที่ผมบรรยายไปเรื่อย ๆ ผมจะ พยายามชี้ให้เห็นว่าภูมิทัศน์แบบตะวันตกเอื้อให้เกิดประชาธิปไตย อย่างไรบ้าง แม้บางเรื่องจะไม่เอื้อ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเอื้อ และผมจะ พูดถึงภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของไทยในตอนท้าย ๆ เพื่อจะบอกให้ พวกเราได้เข้าใจว่าภูมิทัศน์ประชาธิปไตยไทยไม่เหมือนภูมิทัศน์ ประชาธิปไตยตะวันตก มีอะไรหลายอย่างที่ทำให้ไม่เกิดประชาธิปไตย ได้ง่าย ๆ

การพูดแบบนี้ทำให้เรื่องประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่เป็นวิชาการ ขึ้นมาเยอะ เรามีแนวโน้มที่จะเห็นประชาธิปไตยเป็นเรื่องการเมือง

เป็นเรื่องความจริงใจ เป็นเรื่องพลังของฝ่ายประชาธิปไตย เป็นเรื่อง การขบเคี้ยวระหว่างฝั่งที่เป็นประชาธิปไตยกับฝั่งที่ไม่เป็นประชาธิปไตย หรือเผด็จการอะไรต่าง ๆ เหล่านั้น แบบนี้ก็ง่ายดี อย่างไรก็ตาม เมื่อ เรามาเรียนหลักสูตรชั้นสูง สิ่งที่เราต้องได้คือปัญญา ผมก็จะชักนำ ให้เราไปถึงปัญญา แต่ปัญญาเป็นของแต่ละคน ฟังแล้วเอาไปคิดก็ ไม่เหมือนกัน สิ่งที่ผมพูดก็เป็นความเห็นส่วนตัว ที่ได้อ่านและได้ สัมผัสเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยมาหลายสิบปี

เริ่มต้นที่ปฏิวัติชนประชาธิปไตยของประเทศไทยทำไมเราต้องเริ่มที่อังกฤษ ก็เพราะอังกฤษเป็นประเทศในยุโรปตะวันตกที่เข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ที่ฝรั่งเรียกว่ายุคเรืองปัญญา (Enlightenment Period) ซึ่งในยุคนี้เป็นยุคที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับอุดมคติหรือเสรีนิยม (Liberalism) หรือพูดสั้น ๆ ก็หมายถึงการให้เสรีภาพแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญให้มาก่อนที่อื่น ๆ ในยุโรป อังกฤษเป็นผู้นำในการให้สิทธิเสรีภาพ เป็นผู้นำในความคิดแบบเสรีนิยม ซึ่งความคิดแบบนี้ในเวลาอีกหลายร้อยปีต่อมา ได้กลายเป็นเสรีนิยมประชาธิปไตย หรือพูดง่าย ๆ คือเป็นประชาธิปไตย ลำดับต่อจากอังกฤษไปก็จะเป็นปฏิวัติชนของฝรั่งเศส ที่หยิบฝรั่งเศสขึ้นมา เพราะความคิดที่เกี่ยวกับเสรีภาพ เสรีนิยม รวมทั้งทฤษฎีการเมืองที่เกี่ยวกับเสรีนิยมมีอยู่ในประเทศฝรั่งเศสมากจริง ๆ แล้วจากนั้น จะพูดถึงปฏิวัติชนประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกา และลงท้ายด้วยปฏิวัติชนประชาธิปไตยในสยามหรือประเทศไทย

เริ่มต้นด้วยปฏิวัติชนประชาธิปไตยของประเทศไทยอังกฤษปกครองแบบราชาธิปไตยมาเป็นพัน ๆ ปี ทุกวันนี้ก็ยังเป็นราชาธิปไตย แต่เป็นราชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญกำกับ เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Constitutional Monarchy แต่เดิมอังกฤษเองก็เป็น Monarchy อยู่แล้ว แต่ Monarchy หรือราชาธิปไตยแบบอังกฤษไม่เหมือนกับในอีกหลาย ๆ ประเทศ กล่าวคือพระมหากษัตริย์ต้องแบ่งอำนาจกับขุนนางและสามัญชนมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 แล้ว ซึ่งเทียบเท่ากับเวลาประมาณสมัยปลายสุโขทัย

ต้นอยุธยา ที่ซัดที่สุคก็คือ ต้องประกาศกฎบัตรแห่งเสรีภาพ (Magna Carta Libertatum) ที่ระบุให้พระมหากษัตริย์ยอมรับในอภิสิทธิ์ของขุนนาง ไม่สามารถเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ กษัตริย์ไม่สามารถทำอะไรหลาย ๆ ได้ตามอำเภอใจ ต้องอยู่ในหลักนิติธรรม คือใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจ และการที่ไม่สามารถทำอะไรได้หลาย ๆ อย่างนั้น รวมถึงไม่สามารถถอดถอนฐานันดรศักดิ์หรือยึดทรัพย์สินของขุนนางมาได้โดยอำเภอใจ และต้องมีสภาขุนนางเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐด้วย

สภาขุนนางของอังกฤษเรียกว่า House of Lords โดย Lords ของอังกฤษมีทั้งที่เป็นพระ และเป็นขุนนาง เพราะสภาขุนนาง เมื่อพูดให้เต็ม ๆ ก็คือ สภาขุนนาง+พระ แต่เมื่อผมพูดว่า สภาขุนนาง พวกเราก็มักจะคิดว่า ก็คงเหมือนพระยาและเจ้าพระยาไทย แต่จริง ๆ ไม่เหมือนเลย เพราะเจ้าพระยา พระและขุนหลวงนั้นพระมหากษัตริย์เป็นคนตั้ง มีไพร่ของตนเอง และมีที่ดินที่พระมหากษัตริย์ให้เอาไปใช้เลี้ยงตนเองและไพร่ แต่ขุนนางแบบไทย พระมหากษัตริย์จะส่งถอดถอน ตัดหัว หรือยึดทรัพย์สินเมื่อไหร่ก็ได้ หรือจะยึดราชบาตร อันหมายถึงทรัพย์สิน ลูก เมีย มาเป็นของพระมหากษัตริย์เมื่อไหร่ก็ได้ ถ้าพระมหากษัตริย์เห็นว่ามีความผิด แต่ขุนนางแบบอังกฤษ พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทำได้ ขุนนางอังกฤษคือผู้ที่ปกครองพื้นที่ซึ่งอยู่นอกเมืองหลวง แต่ตัวเองและคนใกล้ชิดก็เป็นข้าราชการเสียเอง ข้าราชการ ขุนนางของอังกฤษเป็นแบบอยู่ในท้องถิ่นใครท้องถิ่นมัน ไม่โยงขึ้นมาจนถึงกรม กระทรวง ส่วนกลางเหมือนระบบ

พระมหากษัตริย์แบบสยามของเราในยุคก่อนที่จะมีประชาธิปไตย
อังกฤษปกครองแบบการกระจายอำนาจในตัวอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น

ที่พูดมามีแต่เรื่องขุนนาง แต่ที่จริงแล้วอังกฤษมีสภา
สามัญชนด้วย พระมหากษัตริย์ก็ต้องอยู่กับสามัญชนแบบแบ่งอำนาจ
กัน หมายความว่า ถ้าพูดให้เป็นรูปธรรมสั้น ๆ พระมหากษัตริย์จะ
เก็บภาษีจากสามัญชน พระมหากษัตริย์ต้องเรียกประชุมสภาสามัญ
ชน และต้องเกลี้ยกล่อม ต้องเจรจาต่อรองกับสามัญชน จนกระทั่ง
สภาสามัญชนมีมติว่าให้พระมหากษัตริย์เก็บภาษีได้ เก็บเท่าไร
และเก็บอย่างไร แต่ในสมัยก่อนอังกฤษเก็บภาษีหนักที่ขุนนางมากกว่า
สามัญชน เพราะฉะนั้น พระมหากษัตริย์ต้องเรียกประชุมสภาขุนนาง
บ่อยกว่าสภาสามัญชน เมื่อพระมหากษัตริย์ต้องการภาษี และคำว่า
‘ภาษี’ ที่ใช้มากในประเทศยุโรป เพราะทวีปนี้ทำสงครามกันเยอะ
เหลือเกิน และเมื่อทำสงครามครั้งใด รัฐบาลต้องมีเงินเพื่อซื้ออะไร
ที่จะป้องกันตนเอง ดังนั้น การเก็บภาษีก็ไปพร้อม ๆ กับสงคราม
และก็ไปพร้อม ๆ กับการที่ภูมิภาคแบบอังกฤษนั้น พระมหากษัตริย์
ต้องปรองดอง ต้องสมานฉันท์ ต้องเจรจา ต้องต่อรอง ต้องขบเคี้ยว
ต้องสามัคคีกับขุนนาง พระ และสามัญชน

ภูมิภาคประชาธิปไตยแบบอังกฤษ ฉากหน้าที่ทำให้เกิด
ประชาธิปไตยแบบอังกฤษคืออยู่ในประเทศที่พระมหากษัตริย์ต้อง
แบ่งอำนาจกับขุนนาง แบ่งอำนาจกับพระ และแบ่งอำนาจกับ
สามัญชน พระมหากษัตริย์เป็นที่หนึ่งแน่นอน เป็นผู้ที่เหนือกว่าอย่าง
แน่นอน แต่ไม่ใช่เหนือกว่าแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด สภาผู้แทนของ

อังกฤษมีมานานมากเป็นพันปี สภาผู้แทนมี 2 สภา คือ สภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญชน (House of Common) อันนี้ต้องพูด เพราะคนไทยมักจะเข้าใจว่า ประชาธิปไตยไม่มีประวัติศาสตร์มาเกี่ยวข้อง เป็นเรื่องของทฤษฎีทั้งหมด เช่น เรามักจะคิดว่าที่อังกฤษมีประชาธิปไตย เพราะพระมหากษัตริย์ให้มีรัฐธรรมนูญลงมาเลย และให้มีสภาสองสภา คือสภานบนและสภาล่าง และเราก็ไม่ค่อยรู้ว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นมีที่มาอย่างไร เกิดขึ้นเมื่อไหร่ และเป็นความจริงตามที่เข้าใจหรือไม่ เป็นความคิดที่นามธรรม ประชาธิปไตยในความคิดของคนส่วนใหญ่ลอยอยู่ในอากาศ ไม่ได้มีภูมิทัศน์ทำให้เห็นว่าประชาธิปไตยแบบอังกฤษทำได้อย่างไร แต่ผมจะบอกว่าประชาธิปไตยแบบอังกฤษเกิดได้ไม่ยากนัก เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ที่ไม่เหมือนใคร และปกครองอย่างไรก็น่าพิศวงอีก หากคนไทยไปคิดแทนคนอังกฤษว่าทำไมพระมหากษัตริย์อังกฤษไม่ยึดอำนาจเลย ทำไมพระมหากษัตริย์อังกฤษจะจัดเก็บภาษีต้องไปถามขุนนาง ต้องไปถามสามัญชน ทำไมพระมหากษัตริย์ถึงไม่สามารถยึดทรัพย์หรือคนของขุนนางมาเป็นของตนเองได้ นั่นเพราะประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมความเป็นมา ไม่เหมือนของเรา

ภูมิทัศน์ อีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจของอังกฤษคือ อังกฤษมีการเลิกไพร่ก่อนใคร ๆ ไพร่ในอังกฤษนั้น ในศตวรรษที่ 13-14 ก็หมดไปแล้ว ระบบไพร่ระบบศักดินาของอังกฤษในสมัยศตวรรษที่ 13-14 ก็เสื่อมไปเอง โดยที่ไม่ต้องมีการเลิกไพร่ ส่วนยุโรปตะวันตก

แทบทั้งหมดประมาณศตวรรษที่ 15-16 ก็ไม่มีไพร่แล้ว คักดินาแบบที่เป็นแบบฉบับจริง ๆ ก็แทบจะไม่เหลือแล้ว ที่ต้องพูดตรงนี้ไว้ เพราะทฤษฎีฝ่ายซ้าย โดยเฉพาะของมาร์กซิสต์ (Marxism) มักจะโยงว่า การปฏิวัติประชาธิปไตยเป็นการปฏิวัติของชนชั้นนายทุน เพื่อจะขับไล่พระมหากษัตริย์ออกไป ขับไล่พวกขุนนาง พวกอภิชน เช่น ลอร์ด (Lords) เอิร์ล (Earl) และเคานต์ (Count) ที่อยู่ในสภาออกไป ที่ต้องขับไล่เพราะพวกนี้ทำระบบคักดินาไว้ และถ้าคิดแบบมาร์กซิสต์ ระบบคักดินานี้ไปขัดขวางทุนนิยม เป็นศัตรูกับชนชั้นกลาง ชนชั้นนายทุน เพราะฉะนั้น ถ้าคิดแบบมาร์กซิสต์แบบดั้งเดิม การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย จึงเป็นการต่อสู้ของชนชั้นนายทุนน้อย โดยเฉพาะนายทุนที่จะทำให้เศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจเสรีตลาด หรือเสรีทุนนิยม แต่ในความเป็นจริงมันแตกต่างจากที่พวกมาร์กซิสต์เข้าใจไม่น้อยทีเดียว การที่มีกฎหมายแบบนี้จึงทำให้ประชาธิปไตยของอังกฤษพัฒนามาแบบวิวัฒนาการ ไม่ใช่แบบปฏิวัติ ค่อยเป็นค่อยไป การแปรเปลี่ยนของประชาธิปไตยเป็นไปทีละเล็กทีละน้อย แต่สม่ำเสมอ แปรเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ใช้เวลานานหลายศตวรรษกว่าที่อังกฤษจะเปลี่ยนระบอบราชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญกำกับ เป็นประชาธิปไตยแบบที่เรียกว่า ปรimitตาญาสิทธิราชย์ หรือ Limited Monarchy

ด้านอำนาจอธิปไตยของอังกฤษ เป็นเวลาหลายศตวรรษก่อนหน้า ที่อังกฤษจะเป็นประชาธิปไตยเสียด้วยซ้ำ อำนาจของพระมหากษัตริย์ จะเขียนไว้ว่าอยู่ที่ “The King or the Queen in

Parliament” คือจะต้องมีคำว่า Parliament ตลอด แต่ Parliament อย่างเดียวไม่ได้ ต้องมี The King or The Queen in Parliament ด้วย ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยของอังกฤษนั้น อำนาจอธิปไตยไม่ได้อยู่ที่ประชาชน ไม่ได้อยู่ที่ Referendum แต่อยู่ที่สภา สภาเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่สภาต้องมี The King or The Queen in Parliament อย่างเช่น ในปัจจุบันจะเห็นว่า อังกฤษไปทำ Referendum ว่าจะออกจากสหภาพยุโรป (Brexit) ซึ่งตัว Referendum เองบังคับไม่ได้ อำนาจบังคับอยู่ที่กฎหมายของสภา เพราะฉะนั้น สภาทั้งสองของอังกฤษจึงเอาเรื่อง Referendum ขึ้นมาเป็นเหตุและประกาศว่า อังกฤษจะออกจากสหภาพยุโรป เพราะฉะนั้น อังกฤษออกจากสหภาพยุโรปได้ด้วยกฎหมายของสภาผู้แทนทั้งสภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญชน (House of Common) นี่ก็เป็นทฤษฎีประชาธิปไตยของอังกฤษที่แปลก แต่เราไม่ค่อยสนใจในเรื่องความแปลกนี้หรอก เพราะเราสนใจเรื่องประวัติศาสตร์น้อยมาก เพราะฉะนั้นจะปวดหัวถ้าคิดมาก ก็เลยโหมเมว่าประชาธิปไตยแบบอังกฤษเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ประชาธิปไตยแบบอังกฤษเกิดจากการที่พระเจ้าแผ่นดินค่อย ๆ ถ้ายอำนาจจากพระมหากษัตริย์ ไปให้แก่สภาทั้งสองสภา โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ คือสภาขุนนาง ไม่ใช่สภาผู้แทน สมัยก่อนพระมหากษัตริย์ไม่มี Prime Minister พระมหากษัตริย์เป็นหัวหน้าเสนาบดีเสียเอง ต่อมาพระมหากษัตริย์ก็ให้คนใน House of Lords บางคนมาเป็น Prime Minister ต่อมาพระมหากษัตริย์ก็ให้คนที่กุม

เสียงข้างมากของสภาขุนนางเป็น Prime Minister ใช้เวลาเป็น ร้อย ๆ ปีกว่าที่พระมหากษัตริย์จะเริ่มเรียกเอาหัวหน้าเสียงข้างมาก ของสภาผู้แทนไปเป็น Prime Minister

อังกฤษ ใช้วิธีเปลี่ยนผ่านแบบค่อยเป็นค่อยไปได้เก่งและ สงบ การเมืองในช่วงศตวรรษที่ 18-19 ที่ยุโรปปั่นป่วน แต่อังกฤษ สงบ มีเวลาพัฒนาบ้านเมืองเยอะ บ้านเมืองสงบเป็นส่วนใหญ่ มี จลาจลบ้าง มีประท้วงบ้าง แต่โดยทั่วไปแล้วไม่มีสงครามกลางเมือง พัฒนาได้อย่างสงบ เปลี่ยนพรรคก็ไม่ได้ทำให้นโยบายเปลี่ยนแปลง อะไรมากมายนัก ตลอดเวลาอังกฤษใช้วิธีปกครองโดยอำนาจอยู่ที่ พระมหากษัตริย์ แต่พระมหากษัตริย์แบ่งอำนาจให้แก่สภา และ คณะรัฐบาลมากขึ้นทุกที ในขณะที่เดียวกัน อังกฤษก็ค่อย ๆ ให้สิทธิ ในการเลือกตั้งกับคนมากขึ้นทุกที เรามักจะเข้าใจว่าอังกฤษให้ ประชาธิปไตยแก่คนจำนวนมากทันที แต่จริง ๆ แล้ว แม้ว่าอังกฤษ จะมีการเลือกตั้งมานานตั้งแต่ศตวรรษที่ 17-18 แต่ร้อยปีแรกที่ อังกฤษให้คนลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนสภานั้น ส่วนใหญ่แล้วยัง ไม่มีคนชั้นกลางอยู่ในนั้น มีแต่คนชั้นสูงเท่านั้นที่ไปลงคะแนนเสียง ได้

คนชั้นสูงมีตำแหน่งเป็นสมาชิก House of Lords ได้โดย ขอบธรรมอยู่แล้ว เพราะเป็นสภาที่เข้าไปอยู่ในนั้นได้ เพราะมีตำแหน่ง ของขุนนางซึ่งสืบทอดกันมาโดยสายเลือด อันที่สองคือคนเหล่านี้ จนถึงพวกขุนนางระดับต่ำ ที่เราไม่เรียกว่าเป็นลอร์ด เช่น เซอร์ ก็

สามารถที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนได้ในสภาของคนทั่วไป ได้อยู่แล้ว ทีแรกก็มีแต่คนพวกนี้ที่ลงคะแนนเสียง ต้องรอจนถึง ค.ศ. 1832 ประมาณสมัยรัชกาลที่ 3 อังกฤษจึงให้คนชนชั้นกลางมีสิทธิลงคะแนนเสียงเป็นครั้งแรก คนชั้นกลางไม่ได้มีสิทธิลงคะแนนเสียง ได้ตั้งแต่ต้น คนชั้นกลางมาลงคะแนนเสียงได้เมื่อปี ค.ศ. 1832 แล้ว และต้องรอมาอีกประมาณ 30 ปี คนจนในเมืองและกรรมกรจึงมีสิทธิลงคะแนนเสียงเป็นครั้งแรก ประมาณ ค.ศ. 1860 เศษ ๆ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ที่กรรมกรและชาวเมืองมีสิทธิลงคะแนนเสียง

โดยสรุปแล้ว คนชั้นกลางมีสิทธิลงคะแนนเสียงในช่วงประมาณ สมัยรัชกาลที่ 3 ส่วนชนชั้นกรรมกร ชนชั้นยากจนในเมือง มีสิทธิมาลงคะแนนเสียงในสมัยประมาณรัชกาลที่ 5 และอีก 20 ปีต่อมา เกษตรกรและชาวนาจึงมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ ก็ประมาณกลาง ๆ รัชกาลที่ 5 หรือใกล้ ๆ จะเป็นปลายรัชกาลที่ 5 แล้ว และก็ต้องรอจนถึง ค.ศ. 1929 คือประมาณรัชกาลที่ 7 ก่อนที่รัชกาลที่ 7 จะพระราชทานรัฐธรรมนูญในประเทศไทยแค่ 3 ปีเท่านั้น ผู้หญิงจึงมีสิทธิลงคะแนนเสียงเท่าเทียมกับผู้ชายเป็นครั้งแรก

เดิมอังกฤษให้ผู้ชายและผู้หญิงลงคะแนนได้ แต่ผู้ชายลงคะแนนได้เมื่ออายุ 18 ปี ส่วนผู้หญิงลงคะแนนได้เมื่ออายุ 30 ปี เพราะสมัยนั้นเขาเห็นว่าผู้หญิงสมองด้อยกว่า โตช้ากว่า หรือถ้าพูดให้ผู้หญิงโง่คือโง่กว่า แต่ว่าอันนี้ก็ใช้ไม่ได้แล้ว แต่ต้องพูดให้ตรงมาหน่อย เพื่อให้เข้าใจว่าอังกฤษไม่ได้เป็น “ประชาธิปไตยจ๋า” มาตั้งแต่ต้น แต่เกิดจากการค่อย ๆ เห็นคนชั้นล่างสำคัญขึ้น ๆ และเห็นผู้

หญิงสำคัญเท่าผู้ชาย และเห็นคนทุกคนมีค่าเป็นหนึ่งคะแนนเสียง เท่ากันหมด ไม่ว่าจะป็นลอร์ด บารอน ก็หนึ่งเสียง จะเป็นกรรมกร ก็หนึ่งเสียง จะเป็นคนจนแสนเช็ญก็หนึ่งเสียง จะเป็นคนรวยแบบ Rothschild ก็หนึ่งเสียง ถ้าเป็นคนอังกฤษในยุคก่อนตี้นมาในสมัยนี้ ก็จะเข้าใจว่ามันแปลก ทำไมอังกฤษของเราเป็นไปได้ถึงขนาดนี้ แต่ว่าสิ่งที่น่าศึกษาจากอังกฤษคือเขาปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ คนชั้นสูง คนชั้นกลางของเขาก็ปรับเปลี่ยนตัวเองไปกับคนชั้นล่างได้ ส่วนคนชั้นล่างของเขาก็มีลักษณะที่ไม่เดินแนวทางปฎิวัติ ไม่เดินแนวทางรุนแรง ใช้ความรุนแรงระดับหนึ่ง แต่ใช้สันตวิธีเสียมากกว่า นี่ก็เป็นภูมิทัศน์แบบอังกฤษ

การที่เราพูดถึงภูมิทัศน์ประชาธิปไตยก็ต้องพูดถึงอะไรที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ของอังกฤษ พระมหากษัตริย์ของอังกฤษใช้เวลาเป็นหลายร้อยปีกว่าที่พระราชอำนาจจะจำกัด เป็นแบบอย่างที่เราเห็นทุกวันนี้ เรียกว่าเป็นแบบฉบับของราชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่เราคิดกันว่า พระเจ้าแผ่นดินไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมือง พระเจ้าแผ่นดินต้องปล่อยให้การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง แต่ความเป็นจริงไม่ใช่ พระมหากษัตริย์ของอังกฤษต้องยุ่งกับการเมืองตลอด แต่เป็นการเมืองที่ปรับให้เข้ากับประชาธิปไตยมากขึ้น ๆ เป็นลำดับ ก็หมายความว่าขณะนี้จนกระทั่งสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียที่อังกฤษเป็นมหาอำนาจของโลก อังกฤษก็ยังไม่ได้เป็นประชาธิปไตยอย่างที่เราเข้าใจทุกวันนี้

นโยบายต่างประเทศของอังกฤษถูกกำหนดโดยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียมากพอสมควร เพราะสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียท่านครองราชสมบัตินานมาก เพราะฉะนั้นท่านก็มีประสบการณ์ในการปกครองอังกฤษ และในการปกครองโลกด้วย มาจนสมัยสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ที่เราคงไทยรู้จัก พระองค์ท่านมาก สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ต้องเรียก นายกรัฐมนตรีไปเข้าเฝ้าทุกอาทิตย์ และนายกรัฐมนตรีก็ต้องถวายรายงานของบ้านเมือง และสมเด็จพระราชินีนาถบางครั้งก็ชม บางครั้งก็ถาม บางครั้งก็ท้วง บางครั้งก็ติง บางครั้งก็ไม่เห็นด้วย แต่ทั้งหมดนี้ก็แล้วแต่นายกรัฐมนตรีอังกฤษจะนำไปพิจารณา และนายกรัฐมนตรีอังกฤษเมื่อออกจากวังต้องไม่ไปพูดว่าพระเจ้าแผ่นดินสั่งอะไร พระเจ้าแผ่นดินสนับสนุนอะไร พระเจ้าแผ่นดินไม่ชอบอะไร ต้องถือว่าเป็นเรื่องในที่โรฐาน ทุกวันนี้ก็ยังเป็นอย่างนั้น เราจะเห็นว่าแม้แต่ในสมัยเซอร์ซิล (Churchill) เป็นนายกรัฐมนตรี อังกฤษทำสงครามกับเยอรมัน ตลอดเวลานั้น เซอร์ซิลต้องทำอะไรให้ฝ่ายค้านฝ่ายสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล และต้องทำอะไรให้สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอังกฤษ สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 ที่แรกท่านก็ไม่ค่อยชอบเซอร์ซิล แต่เมื่อทำงานนานเข้า ๆ เซอร์ซิลก็ทำให้ท่านเห็นว่าพระมหากษัตริย์สำคัญ ตอนที่ถูกเยอรมันถล่มหนัก ๆ สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 ไม่เสด็จแปรพระราชฐานออกจากพระราชวังที่อยู่ในลอนดอนหรือไกล์ลอนดอนเลย ท่านพร้อมที่จะสวรรคตกับพสกนิกรของท่าน ก็ทำให้ขวัญกำลังใจของคนอังกฤษฮึกเหิมขึ้น เป็นต้น

เพราะฉะนั้น พระมหากษัตริย์ของอังกฤษไม่ได้มีไว้เฉย ๆ เป็นสัญลักษณ์เท่านั้น แต่ทุกวันนี้ก็ยังมียุทธบาทต่อบ้านเมืองสูง ยิ่งสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ท่านเป็นพระมหากษัตริย์มานานกว่า 70 ปี นายกรัฐมนตรีคนแรกของท่านคือเซอร์ซิล แต่เซอร์ซิลแก่กว่า สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 มากมาย สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 อายุ 20 ปีกว่า ๆ แต่เซอร์ซิลอายุ 60-70 ปี แต่ปัจจุบัน สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 อายุ 95 ปี แต่นายกรัฐมนตรีของอังกฤษอายุเพียง 30 ปลายๆ 40 ต้นๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านเห็น ท่านเห็นมาเยอะ นายกรัฐมนตรีอังกฤษก็รับเอาข้อวินิจฉัยของท่านมาเป็นอะไรที่ต้องใคร่ครวญเยอะ นั่นก็เป็นภูมิทัศน์ประชาธิปไตยแบบอังกฤษ

ลำดับที่สองคือ ภูมิภาคประชาธิปไตยของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสก็ไม่เหมือนอังกฤษ ราชาธิปไตยของฝรั่งเศสประสบความสำเร็จกว่าอังกฤษมากในการรวมศูนย์การปกครองในการที่ไปยึดอำนาจมาจากท้องถิ่น ในการที่ไปยึดอำนาจมาจากขุนนางที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น ในการที่ไปลดบทบาทของสภาขุนนาง และในการที่ไปลดบทบาทของฐานันดรที่สาม (ฐานันดรที่หนึ่งคือพระ และฐานันดรที่สองคือขุนนาง และฐานันดรที่สามคือสามัญชน) ฝรั่งเศสมี 2 สภา คือ สภาขุนนางซึ่งประกอบด้วยฐานันดรที่หนึ่งและสองอยู่ในสภาขุนนาง และสภาฐานันดรที่สาม ในขณะที่อังกฤษพัฒนามาได้ด้วยการปล่อยให้มีการกระจายอำนาจ ให้มีการแบ่งหน้าที่ ให้มีการขัดแย้ง ประองดองกันระหว่างอำนาจหลายระดับที่สลับซับซ้อน แต่ฝรั่งเศสเดินอีกแบบหนึ่งคือรวบอำนาจที่กระจัดกระจาย ที่เคยแบ่งเป็นหลายระดับมาไว้ที่ตัวพระมหากษัตริย์ หลายคนเรียกว่า ระบอบพระมหากษัตริย์แบบฝรั่งเศส ที่เกิดขึ้นในยุคของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14-16 หรือเรียกว่าปกครองแบบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) แต่ย้ำอีกทีว่า ในอังกฤษไม่เคยมี Absolute Monarchy และอีกหลายประเทศในยุโรปก็ไม่เคยมี Absolute Monarchy ไม่ได้เป็นประกาศิตจากฟ้าจากสวรรค์ว่าประเทศในยุโรปทั้งหมดต้องเคยผ่านการเป็น Absolute Monarchy ไม่เคยเป็นอย่างนั้น

พูดเพื่อเป็นเกร็ดความรู้ อย่างพระมหากษัตริย์ของเยอรมันนั้นต้องมาจากการเลือกตั้งด้วยซ้ำ เป็น Elected Monarchy แบบ

นี่ก็มี ส่วนระบบของไทยที่เราพูดกันเอาไว้ ก็คือเป็นแบบ ‘อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ’ ที่ไม่ได้มาจากเทวราชอย่างเดียว แต่ต้องมาจากการที่ขุนนางพร้อมใจกัน ญาติพี่น้องและประชาชนไม่ขัดขวาง ก็จะขึ้นมาเป็นอเนกชนนิกรสโมสรสมมติ โดยรัชกาลที่ 4-5 เป็นอเนกชนนิกรสโมสรสมมติอย่างชัดเจน รัชกาลที่ 8 ก็เป็นรัฐสภาอัญเชิญขึ้นครองราชย์ และรัชกาลที่ 9 ก็เช่นกัน จะบอกว่าเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แบบสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14-16 คงไม่ได้

พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มาสัมพันธ์กับสยามตั้งแต่ยุคพระนารายณ์ พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 เราไม่ค่อยคุ้น พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ที่เรารู้จักคือเป็นพระมหากษัตริย์ที่ถูกลำเอียงโทษจากคณะปฏิวัติฝรั่งเศสที่ยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 การปกครองแบบฝรั่งเศสนำมาซึ่งความเจริญมาก ฝรั่งเศสมีความสมบูรณ์พูนสุข มีประชากรมากที่สุดในยุโรป ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14-15 ประชากรก็มีเป็น 20 ล้านคนแล้ว ในขณะที่ประเทศสยามมีประชากรเพียง 2-3 ล้านคนเท่านั้น แต่ว่าถ้าเทียบกันแล้วประเทศอังกฤษซึ่งปกครองแบบหลวม ๆ ปกครองแบบสับสนและซับซ้อน กลับเจริญกว่าฝรั่งเศส อังกฤษเป็นต้นแบบของการปฏิวัติอุตสาหกรรม อังกฤษเป็นต้นกำเนิดของนักวิทยาศาสตร์มากมาย อาทิ เซอร์ ไอแซก นิวตัน และชาลส์ ดาร์วิน และอังกฤษก็แผ่อาณานิคมออกไปทั่วโลก อังกฤษเป็นผู้มีอำนาจหมายเลขหนึ่งของโลก

ฝรั่งเศสก็เก่งแต่ยังสู้อังกฤษไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ฝรั่งเศสมีระบอบการปกครองแบบ Absolute Monarchy ซึ่ง Absolute Monarchy นี้ หากได้พระมหากษัตริย์เก่งก็จะไปไกล เช่น พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แต่พอมาพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 ไม่เท่าไร ส่วนพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 พยายามทำให้พวกอภิชนลดบทบาท ลดอำนาจลง พยายามที่จะทำตามข้อเรียกร้องของสามัญชนที่ไม่อยากเห็นอภิชนมีอำนาจ มีบทบาท มีทรัพย์สิน มีความร่ำรวยจนเกินไป พยายามที่จะปฏิรูปแต่ก็ไม่สำเร็จ ในที่สุดแล้วก็นำมาซึ่งการปฏิวัติในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 ในช่วงสมัยประมาณรัชกาลที่ 1

การปฏิวัติของฝรั่งเศสเกิดขึ้น เนื่องจากฝรั่งเศสมีทฤษฎีทางสังคมซึ่งสะสมกันมาเป็นร้อย ๆ ปี ก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 ว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพไม่ใช่เพราะรัฐบาลให้ แต่เป็นเพราะว่าเป็นมนุษย์ เป็นเพราะว่าพระเจ้าประทานให้ เป็นสิทธิโดยธรรมชาติ รัฐบาลไม่สามารถให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้ แต่รัฐบาลรักษาเอาไว้ได้ ถ้ารัฐบาลที่ไม่รักษาเสรีภาพของประชาชน รัฐบาลนั้นมีสิทธิที่จะถูกประชาชนโค่นล้ม ก็นำมาซึ่งการปฏิวัติ แต่ตอนที่ฝรั่งเศสปฏิวัติ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ก็ยอม แม้จะมีการต่อต้านเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ยอม การปฏิวัติฝรั่งเศสเกิดจากการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน เกิดจากความคิดเรื่องการปฏิรูป ปฏิวัติ แต่ในตอนแรก ค.ศ. 1789 ไม่ใช่การปฏิรูปเพื่อจะสร้างสาธารณรัฐ นั้นเข้าใจกันคลาดเคลื่อน บางทีไปพูดถึงการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ก็จะพูดถึงการเลิกกษัตริย์ไป และพูดถึงการ

เปลี่ยนแปลงฝรั่งเศสแบบฟาดไปทีเดียวแล้วจากนั้นมาก็เป็น
ประชาธิปไตยเลย ฝรั่งเศสพยายามที่จะเป็นอย่างนั้น แต่ในความ
เป็นจริงทำไม่ได้ การปฏิวัติ ค.ศ. 1789 ที่แรกพระมหากษัตริย์ยอม
ลงจากอำนาจ แล้วฝรั่งเศสก็กลายเป็นประเทศ Constitutional
Monarchy เป็นประเทศที่พระมหากษัตริย์ถูกกำกับด้วยรัฐธรรมนูญ
พระมหากษัตริย์ก็เป็นเจ้าของร่างรัฐธรรมนูญนั้นด้วย สภาร่าง
รัฐธรรมนูญก็อยู่ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ด้วย ก็ร่าง
กันขึ้นมาจนถึงประมาณ ค.ศ. 1791-1792 รัฐธรรมนูญนี้ก็เสร็จ
แต่ก่อนที่จะเกิดรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ก็เดินผิดพลาด
ไปอย่างหนึ่ง คือท่านพยายามที่จะไปหาความสนับสนุนจาก
พระญาติของท่านซึ่งอยู่ในออสเตรียเยอะ และอยู่ในประเทศยุโรป
อื่น ๆ ด้วย คือยุโรปปกครองแบบแปลกชนิดหนึ่งคือ การเอาเจ้า
ประเทศหนึ่งไปเป็นกษัตริย์อีกประเทศหนึ่งก็ได้ เพราะฉะนั้น
เจ้านายของออสเตรียกับเจ้านายของฝรั่งเศสจึงมีความโยงใยทาง
สายเลือดกันเยอะ ก็ทำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 พยายามร้องทุกข์ไป
ยังญาติวงศ์ต่าง ๆ ว่าถูกพวกขุนนางและสามัญชนรื้อรอนอำนาจ
และลดทอนพระเกียรติยศไปเยอะ ทำให้เกิดความพยายามที่จะนำ
อำนาจจากต่างประเทศมากอบกู้ราชาธิปไตยให้กลับมามีอำนาจ
เหมือนเดิมในฝรั่งเศส แต่แผนการนี้ถูกจับได้และเปิดเผย ทำให้คน
ฝรั่งเศสเกลียดชังพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มากขึ้น พระเจ้าหลุยส์ที่ 16
ตอนที่ถูกยึดอำนาจเมื่อปี ค.ศ. 1789 ยังไม่เป็นที่เกลียดชังของ
ประชาชนเท่าไร แต่พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ที่ประชาชนได้ทราบมา

ว่า ไปร่วมมือกับต่างชาติคือออสเตรเลีย เพื่อจะกลับมาตีกับฝรั่งเศส และเอาอำนาจของพระมหากษัตริย์กลับคืนมา จึงเป็นที่เกลียดชังขึ้นอย่างมากมายของประชาชนฝรั่งเศส จับพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มาขึ้นศาล และใช้สภาพเป็นตัวตัดสิน ในที่สุดแล้วสภาลงมติว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ผิด โดยมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่เห็นด้วยว่าพระเจ้าหลุยส์ผิดเอาชนะคะแนนเสียงฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยคะแนนเสียงเดียว พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 จึงถูกสำเร็จโทษด้วยคะแนนเสียงที่ต่างกันเพียงหนึ่งคะแนนเสียง แล้วฝรั่งเศสก็กลายเป็นสาธารณรัฐหลังปี ค.ศ. 1792 แต่ก็ยังเป็นสาธารณรัฐอยู่ได้เพียงไม่กี่ปี ประมาณ ค.ศ. 1792 – 1804 เป็นเวลา 12 ปี พอปี ค.ศ. 1802 ก็เกิดนายพลที่ชื่อ นโปเลียน ขึ้นมา ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกงสุลคนที่หนึ่ง ในตอนหลังการปฏิวัติฝรั่งเศสก็เกิดความวุ่นวายตลอด มีการฆ่ากันเองเยอะ นี่พูดแบบเร็ว ๆ แต่ถ้าพูดแบบช้า ๆ ก็มีอะไรอีกเยอะ เช่น ที่แรกก็ตัดหัวพวกขุนนาง ทีหลังก็ตัดหัวคนธรรมดา และนักปฏิวัติด้วยกันเองด้วย ตายกันเป็นหมื่น ๆ คน คนทั่วยุโรปก็เริ่มรู้สึกว่ เสรีภาพกับค่าใช้จ่ายที่หมดไปด้านความเสียหายของผู้คนและบ้านเมืองไม่รู้ อย่างไรก็ตามคุ้มกว่ากัน แต่ว่าในระหว่างที่ถกเถียงกันอยู่ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีก มีคนเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่อีก รัฐธรรมนูญที่ออกมา ค.ศ. 1792 ก็อยู่ได้ 12 ปี ก็เปลี่ยนมาเป็นการปกครองที่ให้ประมุขของประเทศ เป็นกงสุล (ผู้ปกครองที่ใหญ่ที่สุดแต่ไม่ใช่กษัตริย์) 3 คน ร่วมกันปกครอง แต่กงสุลที่ใหญ่ที่สุดคือนายพลนโปเลียน ซึ่งนำชัยชนะมาให้แก่ฝรั่งเศสหลายต่อหลายครั้ง ใน

สงครามที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปลาย ค.ศ. 1790 กว่า ๆ จนถึง ค.ศ. 1800 ต้น ๆ ได้รับความนิยมมาก และอีกไม่กี่เดือนกงสุลที่หนึ่งก็สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดินโปเลียน ฝรั่งเศสจึงกลับมาเป็นราชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง แต่เป็นราชาธิปไตยแบบที่พระมหากษัตริย์ไม่เรียกว่า King แต่เรียกว่า Emperor เป็นอย่างนี้จนถึง ค.ศ. 1814 ที่นโปเลียนแพ้สงคราม และถูกถอดออกจากการเป็นจักรพรรดิ แต่แทนที่ฝรั่งเศสจะเป็นสาธารณรัฐ ก็กลับไปเชิวกษัตริย์บูร์บง ซึ่งเป็นลูกหลานของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ขึ้นมาครองราชย์เป็น King คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 กับพระเจ้าชาร์ลที่ 10

จากปี ค.ศ. 1814 จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1848 ฝรั่งเศสก็ปกครองแบบราชาธิปไตย และพอปี ค.ศ. 1848 ก็เกิดการปฏิวัติทั่วยุโรปอีก ฝรั่งเศสก็กลับมาเป็นสาธารณรัฐ แต่พอปี ค.ศ. 1850 ปลาย ๆ ก็กลับมาเป็นจักรพรรดิใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยมีลูกหลานของจักรพรรดินโปเลียนที่ยิ่งใหญ่ชื่อ หลุยส์ โบนาปาร์ต เป็นจักรพรรดิอีก ถ้าพูดให้เข้าใจง่าย คือ 81 ปีแรกหลังการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 ฝรั่งเศสมีการปกครองแบบสาธารณรัฐอยู่เพียง 16 ปีเท่านั้น อีก 65 ปีเป็นการปกครองแบบราชาธิปไตย แต่เป็นราชาธิปไตยแบบที่ไม่ใช่สมบูรณาญาสิทธิ นี้ก็เป็นภูมิหลังของฝรั่งเศส และจากนั้นมาฝรั่งเศสก็วุ่นวายสับสน รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสก็มีเป็นสิบฉบับ การปฏิวัติ มีการยึดอำนาจ วุ่นวายมาตลอด เป็นตัวอย่างของประเทศที่ไม่ประสบความสำเร็จในการที่จะเปลี่ยนแปลงแบบที่เดียวให้สำเร็จ แต่ไม่สำเร็จ

ฝรั่งเศสเปลี่ยนเป็นระบอบสาธารณรัฐถึง 5 ครั้ง สาธารณรัฐที่เกิดขึ้นหลังพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ถูกสำเร็จโทษ เราเรียกว่าสาธารณรัฐที่ 1 และก็มีสาธารณรัฐที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 ตามมา โดยสาธารณรัฐที่ 3 สิ้นสุดไปเมื่อฝรั่งเศสแพ้เยอรมันในสงครามโลกครั้งที่ 2 และฝรั่งเศสตกเป็นเมืองขึ้นของเยอรมันในช่วงสงครามโลกทั้งหมด และสาธารณรัฐที่ 4 เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประมาณ ค.ศ. 1945 และก้อยู่มาได้จนถึง ค.ศ. 1958 ประมาณ 14 ปีเท่านั้น ฝรั่งเศสก็เกิดการลุกฮือขึ้นมาจากกรณีที่แอลจีเรียประกาศเอกราช ฝรั่งเศสก็พยายามปราบ แต่ก็ไม่สำเร็จ เกิดความปั่นป่วนในประเทศฝรั่งเศสมาก นายกรัฐมนตรี Charles de Gaulle ซึ่งเดิมเป็นนายพล Charles de Gaulle ผู้นำสูงสุดของฝรั่งเศสในการก่อกบฏเอกราชคืนมาจากเยอรมันในสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ และสถาปนาสาธารณรัฐที่ 5 ขึ้นมา ดังนั้น สาธารณรัฐที่ 5 จึงใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลาประมาณ 63 ปี โดยสาธารณรัฐที่ 5 เป็นการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา เนื่องจากประธานาธิบดีมีอำนาจสูงสุด แต่มีนายกรัฐมนตรีเป็นคนบริหารกิจการบ้านเมืองเกือบทั้งหมด โดยประธานาธิบดีจะเป็นคนสั่งให้ทำอะไรใหญ่ ๆ แต่นายกรัฐมนตรีเป็นคนทำในเรื่องปลีกย่อยทั้งหมด เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล ส่วนประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ ในระบบนี้ไม่มีการล้มรัฐบาลได้ง่าย ๆ รัฐบาลจึงมีความมั่นคง

ฝรั่งเศสนั้นใช้เวลาตั้งแต่ ค.ศ. 1789 กว่าจะระบบจะลงตัวเป็นระบบประชาธิปไตยที่คนทั่วโลกนิยม ใน ค.ศ. 1958 เป็นเวลาเกือบ

200 ปี เพราะฉะนั้น กฎบัตรฉบับฝรั่งเศสนั้นบอกอะไรเราเยอะ และ
อีกอย่างที่ผมจะบอกคือ การเมืองฝรั่งเศสนั้นวุ่นวายตลอด ในขณะที่
ที่อังกฤษนั้นไม่วุ่นวาย แต่ประเทศที่การเมืองวุ่นวายและการเมือง
สงบก็เป็นมหาอำนาจของโลกทั้งคู่ ตลอดเวลาที่ฝรั่งเศสไปยึดอำนาจ
แข่งกับอังกฤษ การเมืองภายในฝรั่งเศสเองก็วุ่นวาย ทั้งการปฏิวัติ
ยึดอำนาจ นองเลือด จลาจล ตาย เจ็บ นี่ก็เป็นกฎบัตรประชาธิปไตย
แบบฝรั่งเศส

ลำดับถัดไป จะขอพูดถึงภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา อเมริกาก็แปลกไปอีกแบบหนึ่ง แต่ก่อนที่จะพูดถึงอเมริกา ผมจะขอพูดเพื่อให้พวกเราได้ความคิดอะไรบางอย่างว่า ประชาธิปไตยที่เขาทำสำเร็จ เพราะอัจฉริยภาพในประเทศในการสร้างระบอบของตนเอง ไม่ได้เกิดจากการที่ไปเอาแบบที่นับถือของประเทศอื่นมาใส่ไว้ในประเทศตนเอง เพราะฉะนั้น ประชาธิปไตยแบบฝรั่งเศสก็ไม่เหมือนอังกฤษ แล้วที่สำเร็จได้ก็เพราะไม่เหมือนอังกฤษ เพราะว่าภูมิทัศน์คนละอย่าง อเมริกาก็ไม่เหมือนทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส และที่สำเร็จได้ก็เพราะไม่เหมือน ที่สำเร็จได้ก็เพราะมีคนเก่ง ๆ มาช่วยคิดรัฐธรรมนูญ คิดระบบการเมืองของตนเอง ย้ำคำว่า ‘ตนเอง’ เพราะว่าความคิดที่แพร่หลายอยู่ในไทย แพร่หลายมานานแล้ว ผมก็เคยได้รับความคิดแบบนี้ คือความคิดที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นของอารยะ เป็นของประเทศตะวันตก เราจำเป็นต้องเป็นตามประเทศอารยะ เราจำเป็นต้องทำตามประเทศอื่น ๆ ที่เป็นแม่แบบ บางคนก็ชอบร่างรัฐธรรมนูญแบบอังกฤษ บางคนก็ชอบร่างรัฐธรรมนูญแบบฝรั่งเศส บางคนก็ชอบร่างรัฐธรรมนูญแบบเยอรมัน บางคนก็ชอบร่างรัฐธรรมนูญแบบอเมริกา แต่ผมคิดว่าที่มันไม่สำเร็จเพราะว่าเรายังขาดคนที่มีอัจฉริยะและเป็นที่ยอมรับพอที่จะมาสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบที่เหมาะสมกับภูมิทัศน์แบบไทย แต่จะเป็นอะไรอย่างไร เดี่ยวรอฟังอีกสักนิดหนึ่ง ตอนนี้จะพูดถึงสหรัฐอเมริกาก่อน

สหรัฐอเมริกาเป็นภาษาอังกฤษเดิมที่ไปอยู่ในอเมริกา อยู่ที่แรกแบบเป็นอาณานิคมของอังกฤษอยู่กว่า 170 ปี ก่อนที่จะเป็นเอกราชอเมริกาทุกวันนี้เป็นเอกราชมาแล้วกว่า 250 ปี แต่ที่คนไม่ค่อยพูดถึงอเมริกาคือเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ 170 ปี ซึ่ง 170 ปี กับ 250 ปีก็ไม่ขาดเหลือกว่ากันเท่าไรหรอก อเมริกาเริ่มต้นด้วยการเป็นอาณานิคมจำนวน 13 อาณานิคมของอังกฤษ อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของ The King and The Queen in Great Britain ส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านตะวันออกของประเทศอเมริกาทุกวันนี้ เหนือสุดจะเป็นรัฐ Maine ใต้สุดก็รัฐ South Carolina เป็นต้น คนอังกฤษหนีไปอยู่อเมริกา เพื่อจะตามหาเสรีภาพทางศาสนา ในสมัยนั้น ภูมิภาคนี้ของประเทศในยุโรป ไม่ว่าจะอังกฤษ ไม่ว่าจะฝรั่งเศส เดิมเป็นภูมิภาคนี้ของศาสนา ศาสนาบังคับคนให้ต้องเป็นศาสนานั้นศาสนาเดียว ไม่ได้ปล่อยให้คนมีเสรีภาพที่จะนับถือศาสนาตามใจชอบ และไม่ได้ปล่อยให้มีความแตกต่าง มีวัด มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันได้ มีความไม่สงบทางศาสนา มีสงครามศาสนา ซึ่งภูมิภาคนี้แบบไทยไม่มี

ดังนั้น เมื่อคนอังกฤษไปอยู่ที่อเมริกาก็เอาสิ่งที่เป็นอุดมคติไปปฏิบัติที่นั่น อุดมคติหนึ่งก็คือ Self-Governance คือการปกครองตนเอง เพราะว่าคนอังกฤษที่ไปอยู่อเมริกาก็ไปอยู่กับแผ่นดินใหม่ แน่แน่นอนว่าเป็นแผ่นดินของอินเดียนแดงที่อยู่มาก่อน วิธีคิดแบบของคนอเมริกันซึ่งเดิมเป็นคนอังกฤษ คือ เรามาอยู่ใน Blank Space ขาวไปหมด คือไม่เคยมีศักดิ์นา หรือชากเดนศักดิ์นา ไม่เคยมีการ

แบ่งชั้นแบ่งยศ ไม่เคยมีกษัตริย์ ซึ่งจริง ๆ แล้วมี คนอังกฤษก็รู้ แต่เป็นกษัตริย์ที่อยู่ข้ามฝั่งมหาสมุทรไปไกล แต่ ณ แผ่นดินอาณานิคม ทั้ง 13 แห่ง ไม่มีมรดกทางประวัติศาสตร์แบบอังกฤษ แบบฝรั่งเศส ระบบไพร่ก็ไม่มี เพราะฉะนั้น คนที่มาอยู่อเมริกาส่วนใหญ่แล้วเป็นคนชั้นกลาง แต่เป็นเกษตรกรคนชั้นกลาง เกษตรกรคนยากจนไม่ค่อยมี แม้มีคนจนอยู่ แต่ก็เป็นคนผิวดำที่เป็นทาส วิธีคิดแบบคนอเมริกัน คือไม่เห็นคนเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง

ดังนั้น การเมืองของอเมริกันก็คือคนผิวขาวที่เป็นคนชั้นกลาง และเป็นเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ ประชาธิปไตยแบบอเมริกา เราเรียกว่าประชาธิปไตยนี้เราเรียกย้อนหลัง คนอเมริกันเรียกระบบของตนเองเป็นระบอบสาธารณรัฐ (Republic) มี Governor General ซึ่งเป็นข้าหลวงของ The King and the Queen มาปกครอง แต่ที่ปกครองกันจริง ๆ ก็คือปกครองตนเอง เพราะว่าการทำเกษตรก็ทำให้มีชุมชน มีชนบท ที่คนไม่มากนัก อยู่แยก ๆ กัน การปกครองแบบนั้น บางที่เรียกว่า Town Council คือปกครองด้วยสภาเมือง บางทีก็ใช้ว่าเราปกครองกันเองได้ โดยไม่ต้องมีกษัตริย์ไม่ต้องมีขุนนาง มาปกครองเรา อเมริกาจะเน้นเรื่อง Self-Government ค่อนข้างสูง

คนยุโรปก็เห็นอย่างนั้น เห็นคนอเมริกา Modern ที่สุด เพราะว่าคนยุโรปก็อยากจะเห็นอะไรแบบนั้นในบ้านเมืองของตนเอง อเมริกา มาเป็นเอกราชในปี ค.ศ. 1776 โดยการสู้รบกับอังกฤษ นำทัพโดย Citizen General ชื่อ George Washington พอหลังสงครามสงบ

ก็มีคนมาเสนอให้นายพลผู้นี้เป็น King แต่ George Washington ไม่รับ เพราะยังติดอยู่กับความคิดเรื่อง Self-Government ของอเมริกา ซึ่งชมกับระบบสาธารณรัฐเล็ก ๆ ของอเมริกา ก็เรียกอเมริกาว่าเป็นสาธารณรัฐ ถ้าให้ผมเติมให้ก็เป็นสาธารณรัฐใหญ่ เป็นอเมริกา ซึ่งคนยุโรปทั่วไปตอนนั้นก็คิดเหมือน George Washington ว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ไม่ดี แต่ระบอบที่อเมริกากำลังปฏิบัติอยู่นั้นไม่ใช่ประชาธิปไตย แต่เป็นระบอบสาธารณรัฐ และความคิดที่ขึ้นำสาธารณรัฐที่เกิดขึ้นหลังปี ค.ศ. 1776 (ก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789) ที่ปฏิวัติขับไล่รัฐบาลอังกฤษออกไป ก็คือสร้างรัฐบาลผสม (Mixed Regime) คือ ผสมระหว่าง Monarchy กับ Aristocracy กับ Democracy

คนยุโรปสมัยนั้นไม่น้อย เชื่อว่าประชาธิปไตยอาจจะดี อาจจะไม่ดี ส่วนใหญ่จะไม่ดีถ้าเป็นประชาธิปไตยอย่างเดียว ต้องเอามาผสมกับ Aristocracy ก็คือคนชั้นสูง คนที่มีความรู้ คนที่เป็นนักปราชญ์ และผสมกับ Monarchy คือในที่สุดต้องมีคนตัดสินทุกอย่างได้เมื่อมีความขัดแย้งกัน และคน ๆ นี้จะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม เรียกกระบอกแบบนี้ว่าระบอบผสม ที่นี้ถามว่า Democracy ของอเมริกา ของ George Washington คืออะไร ก็คือสภาผู้แทนราษฎร Aristocracy ของ George Washington คืออะไร ก็คือวุฒิสภา (Senate) Monarchy ของ George Washington คืออะไร ก็คือประธานาธิบดี ฟังแล้วคงเริ่มจะสับสนเพราะคนไทยเราแปล Monarchy ว่า กษัตริย์เพียงอย่างเดียว แต่ที่จริงแล้ว Monarchy

หมายถึงการปกครองโดยคน ๆ เดียว แต่คน ๆ นี้อาจเป็น Cromwell ในสมัยหลังปฏิวัติ ค.ศ. 1668 ของอังกฤษ Cromwell จับพระเจ้าจอร์จมาสำเร็จโทษ แต่ไม่ตั้งตนเองเป็น King ก็เป็น Monarch

ถ้าพูดตามทฤษฎีของ George Washington หรือคนในยุค George Washington ทุกวันนี้ โจ ไบเดนก็คือ Monarchy วุฒิสภา ก็คือ Aristocracy และ ส.ส. ก็คือ Democracy จำเป็นจะต้องแตกต่างกัน คือในส่วนที่ให้อำนาจเด็ดขาดกับประธานาธิบดีต้องให้จริง ๆ ถ้าสภาส่งกฎหมายมาแต่ประธานาธิบดีไม่ลงนามก็เป็นกฎหมายไม่ได้ ประกาศสงครามก็ต้องประธานาธิบดีเป็นคนประกาศสงครามในสภา แต่ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจกับ Aristocracy หลายเรื่อง ต้องผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภา การตั้งรัฐบาลของอเมริกา คณะรัฐมนตรีต้องผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภาเป็นรายบุคคลไป เช่น จะแต่งตั้งรัฐมนตรีต่างประเทศ ต้องเอาเข้าไปให้วุฒิสภาเห็นชอบ ไม่ใช่ประธานาธิบดีจะตั้งใครก็ได้ House of Representative ก็มีบทบาทสำคัญ เพราะเลือกบ่อยเหลือเกิน เลือกทุกสองปี จึงได้คนที่คิดเหมือนชาวบ้าน ส่วน House of Senate ก็ได้คนที่คิดแบบชนชั้นสูง คิดแบบนี้ปกครอง นักบริหาร เศรษฐีใหญ่ คนที่มีอายุ ส่วนประชาธิปไตยก็ได้คนที่มีคุณลักษณะอะไรหลาย ๆ อย่างคล้าย กษัตริย์ คล้ายจักรพรรดิ แต่ไม่ใช่ เพราะฉะนั้นประธานาธิบดีก็ต้องอยู่บ้านใหญ่เพียบวังอย่าง White House ในฟิลิปปินส์เรียกทำเนียบประธานาธิบดีเป็น Palace เลย ประธานาธิบดีไปไหนก็ต้องมีเพลงด้วยเหมือนเพลงสรรเสริญ (Hail to the Chief) เกียรติยศ ศักดิ์ศรี

ของอเมริกาแสดงออกที่ประธานาธิบดีมากที่สุด นี่ก็คือภูมิทัศน์
ประชาธิปไตยแบบอเมริกา

อเมริกาใช้เวลาอีกนานมากกว่าจะเป็นประชาธิปไตยอย่าง
สมบูรณ์ บางคนบอกว่าอเมริกาเป็นประชาธิปไตยเมื่อลินคอล์นเลิก
ทาส และให้คนผิวดำมาลงคะแนนเสียงด้วย แต่บางคนก็บอกว่ายัง
หรวอก เพราะคนผิวดำลงคะแนนเสียงยาก ต้องไปลงทะเบียนก่อน
ซึ่งมีวิธีซับซ้อน เพราะฉะนั้น คนผิวดำที่ลงคะแนนเสียงได้จริง ๆ มี
น้อย อเมริกาก็ยังไม่เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์หรวอก แม้ว่าจะ
พ้นจากการเลิกทาสของลินคอล์นมาแล้ว บางคนก็บอกว่า ค.ศ. 1960
ที่เกิดมาร์ติน ลูเทอร์ คิง จูเนียร์ขึ้นมา ทำให้เกิดขบวนการสิทธิ
เสรีภาพลบล้างอะไรหลาย ๆ อย่างที่คนดำเคยถูกกดขี่ เช่น การนั่ง
ที่เดียวกับคนผิวขาวในรถประจำทาง เป็นต้น บ้างก็บอกว่าหลังจาก
หมดยุคมาร์ติน ลูเทอร์ คิง จูเนียร์แล้วอเมริกาเริ่มจะเป็นประชาธิปไตย
โดยสมบูรณ์ แต่บางคนก็บอกว่า ตอนที่บาร์ค โอบามาได้เป็น
ประธานาธิบดีผิวดำคนแรกต่างหากที่อเมริกายืนยันแล้วว่าให้คนผิว
ไหนก็ได้มาเป็นประธานาธิบดี แต่บางคนก็บอกว่าถ้าตอนนั้นฮิลลารี
คลินตันได้เป็นประธานาธิบดีคงจะสมบูรณ์มากขึ้น เพราะยอมให้ผู้
หญิงเป็นประธานาธิบดีแล้ว

ผมมาดูประเทศไทยเราที่เราบอกว่าใช้ไม่ได้ แต่มีผู้หญิงมาก
ขึ้นเรื่อย ๆ ในคณะรัฐมนตรี ในมหาวิทยาลัย อธิการบดีผู้หญิงเยอะ
กว่าผู้ชายแล้ว แพทย์ก็เช่นกัน ผู้หญิงมากกว่าผู้ชายแล้ว คณบดีก็

เหมือนกัน ผู้หญิงกับผู้ชายไม่ต่างกันแล้ว และผมก็คิดว่าประเทศไทย จะเข้าสู่ยุคผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้งเวลานี้ก็ไม่ใช่เฉพาะ ผู้หญิงแล้ว เพศอื่น ๆ ที่เป็นทางเลือกก็มีมากขึ้น เราก็รับบทบาท ของคนทุก ๆ แบบได้หมด

กลับมาที่อเมริกาที่ใช้ระบบประธานาธิบดี ประธานาธิบดีมา จากการเลือกตั้ง แต่เนื่องจากเป็นระบอบผสม ก็ไม่ไว้วางใจประชาชน ทั้งหมดเป็นคนตัดสิน จึงให้ประชาชนไปเลือกคณะผู้ตั้ง Electoral College แล้ว Electoral College ก็มาประชุมกัน แล้วเอามือของ Electoral College ที่โหวตใครเป็นประธานาธิบดี นับแล้วคนนั้นก็ ได้เป็น จึงทำให้ประธานาธิบดีหลายคนของอเมริกาได้เสียงของ ประชาชนน้อยกว่าแต่ได้เป็นประธานาธิบดี เพราะได้เสียงของ Electoral College มากกว่า ทุกวันนี้ก็มีเสียงพูดกันว่า น่าจะทำให้ อเมริกาเลือกประธานาธิบดีทางตรงสักที นับคะแนนเสียงของ ประชาชนเลย ใครได้มากกว่าคนนั้นชนะไป เลิก Electoral College แต่อเมริกาก็ยังไม่ทำ เพราะพื้นฐานเดิมของอเมริกานั้นเชื่อว่า ประชาธิปไตยนั้นต้องมีอะไรมาถ่วงดุลยังสำคัญอยู่ เช่น ต้องมีวุฒิสภา ต้องมีประธานาธิบดีมาถ่วงดุล Electoral College ก็คือ Aristocracy ชนิดหนึ่ง ไม่ใช่ Democracy เพราะเป็นคนที่ถูกเลือกมาเพื่อ จะมาเลือกประธานาธิบดี อเมริกาก็ยังยืนยันอยู่ว่าประธานาธิบดีให้ Electoral College เป็นคนเลือก

สุดท้ายนี้ก็มาถึงภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของประเทศไทย ตามที่ได้บรรยายภูมิทัศน์ของทั้งสามประเทศไป คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา จะเห็นว่ามีการทำอะไรแบบ Bottom Up เยอะ มีเรื่องพื้นฐานสำคัญ ไม่ใช่เรื่องยอดสูงสุดของพีระมิดเท่านั้นที่สำคัญ แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบ Top Down ในขณะที่อังกฤษก็ Top Down พอสมควร แต่ไม่ Top Down มากเหมือนประเทศไทย อเมริกาเป็นประเทศที่ไม่ Top Down หรือ Top Down ให้น้อยที่สุด ฝรั่งเศส Top Down มากแต่ก็ถูกล้มไป ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศ Top Down แต่เป็น Top Down ที่ในความเห็นส่วนตัวผมประสบความสำเร็จที่สุดประเทศหนึ่ง พระมหากษัตริย์ของสยามหรือของไทยรักษาเอกราชของชาติไว้ได้ถึงประมาณ 700 ปี เสียเอกราชไปเพียง 15 ปีให้แก่พม่า ครั้งแรกเกือบ 15 ปี ครั้งที่ 2 ก็ไม่ถึงปี รวมแล้วก็ประมาณ 15 ปี

ในประวัติศาสตร์ 700 ปี ถ้าคิดเป็น 10% ก็ 70 ปี เพราะฉะนั้น 15 ปีก็ประมาณ 4% ของเวลาที่รักษาเอกราชไว้ไม่ได้ แต่เวลา 15 ปีนี้ พม่าก็ไม่ได้มาปกครอง พม่าปล่อยให้เราปกครองตนเอง พม่าเพียงแต่รับส่งบรรณาการจากเราเท่านั้น ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นแม่แบบประชาธิปไตยที่หลายคนก็นับถือมากนั้นอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษถึง 170 ปี เกือบจะเท่าเวลาที่เป็นเอกราชคือ 250 ปี ในแง่นี้ ผมกำลังจะชี้ว่าระบบ Top Down ของเราประสบความสำเร็จในการรักษาเอกราช

รัสเซียมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่อีกชาติหนึ่งอยู่ใต้อิทธิพลของมองโกลอยู่ร่วมสองร้อยปี ที่ต้องส่งบรรณาการให้ลูกหลานเจงกิสข่าน ที่เรียกว่า เผ่า Golden Horde หรือเผ่าทอง จนกระทั่งราชวงศ์โรมานอฟสลัดแอกมองโกลออกไปได้ จึงเป็นรัสเซียอย่างในปัจจุบัน ไม่น่าเชื่อว่ารัสเซียเคยเป็นเมืองขึ้นของมองโกลถึงสองร้อยปี ส่วนจีนที่ยิ่งใหญ่มีประวัติศาสตร์หลายพันปีที่ภูมิใจมาก จีนก็อยู่ใต้มองโกลและแมนจูร่วมหลายร้อยปี ราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายก่อนที่ ซุน ยัตเซ็น จะสร้างสาธารณรัฐจีนขึ้นมาก็เป็นราชวงศ์ของพวกเขา แมนจูไม่ใช่จีน ปกครองประเทศอยู่ 200-300 ปี ส่วนราชวงศ์หยวนที่ปกครองโดย กุบไล ข่าน ก็ปกครองจีนได้ถึงร้อยปี แต่สำหรับประเทศสยามเราแทบไม่เคยมีใครปกครองเราได้เลย ระบบกษัตริย์ของอินเดียก็ถูกอังกฤษตีไปเป็นเมืองขึ้นได้สำเร็จ ระบบกษัตริย์ของจีนที่นำความเจริญมาให้มากมายก็เกือบจะทำให้จีนเสียเมืองให้แก่ตะวันตก แม้ว่าเสียเมืองไปแล้วให้กับแมนจูและมองโกล ต่อมาในยุคอาณานิคมก็เกือบเสียเมืองให้กับตะวันตก ที่เรียกว่า The Scramble of China การเข้าไปทำให้ประเทศจีนไปเป็นเหมือนไขคน โขคดีที่จีนมีพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เราอาจไม่ชอบเพราะเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนประสบความสำเร็จในการรวมชาติได้สำเร็จและพัฒนาจนทุกวันนี้จีนเป็นมหาอำนาจอันดับสอง แต่ว่าครั้งหนึ่งระบอบของจีนก็เกือบหมดไปแล้ว เพราะฉะนั้น เวลาเราพูดว่าไทยมีพระมหากษัตริย์ ขอให้ทราบว่า เป็นพระมหากษัตริย์ที่ประสบความสำเร็จที่สุดในการรักษาเอกราชให้แก่ชาติ และในการสร้างความเจริญให้กับชาติไม่น้อย

ตอนที่ระบบภูมิทัศน์ประชาธิปไตยของไทยเกิดขึ้นนั้น เริ่มเกิดขึ้นในสังคมที่โดยประวัติศาสตร์ร่วมศูนย์ความสำคัญไว้ที่เมืองหลวงได้หมดหรือเกือบหมด ซึ่งสำคัญเพราะวิธีได้ประชาธิปไตยที่ง่ายที่สุดคือยึดอำนาจไว้ที่เมืองหลวง เพราะอำนาจถูกยึดไว้ที่เมืองหลวงหมดแล้ว แต่ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่สามารถยึดอำนาจมาไว้ที่เมืองหลวงหมด ใครยึดอำนาจที่เมืองหลวงก็จะเจอกับกฎจากดินแดนต่าง ๆ มากมาย แต่ของไทย การผนวกอำนาจไว้ที่เมืองหลวงนั้นเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะฉะนั้น การยึดอำนาจครั้งแรกที่เราเรียกว่าการปฏิวัติประชาธิปไตยบ้าง การเปลี่ยนแปลงการปกครองบ้าง ใน พ.ศ. 2475 จริง ๆ ก็เหมือนรัฐประหาร จับตัวเจ้านายชั้นสูงไว้ได้ พระมหากษัตริย์ประทับนอกประเทศ ดังนั้น ข้ามคืนก็สำเร็จแล้ว แต่ถ้าเรื่องนี้เกิดในอินเดียจะตามมาด้วยกบฏร้อยแปดเพราะอินเดียไม่รวมศูนย์ หรือถ้าเกิดขึ้นในประเทศอื่น ๆ ที่ไม่รวมศูนย์หรือรวมศูนย์ไม่สำเร็จแบบสยามของเรา จะต้องกลายเป็นสงครามกลางเมือง แต่ของเราการยึดอำนาจที่ส่วนกลางยังใช้ได้ผลมาเรื่อย ๆ จนถึงการยึดอำนาจหลัง ๆ นี้ที่เราเห็นมากก็เหมือนกันที่ยึดกรุงเทพฯ ได้ก็จบและภูมิทัศน์ของประชาธิปไตย หมายถึงสังคมไทยที่ประชาธิปไตยจะก่อกำเนิดขึ้น เป็นสังคมที่คนไทยปกครองตนเองแค่ระดับหมู่บ้านและตำบล แต่ที่เกินตำบลมาเป็นการปกครองโดยเจ้านายหมด เจ้านายบางครั้งก็เป็นราชวงศ์ บางครั้งก็เป็นสามัญชน แต่ไม่ใช่ปกครองแบบ Bottom Up แต่เป็นปกครองแบบ Top Down มีที่ระดับหมู่บ้านและตำบลเท่านั้นที่ Bottom Up บ้าง แต่ก็มี Top Down

มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ต้องขอความเห็น คำแนะนำ และข้อมูลจากชาวบ้าน

การที่มีภูมิทัศน์แบบนี้ทำให้แม้กระทั่งจนถึงทุกวันนี้ การเมืองไทยจึงมอง ส.ส. มองรัฐมนตรี เป็นนาย แม้ว่าโดยระบอบประชาธิปไตยไม่ควรมองแบบนี้ แต่ชาวบ้านก็มองแบบนี้ มอง ส.ส. ก็เป็นนาย มองรัฐมนตรีก็เป็นนาย และเคล็ดลับของการอยู่รอดในสังคมไทยของคนจำนวนไม่น้อยก็คือการมีนายที่ดี เลื่อนนายที่ถูก จงรักภักดี กับนายที่เหมาะสม แล้วทุกอย่างก็จะลงตัว ในขณะที่ภูมิทัศน์ประชาธิปไตยแบบตะวันตก จะเห็นความสำคัญของตนเอง เห็นสิทธิเสรีภาพ เห็นความพยายามที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่มีแต่ Lords หรือ King เท่านั้น แม้ว่า Lords กับ King จะมีความสำคัญ แต่เรา Commoner ก็สำคัญ แบบนี้ในเมืองไทยมีน้อย ถึงแม้เราจะเอาประชาธิปไตยแบบตะวันตกมาครอบเรา แต่เราก็ไม่เหมือนเขา ไม่รู้ว่าระบอบประชาธิปไตยกับภูมิทัศน์เดิมของเราอะไรจะแข่งแกร่งกว่ากัน แต่ผมคิดว่าสู้กัน จึงทำให้ประชาธิปไตยแบบของไทยเป็นอะไรที่ไม่ตรงกับทฤษฎี แต่ที่ไม่ตรงจะทำให้เรามีความรู้ทางสังคมศาสตร์มากขึ้นว่าคุณไม่สามารถสร้างสังคมได้ ด้วยการเอาทฤษฎีแบบหนึ่ง ที่มาจากประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง ยัดเยียดลงมาในประเทศอีกแบบหนึ่ง คุณจะต้องปรับแก้มาก ไม่ได้พูดเพื่อให้เราท้อแท้ แต่ให้เรามองไปว่าศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ซึ่งมาจากชมพูทวีป และเป็นที่ยอมรับของคนไทยมาก ส่วนหนึ่งก็เพราะว่าเราปรับจนให้ได้ดีกับภูมิทัศน์แบบไทย

ตัวอย่างแบบพราหมณ์ เช่น เราเอาหลายอย่างของพราหมณ์มา แต่เราไม่เอาความคิดเรื่องวรรณะมาด้วย เพราะฉะนั้นพราหมณ์สูงกว่าคนอื่นในเรื่องพิธีกรรม แต่ในทางโลกที่เป็นจริงก็เหมือนเราเราไม่ยอมรับพราหมณ์ที่เป็นวรรณะ เรามีสถาบันพระมหากษัตริย์เหมือนอินเดีย แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ไม่ใช้วรรณะแบบอินเดียใครก็ตามขึ้นไปปกครองได้ ทำพิธีบรมราชาภิเษกได้ เราก็กราบถวายบังคมเป็นพระมหากษัตริย์ได้ทั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งไม่มีหัวนอนปลายเท้าที่ชัดเจน ท่านเป็นวีรบุรุษของชาติเราก็ยอมรับท่านเป็นพระมหากษัตริย์ได้ รัชกาลที่ 1 ก็มาจากตระกูลขุนนางแต่ก็ไม่ใช่ขุนนางระดับสูง แต่เมื่อท่านสถาปนาอำนาจขึ้นมาได้ ทำพิธีทุกอย่างอย่างถูกต้อง เราก็ยอมรับท่านเป็นพระมหากษัตริย์ได้ เอาเข้าจริง ๆ ก็ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ที่เป็นวรรณะของอินเดีย ศาสนาพราหมณ์ของเราคิดแบบนั้น และพราหมณ์ของเราจะทำอะไรก็ต้องมีพระเข้ามาด้วย คล้าย ๆ แบ่งอำนาจระหว่างพระและพราหมณ์ แต่ถ้าเป็นที่อินเดีย พราหมณ์อินเดียจะใหญ่กว่าพระ พระเป็นส่วนหนึ่งของพราหมณ์อินเดีย แต่ที่ในประเทศไทย พราหมณ์ทำอะไรก็ต้องมีพระร่วมด้วย

ส่วนพุทธ ถ้าตามแบบที่พระพุทธองค์สอน คือการพึ่งตนเอง จะบรรลุธรรมได้ไม่ใช่ตถาคตมาเสกมาเป่าให้ ไม่ใช่เพราะว่าตถาคตปราณี คุณจึงได้ไปสวรรค์ คุณจึงได้บรรลุธรรม “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ” ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เป็นศาสนาที่ไปกับภูมิทัศน์แบบไทยไม่ค่อยได้ แต่เราก็ปรับได้สำเร็จ “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ” ก็ต้องทำไป

แต่ก็ขอพรพระไปด้วย พระก็ทำหน้าที่เหมือนพรหมณ์ให้พร บางครั้งผมไปงานศพ พระก็จะเทศน์ให้เห็นเลยว่า ชีวิตมีแต่ความผันแปร เดี่ยวก็ต้องตาย เพราะฉะนั้น เราไม่ควรสะสม เราไม่ควรละโมภ เพราะเดี๋ยวเราก็จะตาย และตอนจบพิธีพระก็ให้พร ในทางหนึ่งก็ทำให้เราเป็นพุทธแบบชมพูทวีป อีกทางหนึ่งก็ปรับให้เป็นพุทธแบบ ภูมิภาคของไทร คนไทยต้องขอ คนไทยไหว้พระไม่ใช่เพื่อไหว้ให้ใจสงบ แต่ส่วนใหญ่ไหว้เพื่อขอ จะต่างอะไรกับการขอเทพเจ้าทั้งหลาย แต่จริง ๆ แล้วศาสนาพุทธไม่ได้คิดแบบนี้ แต่เมื่อมาอยู่ประเทศไทย ก็ต้องปรับเข้ากับภูมิภาคแบบไทยแล้วก็สำเร็จ เพราะฉะนั้น ประชาธิปไตยจะทำได้อย่างไร ผมคิดว่าก็ต้องเข้าใจประเทศไทยให้มากขึ้น แล้วก็ต้องปรับ ผมเห็นความสำคัญของประชาชนแน่นอน อันนี้เป็นสังฆธรรม แม้แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็เห็นความสำคัญของประชาชน รัสเซียก็เห็นความสำคัญของประชาชน ไม่มีคนสติที่ไหน จะไม่เห็นความสำคัญของประชาชน และก็ไม่มีคนไหนที่จะฟันเพื่อน ขนาดมองเห็นคนแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่ผมคิดว่า เราก็ต้องมาทบทวนว่าจะทำอย่างไรให้ระบอบนี้อยู่กับภูมิภาคแบบไทยได้ และถ้าเราไม่ชอบภูมิภาคแบบไหน เราก็ต้องพยายามเปลี่ยนให้ได้ ก็ต้องมีความอดทนที่จะเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไป

ตอนที่ผมเป็นประธานปฏิรูปประเทศด้านการเมือง มีอยู่ข้อหนึ่งที่เสนอให้ทำคือการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยให้เป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งก็ไม่ใช่แค่การมีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ที่สำคัญที่สุดคือต้องทำให้คนไทยปกครองตนเองเป็น แต่

คนไทยปกครองเพราะคนมีอำนาจมาปกครองเรา ที่ผมเคยเล่าให้หลายคนฟังว่า ตำรวจจราจรเรียกผู้หญิงที่ขับรถฝ่าไฟแดง ผู้หญิงตอบว่า เห็นค่ะ แต่ไม่เห็นคุณจ๋าค่ะ นั่นแปลว่า เราไม่ได้เคารพกฎหมาย แต่เรากลัวว่าจ๋าจะจับเราไปปรับ ถ้าจ๋าไม่อยู่ เราก็ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่การเคารพกฎหมายแบบ Self-Government จะต้องเชื่อว่าผู้แทนของเราไปผ่านกฎหมายในสภา เพราะฉะนั้น จึงเป็นกฎหมายของพวกเขา เราต้องบังคับตัวเองให้อยู่ในกฎหมาย ส่วนตำรวจไม่ได้มีหน้าที่มาบังคับเรา เราต่างหากที่ยึดกฎหมายเป็นสรณะ ซึ่งหวังว่าจะทำได้ในไทย ทำได้แค่ไหนก็แค่นั้น

4

พระมหากษัตริย์กับพัฒนาการ ของประเทศไทย

ชาติที่พัฒนาแล้ว ชาติที่มีอารยะแล้ว ดูจากตรงไหน อาจ จะดูได้หลายอย่าง เช่น รายได้สูง มีเทคโนโลยีขั้นสูง มีศิลปะ ประเพณีที่งดงาม แล้วแต่คำจำกัดความ แล้วประเทศไทยเป็น อย่างไร บางคนบอกว่าประเทศไทยยังลำบาก ยังยากจน ยังล้า หลัง ก็เป็นคำตอบแบบคนทั่วไป แต่ถ้าถามคนที่มีปัญญามากๆ มีความรู้ลึกซึ้ง เขาจะตอบว่าชาติที่พัฒนาหรืออารยะนั้นจะต้อง เป็นชาติที่มีปัจจุบันที่ดี ทุกคนพอใจกับปัจจุบัน แล้วก็มีอนาคต ที่ดียิ่งขึ้นรอคอยอยู่ และมีอดีตอันยาวไกลที่น่าภูมิใจ น่านับถือ เช่นกัน หมายความว่า ชาติที่จะอารยะหรือชาติที่จะพัฒนาได้ ต้องมีทั้งปัจจุบัน มีทั้งอนาคต และมีทั้งอดีตด้วย

กรีก โรม ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ เป็นตัวอย่างประเทศ ที่มีทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตครบถ้วน เขามีพิพิธภัณฑน์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปรัชญาวิธีคิดแบบกรีกโบราณ แบบโรมัน โบราณ แบบอังกฤษ แบบฝรั่งเศส แบบเยอรมัน เขาไม่รู้แต่ ปัจจุบัน เขารู้อดีตด้วยความภูมิใจในอดีตของเขา จีนก็ดูเหมือน จะคิดอย่างนั้น จีนเป็นชาติที่พัฒนาแล้ว ถ้าดูตรงแค่ว่าเขา มีปัจจุบันที่ดี และเขามีอนาคตที่ดีกว่ารอคอยอยู่ แต่เขาไม่ได้ทำ แค่นั้น จีนทำอดีตด้วย ตลอด 10 ปีมานี้ จีนทำพิพิธภัณฑน์จนครบ ทุกมณฑล ครบทุกเมือง แล้วก็รื้อฟื้นการศึกษา สอนประวัติศาสตร์ ให้มากยิ่งขึ้น ทำให้คนจีนเกิดความภูมิใจว่าตนเป็นชาติที่มี อารยธรรมมาตั้ง 4,000-5,000 ปี

หลักการคิดแบบจีนนั้นให้ความสำคัญกับคน ให้ความสำคัญสำคัญกับการที่ต้องทำให้ประชาชน แต่ไม่จำเป็นต้องทำโดยคนที่มาจากการเลือกตั้ง จีนถือว่าคนที่เป็นปกครองต้องเป็นคนพิเศษ ต้องฝึก ต้องเสียสละ และต้องมีวิชาความรู้มาก ไม่ใช่เอาคนธรรมดาตามปกครองคนธรรมดาแบบที่ตะวันตกพยายามแนะนำ ไทยเราก็เป็นชาติ เป็นประเทศที่มีอายุเป็นพันปี หากนับทวาราวดี ละโว้ หรืออยุธยา ศรีวิชัยเป็นจุดเริ่มต้น ประวัติศาสตร์ เราอาจจะย้อนกลับไปได้ถึง 1,300-1,500 ปี ในตอนนั้น เราคนไทยเข้ามาอยู่ในสุวรรณภูมิ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเราแล้ว แต่อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าละโว้ เจ้าเขมร เจ้ามอญเป็นหลัก เรายังไม่ได้เป็นผู้ปกครองคนไทยด้วยตนเอง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นและสืบทอดต่อมาถึงคนไทยที่ลงมาอยู่บริเวณนี้ และในที่สุดก็ตั้งตัวเป็นผู้ปกครองได้เมื่อ 700 ปีที่แล้ว มีกษัตริย์หลายพระองค์

ทุกวันนี้พระมหากษัตริย์ไทยเป็นหนึ่งในพระมหากษัตริย์ 20 กว่าพระองค์ที่ปกครอง 48 ประเทศในโลกนี้ โลกของเรามีอยู่ประมาณ 200 ประเทศ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 40 ประเทศ แต่ถ้านับเป็นองค์พระมหากษัตริย์แล้วมีเพียง 20 กว่าพระองค์เท่านั้น เพราะสมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบธที่ 2 ท่านเป็นประมุขของอีกหลายๆ ประเทศ ดังนั้น ประเทศสยามหรือประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่น่าสนใจมาก เพราะเรารักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ได้จนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบัน เราต้องคิดให้มากขึ้น สงครามในเวลานี้พุ่งถึงพระมหากษัตริย์อย่างไร แม้ไม่ใช่คนจำนวนมากแต่ก็พุ่งโดยไม่รับผิดชอบ พุดโดยไม่มีความรู้และทำตัวเหมือนรู้ ถ้ามีพระมหากษัตริย์อยู่ก็อาจจะยังมีอะไรที่ถ่วงเอาไว้ได้ ตรึงเอาไว้ได้ การที่มีผู้ใหญ่ของแผ่นดินที่เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งชาติหรือคนต่างชาติ คอยช่วยให้การเมืองหายไ้จากความหมกมุ่นในเรื่องอำนาจ ในเรื่องความถูกต้อง ในเรื่องชัยชนะ ให้คิดถึงประเทศ ให้คิดถึงแผ่นดินเป็นเรื่องสำคัญ

เมื่อตอนที่รัชกาลที่ 7 สละพระราชสมบัติ ตอนนั้นสถาบันกษัตริย์ก็เปรียบเหมือนเทียนไขที่ถูกลมพัดวูบวาบๆ ถ้าคณะราษฎรจะเปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐในตอนนั้นก็เปลี่ยนได้เพราะพระมหากษัตริย์ไม่มีแล้ว และพระมหากษัตริย์ก็สละราชสมบัติเองแล้วด้วย แต่ว่าคุณงามความดีของราชวงศ์จักรีนั้นมีอยู่อย่างหาที่เปรียบมิได้ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ท่านทำงานกระทั้งคนไทยมีความรู้สึกว่าคุณทำให้ประชาชนมากกว่านักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมากกว่าทหารที่มาจากการยึดอำนาจ ท่านเอาชนะใจประชาชนได้เพราะว่าประชาชนไม่คิดว่าพระองค์ท่านทำเพื่อหาเสียง ทำเพื่อหาคะแนน แต่ว่าพระองค์ท่านทำเพราะท่านเป็นธรรมราชา เป็นพระมหากษัตริย์ที่มี

ทศพิธราชธรรม ท่านมาจากศูนย์หรือเกือบจะศูนย์ ถ้าพูดให้มากกว่านั้น ท่านมาจากติดลบด้วยซ้ำ ปี พ.ศ. 2494 ท่านกลับจากต่างประเทศมา ท่านก็ค่อยๆ ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับไทยมากขึ้น ท่านสนใจศาสนา ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย พวกเราที่ไปเรียนมาจากเมืองนอกต้องเอาพระองค์ท่านเป็นแบบฉบับ

อย่างวิธีคิดแบบฝรั่ง เศรษฐศาสตร์แบบของฝรั่งที่จะต้องทำให้เกิดกำไรมากที่สุด เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ไม่ขาดทุน เป็นเศรษฐกิจเฉพาะทาง แต่พระองค์ท่านมองว่าก่อนจะเน้นความเฉพาะทางนั้น เราต้องทำเรื่องที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานเสียก่อน เราจะต้องไม่ทำอะไรที่จะทันสมัยจนกระทั่งถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นอะไรที่ฝรั่งเองก็มีคนคิดแบบนี้อยู่ เขาเรียกว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธบ้าง เศรษฐศาสตร์แบบพึ่งตนเองบ้าง แต่ว่าที่คนไทยคิดก็มีพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 อย่างเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติเงินบาท ท่านก็ทรงสอนว่าบางทีก็ต้องถอยหลังเข้าคลอง เพราะถ้าไม่ถอยหลังเข้าคลองแล้วเอาเรือออกสู่ทะเลเลย ทะเลมันมีคลื่นลมแรงมาก ตอนนี้จำเป็นที่จะต้องรู้จักถอยหลังเข้าคลอง คลองมันสงบกว่า คลื่นลมน้อยกว่า ปรัชญาและข้อคิดดีๆ เหล่านี้ เราเรียนรู้ได้จากพระมหากษัตริย์ของเรา

”

พระมหากษัตริย์กับพัฒนาการของ ประเทศไทย⁴

วันนี้ผมจะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ในการบรรยาย เรื่องพระมหากษัตริย์กับพัฒนาการของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นทั้ง เรื่องพระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์ที่ไม่ได้พูดเฉพาะ พระมหากษัตริย์ในปัจจุบันเท่านั้น แต่จะพูดถึงพระมหากษัตริย์ตั้งแต่ โบราณ โดยจะพาดพิงไปถึงประวัติศาสตร์ ที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ ระยะใกล้เท่านั้น แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ยาวไกล เพราะฉะนั้น ขอ ให้ทุกท่านพยายามตั้งใจฟัง หากมีคำถามก็เก็บเอาไว้จนถึงตอนที่ผม เปิดโอกาสให้ซักถามในช่วงท้ายครับ ก่อนอื่นต้องยอมรับว่าเรื่องนี้

4 การบรรยายให้แก่แก่นักเรียนนายร้อย จปร. วันศุกร์ที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

ยาก ใช้เวลาบรรยาย 2 ชั่วโมง สำหรับนักเรียนนายร้อยโดยเฉพาะ เพราะว่าพวกเราเป็นเยาวชนที่มีสติปัญญาอยู่ในระดับแนวหน้าของประเทศ ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามาเรียนที่นี่ได้ก็ลำบากมาก แล้ววิชานี้เป็นวิชาที่สำคัญมากของการเป็นนายทหาร การเป็นผู้นำ ทหารไม่ได้มีแต่เรื่องยุทธโศภรณ์ ทหารเป็นผู้นำอยู่แล้ว เราทำหน้าที่นายทหารไปเพื่ออะไร ส่วนหนึ่งก็เพื่อที่จะปกป้องอะไรที่ตีงามของชาติที่มีมานานแล้ว ให้เป็นสมบัติของแผ่นดินต่อไปให้ยาวนานที่สุด

ก่อนที่ผมจะเริ่มบรรยายลงเนื้อหา ผมจะเริ่มด้วยการถามว่าชาติที่พัฒนาแล้ว ชาติที่มีอารยะแล้ว ดูจากตรงไหน อาจจะดูได้หลายอย่าง เช่น รายได้สูง มีเทคโนโลยีขั้นสูง มีศิลปะประเพณีที่งดงาม แล้วแต่คำจำกัดความ คนไทยมักจะบอกว่าอเมริกาเจริญแล้ว ยุโรป อังกฤษเจริญแล้ว บางคนก็บอกว่าจีนเจริญแล้ว เจริญมากด้วยแล้วประเทศไทยเป็นอย่างไร บางคนบอกว่าประเทศไทยยังลำบาก ยังยากจน ยังล้าหลัง ก็เป็นคำตอบแบบคนทั่วไป แต่ถ้าถามคนที่มีความรู้ลึกซึ้ง เขาจะตอบแบบว่า ชาติที่พัฒนาหรืออารยะนั้นจะต้องเป็นชาติที่มีปัจจุบันที่ดี ทุกคนพอใจกับปัจจุบันแล้วก็มีอนาคตที่ดียิ่งขึ้นรอคอยอยู่ และมีอดีตอันยาวไกลที่น่าภูมิใจ น่านับถือเช่นกัน หมายความว่า ชาติที่จะอารยะหรือชาติที่จะพัฒนาได้ ต้องมีทั้งปัจจุบัน มีทั้งอนาคต และมีทั้งอดีตด้วย

เวลานี้ สังคมเกิดการพูดคุยกันจนเหมือนกับว่าอดีตไม่สำคัญ บางคนไปเข้าใจว่าอดีตของไทยเรามีแต่ความมีดมน มีแต่ความล้าหลัง ไม่น่าภูมิใจ สิ่งเหล่านี้เป็นกระแสสังคมที่ไม่ถูกต้อง เป็นหน้าที่

ของนักเรียนนายร้อยที่จะต้องฟังให้เข้าใจ แล้วก็ไปทำความเข้าใจกับคนในสังคม พวกเรามาเรียนนายร้อย เราเรียนเพื่อจะเป็นผู้นำ ไม่ใช่เป็นผู้ตาม ถ้าคนส่วนใหญ่ไปในทางที่ผิด เราก็ต้องทำให้คนที่ผิดมาในทางที่ถูกต้อง ถ้าคนส่วนใหญ่คิดไม่ถูก เราก็ต้องไม่คิดแบบไม่ถูกต้องตามเขา เราจะต้องเป็นผู้นำ การจะเป็นผู้นำได้นั้น วิชาความรู้สำคัญมาก ซึ่งนักเรียนนายร้อยนั้นโชคดี มีบุคลากรหม่อมอาจารย์สอนประวัติศาสตร์ไทย ผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษาฯ ยังรู้สึกอิจฉานักเรียนนายร้อยเลย แล้วนักเรียนนายร้อยจำนวน 60 คนที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ามานั่งฟังอยู่ตรงนี้ก็ยิ่งน่าอิจฉา เพราะฉะนั้นเตรียมคำถาม เตรียมความคิด และถ้าหากสงสัยอะไรก็สามารถถามได้ทั้งนั้น หากผมตอบได้ ผมจะตอบให้หมดเลยครับ

กรีก โรม ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ เป็นตัวอย่างประเทศที่มีทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตครบถ้วน เขามีพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปรัชญาวิธีคิดแบบกรีกโบราณ แบบโรมันโบราณ แบบอังกฤษ แบบฝรั่งเศส แบบเยอรมัน เขาไม่ได้รู้แต่ปัจจุบัน เขารู้อดีตด้วยความภูมิใจในอดีตของเขา จีนก็ดูคิดอย่างนั้น ถ้าเราดูเผินๆ เหมือนจีนกำลังทำปัจจุบันและมุ่งไปสู่อนาคต เช่น เวลานี้จีนทำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจนกระทั่งอยู่ในระดับเดียวกับอเมริกา แพอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ จีนกำลังจะไปดักกรอในอนาคต จีนทำได้ดีมาก จีนเป็นชาติที่พัฒนาแล้ว ถ้าดูตรงแล้วเขามีปัจจุบันที่ดี และเขามีอนาคตที่ดีกว่ารอคอยอยู่ แต่จีนไม่ได้ทำแค่นั้น เขาทำอดีตด้วย ตลอด 10 ปีมานี้ จีนทำ

พิพิธภัณฑสถานครบทุกมณฑล ครบทุกเมือง แล้วก็รื้อฟื้นการศึกษา
สอนประวัติศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้น ทำให้คนจีนเกิดความภูมิใจว่าตน
เป็นชาติที่มีอารยธรรมมาตั้ง 4,000-5,000 ปี ตะวันตกจะมาชวน
จีนไปในทางไหน จีนจะถามก่อนว่าคุณมีอารยธรรมกี่ปี ประเทศ
ตะวันตกบางประเทศก็บอกมี 2,000 ปี จีนจะบอกว่าอารยธรรมของ
ผมมัน 4,000 ปี ตะวันตกพยายามจะมาขายเรื่องประชาธิปไตยกับ
จีน จีนก็จะตอบว่าประชาธิปไตยของคุณอายุเท่าไร ก็ตอบว่า 100-
200 กว่าปี อย่างนั้นจะบอกว่าประชาธิปไตยของคุณอายุยังน้อยกว่า
ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงของผมเลย เพราะฉะนั้น ผมจะไปคล้อย
ตามคุณง่ายๆ ไม่ได้

ผมสนใจการคิดแบบจีน หลักการคิดแบบจีนนั้นให้ความสำคัญ
กับคน ให้ความสำคัญกับการที่ต้องทำให้ประชาชน แต่ไม่จำเป็นต้อง
ทำโดยคนที่มาจากการเลือกตั้ง จีนถือว่าคนที่เป็นปกครองต้องเป็น
คนพิเศษ ต้องฝึก ต้องเสียสละ และต้องมีวิชาความรู้มาก ไม่ใช่เอา
คนธรรมดาไปปกครองคนธรรมดาแบบที่ตะวันตกพยายามแนะนำ
เขามีตรรกะของเขาที่จะโต้ตอบได้ แล้วเราละครับเป็นชาติเก่าหรือ
เปล่า ไทยก็เป็นชาติ เป็นประเทศที่มีอายุเป็นพันปีครับ หากนับเอา
สุโขทัย ล้านนา ยุทธยาเป็นจุดเริ่มต้น ก็จะประมาณ 700 กว่าปี อัน
นี้เป็นประวัติศาสตร์ที่เราคุ้นเคย แต่ผมคิดว่าต้องแก้ไข ประวัติศาสตร์
ไทยนั้นไม่ได้มีอายุแค่ 700 ปี หากนับทวารวดี ละโว้ หรืออยุธยา
ศรีวิชัยเป็นจุดเริ่มต้น ประวัติศาสตร์เราอาจจะย้อนกลับไปได้ถึง
1,300-1,500 ปี หากย้อนไปแค่ 700 ปีเป็นต้นมา เป็นตอนที่เรากัน

ไทยปกครองคนไทยด้วยตัวเอง แต่ถ้า 1,300-1,500 ปี ในตอนนั้น
เราคนไทยเข้ามาอยู่ในสุวรรณภูมิ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเราแล้ว
แต่อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าลัวะ เจ้าเขมร เจ้ามอญเป็นหลัก
เรายังไม่ได้เป็นผู้ปกครองคนไทยด้วยตัวเอง

นอกจากนั้นศาสนาของเราก็ด้วย ศาสนาของเราก็เก่าเหมือน
กัน ศาสนาพุทธ ศาสนापราหมณ์ มีมาเป็นพันๆ ปีแล้ว ถ้านับเอา
สุวรรณภูมิด้วย เรารับเอาศาสนาพราหมณ์มาตั้ง 2,500-3,000 ปี
แล้ว ประวัติศาสตร์ไทยของเราจะนับได้ตั้งแต่สุวรรณภูมิ ถ้านับตั้งแต่
สุวรรณภูมิ ประวัติศาสตร์ของเราก็จะมีอายุประมาณ 2,500-3,000
ปีมาแล้ว ซึ่งเวลานี้กระทรวง อว. กำลังสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อที่จะ
ทำให้ประวัติศาสตร์และโบราณคดีสมัยสุวรรณภูมิกระจ่างขึ้น ชัดเจน
ขึ้น ในช่วง 2,500-3,000 ปีที่แล้ว คนไทยที่อยู่ในแถบที่เราอยู่ทุกวันนี้
นี้อาจจะยังมีอยู่น้อยมาก แต่ก็ เป็นประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบนดิน
แดนของไทยและสืบทอดต่อมาถึงคนไทยที่ลงมาอยู่บริเวณนี้เมื่อ
ประมาณพันกว่าปีที่แล้ว และในที่สุดก็ตั้งตัวเป็นผู้ปกครองได้เมื่อ
700 ปีที่แล้ว มีกษัตริย์หลายพระองค์ เช่น พญามังรายปกครองที่
เมืองเชียงใหม่ พญาเจ้าเมืองปกครองที่พะเยา พ่อขุนรามคำแหง
ปกครองที่สุโขทัย เป็นต้น นี่เป็นประวัติศาสตร์แบบสำเร็จรูปที่สุด
สั้นที่สุด แต่ผมคิดว่าคนเป็นนักเรียนนายร้อยต้องรู้ประวัติศาสตร์ที่
ยาวไกลกว่าคุณธรรมดา เพราะว่ามันนักเรียนนายร้อยจะต้องเป็นผู้นำ
เป็นผู้รักษาประเทศ จะเป็นผู้ที่พาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
เพราะฉะนั้น เราจำเป็นจะต้องคิดในเรื่องประวัติศาสตร์ให้ลึกกว่า
คนทั่วไป

เดิมสถาบันกษัตริย์ที่ผมบอกว่ามีมาเป็นพันๆ ปี ถ้าใช้ในภาษาไทย บางที่เราเรียกว่า “เจ้า” บางที่เราเรียกว่า “เจ้าฟ้า” บางที่เรียกว่า “เจ้าหลวง” บางที่เรียกว่า “เจ้าแผ่นดิน” หรือ “เจ้าชีวิต” แต่ “พญา” ไม่ใช่ “พระยา” ที่เป็นบรรดาศักดิ์แบบ “พระยา” หรือ “เจ้าพระยา” แต่เป็น “พญา” ที่มาจากภาษามอญ แปลว่าเจ้าเหมือนกัน เดิมเราเป็นผู้ปกครอง เป็นสยามกษัตริย์มีอยู่มากมาย แทบทุกเมืองก็มีกษัตริย์ เรียกว่าเป็นกษัตริย์ที่ปกครองเฉพาะเมือง แล้วบ้านเมืองก็รวมกัน จำนวนกษัตริย์ก็น้อยลงๆ

ในสมัยที่ตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ภาคใต้นั้นไม่มีกษัตริย์เหลือแล้ว แต่เดิมภาคใต้นั้นมีกษัตริย์ เช่น พระเจ้าศรีธรรมโศกราช ปกครองนครศรีธรรมราชมาเมื่อพันกว่าปีที่แล้ว แต่เมื่อเกิดกรุงศรีอยุธยาขึ้นมา ภาคใต้นั้นไม่มีกษัตริย์เหลือแล้ว มีแต่เจ้าพระยาที่ส่งไปปกครองจากเมืองหลวง ภาคอีสานก็ไม่มีกษัตริย์แล้วเมื่อตอนที่ตั้งอยุธยา แต่ยังมีกษัตริย์ที่อยู่ในฝั่งอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำโขง อยู่หลวงพระบาง อยู่เวียงจันทน์ ภาคเหนือก็ยังมีกษัตริย์อยู่ เรียกว่ามีกษัตริย์อยู่จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 โดยประมาณ เราได้ยกเลิกสถานะเจ้าซึ่งก็คือกษัตริย์ในภาคเหนือ เช่น พระเจ้าเชียงใหม่ พระเจ้าลำปาง อยู่ในราชวงศ์ที่เรียกว่าราชวงศ์ทิพจักราชวงศ์ ในที่สุดก็เหลืออยู่เพียงพระองค์เดียวที่กรุงเทพฯ เรียกว่าเป็นพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์คือพระมหากษัตริย์จะเหลืออยู่เพียงพระองค์เดียว พูดให้ชัดยิ่งขึ้นก็เป็นพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์แบบไทย ไม่ได้เหมือน Absolute Monarchy ของฝรั่งเศส ของยุโรป

ทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ไทยเป็นหนึ่งในพระมหากษัตริย์ 20 กว่าพระองค์ที่ปกครอง 48 ประเทศในโลกนี้ โลกของเรามีอยู่ประมาณ 200 ประเทศ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 40 ประเทศ แต่ว่าถ้าท่านนับเป็นองค์พระมหากษัตริย์แล้วมีเพียง 20 กว่าพระองค์เท่านั้น เพราะว่าสมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบธที่ 2 ท่านเป็นประมุขของอีกหลายๆ ประเทศ เช่น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แต่ว่าประเทศเหล่านี้มีพระมหากษัตริย์ของอังกฤษเป็นประมุขสืบทอดจากประวัติศาสตร์ของเขาครับ พระมหากษัตริย์ปัจจุบันนี้อยู่แต่ในยุโรปและเอเชีย ลาตินอเมริกานั้นไม่มีพระมหากษัตริย์ แอฟริกาอาจจะไม่มีอยู่ไม่ก็พระองค์ แต่ก็พูดได้ว่าเกือบจะไม่มีพระมหากษัตริย์เหลืออยู่แล้ว สาเหตุที่พระมหากษัตริย์หมดไปจากแอฟริกา หมดไปจากลาตินอเมริกาเป็นเพราะว่าฝรั่งในยุคอาณานิคมไปยึดบ้านยึดเมืองเข้าไปทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ของแอฟริกาจนเกือบหมดสิ้น แล้วก็ทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ในลาตินอเมริกาหรืออเมริกาใต้จนหมดสิ้น ในเอเชียก็หมดไปเยอะ

ประเทศสยามหรือประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่น่าภูมิใจมาก เพราะรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ได้จนถึงทุกวันนี้ เดียวผมจะอธิบายว่าทำไมพระมหากษัตริย์ของเราจึงอยู่ยั่งยืนมาถึงขนาดนี้ได้ นักเรียนทราบไหมครับว่า ในยุโรปมีประเทศไหนบ้างที่มีพระมหากษัตริย์ ลองทดสอบความรู้รอบตัว ประเทศอะไรบ้าง เดนมาร์ก สเปน อังกฤษ สวีเดน นอร์เวย์ เวลส์อยู่ในสหราชอาณาจักร สมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบธที่ 2 เป็นพระมหากษัตริย์ ประเทศในยุโรป

ที่เหลือที่มีพระมหากษัตริย์นั้นเป็นประเทศที่เจริญ ผมต้องการพูดเพื่อที่จะทำลายความคิดของคนจำนวนหนึ่งที่คิดว่าประเทศที่มีพระมหากษัตริย์อยู่นั้นเป็นประเทศที่เซย ล้าหลัง

ผมก็จะยกตัวอย่างว่าอังกฤษนั้นเซยหรือเปล่า เพราะอังกฤษครั้งหนึ่งเคยเป็นประเทศอันดับหนึ่งของโลก เป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลกอยู่ร้อยกว่าปี ทุกวันนี้ก็ยังเป็นมหาอำนาจของโลกที่น่านับถือ อเมริกา จีนก็ยังส่งคนไปเรียนที่อังกฤษ เช่น Oxford/Cambridge ก็ยังเป็นหมายเลขหนึ่งด้านการศึกษาของโลก และเขามีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สเปนก็เจริญ สแกนดิเนเวียก็เจริญ นอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์กก็เจริญ และยังมีความเท่าเทียมกันมากกว่านานาประเทศอีกด้วย คือ มีทั้งความเจริญด้วย มีทั้งความเท่าเทียมด้วย และออกจากสังคมด้วย แต่ก็ยังอยู่กับสถาบันกษัตริย์ได้

ดังนั้น เวลาที่เรียนเรื่องนี้ ต้องคิดให้มากๆ แล้วก็ลองคิดว่าสังคมในเวลานี้พูดถึงพระมหากษัตริย์อย่างไร แม้ไม่ใช่คนจำนวนมาก แต่ก็พูดโดยไม่รับผิดชอบ พูดโดยไม่มีความรู้และทำตัวเหมือนรู้ ผมก็พยายามที่จะเพิ่มเติมให้พวกเรา อย่ารู้สึกเคืองนะครับหากที่ผมพูดไปแล้วมันไม่ถูกหูบ้าง เพราะว่ามันเป็นเรื่องความรู้ อย่าไปชินกับการฟังอะไรที่มันคุ้นหูไปเสียหมด อย่างนั้นเขาไม่เรียกว่าการศึกษา เขาเรียกว่าการทำจิตวิทยา เดิมยุโรปนั้นมีกษัตริย์ทุกประเทศ กษัตริย์ยุโรปหายไปเพราะอะไร คนทั่วไปที่ถูกหว่านล้อมเวลานี้ก็จะบอกว่าเพราะถูกปฏิบัติโดยประชาชน ถูกปฏิบัติโดยฝรั่งเศส ถูกปฏิบัติโดยรัสเซีย จริงๆ แล้ว กษัตริย์ยุโรปส่วนใหญ่หายไปเพราะสงครามโลก

ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เพราะแพ้สงคราม ฝ่ายที่ขึ้นมาแทนที่ก็คือ โอกาสล้มสถาบันกษัตริย์แล้วเปลี่ยนเป็นระบอบสาธารณรัฐ อิตาลี ทำสงครามโลกครั้งที่ 2 ตอนนั้นอยู่ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี มุสโสลินี (Benito Amilcare Andrea Mussolini) ยังมีกษัตริย์เป็น ประมุข หลังจากอิตาลีแพ้สงคราม พวกใหม่ขึ้นมายึดอำนาจจาก มุสโสลินี ก็ถือโอกาสยกเลิกสถาบันกษัตริย์แล้วเปลี่ยนให้ประธานาธิบดี เป็นประมุขของประเทศ

เยอรมันเดิมนั้นก็มีกษัตริย์ ปรัสเซีย (Kingdom of Prussia) ที่เป็นพื้นฐานเดิมของเยอรมนีก็มีกษัตริย์ แล้วปรัสเซียก็กลายเป็น กษัตริย์ของเยอรมัน เยอรมันแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 ก็ยกเลิกสถาบัน กษัตริย์ ฝรั่งเศสที่มีการปฏิวัติปี ค.ศ. 1789 ก็ใช้เวลานานมากกว่า ที่จะตัดสินใจได้ว่าจะจะเป็นระบอบสาธารณรัฐ เมื่อยึดอำนาจปี ค.ศ. 1789 ยังมีสถาบันกษัตริย์อยู่ ยังเป็นประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การปฏิวัติ ค.ศ. 1789 ไม่ได้ทำลาย พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ไปในทันทีทันใด มีเหตุการณ์ต่างๆ อีกมากมาย จนกระทั่งพระเจ้าหลุยส์ถูกสำเร็จโทษ ประมาณ 4 ปีหลังจากเกิด การยึดอำนาจ และหลังจากนั้น ยังมีกษัตริย์กลับมาปกครองอีก เช่น จักรพรรดินโปเลียนก็เป็นกษัตริย์ปกครองฝรั่งเศส และยังมีพระเจ้า หลุยส์โบนาปาร์ต (Louis-Bonaparte) และพระเจ้าหลุยส์ฟิลิป (Louis-Philippe) เป็นต้น กว่าที่จะตัดสินใจกันได้ว่าจะเปลี่ยนมา เป็นสาธารณรัฐก็อีก 100 ปีหลังจากการยึดอำนาจ แล้วก็เต็มไปด้วย ความปั่นป่วนวุ่นวาย เต็มไปด้วยความรุนแรง เป็นตัวอย่างที่ไม่มีดี

แม้ฝรั่งเศสมีตัวอย่างที่ดีอยู่ แต่ก็มีตัวอย่างที่ไม่ดีด้วย คือ การเมืองมันยังวนเวียนอยู่ เต็มไปด้วยการต่อสู้ขัดเคืองระหว่างสองฝ่าย คือฝ่ายที่นิยมสหรัฐกับฝ่ายที่นิยมกษัตริย์ ขัดเคียวกันอยู่นาน ทุกวันนี้ในฝรั่งเศสก็ยังมีพวกนิยมสถาบันกษัตริย์ ไม่ใช่ไม่มีนะครับ และมีการเรียงลำดับด้วยว่าถ้าประเทศฝรั่งเศสกลับไปเป็นประชาธิปไตยเมื่อไหร่ เจ้านายองค์ไหนจะได้เป็นกษัตริย์ มีคนศึกษาไว้เยอะครับ ในรัสเซียที่ผมมีโอกาสเดินทางไปบ่อยๆ เวลานี้ในรัสเซียก็เกิดความคิดขึ้นมาว่าเราเสียความเป็นศิลปะ เสียประวัติศาสตร์ไปเยอะจากการที่เราเป็นคอมมิวนิสต์ น่าเสียดายจริงๆ ถ้าเรายังมีพระเจ้าซาร์อยู่ ไม่มีการปฏิวัติของพวกคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1917 รัสเซียทุกวันนี้จะเจริญกว่านี้เยอะ จะมีรสนิยมกว่านี้เยอะ เรากลายเป็นพวกไร้รสนิยมไปเพราะการปฏิวัติบอลเชวิคในปี ค.ศ. 1917 นี่เป็นตัวอย่างที่ผมต้องการพูดเพื่อที่จะสะกิดใจพวกเราว่า มันมีการตีความทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกว่าที่กำลังตีความกันเลอะเทอะอยู่ในเวลานี้ ซึ่งนักเรียนนายร้อยจำเป็นที่จะต้องรู้ ไม่ใช่ฟังคนอื่นพูดหมด การฟังเป็นเรื่องที่ดี แต่ว่าต้องฟังจากหลายๆ ทาง

นอกจากนี้ ในลาว ในเขมร พระมหากษัตริย์หายไปเพราะอะไร ก็หายไปเพราะพวกคอมมิวนิสต์อีกเหมือนกัน ในลาว หลังจากที่ยึดอำนาจได้ พระเจ้ามหาชีวิตก็ถูกถอดลงมา ในเขมร กษัตริย์ก็ถูกถอดลงมาโดยพลเอกพล พต ล้มสถาบันกษัตริย์ และในที่สุด ฮุนเซน ซึ่งเดิมเป็นนายทหารของพลเอก พล พต ก็ได้ข้อสรุปแล้วว่า การปกครองแบบเดิมนั้นไม่ได้ผล จึงไปเชิญพระเจ้าสีหนุกลับมา

เป็นประมุขใหม่ แล้วเวลานี้ก็มีพระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ เป็นพระมหากษัตริย์ของเขมร เขมรก็เชื่อกันว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้น ที่เราเรียกว่า Killing Fields ที่เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งพวกเขมรแดงกระทำนั้นเป็นเพราะว่าการเมืองเขมรถูกเปลือยออกหมด ไม่เหลืออะไรแล้ว เหลือแต่การใช้กำลังเข้าหากันเท่านั้น

ถ้ามีพระมหากษัตริย์อยู่ก็อาจจะยังมีอะไรที่ถ่วงเอาไว้ได้ จริงเอาไว้ได้ แล้วก็ยังมีอะไรที่ทุกคนเคารพได้ แล้วก็เคารพโดยไม่ต้องมีเหตุผล เหมือนที่คนไทยนับถือผู้ใหญ่ ทะเลาะกันแทบตายด้วยเหตุผลต่างๆ นานา แต่แล้วก็เลิกทะเลาะกันได้เพราะผู้ใหญ่บอกให้เลิก เป็นหลักการปกครองที่มีมาแต่โบราณ มีทุกที่ แต่ตอนหลังหลักการนี้มันหายไปไหนตะวันตก ในตะวันออกมันยังมีประโยชน์อยู่มากๆ การที่มีผู้ใหญ่ของแผ่นดินที่เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งชาติหรือคนต่างชาติ ที่จะคอยมาทำให้การเมืองหายไปจากความหมกมุ่นในเรื่องอำนาจ ในเรื่องความถูกต้อง ในเรื่องชัยชนะ ให้คิดถึงประเทศ ให้คิดถึงแผ่นดิน นี่ก็เป็นการที่ผมพยายามจะอธิบายในเวลาอันรวดเร็วว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ที่อื่นๆ หายไปเพราะอะไรครับ

ผมจะพูดต่อไปเลยว่าในไทยเราเอง พระมหากษัตริย์ก็ถูกวิพากษ์ ถูกลดทอน ถูกบั่นทอน ถูกทำทลาย ถูกเปลี่ยนสาระ ถูกเปลี่ยนรูป จากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เปลี่ยนแปลงไปมาก ในช่วง พ.ศ. 2475-77 มีการถกเถียงกันว่าพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยจะมีสถานะและมีบทบาทแค่ไหน ฝ่ายคณะราษฎรนั้นคิดว่าพระมหากษัตริย์ต้องมีแต่พิธีกรรมเท่านั้น มีแต่รูป

แบบเท่านั้น มีแต่เป็นที่เคารพเท่านั้น แต่ไม่ควรที่จะมีสิทธิ์ ไม่ควรที่จะมีพระราชอำนาจเหลืออยู่ในทางการเมือง ซึ่งรัชกาลที่ 7 ท่านไม่ได้คิดอย่างนั้นครับ รัชกาลที่ 7 ท่านเป็นนักเรียนอังกฤษ ผมอยากจะพูดเพื่อคืนความเป็นธรรมให้แก่สถาบันกษัตริย์ครับ รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ท่านรู้เรื่องเสรีนิยม ท่านรู้เรื่อง Constitutional Monarchy คือราชาธิปไตยที่อยู่กับรัฐธรรมนูญครับ ในประเทศไทย เราเรียกว่าระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ผมคิดว่ารัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ท่านรู้มาก ไม่น้อยกว่าพวกคณะราษฎร ผมยังคิดว่าท่านรู้มากกว่าด้วย เพราะท่านไปเรียนอังกฤษตั้งแต่ทรงพระเยาว์ทั้งสองพระองค์ แล้วอังกฤษในตอนนั้นไม่ได้สอนเรื่องสมบูรณาญาสิทธิราชแล้ว อังกฤษในตอนนั้นสอนเรื่องเสรีนิยม สอนเรื่องประชาธิปไตย สอนเรื่องพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น รัชกาลที่ 7 ท่านประสงค์ที่จะมีบทบาทในทางการเมืองอยู่บ้าง ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติ เช่น อังกฤษ เพราะพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยแบบอังกฤษนั้น นายกรัฐมนตรีต้องเข้าเฝ้าทุกอาทิตย์ ต้องถวายงาน แล้วก็ต้องรับข้อวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์มา แต่จะไม่เปิดเผยกับใคร ถือว่าเป็นมารยาทที่สูงยิ่ง พระมหากษัตริย์ทรงมีสิทธิ์ที่จะไม่เห็นด้วย ทรงมีสิทธิ์ที่จะท้วงติง และทรงมีสิทธิ์ที่จะชมเชยได้

แต่ว่าโดยทั่วไปนั้นพระมหากษัตริย์ก็จะอนุโลมตามความเห็นของเสียงข้างมากในสภา อนุโลมตามความเห็นของนายกรัฐมนตรี ตรงไหนที่ท่านไม่เห็นด้วย ท่านก็จะแสดงออกมาให้เห็นเลยว่าท่าน

ไม่เห็นด้วย แต่ว่าคณะราษฎรไม่ได้คิดอย่างนั้นครับ คณะราษฎรนั้น ส่วนใหญ่เรียนจากฝรั่งเศส เพราะฉะนั้น คณะราษฎรก็จะตีความ Constitutional Monarchy ไปอีกแบบหนึ่ง ตีความไปในแบบที่ พระมหากษัตริย์ไม่ควรจะมีพระราชอำนาจอะไรอีกแล้ว ฉะนั้นมัน ก็เป็น 2 ความคิด มันไม่ใช่คิดด้วยสำนักเดียวกันนั้น ในที่สุดแล้ว คณะราษฎรก็ไม่ยอมให้อำนาจอะไรกับรัชกาลที่ 7

ในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีสภาเดียว แต่ ว่ามี ส.ส. 2 ประเภท คือ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งคือ ส.ส. ประเภท หนึ่ง มีจำนวนครึ่งหนึ่งของสภา อีกครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้งเรียก ส.ส. ประเภทสอง รัชกาลที่ 7 ท่านก็ทรงถามว่าทำไมคณะราษฎร หรือคณะรัฐบาลจึงแต่งตั้ง ส.ส. ประเภทสอง อีกครึ่งสภาเองทั้งหมด ทำไมไม่ให้พระเจ้าอยู่หัวมีสิทธิที่จะเลือก จะเสนอ หรือจะไตร่ตรอง ด้วย คนจะติเตียนได้ว่าเป็นเผด็จการ แต่ว่าเวลานั้นต้องการที่จะยึด อำนาจให้ได้เร็วที่สุด ให้ได้มากที่สุด ก็ไม่ยอม แล้วกฎหมายรัฐธรรมนูญ หลังปี พ.ศ. 2475 ที่ออกมาใหม่นี้ สามารถฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ ได้เพียงแต่ต้องไปดำเนินคดีที่สภาผู้แทนราษฎร พระเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ 7 ที่ถูกฟ้องว่าไปหมิ่นประมาท นายถวัลย์ ฤทธิเดช ที่เป็นผู้นำ กรรมการรณาง แล้วก็ฟ้องรัชกาลที่ 7 แต่ในที่สุดคดีนี้ลอมขอม ประณีประนอมได้

อีกคดีหนึ่งก็คือรัฐบาลฟ้องพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ว่าใช้ พระราชทรัพย์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในกิจการส่วนพระองค์ รัชกาลที่ 7 แพ้คดีในปี พ.ศ. 2484 รัฐบาลยึดวังสุโขทัยเพื่อจะเอา

ไปขัดเขยความเสียหาย แล้วรัฐบาลก็เปลี่ยนมาใช้เป็นกระทรวง
สาธารณสุข ซึ่งสำหรับเราคนไทยในยุคที่เราอยู่กันนี้ เราคิดตามไม่
ค่อยทันครับว่าทำไมเมื่อก่อนจึงกล้าทำกันแบบนั้นได้ ประวัติศาสตร์
เต็มไปด้วยเรื่องแบบนี้ มันสะท้อนอารมณ์ของสังคมในแต่ละยุค ตอน
นั้น นายทหารจำนวนไม่น้อยต้องการที่จะล้มสถาบันกษัตริย์ เพราะ
ว่าอยากที่จะเห็นประเทศไทยเข้มแข็ง คนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ในปี พ.ศ. 2475 เป็นทหารยศพันเอก แล้วก็มีความรู้สึกที่ตัวเองไป
เรียนจากฝรั่งเศส เยอรมัน เขาเจริญก้าวหน้ามาก ส่วนประเทศไทย
นั้นไม่เจริญเท่า ส่วนที่ไม่เจริญอาจจะเพราะมหากษัตริย์ของเรา
ไม่เก่ง ก็คิดกันช่วยครู่ช่วยยามแบบนั้น แล้วก็ก่อการเปลี่ยนแปลงขึ้น
มา ทำให้ในที่สุดแล้วพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ท่านสละราชสมบัติ
ในปี พ.ศ. 2477 ในการตีความของผมนะครับ ท่านไม่แน่ใจว่าท่าน
จะปลอดภัยหรือเปล่าถ้าท่านอยู่ที่เมืองไทย ภาพของพระเจ้าชาร์
ภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ที่ถูกสำเร็จโทษ เป็นอะไรที่น่าสะพรึง
กลัว

รัชกาลที่ 7 ท่านก็เสด็จไปรักษาพระเนตรที่อังกฤษและประทับ
ที่อังกฤษ และท่านก็เขียนจดหมายกลับมาว่าสละราชสมบัติ ท่าน
เขียนเอาไว้ว่า ข้าพเจ้ายอมสละอำนาจที่มีมาแต่เดิมของข้าพเจ้าให้
แก่ปวงชนชาวไทย แต่ข้าพเจ้าไม่ยินดีที่จะสละอำนาจให้คนกลุ่มใด
กลุ่มเดียวไปใช้อำนาจในนาม ไปใช้แทนประชาชน ตอนนั้นสถาบัน
กษัตริย์ก็เปรียบเหมือนเทียนไขที่ถูกลมพัดวูบวาบๆ ถ้าคณะราษฎร
จะเปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐในตอนนั้นก็เปลี่ยนได้เพราะพระมหา

กษัตริย์ไม่มีแล้ว และพระมหากษัตริย์ก็สละราชสมบัติเองแล้วด้วย
แต่ว่าคุณงามความดีของราชวงศ์จักรีนั้นมีอยู่เยอะมากครับ

ทหารที่ทำการยึดอำนาจ พ.ศ. 2475 เป็นนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงเกือบทั้งหมด ตระหนักดีว่าถึงแม้ว่าเราจะเอาอำนาจไปจากสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยความตั้งใจ อย่างน้อยก็ของคนบางกลุ่มเพื่อจะให้ประเทศไทยดีขึ้น แต่จะไปถึงขั้นที่ไม่มีพระมหากษัตริย์เลยก็ไม่เอาครับ จึงไปเลือกพระองค์เจ้าอานันทมหิดลซึ่งเป็นพระราชโอรสของเจ้าฟ้ามหิดล ซึ่งเป็นเจ้านายที่ทรงพระเยาว์มากครับ อายุท่านยังน้อยอยู่มาก ท่านยังทรงพระเยาว์มาก ไม่ได้ประทับในประเทศไทยด้วยนะครับ ท่านประทับอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์กับพระอนุชาธิราชซึ่งต่อมาก็คือสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 9 ครับ ประเทศไทยจากปี พ.ศ. 2477 ที่พูดเป็นทฤษฎีว่ามีพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 จริงๆ แล้วก็ยังมีพระมหากษัตริย์แต่ในทฤษฎีเท่านั้น แต่ในรัฐธรรมนูญนั้นองค์พระมหากษัตริย์ไม่ได้ประทับอยู่ในแผ่นดินไทยเลย ท่านก็ต้องไปเรียนหนังสือ เรื่องทั้งหมดก็จะอยู่ในนามของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินก็คือคนคณะราษฎร ส่วนใหญ่เป็นคนที่เขาขอได้ สั่งได้

ตอนนั้นบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ก็น้อยลงไปอีก ตอน พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2477 ที่ผมว่าน้อยแล้ว แต่ พ.ศ. 2477 ถึง พ.ศ. 2489 ยิ่งน้อยลงไปใหญ่ แล้วพอ พ.ศ. 2489 พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 เสด็จนิวัติพระนคร ก่อนที่จะเสด็จพระราชดำเนินกลับ

ไม่กี่วันก็ทรงสวรรคต เสด็จสวรรคตด้วยพระแสงปืน ถ้าผมเปรียบเทียบว่าเหมือนเทียนไขที่มีไฟแล้วก็ถูกลมพัดวูบจนเกือบจะดับ ตอนรัชกาลที่ 8 สวรรคต ผมคิดว่าเหมือนจะดับลงครับ ถ้าถามคนไทยในปี พ.ศ. 2489 ว่ามั่นใจหรือไม่ว่าอีกไม่กี่ปีต่อมาก็จะมีพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รัก เป็นที่ศรัทธา เป็นที่นับถือ เป็นที่เคารพอย่างรัชกาลที่ 9 และทรงครองราชย์ถึง 70 ปี นำพาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า ผมคิดว่าไม่มีใครกล้าตอบ ก็ได้แต่เป็นห่วงว่าพระเจ้าอยู่หัวอีกองค์หนึ่งคือรัชกาลที่ 9 นี้จะอยู่ไปได้อีกนานเท่าไร เพราะคนไทยโดยทั่วไปมีความคิดว่ารัฐบาลนั้นแหละเป็นคนที่อยู่เบื้องหลังการสวรรคต ซึ่งอันนี้ก็อย่าเพิ่งไปสรุปนะครับ ที่ผมเล่าให้เป็นอารมณ์ความรู้สึก

ผมเป็นเด็กเกิดมาก็ยังทันอยู่ ผู้ใหญ่ก็เล่าให้กันฟัง เล่ากันว่ารัชกาลที่ 8 สวรรคตเพราะอะไร ก็เชื่อกันว่าถ้าไม่ใช่รัฐบาล ก็เป็นคนใกล้ๆ กับรัฐบาล หรือไม่ก็เป็นคณะราษฎรนั้นแหละที่เป็นคนทำข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่จะพิจารณาให้ถ่องแท้ อย่างไรก็ตาม คนที่รู้สึกสงสารพระเจ้าอยู่หัว คนรักพระเจ้าอยู่หัว พอมาเป็นรัชกาลที่ 9 ขึ้นครองราชย์ ผมคิดว่าคนก็ยังไม่นับใจเท่าไร เพราะพระชนมพรรษาท่านในตอนนั้นเพิ่งจะ 19 ปีเท่านั้นเอง ท่านยังต้องกลับไปเรียนหนังสือต่ออีก รัชกาลที่ 9 ท่านเสด็จกลับจากศึกษา เสด็จมาประทับเมืองไทยเป็นการถาวรในปี พ.ศ. 2494 ก่อนที่พระองค์ท่านจะเสด็จขึ้นจากเรือ คณะทหารนำโดย

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยึดอำนาจ แล้วก็ล้มรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2492 ซึ่งรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2492 นั้นให้สถานะของ พระมหากษัตริย์สูงขึ้น แต่ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยึดอำนาจ แล้วก็ล้มรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2492 แล้วกลับไปเอารัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2475 กลับมาใช้ใหม่

ผมคิดว่าท่านก็ไม่สามารถทำอะไรให้เป็นอื่นได้ครับ เพราะ พระเจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชอำนาจอะไรเลย พวกเราจะคุ้นเคยกับ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แล้วก็คิดว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่เรา เห็นท่านคงมีสถานะ มีอำนาจ มีบทบาทอะไรเป็นที่ยอมรับของคน ทั้งแผ่นดินเหมือนที่เราเห็น จริงๆ แล้วไม่ใช่ ผมพูดอย่างวิชาการนะ ครับ ท่านมาจากศูนย์หรือเกือบจะศูนย์ ถ้าพูดให้มากกว่านั้น ท่าน มาจากติดลบด้วยซ้ำ ปี พ.ศ. 2494 ท่านกลับมาอยู่ประเทศไทย เป็นการถาวร ท่านก็ค่อยๆ ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับไทยมากขึ้น ท่าน สนใจศาสนา ท่านสนใจประวัติศาสตร์ ท่านสนใจภาษาไทย พวกเรา ที่ไปเรียนมาจากเมืองนอกต้องเอาพระองค์ท่านเป็นแบบฉบับ ท่าน กลับมา ท่านศึกษาเรื่องไทยเยอะมาก ท่านไม่ได้ไปວວດใครว่าท่าน มีความรู้จากต่างประเทศ ตรงกันข้ามท่านกลับมาศึกษาเรื่องความ เป็นไทย และท่านก็แสดงพระองค์ให้เห็นว่าท่านรักในโบราณคดี รัก ในประวัติศาสตร์ ท่านเสด็จไปอยุธยา เสด็จไปวัดราชบูรณะ

ท่านสนใจภาษาไทยด้วย ท่านทรงไปบรรยาย ทรงปาฐกถา เรื่องความสำคัญของภาษาไทย และท่านก็เสด็จไปเยี่ยมเยียนราษฎร

ขอบคุณภาพจาก FB Group
ฟรีไฟล์ภาพพระบรมฉายาลักษณ์
โดย คุณทรงประพันธ์ ยกย่อง

พระเจ้าอยู่หัวทำให้คำนิยามเรื่องพระมหากษัตริย์ของฝรั่งมีปัญหา
อันนี้ก็เป็นการขบคิดเตือนใจพวกเราว่าเวลาเราบอกว่าเรามีพระมหากษัตริย์
ฝรั่งก็จะบอกว่า King หรือ Monarchy ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ
ผิด King หรือ Monarch เป็นเรื่องหนึ่ง พระมหากษัตริย์ที่พูดแบบ
คนไทยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่เวลาเราแปลความหมายหยาบๆ เรา
จะแปลว่าเหมือนกัน แต่จริงๆ แล้วไม่เหมือนกันครับ

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ท่านทำจนกระทั่งคนไทยมีความรู้สึกว่าคุณทำให้ประชาชนมากกว่านักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมากกว่าทหารที่มาจากการยึดอำนาจ ทหารก็จะยึดอำนาจและพูดเรื่องความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ แต่คนไทยก็จะรู้สึกว่าคุณทำเพื่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศมากกว่าทหาร นักการเมืองก็จะบอกว่าทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน แต่ประชาชนก็จะรู้สึกว่าคุณทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่านักการเมืองครับ แล้วท่านเอาชนะใจประชาชนได้เพราะว่าประชาชนไม่คิดว่าพระองค์ท่านทำเพื่อหาเสียง ทำเพื่อหาคะแนน แต่ว่าพระองค์ท่านทำเพราะท่านเป็นธรรมราช เป็นธรรมราชา เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีทศพิธราชธรรม เป็นต้น ถ้าทำแค่เพียงไม่กี่เดือนก็คงยังบอกอะไรหนักแน่นไม่ได้ แต่ว่าท่านทำชั่วชีวิต ชั่วพระชนม์ชีพของท่าน

ในที่สุดเราคนไทยเลือกที่จะเดินตามรอยพระยุคลบาทของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ท่านมาจากอย่างที่ผมพูดในตอนต้น คือเกือบจะศูนย์ แต่ว่า 70 ปีที่ผ่านมา พระองค์ทรงงานทุกวัน แล้วทรงมีพระปรีชาญาณ มีวิสัยทัศน์ที่พวกเราก็ตามไม่ค่อยทัน ท่านทำฝนเทียม ตอนนั้นผมเป็นเด็กๆ ผมก็รู้ว่าดีเพราะพระเจ้าอยู่หัวทำ แต่ว่าฝนเทียมคืออะไร ก็ไม่ค่อยสนใจ ท่านพูดเรื่องเขื่อน เราก็คิดว่าเขื่อนดี แต่เราก็ไม่ค่อยเข้าใจ ท่านพูดเรื่องน้ำท่วม พูดเรื่องป้องกันน้ำท่วม ท่านพูดเรื่องการจราจร ท่านพูดเรื่องเศรษฐกิจ

พอเพียง เราก็ตามไม่ค่อยทัน แม้จะทันบ้างก็ไม่ลึกซึ้งเท่าพระองค์ท่านครับ ท่านสนใจหลายเรื่องเหลือเกินครับ ท่านเป็นศิลปินด้วย เป็นนักกีฬาด้วย เป็นทหารด้วย เรียกว่าคนไทยมีความต้องการอยากจะเป็นอะไร ท่านเป็นสิ่งนั้นได้หมด แล้วเป็นได้ดีด้วย ท่านแต่งเพลงเพราะมากครับ ท่านแต่งเพลงให้สถาบัน แต่งเพลงให้จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ เกษตร เป็นต้น ท่านให้เวลากับเยาวชนมาก

แล้วก็มีอีกอย่างหนึ่งที่ผมอยากจะบอกคือ เราคนรุ่นหลังมักจะคิดว่าพระองค์ท่านเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่อยู่ในวัยชรา แต่ว่าคนในยุคผมกลับรู้สึกว่าคุณพระองค์ท่านเป็นอะไรที่ใกล้กับเรา อายุท่านก็มีอายุคร่าวเดียวกับพ่อของเราคือ 40 กว่าๆ ในขณะที่ทหารที่เป็นนายกรัฐมนตรีอายุ 60 กว่าๆ มีความรู้สึกว่าคุณเจ้าอยู่หัวเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ ท่านพูดอะไรกับพวกเราท่านก็จะบอกว่าคนรุ่นใหม่ต้องคิด คนรุ่นใหม่ต้องทำ คนรุ่นใหม่ต้องกล้า แต่ก็ต้องมีความรอบคอบ พระองค์ท่านจะไม่ทำอะไรที่สุดขีด ตอนหลังผมก็เข้าใจมากขึ้นว่าเพราะพระองค์ท่านเป็นชาวพุทธ ท่านมีมัชฌิมาปฏิปทา ท่านไม่ทำอะไรที่สุดขีด ตอนนั้นคนหนุ่มคนสาวอยากจะเป็นสังคมนิยม แต่พอไปดูพระองค์ท่าน พระองค์ท่านทำสหกรณ์มาตั้งแต่สหกรณ์หุบกะพง แก่งกระจาน แต่ว่าลัทธิสังคมนิยมแบบที่อยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน พระองค์ท่านไม่เอาด้วย ไม่สนับสนุน แต่สังคมนิยมแบบสวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก ผมคิดว่าพระองค์ท่านสนใจครับ แต่ก็ไม่ใช่กิจของพระราชาราชในระบอบประชาธิปไตย ท่านก็ทำอะไรที่เล็กๆ

เช่น สหกรณ์ แต่สิ่งเล็กๆ มันกลายเป็นสิ่งยิ่งใหญ่เหลือเกิน ในทาง
ทฤษฎีและทางวิชาการ ผมคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่ท่านเสนอ เป็น
สิ่งที่คนไทยน่าจะภูมิใจมากๆ แต่ในเวลานี้ มักมีการพูดกันจนกระทั่ง
เศรษฐกิจพอเพียงเป็นอะไรที่ไม่มีคุณค่า

ผมจะเล่าให้ฟังถึงวิธีคิดแบบของฝรั่ง เศรษฐศาสตร์แบบของ
ฝรั่ง เชื่อกันว่าจะต้องทำให้เกิดกำไรมากที่สุด เกิดประสิทธิภาพมาก
ที่สุด ต้องไม่ขาดทุน ต้องเป็นเศรษฐกิจเฉพาะทาง เน้นการซื้อการ
ขาย แล้วก็นับเป็นตัวเงิน แต่พระองค์ท่านจริงๆ ท่าน Challenge
แบบสุภาพ ท่านบอกว่าก่อนที่จะไป Specialize ต้องทำเรื่องที่เป็น
Basic Needs ให้ได้ก่อน อย่าไปทิ้ง Basic Needs เพราะฉะนั้นเรื่อง
ข้าวปลาอาหารท่านไม่ทิ้ง แต่ว่าจะไป Specialize อื่นๆ ด้วย
ท่านก็สนับสนุนครับ

แล้วท่านก็ไม่ได้บอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำแต่เรื่อง
เศรษฐกิจเกษตรที่ล้าหลัง ท่านไม่ได้พูดอย่างนั้น แต่ท่านเตือนว่าเรา
จะต้องไม่เห่อที่จะทันสมัยจนกระทั่งถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
เป็นอะไรที่ฝรั่งเองก็มีแนวคิดแบบนี้อยู่ครับ เขาเรียกว่าเศรษฐศาสตร์
เชิงพุทธบ้าง เศรษฐศาสตร์แบบพึ่งตนเองบ้าง แต่ว่าที่คนไทยคิดก็มี
พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ท่านทรงคิดมากที่สุดครับ และได้ผลมาก
ทีเดียว เป็นอะไรที่โลกนับถืออยู่แล้ว เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติเงิน
บาท ท่านก็สอน ซึ่งผมคิดว่าลึกซึ้งมาก ท่านบอกว่าบางทีก็ต้องถอย
หลังเข้าคลองเพราะถ้าไม่ถอยหลังเข้าคลองแล้วเอาเรือออกสู่ทะเล

เลย ทะเลมันมีคลื่นลมแรงมาก ตอนนี้จำเป็นที่จะต้องรู้จักถอยหลัง
เข้าคลอง คลองมันสงบกว่า คลื่นลมน้อยกว่า เพราะฉะนั้น ท่านไม่
ส่งเสริมให้เราไปเป็นเสือตัวที่ 5 ตัวที่ 6 โดยทำแบบไม่ระมัดระวัง
ครับ หลังจากที่ท่านเตือนว่าต้องระมัดระวัง ไม่นานก็เกิดกรณีวิกฤติ
แฮมเบอร์เกอร์ กรณีอย่างโรค COVID-19 ก็เหมือนกันครับ ถ้า
ประเทศไทยไม่มีข่าวไม่มีปลาของเราเอง เราก็ไม่รู้จักไปซื้อข้าวซื้อ
ปลาจากไหน ดีที่เมืองไทยยังมีข่าวมีปลา มีการเกษตรอะไรต่างๆ
อยู่เยอะมากครับ ก็เป็นหลักคิดเชิงปรัชญาที่น่าสนใจครับ

วันนี้ผมขอจบการบรรยายแต่เพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ

Thailand Civilization

5

ภูมิยุทธศาสตร์ไทย:
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

“

ประวัติศาสตร์ไทย ถ้านับตามแบบฉบับสำเร็จรูป จะเริ่มในสมัยสุโขทัย เรามักจะนับกันว่าประวัติศาสตร์ไทยนั้นเริ่มในสมัยพ่อขุนรามคำแหง บางท่านก็บอกว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรก แต่ถ้าพูดให้ละเอียดขึ้น ตอนนั้นสุโขทัยยังไม่ได้เป็นราชธานีของอาณาจักรสยามหรืออาณาจักรไทย แต่จริงๆ แล้วประวัติศาสตร์ไทยนั้นไปได้ไกลกว่า 700 ปี เพราะว่าก่อนหน้านั้น ก่อนที่จะเกิดพญาราม เกิดพญาจำเมือง เกิดพญามังราย เมื่อ 500 - 600 ปีก่อนหน้านั้น คนไท คนไต คนลาว มีภาษาในตระกูลที่ใกล้เคียงกันมาก เป็นชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียงกันมาก คนไทยขึ้นมาเป็นเจ้าของผืนดินที่จากเดิมยังเป็นที่อยู่ของคนลัวะ มอญ เขมร หลังจากนั้นคนไทยก็เข้ามาเรื่อยๆ ผสมกลมกลืนกับคนลัวะ มอญ เขมร จนกลายเป็นคนไทย แต่เราต้องตระหนักว่าไม่มีเชื้อชาติไทยที่บริสุทธิ์ ถ้ามีก็คงน้อยมากๆ จริงๆ ส่วนใหญ่นั้นเกิดจากการผสมของหลายๆ ชาติพันธุ์

หากมองย้อนประวัติศาสตร์ไทยให้มากขึ้น จะพบว่ามันเริ่มเมื่อ 2,500 - 3,000 ปีแล้ว เรียกว่าเป็นยุคสุวรรณภูมิ ภาคใต้เป็นส่วนที่สำคัญของสุวรรณภูมิ เรามีคาบสมุทรภาคใต้

โดดเด่นเป็นพิเศษ เพราะว่าคาบสมุทรภาคใต้ของไทยนั้นเชื่อม
สองมหาสมุทร เป็นสองมหาสมุทรที่สำคัญมาก จากอ่าวไทยก็
ไปต่อกับทะเลจีนใต้แล้วก็กลายเป็นมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วน
อันดามันก็ต่อเข้ากับมหาสมุทรอินเดีย เพราะฉะนั้น ภูมิศาสตร์
ของประเทศไทยมันทำให้เราเชื่อมโลกได้ง่ายมาก

อยุธยาเป็นเมืองหลวงของสยามมาตั้ง 600 ปีที่แล้ว เป็น
เมืองหลวงมานานถึง 417 ปีไม่ย้ายไปไหน 417 ปีที่เมืองหลวง
ไม่เคยย้าย เป็นอะไรที่น่าสนใจ เมืองหลวงของจีนอยู่แห่งละ 100
ปีก็มี 200 ปีก็มี แล้วก็ย้าย เมืองหลวงเขมรก็ย้ายมาไม่รู้กี่ครั้ง
แล้ว เมืองหลวงของพม่าก็ย้ายไปอยู่หลายเมืองมาแล้ว เช่น
ตองอู หงสา อังวะ พุกาม มัณฑะเลย์ เป็นเมืองหลวงทั้งนั้น ที่
อยุธยาดำรงเป็นเมืองหลวงอยู่ได้นาน เพราะพระมหากษัตริย์
ไทยมีอะไรที่ยิ่งใหญ่ คือ มีสายพระเนตรที่เป็นยุทธศาสตร์ เป็น
ภูมิยุทธศาสตร์ พระมหากษัตริย์ท่านเลือกที่จะเอาทะเลนำบก
ทำให้กุมได้ทั้งทางบกและทางทะเล สามารถคลุมภาคกลางทั้งหมด
ได้ แล้วเป็นพื้นที่นาที่ใหญ่โตมโหฬาร สามารถผลิตข้าวได้ไม่
จำกัด สามารถที่จะรองรับคนที่จะมาเพิ่มพูนขึ้นได้ไม่จำกัด

ไม่ว่าเราจะค้าขายกับจีน อินเดียและโลกตะวันออก หรือจะค้าขายกับฝรั่งโลกตะวันตก ก็ล้วนต้องอาศัยมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกทั้งสิ้น ต้องอาศัยทะเล เรามีความหลากหลายทางชีวภาพสูงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก สามารถขายสินค้ากับฝรั่งได้ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นสินค้าจำพวกของป่าสมุนไพร เครื่องเทศ เราจึงเรียกได้ว่าไทยมีข้อได้เปรียบทาง “ภูมิยุทธศาสตร์” การที่เราใช้ภูมิยุทธศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ตลอดเวลา ประเทศของเราจึงทันโลก ค้าขายกับโลก แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับโลกมานานแล้ว เรียกได้ว่ารากเหง้าทางวัฒนธรรมของพวกเรามาจากทะเลไม่น้อย ส่วนเรื่องของศาสนาเราก็ได้มาทางทะเล ศาสนาพราหมณ์เข้ามาทางทะเลมาขึ้นบกที่อันดามัน มาจนถึงฝั่งอ่าวไทย แล้วก็ขึ้นไปจนถึงภาคกลางไปจนถึงภาคอื่นๆ ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตก็ได้ผ่านมาทางศาสนา สถาปัตยกรรม ศิลปกรรมที่หลายคนบอกว่าคล้ายอินเดียก็มาทางทะเล ศาสนาพุทธแบบมหายานก็มาทางทะเล มาจากจีน

ปัจจุบัน ในเรื่องของภูมิยุทธศาสตร์โลก เราพบว่าโลกตะวันตกมีความสำคัญน้อยลง โลกตะวันออกมีความสำคัญมากขึ้น แต่เดิมโลกตะวันตกเป็นโลกที่นำหน้า แต่ปัจจุบันนี้ จีน อินเดีย

กลับผงาดขึ้นมาแล้ว จีนตอนนี้หากนับรายได้ของประเทศที่นับเป็นกำลังซื้อที่เป็นจริงนั้นมีมากกว่าอเมริกาแล้ว แต่ถ้านับเป็นจำนวนเงินยังเป็นรองอเมริกา และเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าของจีนตอนนี้หายใจรดต้นคออเมริกา อาเซียนของเราแม้ว่าจะมีความใกล้ชิดกับสหรัฐฯในทางยุทธศาสตร์ความมั่นคง แต่ในทางการค้าการลงทุนก็ขึ้นอยู่กับจีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวลานี้ศูนย์กลางการเจริญเติบโตของโลกนั้นย้ายจากด้านตะวันตกมาด้านตะวันออก ประเทศไทยเราก็เป็นส่วนหนึ่งของอาเซียนที่เป็นโลกตะวันออก ถ้าพูดโดยทั่วไป อนาคตมักจะเป็นการต่อยอดจากปัจจุบัน แต่ว่าถ้ามองจากแบบแผนประวัติศาสตร์ที่กล่าวมานั้น ดูเหมือนว่าอนาคตจะไปคล้ายกับอดีต ไม่คล้ายปัจจุบัน

ดังนั้น ประเทศของเรา ภาคใต้ของเรา หากอยากรู้ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร อนาคตควรจะทำอะไร ให้กลับไปศึกษาอดีต เรามีอดีตเป็นประเทศที่ทันสมัย อนาคตของเราจึงจะต้องทันสมัยให้มากขึ้น เราไม่เคยถูกอารยธรรมต่างชาติกลืน เรามีแต่เอาอารยธรรมต่างชาติมาผสมรวมกับอารยธรรมเดิม และทำให้ดีกว่าเจ้าของอารยธรรมเดิมในหลายๆ เรื่อง เพราะฉะนั้น เราต้องเรียนรู้ที่จะเอาอดีตมาขึ้นนำอนาคตของเรา

”

ภูมิยุทธศาสตร์ไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต⁵

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเป็นแห่งแรกใน
บรรดามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ทั้งปวงที่ผมได้ไปเยือนด้วยตนเอง แล้ว
ได้ร่วมในพิธีอัญเชิญพระราชลัญจกรซึ่งทำกันอย่างสวยงามและ
อลังการเข้าสู่หอประชุม ได้เห็นนักศึกษาทั้งหลายกล่าวปฏิญาณตน
ที่จะเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์และกตัญญูรู้คุณว่าล้นเกล้า
รัชกาลที่ 9 ทรงทำอะไรให้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศอย่าง
มากมายมหาศาล

5 การบรรยายพิเศษหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี วันเสาร์ที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

วันนี้ถือเป็นครั้งแรกที่ผมได้บรรยายหรือสอนให้แก่หลักสูตร
ใดหรือมหาวิทยาลัยใดในประเทศไทยตั้งแต่มาเป็นรัฐมนตรี ส่วน
ใหญ่จะไปกล่าวปาฐกถาเกี่ยวกับเรื่องงานที่เขาเชิญไปทั้งสิ้น การทำ
หน้าที่ในฐานะครูอาจารย์ในวันนี้ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
น่าจะเป็นแห่งที่สอง หลังจากที่เป็รัฐมนตรี แห่งแรกจริงๆ คือ
โรงเรียนนายร้อย จปร. ซึ่งเมื่อวานผมได้ไปบรรยายเรื่องพระมหา
กษัตริย์กับพัฒนาการประเทศสยามหรือประเทศไทย วันนี้ผมจะมา
พูดถึงภูมิยุทธศาสตร์ไทย อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ก่อนอื่นจะพูด
ถึงประวัติศาสตร์ไทยก่อนครับ สมัยนี้มีคนบ่นกันว่าคนไทยอ่อนเรื่อง
ประวัติศาสตร์ ผมจะใช้เวลาสั้นๆ พูดอะไรที่ผมคิดว่าลึกซึ้งทีเดียว
นักศึกษาทั้งหลายพยายามตั้งใจฟัง ตรงไหนไม่เข้าใจให้จดเอาไว้ พอ
มีเวลาค่อยถามหรือตอนไหนที่ผมให้ถาม ก็กรุณาถามนะครับ

ประวัติศาสตร์ไทย ถ้านับตามแบบฉบับสำเร็จรูปของกระทรวง
ศึกษาธิการ จะเริ่มในสมัยสุโขทัย เรามักจะนับกันว่าประวัติศาสตร์
ไทยเริ่มในสมัยพ่อขุนรามคำแหง บางท่านก็บอกว่าทรงเป็นพระมหา
กษัตริย์ไทยพระองค์แรก แต่ถ้าพูดให้ละเอียดขึ้น ตอนนั้นสุโขทัยยัง
ไม่ได้เป็นราชธานีของอาณาจักรสยามหรืออาณาจักรไทยครับ เมื่อ
700 กว่าปีที่แล้ว มีบ้านเมืองที่อยู่กันเป็นแคว้นแคว้นเล็ก แคว้นน้อย
อิสระจากกันและกันทั่วประเทศไทย แต่ที่เรามีหลักฐานก็คือสมัย
พ่อขุนรามคำแหง บางครั้งก็เรียก “พญารามคำแหง” คำว่า “พญา”
ไม่ใช่ “พระยา” หรือ “เจ้าพระยา” ที่เป็นบรรดาศักดิ์ของอยุธยาใน
ตอนหลัง เพราะ “พญา” ตัวนี้สะกดด้วย “พ.พาน” “ญ.หญิง”

และ “สระอา” แปลว่า กษัตริย์หรือเจ้า คนไทยยุคแรกๆ เรียกกษัตริย์อย่างง่ายๆ ว่า “พญา” เช่น พญาราม พญามังราย พญาจำเมือง เป็นต้น พญามังรายเป็นเจ้าอยู่ที่เชียงใหม่และเชียงราย พญาจำเมืองก็เป็นเจ้าอยู่ที่พะเยา พญารามคำแหงก็เป็นเจ้าอยู่ที่สุโขทัย ประวัติศาสตร์ไทยถ้าจะเริ่มนับตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงก็เป็นอย่างนี้ครับ

แต่จริงๆ แล้วประวัติศาสตร์ไทยนั้น กลับไปได้ไกลกว่า 700 ปีแน่ๆ เพราะวก่อนหน้านั้น ก่อนที่จะเกิดพญาราม เกิดพญาจำเมือง เกิดพญามังราย เมื่อ 500 - 600 ปีก่อนหน้านั้น คนไท คนไต คนลาว มีภาษาในตระกูลที่ใกล้เคียงกันมาก เป็นชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียงกันมาก นักวิชาการก็บอกว่าเป็นพวกเดียวกัน ได้อพยพจากทางเหนือลงมา อยู่แถบที่เป็นประเทศไทยทุกวันนี้ แต่ว่าอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าที่เป็นลัวะ มอญ เขมร พวกลัวะนั้นปัจจุบันเหลือแต่ที่เป็นชาวเขา เช่น ที่จังหวัดน่าน มีชาวลัวะอาศัยอยู่ เมืองเชียงใหม่เดิมก็เป็นเมืองของลัวะ เมืองลำปางเดิมก็เคยเป็นเมืองของลัวะ เมืองลำพูนเดิมก็เคยเป็นเมืองของลัวะ ซึ่งเป็นเหตุการณ์เมื่อ 500 - 600 ปีก่อนที่ไทยจะขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง แล้วปกครองดินแดนซึ่งคนส่วนใหญ่เป็นคนไทย พูดให้ละเอียดคือ ไทย ไต ลาวครับ ดังนั้นจะทำให้ประวัติศาสตร์ไทยต้องไปรวมประวัติศาสตร์ของทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้หรือเขมรด้วย ถ้าเป็นแบบนี้ประวัติศาสตร์ไทยก็จะเริ่มมาประมาณ 1,300 - 2,500 ปีแล้ว

เราพบว่าในตอนแรกนั้นคนไทยไม่ได้เป็นผู้ปกครอง พระมหากษัตริย์ที่เป็นไทยยังไม่ได้เป็นผู้ปกครอง คนไทยขึ้นมาเป็นเจ้าของปกครองแผ่นดินที่จากเดิมยังเป็นที่อยู่ของคนลัวะ มอญ เขมร หลังจากนั้นคนไทยก็เข้ามาเรื่อยๆ ผสมกลมกลืนกับคนลัวะ มอญ เขมร จนกลายเป็นคนไทยเมื่อ 700 ปีที่แล้ว พระมหากษัตริย์ไทยของเราซึ่งมีหลายพระองค์ ก็ขึ้นมาเป็นใหญ่ปกครองคนไทยด้วยกัน ทบพทวนอีกครั้งหนึ่งนะครับ แผ่นดินไทยเป็นที่อยู่ของคนลัวะ มอญ เขมร ซึ่งลัวะ มอญ เขมร เป็นพวกตระกูลภาษาเดียวกัน คล้ายกัน เหมือนไทย ไต ลาว พวกนี้เป็นเจ้าของแผ่นดินมาก่อน และเป็นเจ้าที่ปกครองแผ่นดิน ต่อมาคนไทย ไต ลาว ที่อยู่เหนือขึ้นไปได้ทยอยลงมาทางใต้มากเข้าๆ จนกลายเป็นคนส่วนใหญ่แล้วก็ผสมกลมกลืนกับคนลัวะ มอญ เขมรครับ เลือดมอญ เลือดเขมร ก็เข้าไปอยู่ในเลือดไทย แล้วในที่สุดไท ไต ลาวก็เป็นเจ้าผู้ปกครอง แล้วแผ่นดินนี้ก็กลายเป็นของคนไทย ไต ลาว

หากดูจากประชากร ประชากรส่วนใหญ่ก็เป็นไทย ไต ลาว หากดูจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองก็เป็นไทย ไต ลาว เมื่อ 700 กว่าปีที่แล้วครับ แต่ประวัติศาสตร์ที่เล่ามันจะละเอียด แล้วก็ เป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่ค่อยพูดกันในตำรา พูดก็พูดไม่ชัดเจนเท่าไร แต่ผมขออนุญาตพูดให้ชัดเจนสักหน่อย นักศึกษาจะได้มีความคิดใหม่ ดังนั้น ประวัติศาสตร์ของเราก็ต้องนับไปจนถึงทวารวดี ศรีวิชัย ศรีโคตะบองก็ได้ถ้าเป็นในภาคอีสาน เป็นต้น โดยที่ให้เราเข้าใจว่า ตอนนั้นคนไทยอยู่ปนกับคนลัวะ คนมอญ คนเขมร แล้วในที่สุด เรา

ผสมกับเขา เราต้องตระหนักว่า ไม่มีเชื้อชาติไทยที่บริสุทธิ์ ถ้ามีก็คงน้อยมากๆ จริงๆ มันเกิดจากการผสมของหลายๆ ชาติพันธุ์ ทางใต้เราก็เป็นแบบนั้น แต่ทางใต้เรามีความพิเศษเพิ่มอีกก็คือจะมีสายพันธุ์ที่มีเชื้อสายของคนอินเดียตะวันออก อินเดียตอนใต้ และคนลัγκαครับ ซึ่งมาทางทะเล แล้วก็มาตั้งรกรากบ้าง มาผสมกลมกลืนบ้าง มาในรูปของพราหมณ์บ้าง เป็นพ่อค้าบ้าง เป็นคนเดินเรือบ้าง ผสมกลมกลืนกับคนที่อยู่ทางภาคใต้ และยังมีสายพันธุ์สายเลือดมลายู สายเลือดอินเดียตอนใต้ สายเลือดลัγκα ก็ผสมกับสายเลือดไทยที่ภาคใต้ แล้วก็ยังมีสายเลือดเขมรอีกไม่น้อย เพราะเขมรใกล้ชิดกับภาคใต้มากๆ

พูดอย่างนี้คนไทยปัจจุบันจะงงเลย ว่าเขมรจะมาใกล้กับภาคใต้ได้อย่างไร ก็ต้องมาคิดถึงการเชื่อมโยงภาคใต้กับเขมรโดยทางบกหรือทางอากาศเท่านั้น แต่จริงๆ แล้วหากดูทะเลอ่าวไทย เขมรเดินทางมาภาคใต้ของไทยแค่ข้ามอ่าวไทยเองครับ เส้นทางนี้พวกผู้ลี้ภัยเวียดนามตอนสงคราม ตอนเวียดนามแตกเพราะว่าอเมริกาแพ้เวียดนามฝ่ายอเมริกาก็แพ้ตามอเมริกา คนเวียดนามโดยเฉพาะเวียดนามใต้ที่หนีออกนอกประเทศ คนเวียดนามใต้เขาจะนั่งเรือเป็น Boat People นั่งเรือมา 1 วัน 1 คืนก็มาถึงสงขลาแล้ว เป็นเรื่องของเส้นทางโบราณในการเชื่อมเขมรกับภาคใต้ เพราะฉะนั้น ภาคใต้ก็มีเขมร และมีธรรมเนียมเขมร ประเพณีเขมร รวมทั้งคำเขมร ที่ังไว้อยู่ไม่ใช่น้อย คำว่า “สทิงพระ” ที่เป็นชื่ออำเภอในจังหวัดสงขลา ก็เป็นภาษาเขมร ทำบุญเดือนสิบก็เป็นการทำบุญของเขมร แล้วก็มี

ที่ภาคใต้เท่านั้นครับที่มีการทำบุญเดือนสิบ ที่อื่นนั้นไม่มี เพราะ ฉะนั้นภาคใต้จะพิเศษกว่าภาคอื่นตรงที่มีการผสมผสานกันอย่างมาก มีทั้งไทยบวกกับลัวะซึ่งคงไม่มาก บวกกับมอญก็คงไม่เยอะ บวกกับ เขมรเยอะนะครับ บวกกับอินเดียตอนใต้และอินเดียตะวันออกเฉียงใต้ก็ไม น้อย บวกกับลังกาก็ไม่น้อย บวกกับมลายูก็น่าจะไม่น้อย เพราะ หน้าตาคนภาคใต้ไม่ค่อยเหมือนคนภาคไหนนะครับ จะมีลักษณะที่ เข้ม คม คล้ำ เป็นพิเศษ

ผมพยายามอธิบายเพื่อให้พวกเราได้เห็นชัดๆ ว่า ความรู้ที่ ผมพูดสามารถเอาไปอธิบายอะไรของเราในปัจจุบันได้เยอะอีกด้วย ครับ ดังนั้นประวัติศาสตร์ไทยถ้ามองแบบนี้มันย้อนกลับไป 1,300 - 1,500 ปี แต่ผมคิดว่ามันสามารถย้อนกลับไปได้ถึง 2,500 - 3,000 ปีด้วยซ้ำ เพราะว่าเมื่อ 2,500 - 3,000 ปีที่แล้ว มีบ้านเล็กเมืองน้อย ที่ทำลูกปัดเป็นอุตสาหกรรมครบครัน ส่วนใหญ่ทำลูกปัดอยู่ในภาค กลาง ภาคอื่นๆ และภาคใต้ด้วย จริงๆ แล้วไม่ใช่แค่อยู่ในประเทศไทย สุวรรณภูมินั้นอยู่ในเอเชียอาคเนย์ทั้งหมดที่เราเห็นอยู่ในแผนที่ทุก วันนี้ แต่เข้าใจว่าส่วนที่เป็นศูนย์กลางอยู่ในประเทศไทย มอญ และ อยู่ในคาบสมุทรมด้วย สุวรรณภูมินั้นปรากฏอยู่ในเอกสารของจีน เรียกว่า “จินหลิง” อยู่ในเอกสารกรีกโบราณเรียก “Aurea Kheronese” แปลความหมายจะได้ความตรงกันว่า “แผ่นดินทอง” และปรากฏอยู่ในเอกสารของอินเดียเรียกว่า “สุวรรณภูมิ” หรือ “สุวรรณทวีป”

เดิมนั้นฝรั่งยังไม่ได้ชุดค้นทางโบราณคดีมากนัก คิดว่าสุวรรณภูมิ
นั้นเป็นเพียงตำนาน เป็นนิยายปรัมปรา แต่ว่าปัจจุบันนี้ กระทรวง
อว. ได้ให้ทุนวิจัยเพื่อจะไปชุดค้นโบราณคดี โดยใช้เทคโนโลยีทาง
วิทยาศาสตร์ที่สูงมากในการชุดค้นโบราณคดี หลักฐานพบมากขึ้นๆ
ทุกทีว่าเรื่องสุวรรณภูมิเป็นเรื่องจริง สุวรรณภูมินั้นเจริญรุ่งเรืองมาก
ครับ แม้ว่าจะไม่เป็นบ้านเมืองขนาดใหญ่ แต่ว่ามีลูกปัดของสุวรรณภูมิ
ที่ส่งไปจำหน่ายในอินเดีย จีน เกาหลี เป็นลูกปัดที่มีคุณภาพดีและ
มีการออกแบบสวยงาม ผมต้องเอ่ยเรื่องนี้ขึ้นมาเพราะว่าเราพบ
ลูกปัดดังกล่าวในสุสานสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีน ราชวงศ์ฮั่นเป็นราชวงศ์
ที่อยู่ในจีนเมื่อ 2,000 กว่าปีที่แล้ว ในสุสานของราชวงศ์ฮั่นมีของ
มีค่า มีเครื่องประดับที่เป็นของจีนเองไม่น้อย แต่ที่น่าทึ่งก็คือมีลูกปัด
ของสุวรรณภูมิซึ่งเข้าใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยทุกวันนี้อยู่
ด้วย ถือเป็นเรื่องที่น่าทึ่งเพราะว่าจีนเป็นชาติที่ทั้งโลกยอมรับว่ามี
อารยธรรม มีศิลปะ มีหัตถกรรมชั้นสูงมาหลายพันปีแล้ว แต่เขาก็
ยังเห็นว่าลูกปัดของสุวรรณภูมิสวย พิเศษ มีคุณค่า เขาจึงเอาไปใส่
ในหลุมศพ อินเดียก็เหมือนกัน นำไปใส่ในผอบที่มีกระดูกของ
พระพุทธเจ้าในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อ 2,000 กว่าปีที่แล้ว
เอาไปประดิษฐานอยู่ในที่ต่างๆ ซึ่งจะพบลูกปัดสุวรรณภูมิเป็นเครื่อง
ประดับที่อยู่ในผอบหรือว่าส่วนนอกของผอบ ซึ่งลูกปัดนี้มาจาก
สุวรรณภูมิ อินเดียก็เป็นชาติที่ทำลูกปัด แต่อินเดียก็เห็นคุณค่าของ
ลูกปัดจากสุวรรณภูมิเช่นกัน แล้วเอาไปใช้ในการบูชากระดูกของ
พระพุทธเจ้า

หากถามว่าเมื่อ 2,500 - 3,000 ปีที่แล้ว บริเวณที่เรียกว่า ประเทศไทยทุกวันนี้มีคนไทยอยู่หรือไม่ คำตอบคือคงจะมีอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่คงจะเป็นคนที่ทางศัพทวิทยาการเรียกว่า “Austroasiatic” มีชาติพันธุ์ที่ใกล้ๆ กัน มีภาษาที่ใกล้กัน เรียกรวมนๆ ว่า “Austroasiatic” อันได้แก่ ลัวะ มอญ เขมรและเวียดนาม คนเหล่านี้อยู่แถบนี้มาก่อนเรา ส่วนเรานั้นไม่ใช่ “Austroasiatic” เราเป็นตระกูลภาษาที่ใกล้ไปทางจีน ทิเบตมากกว่าครับ เราเคลื่อนลงมาจนมีประชากรที่ชัดเจนในสมัย 1,300 - 1,500 ปีที่แล้ว ที่อยู่ใน ทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้ แต่ถ้าถามไกลกว่านั้นว่า 2,500 - 3,000 ปี มีคนไทยอยู่หรือไม่ ก็อาจจะมียู่แต่ไม่มากนัก แต่ประวัติศาสตร์ไทย ก็เริ่มนับตรงนี้ได้ เพราะเป็นประวัติศาสตร์ของแผ่นดินไทย คนที่เขียนประวัติศาสตร์ไทยฉบับมาตรฐานที่บอกว่าประวัติศาสตร์ไทย เริ่มเมื่อ 700 ปีที่แล้ว เป็นการเขียนแบบประวัติศาสตร์ชนชาติ

แต่ประวัติศาสตร์ไทยที่ผมเล่าให้พวกเราฟังเป็นประวัติศาสตร์ของแผ่นดินซึ่งก็สำคัญครับ และเป็นแนวทางในการเขียนประวัติศาสตร์ของนานาชาติประเทศ เช่น ถ้าศึกษาประวัติศาสตร์ของอินเดีย ก็จะพูดถึงแต่สมัยที่คนอินเดียยังไม่มาอยู่ในประเทศอินเดีย พูดถึงเผ่าพื้นเมืองต่างๆ ถ้าภาษาศาสตร์จะเรียกว่าเป็นพวก “นาคา” ส่วนพวกที่เรียกว่า “อารยัน” นั้นมาทีหลัง ประวัติศาสตร์อินเดียไม่ได้เริ่มนับตั้งแต่มีอารยันเท่านั้น แต่เริ่มนับตั้งแต่สมัยที่พวก “ดราวิเดียน” บางคนเรียกว่าพวก “นาค” หรือพวกนาคา ประวัติศาสตร์อินเดียก็จะถอยลึกลงกว่าตอนที่พวกอารยันมาอาศัยอยู่ ส่วน

ประวัติศาสตร์ของตุรกีก็เช่นกัน อยู่ใกล้ๆ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ตุรกีมีเมืองหลวงคือเมืองอิสตันบูล เราก็รู้กันอยู่ว่าตุรกีเป็นดินแดนที่คนส่วนใหญ่เป็นชาวเติร์กนับถือศาสนาอิสลาม แต่ประวัติศาสตร์ของตุรกีไม่ได้นับตั้งแต่มีชาวเติร์กที่นับถือศาสนาอิสลามเข้ามาอยู่และมาเป็นผู้ปกครอง ถ้าแบบนั้นประวัติศาสตร์ตุรกีก็จะมีอายุเท่ากับประวัติศาสตร์ไทยฉบับสำเร็จรูปเมื่อ 700 กว่าปีที่แล้วแค่นั้นเอง

แต่ทุกวันนี้ ประวัติศาสตร์ของตุรกีเริ่มนับตั้งแต่ 3,000 กว่าปีที่แล้ว ตั้งแต่สมัยที่ตุรกีเป็นที่อยู่ของพวกอารยัน และนับถือศาสนาที่มีพระเจ้าหลายพระองค์ แล้วก็พูดต่อมาจนถึงตุรกีที่เป็นดินแดนของกรีกโบราณ เมืองสำคัญของกรีกโบราณ เช่น เมืองทรอย ที่จริงๆ แล้วเมืองทรอยไม่ได้อยู่ในประเทศกรีกแต่อยู่ในประเทศตุรกี ในสมัยนั้นตุรกีเป็นดินแดนของกรีกโบราณ ต่อมาประวัติศาสตร์ตุรกีก็จะพูดถึงตอนที่ตุรกีเป็นอาณัติกรของโรมัน แล้วต่อมาก็มาเป็นตุรกีที่เป็นอาณัติกรโรมันตะวันออก แล้วจึงเป็นตุรกีที่เป็นเติร์ก ที่เป็นอิสลามก็ตามมา หากไปถามคนตุรกีว่าประวัติศาสตร์ตุรกีย้อนกลับไปกี่ปี คนตุรกีก็จะเล่าว่าย้อนกลับไป 3,000 ปีเป็นอย่างน้อย

ดังนั้น ประวัติศาสตร์ไทยก็เหมือนกันครับ มองอย่างที่ผมมอง และผมก็พยายามที่จะทำให้คนไทยเห็นเป็นอย่างนี้มากขึ้นๆ มันเริ่มเมื่อ 2,500 - 3,000 ปีแล้วก็ได้ เรียกมันว่าเป็นยุคสุวรรณภูมิ ภาคใต้เป็นส่วนที่สำคัญของสุวรรณภูมิครับ ลูกปัดที่ผมว่าเอาไว้ มีอยู่มากมายเต็มคาบสมุทรไทยทั้งสองด้าน แต่ลูกปัดไม่ได้เกี่ยวข้องแค่

เฉพาะภาคใต้เท่านั้น ที่อุ้งทอง ที่สุพรรณบุรีก็พบลูกปัดจำนวนมาก น่าจะร่วมยุคร่วมสมัยกับคาบสมุทรภาคใต้ แต่คาบสมุทรภาคใต้โดดเด่นเป็นพิเศษ เพราะว่าคาบสมุทรภาคใต้ของไทยนั้นเชื่อมสองมหาสมุทร เป็นสองมหาสมุทรที่สำคัญมาก จากอ่าวไทยก็ไปต่อกับทะเลจีนใต้แล้วก็กลายเป็นมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนอันดามันก็ต่อกับมหาสมุทรอินเดีย เพราะฉะนั้น ภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมันทำให้เราเชื่อมโลกได้ง่ายมาก

ท่านจะเห็นว่าแผนที่ประเทศไทยนั้นมีภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ที่น่าสนใจก็คือในที่สุดแล้วอยุธยาขึ้นมาเป็นใหญ่เหนือทุกภาค อยุธยาเป็นเมืองหลวงของประเทศมาตั้ง 600 ปีที่แล้ว ผมพูดแบบหลวมๆ เท่านั้นนะครับ เพราะในตอนแรกที่อยู่อยุธยาเกิดขึ้นยังรวมภาคอื่นๆ เข้ามาไม่ได้ทั้งหมด ก็จะพูดแบบหลวมๆ เพื่อให้เข้าใจง่ายๆ เร็วๆ ว่าอยุธยาเป็นเมืองหลวงของสยามมาตั้ง 600 ปีที่แล้ว เป็นเมืองหลวงมานานถึง 417 ปีไม่ย้ายไปไหน 417 ปีที่เมืองหลวงไม่เคยย้าย ก็เป็นอะไรที่น่าสนใจ เมืองหลวงของจีนอยู่แห่งละ 100 ปีก็มี 200 ปีก็มี แล้วก็ย้าย เมืองหลวงเขมรก็ย้ายมาไม่รู้กี่ครั้งแล้ว เมืองหลวงของพม่าก็ย้ายไปอยู่หลายเมืองมาแล้ว เช่น ตองอู หงสา อังวะ พุกาม มณฑลเยลีย์ เป็นเมืองหลวงทั้งนั้นครับ แต่ว่าทำไมอยุธยาอยู่มาตั้ง 417 ปี

ในความเห็นของผม เพราะว่าพระมหากษัตริย์ของไทยนั้นยิ่งใหญ่ มีสายพระเนตรที่เป็นยุทธศาสตร์ เป็นภูมิยุทธศาสตร์ ท่านปักหลักอยู่ที่อยุธยา 417 ปี ทำให้กุมได้ทั้งทางบกและทางทะเล ประเทศสยามเป็นประเทศกึ่งบกกึ่งทะเล ถ้าเมืองหลวงอยู่ที่นครศรีธรรมราชหรือสงขลา ก็จะได้บก ได้แต่ทะเล เพราะว่าแผ่นดินทางภาคใต้มันเล็กนิดเดียว มันแคบ เลี้ยงคนได้ไม่มากนักหรอกมากที่สุดทั้งภาคก็ไม่กี่แสนคน แต่ว่าภาคกลางคืออยุธยาสามารถคลุมภาคกลางทั้งหมดได้ แล้วเป็นพื้นที่นาที่ใหญ่โตมโหฬาร สามารถผลิตข้าวได้ไม่อั้น สามารถที่จะรองรับคนที่จะมาเพิ่มพูนขึ้นได้ไม่อั้น เพราะฉะนั้นอยุธยาจึงเป็นเมืองหลวง

สาเหตุประการแรกที่เป็นเมืองหลวงเพราะว่าติดกับภาคกลางที่อุดมสมบูรณ์ สัญจรง่ายมากมีคลองเชื่อมถึงกันหมด ไม่มีภูเขา ประการที่สองเพราะอยุธยาขึ้นไม่ไกลจากทะเล อันนี้สำคัญมากครับ ถ้าสนใจแค่น้ำข้าวเพียงลำพัง เมืองหลวงของไทยอาจจะไปอยู่ที่ลพบุรีก็ได้ อยู่เหนือกว่าอยุธยาขึ้นไปสัก 100 กิโลเมตรไปอยู่ที่ลพบุรีก็ได้ อยู่นครสวรรค์ก็ได้ แต่ว่าถ้าอยู่ลพบุรีหรืออยู่นครสวรรค์ก็จะไกลจากทะเล อยู่อยุธยาขึ้นใกล้ทะเล แต่ก็ไม่ใช่อยู่ที่สมุทรปราการ เพราะสมุทรปราการติดทะเล อยู่ติดทะเลก็จะมีอันตรายจากการที่ประเทศอื่น อาณาจักรอื่นจะส่งกองทัพเรือเข้ามายึดเมืองหลวงของเราได้ง่ายๆ เพราะฉะนั้นก็ให้มันเข้าไปจากอ่าวไทยไปอีกสักร้อย กิโลเมตร เรือสมัยก่อนขนาดไม่ใหญ่ เรือสำเภามันสามารถแล่นขึ้นไปจนถึงอยุธยา เพราะฉะนั้นอยุธยาจึงตั้งอยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลจากทะเล พูดแบบง่ายๆ ก็คืออยู่ใกล้ทะเล

การที่อยุธยาเป็นเมืองหลวงมาตั้ง 400 กว่าปี แสดงว่าพระมหากษัตริย์ท่านเลือกที่จะเอาทะเลนำบก ถ้าเลือกเมืองหลวงเป็นเชิงใหม่หรือหนองคาย อุดรธานี ประเทศไทยก็จะเป็นประเทศทางบก แล้วเราก็จะเอาบกนำทะเล ซึ่งหากเป็นประเทศทางบกนั้นสายตาก็จะไม่ไกลมากนัก จะไม่เห็นทั้งโลก การค้าก็จะไม่มากนักเพราะว่าการค้าขายทางบกนั้นทำได้น้อยกว่าการค้าขายทางทะเล การที่อยุธยาเป็นเมืองหลวงที่ตั้งอยู่ไม่ไกลทะเลมันตอบคำถามทางยุทธศาสตร์ได้ทั้งหมด เรามีกำลังคน เรามีนา เรามีการสัญจรไปมาที่สะดวกด้วยเรือ แม่น้ำเชื่อมต่อกันได้หมด การที่เมืองหลวงตั้งอยู่ที่ไหนจะเป็นการ

กำหนดลักษณะของประเทศ เพราะฉะนั้นประเทศสยามเป็นประเทศที่ทันโลกมา 600 กว่าปี ไม่ใช่เพิ่งมาทันโลกในยุคปัจจุบันที่ได้ก่อกู้กันว่าเมืองไทยเราล้าหลัง ตอนนี้ต้องเปิดประเทศ แล้วก็ไปห่อของนอก ไปห่อต่างประเทศ ไปห่อฝรั่ง ไปห่ออเมริกา จริงๆ แล้วพุดไปด้วยความไม่รู้แต่เขาคิดว่าเขารู้

ดังนั้นพวกเราเป็นนักศึกษา เราต้องถ่อมตัวเสมอเลยว่าสิ่งที่เราฟังมา เรายังต้องฟังคนอื่นอีก อย่าไปฟังความเห็นที่มันคล้ายๆ กันไปหมด ต้องฟังอะไรที่มีความเห็นต่างไปบ้าง แล้วทำทั้งหลายก็อาจจะตาสว่างมากขึ้น ถ้าผมจะบอกว่าจริงๆ แล้วประเทศสยามหรือประเทศไทยที่มีเมืองหลวงอยู่ที่อยุธยา นั้นทันสมัย ทันโลก เป็นโลกาภิวัตน์ พุดแบบกว้างๆ นะครับ ไม่ได้พุดในความหมายที่เคร่งครัดก็พุดได้ว่าเราเป็นโลกาภิวัตน์มาตั้ง 600 กว่าปีแล้วครับ พระมหากษัตริย์อยุธยา ร่ำรวยขึ้นมา รุ่งเรืองขึ้นมา ไม่ใช่เพราะการขูดรีดแบบศักดินา เพราะการขูดรีดแบบศักดินานั้นคือการขูดรีดชาวนาในประเทศ การขูดรีดชาวนาในประเทศไทยนั้นทำได้ไม่มากหรอก เพราะว่าเกษตรกรรมแบบประเทศไทยผลิตภาพมันไม่สูงพอ มันมีส่วนเกิน (Surplus) ไม่มากนัก อาศัยการขูดรีดส่วนเกินจากเกษตรกรเพื่อนำไปทำอะไรที่สำคัญนั้นไม่ได้หรอกครับ นักศึกษาต้องเข้าใจว่าสยามเป็นประเทศที่มีประชากรน้อย ขาดแคลนคนมาตลอด เราเพิ่งมีแรงงานล้นเกินและเกิดแรงงานราคาถูก (Cheap Labor) เมื่อประมาณสัก 40 - 50 ปีนี้เอง

แต่ตลอดระยะเวลาประวัติศาสตร์ 2,000 กว่าปีจนถึงเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีคนเบาบางเหลือเกิน ฉะนั้น การกตขี่ ช่มเหง โดยการทำให้นายทำกับไพร่ที่เป็นเกษตรกรนั้นทำไม่ได้ ไม่อย่างนั้นคนจะหนีเข้าป่ากันหมด หากหนีเข้าป่าแล้ว เจ้านายก็ไม่มีกองทัพที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกรมากมายพอที่จะไปตามกลับมา เพราะฉะนั้น ก็จะต้องอยู่กับแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันระหว่างเจ้านายและลูกน้องแล้ว เจ้านายไทยที่อยู่ในอยุธยา สร้างอยุธยาขึ้นมา รุ่งเรืองร่ำรวยได้อย่างไร ก็ได้จากกำไรที่ได้จากการค้าขายทางไกล ด้วยเรือสำเภา ค้าขายทางไกลกับจีนซึ่งตอนนั้นเป็นประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลก ค้าขายกับอินเดียซึ่งตอนนั้นเป็นประเทศที่ร่ำรวยอันดับต้น ๆ ของโลก และค้าขายกับเปอร์เซีย ค้าขายกับตุรกีหรือออตโตมาน ค้าขายกับฝรั่งที่ต่อมาก็เข้มแข็งแล้วก็ร่ำรวยขึ้นมาแทน ตะวันออก แทนจีน แทนอินเดีย แทนเปอร์เซียครับ

ไม่ว่าเราจะค้าขายกับจีน อินเดียและโลกตะวันออก หรือจะค้าขายกับฝรั่งโลกตะวันตก ก็ล้วนต้องอาศัยมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกทั้งสิ้น ต้องอาศัยทะเล ผลประโยชน์ที่ได้จากการค้าขายทางทะเลโดยเราเอาสินค้าซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นพวกของป่าสมุนไพร เครื่องเทศ เอาไปแลกเปลี่ยนกับของฝรั่ง เราได้กำไรมหาศาล เพราะว่าของที่เรามีเป็นของที่โลกต้องการเป็นที่สุดครับ แต่ว่าเราอยู่กับของพวกนี้จนเราไม่รู้สึถึงคุณค่า เครื่องเทศ พริก หนังกวางของป่า เป็นต้น เรารู้สึกเฉยๆ มันมีค่าได้อย่างไร แต่ว่าของพวกนี้เป็นของที่ชาติอื่นๆ เขาต้องการ ของพวกนี้ของเรามีคุณค่าสูงมาก

มีราคาสูงมาก เพราะเรามีความหลากหลายทางชีวภาพสูงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นทรัพย์สินทางธรรมชาติที่โลกต้องการมาก เพราะฉะนั้น เราจึงได้เปรียบทางการค้ากับประเทศอื่นๆ อย่างมหาศาล อยุธยาที่ร่ำรวยรุ่งเรืองยิ่งใหญ่ขึ้นมาได้ เพราะการค้าขายต่างๆ ถือเป็นความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ไทยและประชาชนชาวสยามที่รู้จักใช้ภูมิยุทธศาสตร์ของตนให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ไม่ได้กลัว ไม่ได้เกรงทะเล แม้ว่าจะเดินทะเลไม่เป็น ก็ใช้แขกใช้จีนมาเดินเรือให้ แม้ว่าค้าขายจะไม่เก่งนัก ก็ใช้แขกใช้จีนมาทำให้ในสมัยอยุธยามีกรมที่สำคัญอยู่ 2 กรม คือ กรมท่าซ้าย และกรมท่าขวา สมัยก่อนนั้นไม่มีกระทรวง หน่วยงานสูงสุดก็คือกรม เจ้ากรมท่าซ้ายมีราชทินนามเป็นโชฎีกราชเศรษฐี เช่น พระยาโชฎีกราชเศรษฐี เจ้าพระยาโชฎีกราชเศรษฐี ส่วนเจ้ากรมท่าขวามีราชทินนามเป็นจุฬาราชมนตรี ส่วนใหญ่จะเป็นคนเปอร์เซีย เป็นแขกซีกตะวันออกไม่เคยใช้คนไทย เจ้ากรมท่าซ้ายก็จะค้าขายกับพวกทางด้านตะวันออกของสยามรวมถึง จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ญีปุ่น ญีปุ่น ส่วนเจ้ากรมท่าขวาก็จะค้าขายกับพวกทางด้านตะวันตก ออกเรือที่มะริด หรือทวาย หรือว่ารับสินค้าที่ทวายหรือมะริด แล้วก็ส่งต่อทางบกมาที่อยุธยา ทางบกนี้บางครั้งก็เดิน บางครั้งก็นั่งเรือตามคลองตามแม่น้ำมาจนถึงอยุธยา

การที่อยุธยาและสยามเป็นเมืองค้าขายที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของเอเชีย แห่งหนึ่งของโลก เพราะสามารถเชื่อมจีนกับอินเดียได้ ถ้าใครต้องการสินค้าจากจีน เขาไม่ต้องไปถึงจีน เขาสามารถมา

ค้าขายที่สยาม เพราะว่าที่สยามก็มีสินค้าจากจีนมากมายมาวางขาย อยู่แล้ว สยามเป็นตัวกลางในการเชื่อมโดยที่ไม่ต้องเดินเรือต่อไปไกล ทำให้ประหยัดเวลา และในสมัยก่อนเวลานั้นสำคัญ เพราะว่าเมื่อ เวลาเปลี่ยน ลมมรสุมมันเปลี่ยนทิศครับ ไปต่อไม่ได้จะต้องกลับอย่าง เดียว เพราะฉะนั้นก็จะมีเวลาพอดี หากมาจากอินเดีย เปอร์เซียมา ถึงอันดามันของไทย ก็ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยเฉพาะสินค้า ของฝากของไทยรวมกับสินค้าของจีนที่มาวางขายอยู่ที่คาบสมุท รไทย พอซื้อขายเสร็จ ก็เอาของที่ซื้อขึ้นเรือ พอถึงเวลาลมมันพัดกลับ ตอนเดินทางมาลมมันพัดจากซ้ายมาขวา ตอนนี้ลมมันพัดจากขวา ไปซ้ายก็กลับไปถึงบ้านพอดี เพราะฉะนั้น ท่าเลที่ตั้งของเรานั้นดีทั้ง ในแง่ที่มันเชื่อมต่อกับสองมหาสมุทร มันดีทั้งในแง่ที่มันสามารถใช้ ลมมรสุม ลมมรสุมนี้ก็มี 2 แบบ มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือกับ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้ประเทศมหาอำนาจทั้งหลายที่มา ค้าขายกับสยาม อยู่ในช่วงเวลาการเดินทางเรือเพื่อซื้อขายอย่างพอดี

จึงเป็น “ภูมิยุทธศาสตร์” และเป็น “กาลยุทธศาสตร์” ที่ ทำให้สามารถเดินเรือได้คล่องมาก ทำให้ประเทศของเราใช้ภูมิ ยุทธศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ตลอดเวลา ประเทศของเราจึงทันโลก ค้าขายกับโลก แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับโลกมานานมากแล้ว อย่า ไปคิดว่าเราเพิ่งจะมาทันโลกในสมัยของเรา เพิ่งจะมารู้จักโลก แล้ว ก็เพิ่งจะมาทันโลก เป็นความเข้าใจที่ผิดมากๆ โดยเฉพาะคนภาค ไตยี่ยังต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสะพานที่เชื่อมโลกให้กับภาคอื่นๆ

ซึ่งมีภาคใต้กับภาคตะวันออกที่ทำหน้าที่นี้ แต่ภาคใต้นั้นภูมิศาสตร์สามารถไปได้ทั้งจีน อินเดีย ตะวันออกสุดจนถึงเกาหลี ญี่ปุ่น อินเดีย ริวกิว ทางตะวันตกสุดก็ไปได้จนถึงยุโรป ขนชั้นนำของสยามไม่ได้โง่หรือเป็นคนโบราณที่ไม่รู้เรื่องอะไร ไม่ใช่คนที่ไม่รู้จักโลก คนโบราณรู้ว่าจะต้องกุมคาบสมุทรไทยซึ่งต่อไปถึงมลายูให้ได้

ปัจจุบันนี้แผ่นดินที่เหลือของเราทำให้เรากุมอ่าวไทยได้ นับตั้งแต่สมุทรปราการมาเพชรบุรี ชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ไปจนถึงปัตตานีเป็นของเราทั้งหมด แต่ทางฝั่งตะวันตกทะเลของเราเริ่มที่ระนองลงไปเป็นฝั่งอันดามัน ผ่านภูเก็ต ตรัง กระบี่ จนถึงสตูล แต่เดิมฝั่งทะเลทางตะวันตกของไทยนับตั้งแต่ทวาย ปัจจุบันทวายอยู่กับพม่า เมื่อก่อนเป็นของสยาม นับจากทวายแล้วก็มีมะริด ตะนาวศรี ทวายจะอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดกาญจนบุรีในทุกวันนี้ มะริดจะอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดเพชรบุรี เพราะฉะนั้นเวลาไทยส่งคนไปลังกา ไปยุโรป ไปอินเดีย เราไม่ได้นั่งเรือจากอยุธยาแล้วมาที่สมุทรปราการแล้วล่องเรือมาเรื่อยๆ จนถึงมะละกา แล้วก็อ้อมขึ้นไปไม่มีใครเขาทำกัน เขาก็จะใช้ทวาย มะริดเป็นเมืองท่า ซึ่งตอนนั้นเป็นของอยุธยา ทุกวันนี้ก็ยังมีคนไทยเหลืออยู่ในทวายโดยเฉพาะหรืออยู่ในมะริดไม่ใช่่น้อย เป็นร่องรอยของประวัติศาสตร์เดิมครับ จะนั่งเรือจากทวายหรือมะริด แล้วไปทางตะวันตก เวลากลับมาที่ประเทศสยามก็จะลงเรือมาขึ้นที่ทวายหรือมะริด แล้วจากนั้นก็เดินทางบกผสมเรือตามแม่น้ำลำคลองจนมาถึงอยุธยาหรือรัตนโกสินทร์

สิ่งที่ผมพูดถึงภูมิยุทธศาสตร์ พูดด้วยหลายวัตถุประสงค์ครับ แต่วัตถุประสงค์หนึ่งก็เพื่อที่จะตอกย้ำให้เห็นถึงรากเหง้าของพวกเราที่มาจากทะเล โดยเฉพาะเรื่องสินค้า แต่จริงๆ แล้วศาสนาเราก็ได้มาจากทะเล ศาสนาพราหมณ์เข้ามาทางทะเลมาขึ้นบกที่อันดามัน มาจนถึงฝั่งอ่าวไทย แล้วก็ขึ้นไปจนถึงภาคกลางไปจนถึงภาคอื่นๆ ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตก็ได้อันมาจากศาสนา สถาปัตยกรรม ศิลปกรรมที่หลายคนบอกว่าคล้ายอินเดียก็มาจากทะเล ศาสนาพุทธ แบบมหายานก็มาจากทะเล มาทางจีนครับ ประชากรของเราส่วนหนึ่งที่เป็นจีนก็มาจากทะเล เป็นไปไม่ได้ที่จะอพยพมาจากยูนนาน เดินทางบกลงมาจนถึงแถวภาคกลางนั้นเป็นไปไม่ได้ เสียชีวิตกันเกือบหมด เพราะว่าเดินทางลำบากแล้วก็มีไข้มาเลเรียอยู่เต็มไปหมด เพราะฉะนั้นเวลาที่เราคิดว่าประเทศต่างๆ แวนแคว้นต่างๆ จังหวัดต่างๆ จะต่อกันอย่างไร เขาใช้ทะเลกันทั้งนั้น

ผมจะพูดถึงอีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับภูมิยุทธศาสตร์โลก ปัจจุบัน เป็นโลกที่ตะวันออกมีความสำคัญน้อยลง โลกตะวันออกมีความสำคัญมากขึ้น แต่เดิมโลกตะวันตกเป็นโลกที่นำหน้า โลกที่พัฒนา เดิมคือยุโรป แล้วพัฒนาจนกระทั่งเอาเอเชีย แอฟริกา อเมริกาใต้ไปเป็นเมืองขึ้นเกือบหมด มีประเทศสยามที่ชาญฉลาด เก่ง และมีความสามัคคี จึงเอาตัวรอดมาได้ ที่เหลือก็จะเป็นญี่ปุ่น ตุรกี เปอร์เซีย นอกนั้นเป็นของฝรั่ง อินเดียก็ตกเป็นของฝรั่ง เพื่อนบ้านของเราในอาเซียนอีก 9 ประเทศก็เป็นเมืองขึ้นของฝรั่งมาก่อนทั้งนั้นครับ แต่ที่เราเอาตัวรอดมาได้ ฝรั่งนั้นเข้มแข็งมาไม่ต่ำกว่า 200 - 300 ปี

แล้ว สงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เป็นสงครามที่ฝรั่งนำคนทั้งโลกไปรบ สงครามเย็นที่เราพูดว่าเกิดขึ้นทั่วโลกรวมทั้งในเอเชียหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจนถึงไม่กี่ปีมานี้ก็เป็นสงครามที่ฝรั่งสู้กัน แล้วพาพวกเราไปรบตามฝรั่งไปด้วย

แต่ปัจจุบันนี้ จีน อินเดียกลับขึ้นมาแล้ว จีนตอนนี้หากนับรายได้ของประเทศที่นับเป็นกำลังซื้อที่เป็นจริงนั้นมากกว่าอเมริกาแล้ว แต่ถ้านับเป็นจำนวนเงินยังเป็นรองอเมริกา และเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าของจีนตอนนี้หายใจรดต้นคออเมริกาครับ ญี่ปุ่นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันตก ที่บอกว่าญี่ปุ่นเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันตกก็เพราะว่าญี่ปุ่นพยายามที่จะตามตะวันตกแล้วก็ตามได้เร็วด้วยครับ จนกระทั่งเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วแพ้ จึงถูกอเมริกาปกครองเปลี่ยนประเทศให้กลายเป็นแบบตะวันตกยิ่งขึ้น แต่โดยภูมิศาสตร์ ญี่ปุ่นอยู่ตะวันออกครับ อาศัยการค้ากับจีน เกาหลี และอาเซียน เพราะฉะนั้นหากจัดให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศโลกตะวันออกก็ได้ครับ เกาหลีใต้โดยภูมิศาสตร์อยู่กับตะวันออกแม้ว่าความสัมพันธ์ทางความมั่นคงจะอยู่กับอเมริกา แต่ว่าความเจริญทุกวันนี้ก็ต้องอาศัยจีน ญี่ปุ่น และอาเซียนเหมือนกัน

อาเซียนของเราแม้ว่าจะมีความใกล้ชิดกับสหรัฐในทางยุทธศาสตร์ความมั่นคง แต่ในทางการค้าการลงทุนก็ขึ้นอยู่กับจีน ญี่ปุ่น เกาหลี แต่จีนเหนือกว่าญี่ปุ่นและเกาหลีเยอะมาก ขนาดที่ใหญ่กว่าเยอะ เทคโนโลยีก็ล้ำหน้าในระดับเดียวกับฝรั่ง เกาหลีและญี่ปุ่นนั้นมีเทคโนโลยีที่ดีบางด้านเท่านั้น แต่ว่าจีนมีเทคโนโลยีที่กำลัง

ดีขึ้นในแทบทุกด้าน แอฟริกาแม้ว่าไม่ใช่ตะวันออกแต่ก็จัดได้ว่าเป็นโลกตะวันออกเพราะว่าครั้งหนึ่งเคยถูกตะวันตกปกครอง อเมริกาใต้ครั้งหนึ่งเคยถูกตะวันตกปกครองเป็นเมืองขึ้นเหมือนกันครับ บริเวณทั้งหลายที่ผมพูดมานั้น เมื่อก่อนเราเรียกว่าประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศยากจน ประเทศที่กำลังพัฒนา แต่เวลานี้ประเทศเหล่านั้นพัฒนาเร็วเหลือเกินครับ และขนาดก็ใหญ่ คนก็ขยันขันแข็ง เวลานี้ศูนย์กลางการเจริญเติบโตของโลกนั้นย้ายจากด้านตะวันตกมาด้านตะวันออก ย้ายจากโลกตะวันตกมาเป็นโลกตะวันออก ประเทศไทยเราก็เป็นส่วนหนึ่งของอาเซียนที่เป็นโลกตะวันออก ดูเหมือนว่าอนาคตมันจะไปคล้ายกับอดีต ปัจจุบันมันไม่เหมือนอดีตและปัจจุบันก็ไม่เหมือนอนาคต

ถ้าพูดโดยทั่วๆ ไป ก็จะบอกว่าอนาคตนั้นย่อมจะต่อยอดจากปัจจุบัน แต่ว่าถ้ามองจากแบบแผนประวัติศาสตร์ที่ผมพูดมา ดูเหมือนว่าอนาคตมันจะไปคล้ายกับอดีต มันไม่คล้ายปัจจุบัน ปัจจุบันมันก็ไม่เหมือนกับอดีต ปัจจุบันนี้โลกตะวันออกรวมทั้งไทยยังไม่เจริญรุ่งเรืองเปรียบเทียบกับในอดีต แต่ในอนาคตมันจะกลับมาเจริญรุ่งเรืองเท่าๆ กับอดีต จีน อินเดีย ก็จะกลับมาเป็นประเทศที่สำคัญอันดับ 1 อันดับ 2 ของโลกได้ไม่ยากนัก อาเซียนก็จะกลับมาเป็นประเทศที่เชื่อมจีนเชื่อมอินเดีย แล้วก็เจริญขึ้นไปเป็นลำดับได้ไม่ยากนัก เกาหลี ญี่ปุ่นก็จะตามจีนได้ไม่ยากนัก แต่ว่ายุโรปจะแผ่ลงไป อเมริกา ก็จะถอยลงไป อเมริกาได้กับแอฟริกา ก็จะหันมาทางเอเชีย

มากขึ้น ในความเห็นของผมคิดว่ามันเป็นเรื่องแปลก มันเหมือนประวัติศาสตร์นั้นเป็นวงกลมครับ

ดังนั้น ประเทศไทยของเรา ภาคใต้ของเรา หากอยากรู้ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร อนาคตควรจะทำอะไร ให้กลับไปศึกษาอดีต หลายอย่างที่ผมพูดมาว่าเรามีอดีตเป็นประเทศที่ทันสมัยโลก อนาคตของเราจะต้องทันสมัยโลกให้มากขึ้นครับ ต้องทิ้งความคิดที่ว่าประเทศไทยจะโดดเดี่ยวไม่ยุ่งกับใคร ต้องทิ้งเลยนะครับ เพราะว่าเราผูกพันกับโลกมานานแล้ว และเราทำได้ดีมาก เราทำได้เก่งมาก ไม่ต้องกลัวว่าเราจะถูกสิ้นชาติเพราะ 700 กว่าปี 1,000 กว่าปีที่ผ่านมา เราก็ไม่เคยถูกอารยธรรมต่างชาติกลืนเราเลย เรามีแต่เอาอารยธรรมต่างชาติมาผสมร่วมกับอารยธรรมเดิมของเรา และทำได้ดีกว่าเจ้าของอารยธรรมเดิมเสียอีกในหลายๆ เรื่อง เพราะฉะนั้น เราต้องเอาอดีตมาชี้นำอนาคต ภาคใต้ต้องเป็นภาคที่ตระหนักในอำนาจทางทะเลของตนให้มาก อย่าไปสนใจแต่การขับรถเที่ยวกัน อย่าไปสนใจเพียงแค่รถไฟความเร็วสูง ต้องสนใจทะเล มหาวิทยาลัยภาคใต้ต้องสนใจเรื่องสมุทรศาสตร์ให้มากขึ้น หากมหาวิทยาลัยไหนในประเทศไทยจะเก่งที่สุดในเรื่องสมุทรศาสตร์ ก็ต้องเป็นมหาวิทยาลัยในภาคใต้

อย่าไปทำหลักสูตรที่เหมือนกับภาคอื่นๆ ไปหมด มหาวิทยาลัยราชภัฏของเราจะต้องหาจุดเด่น เช่น น่าจะต้องมีศรีวิชัยศึกษา สุวรรณภูมิศึกษาเกิดขึ้นด้วย แล้วก็ต้องมีความเชื่อและจะต้องพยายาม

ทำให้ได้ว่า ถ้าเป็นเรื่องสุวรรณภูมิ เรื่องศรีวิชัย ทั้งประเทศไม่มีที่ไหน
เก่งเกินมหาวิทยาลัยภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีต้อง
เป็นศูนย์กลางให้ได้ ต้องผลิตคนที่จะทำเรื่องที่เป็นอดีตของเราออก
มาให้ได้ เพราะว่าในที่สุดแล้ว อดีตของเราจะขึ้นอำนาจของเรา
ต้องทำอะไรให้หลักสูตรของเราทำให้เด็กที่มาเรียนกับเรารู้เรื่อง
มหาสมุทร รู้เรื่องทะเล รู้เรื่องการเชื่อมโยง รู้เรื่องภูมิยุทธศาสตร์
มากกว่าเด็กในภาคอื่นๆ เพราะว่าอดีตของเราคือสะพานเชื่อมเอา
ความเจริญจากทั่วโลกผ่านทางทะเลแล้วก็ไปให้กับภาคอื่นๆ สิ่งนี้
น่าจะเป็นอะไรที่เราจะต้องไม่ลืม จะต้องสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็น
อย่างนั้น นักศึกษาที่ทำวิทยานิพนธ์ ต้องไม่ทำเรื่องเรื่อยเปื่อย ต้อง
ไม่ทำเรื่องแบบสำรวจความคิดเห็น เรื่องความพึงพอใจ ทำไปมันไม่
เกิดประโยชน์ สติปัญญาก็ไม่เพิ่มพูน เพียงแต่ว่ามันจบเร็วเท่านั้น
ต้องลงไปตีมูลค่าทำเรื่องที่เป็นแก่นแท้ของเราให้มาก และทำให้เรา
ภูมิใจว่านักศึกษาปริญญาโทที่จบมานั้นมีงานวิจัยที่เอาไปใช้ได้
ประเทศเอาไปใช้ได้ ที่เกี่ยวกับเรื่องภูมิยุทธศาสตร์ที่ผมพูดไป แล้ว
ก็ชี้ให้เห็นอดีต ซึ่งอดีตนั้นมันจะขึ้นอนาคต

ผมขอจบการบรรยายแต่เพียงเท่านี้ครับ ขอขอบคุณครับ

6

โลกมุสลิมในสายตาของ ร.มว.อว.:
ประสบการณ์ วิจัย และแง่คิด

ภายในเวลาไม่ถึงร้อยปี ที่อิสลามก่อตัวขึ้นมีศูนย์กลางอยู่ที่ตามัสกัสตั้งอยู่ขอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนอยู่ในบริเวณที่อยู่ระหว่างยุโรปกับเอเชีย อาณาจักรอิสลามได้ขยายไปจนเหลือยุโรปที่ไม่ได้ถูกยึดครองไม่มาก ส่วนทางตะวันออกนั้นภายในเวลาไม่ถึงร้อยปีอิสลามก็ตีมาจนถึงปากีสถาน ยึดครองบางส่วนของปากีสถานได้ แล้วก็อีกหลายร้อยปีต่อมาก็แผ่เข้าไปยึดปากีสถานเกือบทั้งประเทศ แล้วก็เข้าไปปกครองอินเดียทางตอนเหนือ อินเดียได้รับอารยธรรม ได้รับอิทธิพลจากมุสลิมและอิสลามตั้งแต่ ค.ศ. 700 – 1200 แล้วต่อมาอีกประมาณ ค.ศ. 1500 - 1600 เกิดราชวงศ์โมกุลซึ่งเป็นอิสลาม เป็นชาวมุสลิมที่ได้ปกครองอินเดียทั้งประเทศเกิดเป็นจักรวรรดิโมกุล

ในเอเชียอาคเนย์ส่วนใหญ่ไม่ได้มีสงคราม ไม่ได้มีความขัดแย้ง แต่บริเวณนี้รับเอาศาสนาอิสลามมาก็เพราะว่าคนแถบนี้เห็นว่าคนมุสลิม คนอิสลามเป็นคนเก่ง มีความรู้เรื่องเดินเรือเก่งค้าขาย ร่ำรวย ศิลปะวิทยาการสูงมาก ที่น่าสนใจไม่แพ้กันคือ คนมุสลิม คนอิสลามรู้มานานแล้วว่าโลกกลม แต่คนยุโรปติดอยู่กับความคิดที่ว่าโลกแบนอยู่นานทีเดียว ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่ายุโรปเดินเรือกันอยู่แต่ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเล็ก ไม่สามารถเทียบข้ามมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกได้เวลาที่เดินเรือจากทิศตะวันออกสุดไปทิศตะวันตกสุดของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ระดับของดาว ความเอียงของดาว ตำแหน่งของดาว มันแทบไม่เปลี่ยน แต่ว่าพวกมุสลิมเขาเดินเรือไกลมาก

เดินเรือท้วมหาสมุทรอินเดีย แล้วบางทีก็ไปจนถึงทะเลจีนใต้ด้วย
ดังนั้นเขาก็เห็นอยู่แล้วว่าโลกมันโค้งเพราะตำแหน่งของดาวมัน
เปลี่ยนไปตลอดตามความโค้งของโลก เขาจึงสามารถคิดระบบ
นำทางซึ่งไม่ใช่เข็มทิศด้วย

มนุษย์นั้นไม่ได้เจริญเฉพาะคนที่มีผมสีทอง ตาสีฟ้า ผิวสี
ขาว มนุษย์แบบจีน แบบอินเดียก็เจริญมากเทียบเคียงได้กับยุโรป
บางส่วนก่อนยุโรปด้วยซ้ำ ส่วนมุสลิมหรืออิสลามนั้นเริ่มต้นเป็น
ชาวอาหรับ ต่อมาก็รวมทุกชาติ ทุกภาษา มีทุกสีผิว เป็นฝรั่งก็
ไม่น้อย เป็นศาสนาที่สากลมากๆ ถึงแม้ว่าจะมีผม สีผิว สีตาต่าง
กัน ก็สามารถเจริญก้าวหน้าได้ทั้งนั้น ไม่ใช่ฝรั่งจะผูกขาดความ
รู้ ความสามารถแต่เพียงผู้เดียว

เมื่อได้เห็นอะไรแบบนี้มากเข้าๆ แล้วย้อนกลับมาอ่าน
ประวัติศาสตร์อยุธยามากขึ้น อ่านประวัติศาสตร์ปัตตานีมากขึ้น
จะพบว่าความเจริญก้าวหน้าของอยุธยาได้มาจากจีน ได้มาจาก
อินเดียและฝรั่ง และก็ได้จากมุสลิมและอิสลามเหมือนกัน
อารยธรรมของมุสลิมและอิสลามที่อยู่ในปัตตานี สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้นั้นสำคัญมาก ไม่ได้เป็น “The Others” ไม่ใช่
วงนอกแต่เป็นวงในของอารยธรรมอยุธยาแบบไทย ประจวบกับ
ความสนใจการปกครองแบบโบราณของไทยที่ว่าพระมหากษัตริย์
ไทย ท่านไม่ได้เป็น National Monarch ท่านไม่ได้เป็นพระมหา
กษัตริย์แห่งชาติ ท่านมีมาก่อนเรื่องชาติแบบฝรั่ง ภาษาอังกฤษ

เรียกว่า Universal Monarch ถ้าพูดเป็นภาษาไทยจะหมายถึง
พญาจักรพรรดิราช คำว่าจักรพรรดิ ก็เป็น King of Kings
หมายความว่าท่านเป็น King of the Peoples ไม่ใช่ King of
One People แต่เป็น King of Many Peoples ที่อยู่ในพระ
ราชอาณาจักร สามารถปกครองคนทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกเผ่า
พันธุ์ ทุกภาษาได้ ให้เขาเจริญรุ่งเรืองและได้รับความเป็นธรรม
เท่าเทียมกันหมด

อารยธรรมเดิมของอยุธยา รัตนโกสินทร์นั้นได้รับเอาสิ่ง
ดีงามจากอารยธรรม วิทยาการของอิสลามไม่น้อย เราจึงมีเจ้า
กรมท่าขวาที่พระมหากษัตริย์จะใช้คนมุสลิมเสมอ ไม่ใช่เพราะ
ไทยนับถือชมชอบนิกายใดมากกว่านิกายใด แต่เป็นเพราะคน
เปอร์เซียเดินเรือเก่งมาก เจ้ากรมท่าขวานั้นใช้ราชทินนามว่า
“จุฬาราชมนตรี” ที่สำคัญก็มักจะเป็นคนใน ตระกูล “บุญนาค”
ตระกูล “จุฬารัตน์” และตระกูล “บุญยรัตกลิน” เป็นต้น ล้วน
เคยเป็นกรมท่าขวามาทั้งสิ้น เรียกได้ว่าพระเจ้าแผ่นดินของเรา
ท่านทรงใช้คนตามความสามารถ ไม่ได้ใช้คนตามสัญชาติ และ
เวลานั้นก็ยังไม่มียกเว้นสิ่งทีเรียกว่าสัญชาติ ถ้าจะมารับราชการในสยาม
พระเจ้าแผ่นดินสยามทรงใช้คนทุกชาติ ทุกศาสนา ซึ่งธรรมเนียม
นี้ก็มืเรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5

”

โลกมุสลิมในสายตาของ ร.มว.อว.: ประสบการณ์ วิจัย และแง่คิด⁶

ผมขอเล่าอะไรให้พวกเราฟังสัก 30 นาที เป็นแง่คิดและความรู้สึกที่ได้จากการทำเรื่องมุสลิมศึกษาและอิสลามศึกษาด้วยตัวเองมา 15 ปี สาเหตุที่ผมสนใจโลกมุสลิมและโลกอิสลาม ไม่จำกัดเฉพาะที่ 3 จังหวัดภาคใต้และไม่จำกัดเฉพาะจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทยที่มีชาวมุสลิมและมีมัสยิดอิสลามเท่านั้น แต่หมายถึงมุสลิมและอิสลามที่เป็นปรากฏการณ์ระดับโลก เริ่มจากกรณีความ

⁶ การปาฐกถาในงานประชุมวิชาการด้านอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 6 ประจำปี 2564 วันพุธที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้เมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่แล้วนั่นเอง ทำให้ผมอยากรู้จักอิสลามมากขึ้น อยากจะรู้จักโลกมุสลิมมากขึ้น ผมใช้วิธีการเดินทางไปทัศนศึกษา ไปท่องเที่ยวในหลายประเทศที่เดียว ประเทศแรกคืออิหร่าน ต่อมาคือซีเรีย จอร์แดน ตุรกี โมร็อกโค ตูนิเซีย อียิปต์ อุซเบกิสถาน อินเดีย ปากีสถาน น่าจะมีมากกว่านี้ อีกครับ ผมไปอิหร่าน ไปเมืองอิสฟาฮาน (Isfahan) ไปเมืองเตหะราน (Tehran) ไปเมืองกุม (Qom) ซึ่งเป็นเมืองศาสนาที่สำคัญของชีอะห์ (Shia) ก่อนจะเดินทางผมก็อ่านหนังสือ ระหว่างที่เดินทางผมก็อ่านหนังสือ ไปเห็นไปดูอะไรมา ก็อ่านหนังสือเพื่อที่จะได้เข้าใจสิ่งที่ไปดูหรือฟังจากมัคคุเทศก์ให้มากขึ้น แล้วก็เขียนอะไรสั้นๆ บ้าง ยาวๆ บ้าง ที่เขียนยาวๆ กลายเป็นหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ “ตะวันออก ตะวันตก ใครสร้างโลกสมัยใหม่” ซึ่งจะพูดถึงอารยธรรมและวิทยาการของจีน อินเดีย มุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปอร์เซียและตุรกีในการสร้างวิทยาศาสตร์ สร้างวิทยาการ สร้างความรุ่งเรืองให้แก่โลกมากมาย

ผมไปอิหร่านก็เริ่มเปลี่ยนความคิดที่มีต่อมุสลิมและอิสลามไปเยอะมาก ได้ตระหนักว่าอิหร่านเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่มากครับ ทั้งก่อนที่จะมีศาสนาอิสลามเข้าไป และหลังจากที่มีศาสนาอิสลามเข้าไปแล้ว เมืองหลวงของโลกมุสลิมที่สำคัญที่สุดเมืองหนึ่งก็คือ แบกแดด (Baghdad) ซึ่งแต่เดิมนั้นอยู่กับเปอร์เซียหรืออิหร่าน ส่วนเมืองอิสฟาฮานนั้นสวยงาม เขาบอกว่าสวยงามที่สุดในโลก ผมก็คล้อยตามนะครับว่าเป็นเมืองที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในโลก มีจัตุรัสกลางเมือง

ที่ใหญ่มาก สวยมาก ศิลปะแบบมุสลิมหรืออิสลามนั้นผมก็ถูกใจเป็นพิเศษ เป็นความงามที่เป็นนามธรรม เพราะที่ไม่สามารถมีรูปคนในนั้นได้ จึงต้องใช้รูปเรขาคณิต เช่น รูปกลม รูปเหลี่ยม หรือรูปโค้ง สวยงามมาก มัสยิดและพระราชวังที่ผมไปดูนั้นก็สวยงามมากเช่นกัน ผมเริ่มเกิดความคิดว่า ก่อนนี้สิ่งที่สวยงามในโลกเราก็คิดตามแบบที่เราถูกสอน คือ ของกรีก ของโรม ของฝรั่ง ค่านิยมเรามากจะเป็นแบบนั้น แต่พอมาเห็นศิลปะแบบมุสลิม โดยเฉพาะที่อิหร่าน ผมก็รู้สึกว่าจะแปลกใจว่าอิหร่านหรือโลกมุสลิมก็มีสุนทรียะ มีศิลปกรรมที่สวยงาม สวยคนละแบบแต่อย่างยิ่งใหญ่อลังการมาก ผมรู้สึกว่าจะแพ้ของฝรั่ง ไม่แพ้อารยธรรมหรือศิลปะโบราณของจีน ของอินเดียที่เป็นฮินดูและที่เป็นพุทธด้วย ผมเริ่มคิดว่าอิสลามและมุสลิมนั้นน่าสนใจมาก

ผมได้ไปซีเรียด้วย ไปก่อนที่จะถูกถล่มหลายปีทีเดียว เป็นซีเรียที่ยังสมบูรณ์มาก เห็นเมืองดามัสกัส (Damascus) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของโลกมุสลิมอีกเมืองหนึ่ง ก่อนแบกแดด สวยงามมากเพราะว่าสร้างขึ้นบนพื้นฐานเดิมของโรมันโบราณ ซีเรียไม่ได้มีแต่มุสลิม ไม่ได้มีแต่อิสลาม ซีเรียเดิมนั้นเป็นโรมันโบราณ ฉะนั้นจึงมีโบสถ์แบบโรมันโบราณ หรือบางแห่งเก่ากว่าโรมันและกรีกโบราณเสียอีก ซีเรียก็เหมือนอิหร่าน บางคนบอกว่ามันเก่าพอๆ กับประวัติศาสตร์ บางคนบอกว่าทั้งเปอร์เซียและซีเรียนั้นเก่ากว่าประวัติศาสตร์เสียอีก ผมได้เห็นอิสลามที่ค่อยๆ อดขึ้นมาจากอารยธรรม สุนทรียะ ศิลปกรรมของกรีกและของซีเรีย ตรงที่ฝรั่งเรียกว่า “Grand Mosques of

Damascus” สวยงามมาก สวยคนละแบบกับอิหร่าน ผมเริ่มรู้สึก ว่ามุสลิมและอิสลามมีความหลากหลายเหมือนกัน ไม่ได้เป็นแบบ เดียวกันทั้งหมด หลักศาสนาก็มีหลายนิกาย นิกายสำคัญก็คือสุหนี่ (Sunni) กับชีอะห์ (Shia) แต่ว่าศิลปกรรม สถาปัตยกรรมของอิหร่าน และของซีเรียนั้นสวยงาม แต่ของซีเรียจะคล้ายของฝรั่งมากกว่า ของอิหร่านครับ

เมืองหลวงตามัสกัสของโลกมุสลิมนั้นมิมามาก่อนเมืองแบกแดด ประมาณ ค.ศ. 635 ส่วนเมืองแบกแดดประมาณ ค.ศ. 762 พอเห็น ซีเรียแล้วก็เริ่มสนใจประวัติศาสตร์อิสลามมากขึ้นไปอีก ก็เลยเข้าใจ ว่าสมัยที่โลกมุสลิมมีศูนย์กลางใหญ่ๆ อยู่ที่ตามัสกัส อิสลามขยาย ตัวรวดเร็วมาก คงจะเป็นอิทธิพลของศาสนาด้วย ทำให้รวมคน รวม กำลัง รวมความตั้งใจอะไรได้มหาศาล ทำให้สังคมซึ่งเดิมเป็นชนเผ่า ที่อยู่ในทะเลทรายรวมกันเป็นชุมชนที่ใหญ่มาก มีศาสนาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งตอนนั้นยังมีผู้ปกครองที่สามารถรุกและรบได้ชัยชนะอย่างรวดเร็ว ประวัติศาสตร์ที่ฝรั่งเศสเขียนนั้นบอกว่าทางทิศตะวันตกจากเมืองตามัสกัส นั้น กองทัพของมุสลิมสามารถครอบครองยุโรปได้ โดยเฉพาะยุโรป ตอนใต้และยุโรปตะวันออกไปจนเกือบจะยึดฝรั่งเศสได้ ส่วนทางใต้ ของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนก็ได้ปกครองแอฟริกาตอนเหนือ ซึ่งปัจจุบัน นี้เป็นส่วนหนึ่งของตะวันออกกลาง แล้วก็ตีไปทางตะวันตกของ แอฟริกาตอนเหนือไปเรื่อยๆ จนได้โปรตุเกสและสเปน ที่ผมตกใจ มากคือมุสลิมหรืออิสลามนั้นปกครองสเปนตั้ง 700 ปี สเปนได้ เเอกราชคืนมาก็ประมาณ ค.ศ. 1400 แล้ว หลังจากนั้นสเปนก็เริ่ม

ออกสู่ทะเล สเปนนั้นได้รับอะไรใดๆ ของมุสลิมและของอิสลามไม่น้อย เป็นดินแดนของศาสนาอิสลามและมีคนมุสลิมอยู่ตั้งแต่ ค.ศ. 700 จนถึง ค.ศ. 1600 - 1700 ผมว่าเป็นเป็นอารยธรรมที่น่าทึ่งที่สุดของโลก มีศิลปะวิทยาการที่ก้าวหน้าที่สุดของโลก มีวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้ามาก

สิ่งเหล่านี้จะไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความรู้ของคนไทยเลย ที่คนไทยรู้จักอิสลามก็คือเป็นศาสนาของคนจำนวนหนึ่งในประเทศไทย และของประเทศใกล้เคียง มีอะไรที่ไม่เหมือนพุทธ อิสลามเจริญรุ่งเรืองมาก่อนก็ไม่ค่อยทราบกัน จำได้แต่เพียงว่าสมเด็จพระนารายณ์ท่านมีสัมพันธ์ไมตรีกับอิหร่าน เช่น หมวกทรงสูงที่เอามาจากเปอร์เซีย เรียกว่า “ลอมพอก” ที่ขุนนางหรือกษัตริย์สวม แล้วก็เสื้อคลุมที่กษัตริย์ใส่ตั้งแต่สมัยโบราณนี้ก็เชื่อกันว่าเอามาจากเปอร์เซีย ไม่ได้รู้มากนักว่าครั้งหนึ่งอิสลามและมุสลิมเกือบปกครองยุโรปได้ทั้งหมด เป็นอะไรที่ทำให้คริสตจักรกังวลมาก บางช่วงก็มีสงครามกันระหว่างคริสตจักรกับอิสลามและมุสลิม เรียกว่า “สงครามครูเสด” ในตอนแรกนั้นโลกมุสลิมเหนือกว่ายุโรป รับเอาความรู้จากกรีกไม่น้อยเพราะอาณาจักรโรมันตะวันออกนั้นพูด อ่าน เขียนภาษากรีกได้ ส่วนโรมันตะวันตกที่คนไทยคุ้นกว่านั้นพูด อ่าน เขียนด้วยภาษาลาติน

โรมันตะวันออกนั้นสามารถอยู่เรื่อยมา ในขณะที่โรมันตะวันตกสิ้นสุดที่ ค.ศ. 400 กว่าๆ ถูกพวกอารยชนเผ่าเยอรมัน (Germanic People) ตีแตก อาณาจักรโรมันตะวันตกก็แตกสลาย

กลายเป็นแวนแคว้นเล็กๆ น้อยๆ กระจัดกระจาย ส่วนโรมัน ตะวันออกอยู่ต่อมาอีกพันปี แต่ทว่าในที่สุดโรมันตะวันออกก็ค่อยๆ ตกเป็นของมุสลิมและอิสลาม ในตอนนั้นมุสลิมและอิสลามเปิดรับ อารยธรรมและความรู้ของชาติอื่นๆ เข้ามาสร้างความแข็งแกร่งยิ่งขึ้นและวิทยาการของอิสลามและมุสลิมบางส่วนได้มาจากการแปล หนังสือกรีกโบราณด้วย เช่น งานของอริสโตเติล (Aristotle) เพลโต (Plato) เป็นต้น แปลมาเป็นภาษาอาหรับ วิทยาการแพทย์กรีกก็ถูก ผนวกเข้าไปกับการแพทย์แบบอิสลาม วิทยาศาสตร์แบบกรีกก็รับ เอาของกรีกโบราณไปเยอะและพัฒนาต่อยอด คณิตศาสตร์แบบกรีก แบบอินเดียก็รับไปเยอะ

สิ่งเหล่านี้คือความยิ่งใหญ่ ความใจกว้างของโลกมุสลิม โลก อิสลามในช่วง ค.ศ. 700 - 1700 ภายในเวลาไม่ถึงร้อยปี อิสลามซึ่ง มีศูนย์กลางอยู่ที่ดามัสกัสตั้งอยู่ขอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนที่อยู่ ระหว่างยุโรปกับเอเชีย ได้ขยายไปจนเหลือยุโรปที่ยังไม่ได้เป็นอิสลาม ไม่ได้เป็นมุสลิมไม่มาก ส่วนทางตะวันออกนั้นภายในเวลาไม่ถึงร้อย ปีก็ตีมาถึงปากีสถาน ยึดครองบางส่วนของปากีสถานได้ แล้วก็ อีกหลายร้อยปีต่อมาก็แผ่เข้าไปปกครองจนถึงปากีสถานเกือบทั้ง ประเทศ แล้วก็เข้าไปปกครองอินเดียทางตอนเหนือ อินเดียก็ได้รับ อารยธรรม ได้รับอิทธิพลจากมุสลิมและอิสลามตั้งแต่ ค.ศ 700 - 1200 แล้วต่อมาอีกประมาณ ค.ศ.1500 - 1600 เกิดราชวงศ์โมกุล ซึ่งเป็นอิสลาม เป็นชาวมุสลิมได้ปกครองอินเดียทั้งประเทศเกิดเป็น จักรวรรดิโมกุล

เพราะฉะนั้น หากดูจากแผนที่ อารยธรรม เขตปกครอง และ วิทยาการของมุสลิมนั้นแผ่ไปเกือบทั้งโลก ส่วนในเอเชียอาคเนย์นั้น ผมก็ได้อ่านด้วยความตื่นเต็นว่าในเอเชียอาคเนย์ส่วนใหญ่ไม่ได้มี สงคราม ไม่ได้มีความขัดแย้ง แต่รับเอาศาสนาอิสลามมาเป็นที่ยึด เหนี่ยวก็เพราะว่าคนแถบนี้เห็นว่าคนมุสลิม คนอิสลามเป็นคนเก่ง มีความรู้เรื่องเดินเรือ เก่งค้าขาย ร่ำรวย ศิลปะวิทยาการสูงมาก อีก บริเวณหนึ่งที่ยอยากจะพูดถึงและประทับใจมากก็คืออุซเบกิสถาน หากถามคนไทยทั่วไปและชวนไปเที่ยวก็คงไม่ไปหรอกเพราะไม่รู้ ไม่รู้เลยไม่ไป คนไทยในอดีตเป็นคนทีกว้างขวางมาก รอบรู้โลกมาก แต่ว่าตอนหลังเราทำตัวเป็นคนปิดเกินไป ไม่ค่อยรู้จักอะไรมากนัก เพราะฉะนั้นมักจะมองข้ามหรือดูเบาอารยธรรมหรือความเจริญ ก้าวหน้าของโลกมุสลิมและอิสลาม ส่วนอุซเบกิสถานนั้นยิ่งหนัก เข้าไปใหญ่เพราะว่าอยู่เอเชียกลางและอยู่ใกล้ๆ ทะเลทราย

ผมเคยไปอุซเบกิสถาน ซึ่งเดิมเป็นส่วนหนึ่งของโซเวียต หลังจากโซเวียตล่มสลาย อุซเบกิสถานกับอีก 4 ประเทศในเอเชียกลาง ก็แยกออกมาเป็นเอกราช คนทั่วไปก็จะสนใจในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์ เท่านั้น ภูมิรัฐศาสตร์มีอะไรที่น่าสนใจ น่าศึกษาในกรณีถ้าประเทศ ในเอเชียกลางแยกตัวออกจากโซเวียตแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ผมไป อุซเบกิสถานก็ตะลึง เพราะว่าแม้แต่ในดินแดนที่ค่อนข้างไกลจาก จุดกำเนิด อารยธรรมของมุสลิมหรืออิสลามก็ยิ่งเจริญมาก อุซเบกิสถานนั้นต้องไปดูสามเมือง คือ ซามาร์คานด์ (Samarqand)

บุคารา (Bukhara) และคิวา (Khiwa) ควรไปดูเป็นอย่างยิ่งเพราะ ยิ่งใหญ่มาก สวยงามมาก เป็นศิลปะอีกแบบหนึ่ง บางส่วนก็คล้ายๆ เปอร์เซีย ที่น่าสนใจมากๆ คือบริเวณอุซเบกิสถานนั้นครั้งหนึ่งเจริญ ก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์มาก ดาราศาสตร์ก็อยู่ในระดับโลก ใน ตอนนั้นยุโรปยังมีตมอยู่ แต่ทว่าเอเชียกลางสว่างไสวด้วยความรู้

ผมขอยกตัวอย่างว่าคนมุสลิม คนอิสลามรู้มานานแล้วว่าโลก กลม แต่คนยุโรปติดอยู่กับความคิดที่ว่าโลกแบนอยู่นานทีเดียว ที่ เป็นเช่นนั้นเพราะว่ายุโรปเดินเรือกันอยู่แต่ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเล็ก ไม่สามารถเทียบกัมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ได้ เวลาที่เดินเรือจากทิศตะวันออกสุดไปทิศตะวันตกสุดของทะเล เมดิเตอร์เรเนียน ระดับของดาว ความเอียงของดาว ตำแหน่งของ ดาว มันแทบไม่เปลี่ยน แต่ว่าพวกมุสลิมเขาเดินเรือไกลมาก เดินเรือ ทั่วมหาสมุทรอินเดีย แล้วบางทีก็ไปจนถึงทะเลจีนใต้ด้วย ดังนั้นเขา ก็เห็นอยู่แล้วว่าโลกมันโค้งเพราะตำแหน่งของดาวมันเปลี่ยนไปตลอด ตามความโค้งของโลก เขาคิดระบบนำทางซึ่งไม่ใช่เข็มทิศด้วย น่า ซึ้งชมมาก เขาสามารถเดินทางไกลมาก

ผมลองคิดเปรียบเทียบว่ายุโรปเขียนประวัติศาสตร์ ยุคตั้งแต่ ค.ศ. 1400 - 1800 เป็นยุคที่ค้นพบโลก ค้นพบอะไรมากมาย แล้ว ก็มักจะเขียนว่าโลกทั้งใบนี้เดิมไม่รู้จักมหาสมุทรอินเดีย เดิมไม่รู้จัก เอเชีย แล้วก็ต้องอาศัยโปรตุเกสกับสเปนมาค้นพบให้ เป็นต้น ทำให้ เกิด “Discovery of the World” แต่ทว่าจริงๆ แล้ว โลกมันมีอยู่ นานมาแล้วก่อนที่ยุโรปจะออกเดินเรือ ยุโรปไม่ค่อยออกไปไหน แต่

ว่ามุสลิมหรืออิสลามเดินทางไกลโดยเรือมานานมากแล้ว ทั้งมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ เพราะฉะนั้นนักวิทยาศาสตร์ นักดาราศาสตร์ ของมุสลิมหรืออิสลามที่อยู่ที่ซามาร์คานด์ เขาคำนวณเส้นรอบวงของโลกได้ด้วย แล้วที่เขาคำนวณกับที่เราคำนวณในทุกวันนี้โดยใช้วิทยาการใหม่ล่าสุด มีค่าห่างกันไม่ถึง 100 เมตร

ผมเริ่มคิดแล้วว่ามนุษย์นั้นไม่ได้เจริญเฉพาะคนที่มีผมสีทอง ตาสีฟ้า ผิวสีขาว มนุษย์แบบจีน แบบอินเดียก็เจริญมากเทียบเคียงได้กับยุโรป บางส่วนก่อนยุโรปด้วยซ้ำ ส่วนมุสลิมหรืออิสลามนั้นเริ่มต้นเป็นชาวอาหรับ ต่อมาก็รวมทุกชาติ ทุกภาษา มีทุกสีผิว เป็นฝรั่งก็ไม่น้อย เป็นศาสนาที่สากลมากๆ ถึงแม้ว่าจะมีผม สีผิว สีตาต่างๆ กัน ก็สามารถเจริญก้าวหน้าได้ทั้งนั้น ไม่ใช่ฝรั่งจะผูกขาดความรู้ความสามารถแต่เพียงผู้เดียว เหมือนตำราประวัติศาสตร์ยุโรปยุคหนึ่งที่เขียนว่าเป็นอภินิหาร เป็นอัจฉริยะของยุโรป ที่ทำให้ยุโรปเจริญก้าวหน้าอะไรต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งมักจะวาดภาพดินแดนอื่นในโลกมืดมืดไปหมด ไม่มีความรู้ ไม่มีอะไรเลย มีแต่ความมั่งงายและความล้าหลัง แต่พอผมอ่านหนังสือประวัติศาสตร์มุสลิมและอิสลามมากขึ้น แล้วก็ไปเห็นประเทศเหล่านั้นมากขึ้นๆ ผมก็เปลี่ยนความคิด ส่วนหนึ่งก็นำมาเขียนเรื่อง ตะวันออก ตะวันตก ใครสร้างโลกสมัยใหม่ และก็ยังมึอะไรที่จะเขียนอีกเยอะครับ

พอผมไปอินเดียกับปากีสถานก็ไปเห็นศิลปะ ส่วนใหญ่อยู่ในยุคราชวงศ์โมกุลหรือมุกาล (Mughal) ของอินเดีย สวยมาก มีเสน่ห์มาก ผมหลงใหลเลย เห็นป้อมปราการที่เรียกว่า “Red Fort” ซึ่ง

เป็นทั้งป้อมปราการเป็นทั้งพระราชวังของจักรพรรดิในราชวงศ์
โมกุล สวยมากครับ ใหญ่มากครับ บางทีผมก็อดคิดไม่ได้ว่าความ
อลังการและความยิ่งใหญ่ของอินเดียในที่นี้ส่วนหนึ่งก็คืออิสลาม
หมายถึงราชวงศ์โมกุลซึ่งเป็นอิสลามที่ยิ่งใหญ่ อลังการ ไม่ได้เล็กไป
กว่ากำแพงและวังของจักรพรรดิจีนเท่าไร แต่ถ้าดูความประณีต
ความวิจิตร ความพิสดาร ผมคิดว่าน่าที่งกว่า จีนกับอินเดียนั้นต่าง
กันตรงนี้ ของอินเดียนั้นใหญ่ วิจิตร พิสดาร และประณีตด้วย แต่
ของจีนนั้นยิ่งใหญ่อลังการที่ Landscape แต่ว่าพอมายถึงรายละเอียด
เล็กๆ มันก็มีครับ ไม่ใช่ไม่มี แต่ผมชอบแบบอินเดียมากกว่า มัน
โรแมนติกมาก ส่วนหนึ่งก็มาจากอิสลาม มาจากเปอร์เซีย เช่น
ทัชมาฮาล สวยงามมาก แล้วก็เพื่อความสวยแบบที่ฝรั่งชอบ ฝรั่งก็
ว่าสวย

Red Fort , UNESCO World Heritage site

ยังมีอะไรอีกเยอะมากที่เป็นของมุสลิมและอิสลามที่อยู่ในอินเดียซึ่งผมคิดว่าสวยไม่แพ้ทัชมาฮาล ปากีสถานก็เช่นเดียวกัน ผมหลงใหลเมืองลาฮอร์ (Lahore) เป็นเมืองที่จักรพรรดิโมกุลอยู่ เล่ากันว่าจักรพรรดิโมกุลจะอยู่สามเมืองก็คือ เมืองเดลีห์ (Delhi) เมืองลาฮอร์ ซึ่งสองเมืองนี้อยู่ไม่ไกลกัน อีกเมืองหนึ่งคือ เมืองคาบูล (Kabul) มีคนบอกผมว่าสวยงามไม่แพ้เมืองลาฮอร์ ซึ่งทุกวันนี้เมืองคาบูลอยู่ในอัฟกานิสถาน ผมบอกตัวเองว่าต้องหาเวลาไปเมืองคาบูล ประเทศอัฟกานิสถานสักครั้ง ในความคิดของผม อัฟกานิสถานเป็นพวกเผ่าเร่รอน เป็นมุสลิมอีกแบบหนึ่ง แต่เมืองคาบูลนั้นคล้ายกับมหานครของอินเดียและปากีสถานคือ เมืองเดลีห์ และ เมืองลาฮอร์ ในอดีตเมืองคาบูลอยู่กับอาณาจักรโมกุล แต่พอแบ่งประเทศแล้วย้ายไปอยู่กับอัฟกานิสถาน แต่จริงๆ แล้วเมืองคาบูลคล้ายอินเดียและปากีสถานมากกว่าอัฟกานิสถาน อัฟกานิสถานจริงๆ นั้นคล้ายเปอร์เซียมากกว่า และภาษาที่คนอัฟกานิสถานพูดกันก็เป็นภาษาเปอร์เซียชนิดหนึ่ง เป็นญาติกัน

ผมไปเห็นอะไรแบบนี้มากเข้าๆ กลับมาอ่านประวัติศาสตร์อยู่ช้านาน อ่านประวัติศาสตร์ปัตตานีมากขึ้น ผมเห็นว่าความเจริญก้าวหน้าของอยุธยาได้มาจากจีน ได้มาจากอินเดียและฝรั่ง แต่ก็ได้มาจากมุสลิมและอิสลามมากเช่นกัน ที่ผมสะดุดใจที่สุดคือมีตำแหน่งเจ้ากรมท่าชวากับเจ้ากรมท่าซ้ายซึ่งสำคัญมาก กรมท่าในสมัยโบราณนั้นทำหน้าที่ทั้งเรื่องการเดินเรือและการค้าขายทางเรือและการต่างประเทศด้วย แต่วามันจะแบ่งออกเป็นซ้ายกับขวา ถ้า

เป็นเจ้าของกรรมทำชาวยุโรปจะเกี่ยวกับการค้า การติดต่อความสัมพันธ์ของสยามกับเวียดนาม เกาหลี ญี่ปุ่น จีน ส่วนเจ้ากรรมทำชาวยุโรปจะเกี่ยวกับอินเดีย เปอร์เซีย ตุรกี เช่น ฟอลคอน (Constantine Phaulkon) หรือเจ้าพระยาวิชัยเยนทร์ ประวัติศาสตร์ไทยบอกว่าท่านเป็นชาวกรีก คนไทยก็จะไปคิดว่าท่านอยู่ในประเทศกรีกเหมือนกรีกทุกวันนี้ แต่ที่จริงแล้วในสมัยนั้นยังไม่มีประเทศกรีก กรีกเป็นเพียงส่วนหนึ่งของอาณาจักรออตโตมาน (Ottoman Empire) อาณาจักรออตโตมานนั้นศูนย์กลางอยู่เมืองอิสตันบูล (Istanbul) เพราะฉะนั้นฟอลคอนมาจากอาณาจักรที่คนส่วนใหญ่และผู้ปกครองเป็นมุสลิม แต่ตัวฟอลคอนเองเป็นคริสต์ เป็นคนที่มีชาติพันธุ์กรีก คงจะมีเลือดอื่นๆ อยู่ด้วย แต่ประวัติศาสตร์จะมองว่าเขาเป็นคนกรีก

คนอย่างฟอลคอนคือตัวอย่างของคนในสมัยนั้นที่เป็นคนที่รู้ทุกเรื่อง รู้ทุกศาสนา ไม่ใช่มีศาสนาเดียว อารยธรรมเดียว เพราะฉะนั้นฟอลคอนจะช่วยพระนารายณ์ได้ทั้งในเรื่องมุสลิม ทั้งในเรื่องยุโรป ยุโรปตะวันตกและยุโรปใต้ เขารู้เรื่องของอังกฤษซึ่งเป็นยุโรปตะวันตก แต่ก็รู้เรื่องของออตโตมานซึ่งเป็นมุสลิม ฟอลคอนรู้เรื่องมลายูด้วยเพราะเริ่มจะเป็นอิสลามเป็นมุสลิมมากขึ้นๆ คนมลายูเป็นคนที่เดินเรือเลียบชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียเกือบทั้งหมด คนอาหรับจะเดินเรือในมหาสมุทร ในทะเลใหญ่ แต่พอมาถึงชายฝั่งเล็กๆ ก็จะเป็นหน้าที่ของชาวมลายู อินโดนีเซีย ชาว เพราะฉะนั้นภาษามลายูจึงเป็นภาษาสากล ไปที่ไหนก็มักพูดภาษามลายู ภาษาอินโดนีเซียกับภาษามลายูนั้นจะพูดกันรู้เรื่องเพราะเป็นภาษาที่ภาษาน้อง

จะเห็นว่าอารยธรรมของมุสลิมและอิสลามที่อยู่ในปัตตานี สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นสำคัญมาก ไม่ได้เป็น “The Others” ไม่ใช่วงนอกแต่เป็นวงในของอารยธรรมอยุธยาแบบไทย ประจวบกับที่ผมสนใจการปกครองแบบโบราณของไทยในความคิดที่ว่า พระมหากษัตริย์ไทย ท่านไม่ได้เป็น National Monarch ท่านไม่ได้เป็น พระมหากษัตริย์แห่งชาติ ท่านมีมาก่อนเรื่องชาติแบบฝรั่ง ภาษาอังกฤษเรียกว่า Universal Monarch ถ้าพูดเป็นภาษาไทยจะหมายถึง พญาจักรพรรดิราช คำว่าจักรพรรดิ ก็เป็น King of Kings หมายความว่าท่านเป็น King of the Peoples ไม่ใช่ King of One People แต่เป็น King of Many Peoples ที่อยู่ในพระราชอาณาจักร พระมหากษัตริย์แบบสยามที่ดีจะต้องเป็นพระมหากษัตริย์ที่มี พสกนิกรมากมายมหาศาล ถ้ามีแต่พสกนิกรเป็นคนไทยถือว่าไม่เท่าไร กษัตริย์พม่ามีพสกนิกรที่เป็นคนพม่าเท่านั้นถือว่าไม่เท่าไร ไม่ยิ่งใหญ่เท่าไร พระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่จะไม่เรียกว่าราชา แต่จะเรียกว่าพญาจักรพรรดิราช ถ้ายิ่งใหญ่คำว่าจักรพรรดิราชมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Universal Monarch คือ ท่านจะต้องปกครองคนทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกเผ่าพันธุ์ ทุกภาษาได้ให้เขาเจริญรุ่งเรืองและได้รับความเป็นธรรมเท่าเทียมกันหมด

อารยธรรมเดิมของอยุธยา รัตนโกสินทร์นั้นได้รับเอา สิ่งดีงามจากอารยธรรม วิทยาการของอิสลามไม่น้อย เราจึงมีเจ้า กรมท่าขวาที่พระมหากษัตริย์จะใช้คนมุสลิมเสมอ ถ้าพูดเป็นภาษา

ไทยบ้านๆ ก็คือใช้คนแขก เป็นเปอร์เซีย ไม่ใช่เพราะไทยนับถือชมชอบนิกายใดมากกว่านิกายใด แต่เป็นเพราะคนเปอร์เซียเดินเรือเก่งมาก เจ้ากรมท่าขวานนั้นใช้ราชทินนามว่า “จุฬาราชมนตรี” ที่สำคัญก็มักจะเป็นคนใน ตระกูล “บุณนาค” ตระกูล “จุฬารัตน์” และตระกูล “บุญยรัตกลิน” เป็นต้น ล้วนเคยเป็นกรมท่าขวามาทั้งสิ้น เคยเป็นจุฬาราชมนตรี ซึ่งเป็นคนละแบบกับจุฬาราชมนตรีในทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ทรงใช้ราชทินนามของเจ้ากรมท่าขวามาเป็นตำแหน่งของประมุขของชาวมุสลิมในประเทศไทยเวลานี้ ซึ่งจะทรงหาหรือหรือขอคำแนะนำ

กลับมาที่เจ้ากรมท่าซ้ายก็เช่นเดียวกัน อยู่ยามไม่เคยใช้คนไทย เน้นใช้คนจีนมาตลอด ถ้าพูดเป็นภาษาไทยบ้านๆ ก็คือเจ้ากรมท่าขวาเป็นแขก เจ้ากรมท่าซ้ายเป็นเจ๊ก เจ้ากรมท่าซ้ายจะมีราชทินนามว่า “โชฎีกราชเศรษฐี” คนในตระกูลที่เคยเป็นโชฎีกราชเศรษฐีก็จะเปลี่ยนนามสกุลเป็น “โชติกเสถียร” เป็นต้น แสดงว่าบรรพชนเคยเป็นเจ้ากรมท่าซ้าย อารยธรรมเดิมของสยามจึงเป็นพหุวัฒนธรรม ไม่ได้เป็นไทย อันนี้ก็ขออธิบายเพิ่มเติมว่า กรมท่าซ้ายและกรมท่าขวานี้จะไม่ใช้คนไทยเลย ก็เพราะพระเจ้าแผ่นดินของเรา ท่านทรงใช้คนตามความสามารถ ไม่ได้ใช้คนตามสัญชาติ และเวลานั้นก็ยังไม่มียกเว้นที่เรียกว่าสัญชาติ ถ้าคุณมารับราชการในสยาม คุณจะหน้าตาเป็นแขก เป็นจีน เป็นญวน เป็นญี่ปุ่น เป็นอะไรได้ทั้งนั้น

อาจารย์ปรีดี พิศุกุมิวิถึ เล่าให้ผมฟังว่าขุนนางสยามนั้นครึ่งหนึ่งเป็นคนไทยอีกครั้งหนึ่งไม่ใช่คนไทย การคุยกันของขุนนางสยามชั้นผู้ใหญ่มักจะใช้ภาษามลายูหรือภาษาโปรตุเกส เพราะขุนนางสยามระดับสูงๆ บางท่านพูดภาษาไทยไม่ได้ ฟังภาษาไทยก็ต้องให้คนแปลให้ พระเจ้าแผ่นดินสยามทรงใช้คนทุกชาติ ทุกศาสนา ธรรมเนียมนี้มีมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เราจะเห็นว่าอภิตีกรมป่าไม้คนแรกก็เป็นคนอังกฤษ อภิตีตำรวจคนแรกก็เป็นคนเดนมาร์ก ผู้บัญชาการป้อมปืนที่ป้อมพระจุลฑา ที่ไทยรบกับฝรั่งเศส หัวหน้าฝ่ายไทยเป็นคนเดนมาร์กที่สั่งยิงๆ สู้กับฝรั่งเศส แต่พระมหากษัตริย์ไทยเป็นนายของฝรั่งเศสเดนมาร์กที่คุมป้อมพระจุลฑา นั้นนะครับ เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าถ้าเรากลับไปคิดถึงการปกครองแบบโบราณให้มากขึ้น เราเอามาปรับใช้ และเราใช้เป็น Mindset ในการที่จะเห็นคนมุสลิมและคนอิสลาม ไม่ใช่เป็น The Others ให้เป็น One of Us หรือ One Among Us ผมคิดว่าก็จะตรงกับในอดีตมากขึ้น และในอดีตนั้นการจัดความสัมพันธ์เป็นไปอย่างดีเยี่ยม ปัจจุบันนี้เราก็คงยอมรับหลักการข้อนี้มากขึ้นเป็นลำดับ เราเชื่อถือคนมุสลิม คนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น ข้าราชการที่มาจากมุสลิม มาจากอิสลามมีมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วพวกเขาก็ทำงานได้ดี เขาเรียนรู้ทั้งส่วนที่เป็นไทยพุทธ และส่วนที่เป็นไทยมุสลิม

ผมได้ให้แง่คิดบ้าง คำบรรยายบ้าง ข้อเท็จจริงบ้าง อะไรที่เล่าๆ ไป คิดว่าคงจะพอทำให้ท่านผู้เข้าร่วมประชุมได้อะไรไปทำต่อ

ได้ ไม่มากก็คงไม่น้อย ถ้ามีโอกาส เราได้คุยกันก็จะยิ่งดี ยิ่งคุยเป็นการ ส่วนตัวด้วยก็ยิ่งดี ผมคิดว่าโลกนี้เป็นหนึ่งอารยธรรมมุสลิมและอิสลาม ไม่น้อย แต่เรายังจะไม่ค่อยรู้จักกัน ก็ให้เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะต้องทำให้ความรู้เหล่านี้แผ่ออกให้มากที่สุด ที่ทำมาก็ถือว่ามีผลงาน แต่ก็ขอให้ทำต่อไปอีก ทำให้ดี ขอให้หาหัวข้อที่มากุยกัณฑ์นอกเหนือจากวิชาความรู้ก็ได้ แล้วก็ขอให้เกิดเป็นความรัก ความสมัคสมาน ทั้งในหมู่คนมุสลิมเองและคนพุทธ และศาสนิกชนอื่นๆ ด้วย

ขอส่งความปรารถนาดีเป็นการพิเศษถึงมหาวิทยาลัยฟาฏอนีครับ ผมไปเยี่ยมมา 2 ครั้ง สิ่งที่รู้สึกในตอนแรกคือ มหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นมหาวิทยาลัยมุสลิมจริงๆ ไม่เป็นแค่เพียงส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยต่างๆ ไปของไทย มหาวิทยาลัยนี้เป็นสิ่งที่คนมุสลิม คนปัตตานี คนยะลาทำขึ้นมาแล้ว มีความใกล้ชิดกับมุสลิมที่เป็นสากลด้วย วันแรกที่เข้าไปยังจำได้ว่าคุยกับอธิการบดี คุยกับผู้บริหาร คุยไปคุยมาอย่างสนุกและที่น่าทึ่งคือเขาารู้ด้วยว่าผมเขียนหนังสือ “สองนคราประชาธิปไตย” ผมก็คิดว่ามหาวิทยาลัยฟาฏอนีนั้นเป็นทั้งอิสลามมุสลิมแล้วก็ของไทยด้วย แน่นนอนคือผู้บริหารระดับสูง อาจารย์มีความสนใจเรื่องความคิดทางการเมืองของไทย สนใจพัฒนาการของมนุษยศาสตร์ของประเทศไทย จึงรู้จักหนังสือของผม ถ้ามหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่ยุ่งเกี่ยวอะไรกับใครเลยนอกจากมุสลิม ก็ย่อมไม่มีคนที่รู้จักหนังสือผม ผมก็ภูมิใจมาก แต่เหนือความภูมิใจคือทำให้ผมเห็นว่าการผสมผสาน

กลมกลืน ร่วมมือกันระหว่างศาสนาเป็นเรื่องที่หากเกิดขึ้นที่ไหนก็น่าอนุโมทนาด้วยตลอด เราจะต้องทำให้ศาสนาของพวกเราไปได้ดีด้วยกัน มีคนศรัทธา มีคนนับถือ ขณะเดียวกันก็ต้องเรียนรู้เรื่องของคนอื่น ศาสนิกชนอื่นๆ ด้วยจิตใจที่เคารพคนอื่น ให้เกียรติกันและกัน แต่ว่าจะเชื่อถือ จะเคารพให้เกียรติกันอย่างไร ถ้าจะให้หนักแน่นแล้วจะต้องมีความรู้ประกอบ การวิจัยนั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

ผมพูดมาก็นานพอสมควรแล้ว จึงขอจบการบรรยายไว้เพียงเท่านี้ ขอความสุข สวัสดิ์ สันติภาพ จงมีแต่ทุกท่านครับ

Thailand Medical Hub

Aftermatch of
COVID-19

7

การแพทย์และหมอนอนาคต

หมอเป็นอาชีพที่มี tradition มีประเพณี มีแบบแผนที่ นำภาคภูมิใจ เป็นความต่อเนื่อง และมีประสิทธิผลด้วย ไม่ใช่เป็น ธรรมเนียมที่มีแต่รูปแบบ จะเห็นว่าโรงเรียนแพทย์ของเราเริ่มต้น ที่ศิริราช แล้วโรงเรียนแพทย์แห่งที่สอง เราได้พวกศิริราชมาเป็น ครู มาเป็นคณบดี อันนี้ก็คือคณะแพทยศาสตร์จุฬาฯ จากนั้นมา ก็มีแพทยศาสตร์เชียงใหม่ ซึ่งเกิดจากแพทยศาสตร์ศิริราชและ แพทยศาสตร์จุฬาฯ ไปช่วยกันตั้ง ไปช่วยกันสอน เป็นคณะ แพทยศาสตร์ที่เราคนไทยก็ภูมิใจเหมือนกับคณะแพทยศาสตร์ สองแห่งแรก จากนั้นมาก็เป็นคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี ซึ่ง เกิดจากอาจารย์ที่มาจากศิริราชบ้าง จุฬาฯ บ้าง จาก มช. บ้าง เกิดเป็นโรงเรียนแพทย์ที่ตีเด่นไม่แพ้โรงเรียนแพทย์สามแห่งที่ กล่าวไปแล้ว เมื่อมองไปข้างหน้า ก็มีแนวคิดที่อยากจะฝากและ ชวนให้คิดเกี่ยวกับแพทย์และหมอในอนาคต ดัง 6 เรื่อง ต่อไป นี้

เรื่องแรกคือการแพทย์และสาธารณสุขหลัง Covid-19 ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Aftermath of Covid-19 เราควรมีการวิเคราะห์ วิจัย สรุบบทเรียน อาจจะทำเป็นเอกสารหรือ เป็นหนังสือขึ้นมาได้ด้วยก็ดี ว่าเราได้อะไรจาก Covid-19 เรา ต้องมีความตื่นตัวกับโรคระบาดนี้ คำว่า new normal มันไม่ได้ แปลว่ามันจะไม่มีอีก คำที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า recurring crisis

(วิกฤตที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า) โลกที่ normal มันจะมี pandemic หรือ epidemic เป็นประจำ สภาพที่เรามี pandemic หรือ epidemic อาจจะเป็นสภาวะปกติ เพราะฉะนั้น เราต้องมาคิดเหมือนกันว่าโรงพยาบาล โรงเรียนแพทย์ การฝึกแพทย์ของเรา มีความสอดคล้องกับสภาพการใหม่ที่จะเกิดหรือไม่ เราก็อำนาจกันแบบในภาวะปกติ แต่ว่าภาวะปกติอาจจะไม่มีแล้วต่อไปนี่ ฉะนั้น การฝึกแพทย์ การฝึกพยาบาล การ organize โรงเรียนพยาบาล การ organize โรงเรียนแพทย์ของเรา รวมทั้งงานของ อว. งานของสาธารณสุข ต้องคิดเรื่องนี้นักให้หนัก

เรื่องที่สอง คือ ตอนนี้ หมอของเราเป็นหมอซ่อม แต่ว่าจริงๆ แล้วเราจะต้องมีหมอสร้างกับหมอเสริมให้มากขึ้น เพราะว่าหมอที่ซ่อมสุขภาพนั้นแพงเหลือเกิน การสาธารณสุขของเรามีแต่เรื่องซ่อมนั้นแพงเหลือเกิน ถ้าการสาธารณสุขของเรามีหมอที่สร้างสุขภาพ มีหมอที่เสริมสุขภาพด้วยก็จะดี ถ้าเราปล่อยให้มีการแพทย์และสาธารณสุขที่มีแต่ซ่อม เราก็จะหมดเงินไปกับการซ่อม แต่ถ้าเราทำหมอเสริมและหมอสร้างให้ดี ค่าใช้จ่ายในการซ่อมก็จะน้อยลง

การเป็นหมอหรือการเป็นแพทย์ในอนาคตมันหมายถึงการมีสายตาวินิจฉัยศาสตร์ที่กว้างไกล มองไปข้างหน้าให้เร็ว มีความกล้าที่จะทำ mindset แบบนี้ไม่ได้มีมากนักในหมู่นักบริหาร

ทางการแพทย์และสาธารณสุข เพราะว่าเราจะถูกสอนเรื่องความรอบคอบเป็นสำคัญ ความไม่ประมาทเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี แต่เราจะต้องแบ่งคนส่วนหนึ่งมาสำหรับคิดเรื่องทีเล่น เพื่อจะเปลี่ยนเรื่องทีเล่นให้เป็นจริง แต่ถ้าเราคิดอะไรเป็นที่จริงตลอด เราจะไม่ค่อยกล้าเปลี่ยนอะไร

เรื่องที่สาม คือ เรื่องของ Family Doctor / Community Doctor คือ การมีแพทย์ประจำครอบครัว แพทย์ประจำชุมชนให้มากขึ้น การแพทย์ของเราเน้น specialization มาก ซึ่งข้อดีก็มี คือทำให้เรารู้วิธีที่จะรักษาอะไรได้ลึก แต่ว่าข้อเสียก็คือขาดความเป็นองค์รวม

เรื่องที่สี่ คือ เราจะต้องทำ Mainstream Medicines ให้เข้ากับ Alternative Medicines ซึ่งหมายถึงแพทย์แผนจีน แพทย์แผนไทย หรือแพทย์แบบ Homeopathy หากนักเรียนแพทย์ของเราได้เรียน Mainstream ร่วมกับ Complementary Medicine ซึ่งก็หมายความว่านักเรียนแพทย์ของเราจะมีโอกาสได้เรียนแพทย์แผนไทยในหลักสูตรแพทย์แผนปัจจุบัน หรือเรียนเป็นแพทย์แผนจีน หรือเรียนแพทย์ Homeopathy ไปพร้อมกัน ด้วยซึ่งจะช่วยเสริม Mainstream Medicines อย่างไรก็ตาม

หลักสูตรที่เราเรียนเป็น Mainstream Medicine ก็ยังจำเป็นอยู่
อย่างมากเพราะเป็นเรื่องของความน่าเชื่อถือ

เรื่องที่ทำ คือเรื่อง Aftermath of Covid-19 จะต้องมี
หมอ มีการแพทย์แบบที่เป็น AI มากขึ้นๆ การแพทย์ของเราใน
ปัจจุบันเป็นแบบ Doctor-extensive คือใช้หมอมากเหลือเกิน
หมอไม่มีเวลา มีเวลาให้คนไข้คนละ 2-3 นาที พอมี AI ก็จะช่วย
แบ่งงานของหมอได้มาก หมอจะมีเวลาอยู่กับคนไข้มากขึ้น จะ
กลายเป็น Doctor-intensive มากขึ้น ฝรั่งบางคนเรียกว่า Deep
Medicine คือมันทำให้หมอมีเวลาอยู่กับคนไข้มากขึ้น เป็นที่พึ่ง
ทางจิตใจได้มากขึ้น คนไข้รู้สึกว่ามีหมอพึ่งได้ คนไข้รู้สึกว่ามี
คนไข้

ประการที่หก คือ ความเป็นไปได้ที่เราจะเปลี่ยนการ
แพทย์และหมอจากที่เป็นค่าใช้จ่าย เป็นบริการสังคมอย่างเดียว
ให้มาเป็นรายได้ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายได้จากคนไข้ต่าง
ประเทศ เพราะว่าเราลงทุนด้านการแพทย์ไปแพงเหลือเกิน เมือง
ไทยเราก็เริ่มคิดได้แล้ว จะทำ Medical Hub หรือ Well-being
Hub ที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศมารักษาตัว มา
ดูแลสุขภาพที่เมืองไทย

”

การแพทย์และหมอในอนาคต⁷

ผมรู้สึกดีใจมากที่วันนี้มาโรงพยาบาลรามาริบัติโดยไม่ต้องไปหาคุณหมอที่ชั้น 5 เพราะปกติผมมาโรงพยาบาลรามาริบัติ จะมาที่ชั้น 5 คลินิกพิเศษ ไปพบอาจารย์หมอหลายท่าน ที่สำคัญก็คือ หมอฉัตรประอร งามอุโฆษ กับหมอครรชิต ลิขิตธนสมบัติ ทุกครั้ง จะออกจากลิฟท์แล้วก็เลี้ยวซ้าย คราวนี้ออกจากลิฟท์แล้วเลี้ยวขวา เดินเข้ามาจนถึงห้องประชุม ตอนที่มาหาหมอ บางครั้งจะมีการจัดงานวิชาการอยู่พอดี จำได้ว่ามีงานปาฐกถา นายแพทย์อารี วัลยะเสวี กวาดสายตาดูก็เห็นผู้ใหญ่ ผู้ทรงคุณวุฒิของวงการแพทย์มาแสดง

7 ปาฐกถาอารี วัลยะเสวี ครั้งที่ 34 ณ โรงพยาบาลรามาริบัติ วันจันทร์ที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2564

ปาฐกถาอารี วัลยะเสวีเป็นประจำ ไม่เคยคิดว่าวันหนึ่ง ตนจะได้รับ
เชิญให้มากล่าวปาฐกถานายแพทย์อารี วัลยะเสวีด้วย

โรงพยาบาลรามธิบดีนั้นเหมือนบ้านของผมเหมือนกันครับ
เพราะว่าภรรยาผม ศ.พญ.จิรพร เหล่าธรรมทัศน์ ก็อยู่ที่นั่นาน ตั้งแต่
ครั้งท่านคณบดีอรรณสิทธิ์ เวชชาชีวะ เธอเป็นผู้อำนวยการ AIMC
(Advancing Imaging Center) แล้วก็ในช่วงท้ายๆ ก่อนเกษียณ ก็
ยังมาเป็นรองคณบดีให้ น.พ.ปิยะมิตร ศรีธรา ลูกๆ ของผมก็วิ่งเล่น
กันอยู่แถวๆ นั้นาน ผมมีความรู้สึกว่ารามาธิบดีอบอุ่นเสมอ ลำบาก
ใจสักนิดที่ถูกเชิญมาพูดวันนี้เพราะผมไม่มีความรู้เรื่องแพทย์ เรื่อง
หมออะไรมากมาย แต่ในชีวิตก็อยู่แวดล้อมด้วยหมอที่บ้านก็มีหมอ
มาทำงานที่กระทรวงก็มีหมอเป็นปลัดกระทรวง ที่คุยด้วยบ่อยๆ ก็
คุณหมอประสิทธิ์ คุณหมอปิยะมิตร สองคณบดีที่เต็มไปด้วยความ
รู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ การแพทย์
และการสาธารณสุข ผมเองจริงๆ นั้นก็เป็นคนที่เรียนหมอ เรียนหมอ
มาตั้ง 5 ปี ที่จุฬาฯ ครับ หากเอ่ยชื่ออาจารย์ของเราที่พวกเรารู้จัก
ก็เช่น อาจารย์จรัส สุวรรณเวลา อาจารย์ทองจันทน์ หงส์ลดารมภ์
แต่ผมเรียนจนถึงปีที่ 4 แล้วก็รับพระราชทานปริญญาวิทยาศาสตร
บัณฑิต สมัยนั้นเรียนกันอย่างนั้นครับ สมัยท่านอาจารย์ประสิทธิ์
กับท่านอาจารย์ปิยะมิตร ไม่ทราบเรียนแบบนั้นด้วยหรือเปล่า ได้
รับ 2 ปริญญา แต่ช่วงนั้นก็เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในบ้านเมืองุ่นวาย
ต้องหยุดเรียน พอเหตุการณ์สงบก็ไม่ได้กลับมาเรียนหมอต่อ ตัดสิน
ใจครั้งใหญ่ที่ไม่รู้ว่าผิดหรือถูก ไปเรียนที่อเมริกา เรียนรัฐศาสตร์ เจอ

กับความลำบากนานาประการ อดคิดว่าจะตัดสินใจผิด น่าจะเรียนหมอให้จบ ความคิดมันก็วกกลับไปกลับมา ชีวิตคนนั้นจะไปบอกว่าต้องทำอะไร ถูกหรือผิด บางทีบางเรื่องก็บอกไม่ได้ ต้องใช้เวลานาน ผมเรียนหมอ 4 - 5 ปี แล้วก็มาอาจารย์เป็นหมอ มีเพื่อนเป็นหมอ มีภรรยาเป็นหมอ ลูกสาวก็เป็นหมอทั้ง 2 คน ลูกสาวผมเป็นหมอยู่ที่อเมริกา เรียนหมอที่อเมริกา คนหนึ่งเป็นหมอ pulmonary เชี่ยวชาญเรื่องการรักษา Covid อยู่ที่อเมริกา อีกคนเป็นหมอด้านเอกซเรย์ตามคุณแม่

ผมมีความรู้สึกที่หมอเป็นอาชีพที่มี tradition มีประเพณี มีแบบแผนที่น่าภาคภูมิใจ เป็นความต่อเนื่อง และมีประสิทธิผลด้วย ไม่ใช่เป็นธรรมเนียมที่มีแต่รูปแบบ จะเห็นว่าโรงเรียนแพทย์ของเราเริ่มต้นที่ศิริราช แล้วโรงเรียนแพทย์แห่งที่สอง ก็ได้พวกศิริราชมาเป็นครู มาเป็นคณบดี อันนี้ก็คือคณะแพทยศาสตร์จุฬาฯ ผมเคยเรียนอยู่ที่คณะนี้ คณบดีของผมก็เป็นศิษย์เก่าศิริราช ศ.น.พ.สมัค พุกกะณะเสน เป็นเวลานานกว่าที่จะเริ่มมีคณบดีที่เป็นแพทย์จุฬาฯ เอง แพทย์จุฬาฯ นั่นก็เป็นแพทย์ที่อยู่ในระดับแนวหน้าไม่หย่อนไปกว่าแพทยศาสตร์ที่ศิริราช จากนั้นมาก็มีแพทยศาสตร์เชียงใหม่ ซึ่งเกิดจากแพทยศาสตร์ศิริราชและแพทยศาสตร์จุฬาฯ ไปช่วยกันตั้ง ไปช่วยกันสอน เป็นคณะแพทยศาสตร์ที่เราคนไทยก็ภูมิใจเหมือนกับคณะแพทยศาสตร์สองแห่งแรก มีความสามารถสูง มีเกียรติภูมิสูง จากนั้นมาก็เป็นคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี ซึ่งเกิดจากอาจารย์ที่มาจากศิริราชบ้าง จุฬาฯ บ้าง จาก มช. บ้าง เกิดเป็น

โรงเรียนแพทย์ที่ดีเด่นไม่แพ้โรงเรียนแพทย์สามแห่งที่ผมกล่าวไป
แล้ว นี่เป็นอะไรที่น่าทึ่งครับ เรายกษาคความความเป็นเลิศได้อย่าง
ต่อเนื่อง โรงเรียนแพทย์แห่งที่หนึ่ง ทำให้เกิดโรงเรียนแพทย์แห่งที่
สองที่เป็นเลิศ เกิดโรงเรียนแพทย์แห่งที่สามที่เป็นเลิศ และเกิด
โรงเรียนแพทย์แห่งที่สี่ที่เป็นเลิศ

ผมได้พบท่านอาจารย์อารี วัลยะเสวี ที่ธรรมศาสตร์ ประมาณ
ปี พ.ศ. 2538-39 ตอนนั้นผมเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ท่าน
อาจารย์อารี ตอนนั้นอายุ 60 กว่าแล้ว แต่ยังแข็งแรง ท่านเป็นคนบดี
ท่านแรกผู้บุกเบิกก่อตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งที่สี่คือรามธิบดีแห่งนี้
อาจารย์อารี เป็นทั้ง founding father ของโรงเรียนแพทย์แห่งที่สี่
และที่ธรรมศาสตร์ด้วย ซึ่งดูเหมือนจะเป็นโรงเรียนแพทย์ของภาค
รัฐอันดับที่เก้า ก่อนที่จะพูดรายละเอียดว่าผมเจออาจารย์อารี แล้ว
ทำอะไรกันบ้าง ก็จะขอพูดเรื่องที่สืบทอดกันได้ติดต่อ ผมว่าโรงเรียน
แพทย์ทั้งหลายในประเทศไทยนั้นมี tradition ในทางเป็นเลิศ โรงเรียน
แพทย์ธรรมศาสตร์ทุกวันนี้มีอายุประมาณ 30 ปี เหตุการณ์ COVID-19
ที่เกิดขึ้นวันนี้ ทำให้โรงเรียนแพทย์ธรรมศาสตร์มีบทบาทที่โดดเด่น
ทีเดียว เขาทำโรงพยาบาลสนามกัน ยืนหยัดอยู่ได้หลายเดือน แล้ว
ต่อมาธรรมศาสตร์ก็ประกาศนำเข้าวัคซีน มีห้องความดันลบ มีหมอ
มีอาจารย์ มีศาสตราจารย์ที่เก่งๆ ไม่น้อย ผมคิดว่าถึงเป็นโรงเรียน
แพทย์ระดับที่เก้าแล้ว ก็ยังรักษา tradition ที่เป็นเลิศได้ โดยอาจารย์
หม้ออารี ที่เป็น founding father ของโรงเรียนแพทย์หมายเลขสี่
และโรงเรียนแพทย์หมายเลขเก้า ในชีวิตท่านนี้เป็น founding father

ของโรงเรียนแพทย์ ได้ตั้งสองโรงเรียน และเป็นโรงเรียนแพทย์ที่ดีเลิศทั้งสิ้น นำทั้ง นำพิศวง ขอให้กำลังใจท่านคณบดีทุกท่าน ซึ่งที่อยู่ในที่ประชุมนี้ มี 2 ท่าน คือท่านอาจารย์ประสิทธิ์ วัฒนากา คณบดีของศิริราช ท่านต้องรักษาท่วงทำนองของโรงเรียนแพทย์แห่งแรก ด้านไหนที่เราดี เราเป็นเลิศ ไม่เก็บเอาไว้แต่ตัว ต้องส่งต่อให้คนอื่นเพราะว่าศิริราชไม่ได้เป็นของชาวศิริราชเท่านั้น ศิริราชเป็นของแพทย์ทั้งประเทศด้วย ให้คิดอย่างนั้น เป็นของประเทศไทยทั้งหมด ส่วนท่านอาจารย์ปิยะมิตร ศรีธรา เป็นคณบดีแพทยศาสตร์ รามาริบัติเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นโรงเรียนแพทย์ที่เป็นเลิศ ก็ขอให้รักษาแบบฉบับที่ผมฝากท่านอาจารย์ประสิทธิ์ วัฒนากาไว้ คือการแพทย์ของเราต้องเป็นเลิศ แต่ว่าความเป็นเลิศนี้ก็ต้องร่วมนำหรือหนุนช่วย ศิริราช ถ้าควรจะต้องหนุนช่วยหรือจำเป็น จะต้องหนุนช่วยจนสุดกำลัง หรือว่าหนุนช่วยโรงพยาบาลที่เป็นน้องๆ ให้เต็มที่ สุดกำลัง ถ้า tradition ที่ผมว่าไว้มันขยายไปสู่ถึงโรงเรียนแพทย์ทั้งหมดก็จะส่งผลกระทบต่อประโยชน์สุขของประชาชน เป็นสุดยอดของ tradition ไทย

อาจารย์อารี วัลยะเสวี ที่ผมได้พบ ตอนนั้นผมเป็นรองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการได้ประชุม ได้คุยอะไรกับท่าน อาทิตย์หนึ่งก็ประมาณ สัปดาห์หนึ่ง ตอนนั้นท่านคิดจะทำศูนย์สุขศาสตร์ หมายความว่ารวมเอาคณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทย์ คณะอะไรต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขของธรรมศาสตร์ไว้ด้วยกัน เป็นเหมือนโรงเรียนใหญ่ เป็นความคิดที่ก้าวหน้ามาก ตอนหลังเราไม่ได้ทำศูนย์สุขศาสตร์ตาม

ที่ท่านวางไว้ให้ แต่ว่าสปีริตทางด้านแพทย์ สาธารณสุข พยาบาล สหเวช ที่ก็มีสปีริตร่วมกัน ทำงานร่วมกันก็ยังคงอยู่ อีกเรื่องหนึ่งที่ อาจารย์อารี วัลยะเสวี ได้ทำเอาไว้โดยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะส่วน ซึ่งขอเล่าให้ฟัง ก็คือท่านคิดว่าโรงเรียนแพทย์ ไม่ควรอยู่กับคณะแพทย์ ท่านอยากให้โรงเรียนแพทย์เป็นของคณะ อื่นๆ เท่าที่จะทำได้ ก็มีวิวัฒนาการต่อมา ในที่สุดประมาณปี พ.ศ. 2542 สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประกาศให้โรงเรียนแพทย์ขึ้น กับสำนักงานอธิการบดี มีประธานบริหารซึ่งในปัจจุบันนี้ ประธาน บริหารโรงพยาบาลแพทยศาสตร์ของธรรมศาสตร์ก็คือศาสตราจารย์ สุรพล นิติไกรพจน์ ซึ่งท่านก็ไม่ได้เป็นหมอ ท่านเป็นนักกฎหมาย ฟัง ท่านพูดจาอะไร บางทีคิดว่าเป็นหมอบไปแล้ว ก็คงเรียนรู้จากพวก หมอที่อยู่แวดล้อมท่าน

อาจารย์อารี วัลยะเสวี เป็นผู้ใหญ่น่ารักมาก ผมที่เป็นรอง อธิการบดีฝ่ายวิชาการนั้นมีอายุประมาณ 40 เท่านั้นเอง แต่ว่าทำงาน กับท่านอาจารย์อารี ผู้ใหญ่ในด้านแพทยศาสตร์ ซึ่งอายุ 60 กว่าแล้ว แต่ท่านก็มีความเมตตา ผมเห็นว่าท่านนับถือคนที่ตำแหน่ง แม้ว่าผู้ ดำรงตำแหน่งนั้นจะอายุน้อยกว่าท่านและก็ได้ไม่ได้มีความรู้ทางการ แพทย์ การสาธารณสุขอะไรมากนัก ท่านก็ให้เกียรติ และขอความ คิดเห็นอะไรต่างๆ ในฐานะที่เป็น layman ท่านรับฟังมาก ผมประทับใจ ครบ แล้วก็อีกเรื่องหนึ่ง ท่านเป็นญาติกับอธิการบดีผมด้วย ท่าน อาจารย์นรนิติ เศรษฐบุตร ท่านเรียกอาจารย์อารี ว่าน่า น่ากับหลาน บางทีก็เห็นเถียงๆ กันอยู่ แต่ก็เถียงกันแบบสนุกๆ ความใกล้ชิดทำให้

พูดอะไรกันตรงๆ ได้ ผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งที่ผมได้ทำงานด้วยในขณะนั้น แล้วก็เก่งมากในทางวิศวกรรมศาสตร์คือศาสตราจารย์ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์ ตอนนั้นท่านเป็นประธานของวิศวะภาษาอังกฤษ ม.ธรรมศาสตร์ ที่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันเทคโนโลยีสิรินธร ผมเป็นรองอธิการบดีที่ไม่มีความรู้ทางการแพทย์และทางวิศวะเลย ได้ทำงานกับปูชนียบุคคลทางการแพทย์คือท่านอาจารย์อารี วัลยะเสวี และปูชนียบุคคลทางวิศวกรรมคือท่านอาจารย์ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์ รู้สึกว่าเป็นเป็นโชคเป็นโอกาสได้ทำงานกับผู้ใหญ่ แต่ก็ไม่ได้คิดเลยครับ ว่าวันนี้จะได้มีโอกาสมาปาฐกถาเพื่อเทิดเกียรติของท่านหนึ่งคือนายแพทย์อารี วัลยะเสวี

ต้องขอออกตัวว่าสิ่งที่ผมพูดไปคงมีอะไรที่ไม่ถูกต้องบ้าง โดยเฉพาะที่เป็นเรื่องความรู้ สิ่งไหนที่ไม่ถูกต้อง ท่านก็ฟังไว้แค่นั้น แต่สิ่งไหนที่ถูกต้องและคิดว่าดี ก็เอาไปคิดทำกันต่อก็แล้วกัน ผมยังคิดว่าฟังเสร็จแล้วคงต้องเอาไปคิดต่อให้ละเอียด เพราะผมก็ไม่มีความรู้ที่เป็นรายละเอียดที่จะบอกท่านว่าควรจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไรมากนัก แต่ในฐานะรัฐมนตรีว่าการ อว. ผมมีความยินดีสนับสนุนการศึกษาแพทยศาสตร์ การสร้างหมอเต็มที เมื่อเร็วๆ นี้ กรม. อนุมัติงบประมาณ 7 พันล้านบาทให้แก่รามาริบัติ สร้างตึกสูง 27-28 ชั้นที่อยู่ตรงข้ามศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพฯ เมื่อไม่กี่เดือนมานี้รัฐบาลก็ให้งบจุฬาฯ ในการทำวัคซีนประมาณพันล้านบาท แล้วก็ให้อีกประมาณ 3 พันล้านบาท จะทำเรื่องจะเข้า กรม. ในไม่กี่อาทิตย์ข้างหน้า

1

Aftermath of Covid-19

สิ่งที่ผมจะมอบให้ท่านเอาไปคิดในวันนี้ เรื่องแรกก็คือการแพทย์และสาธารณสุขหลัง Covid-19 ซึ่งผมเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Aftermath of Covid-19 นั้นผมคิดว่าจะต้องมีการวิเคราะห์วิจัย สรุปรบทเรียน อาจจะทำเป็นเอกสารหรือเป็นหนังสือขึ้นมาไว้ด้วยก็ดี ว่าเราได้อะไรจาก Covid-19 เราต้องมีความตื่นตัวกับโรคระบาดนี้ คำว่า new normal มันไม่ได้แปลว่ามันจะไม่มีอีก คุณหมอประสิทธิ์ วัฒนาภา บอกผมว่า 20 ปีมาที่เรามีการระบาด 5 ครั้ง ก็ประมาณ 4 ปีครั้ง เอกสารภาษาอังกฤษที่ผมอ่านดูเขาใช้คำว่า recurring crisis (วิกฤตที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า) โลกที่ normal มันจะมี pandemic หรือ epidemic เป็นประจำ สภาพที่เรามี pandemic หรือ epidemic อาจจะเป็นสภาวะปกติ เพราะฉะนั้น เราต้องมาคิดเหมือนกันว่าโรงพยาบาลของเรา โรงเรียนแพทย์ของเรา การฝึกแพทย์ของเรา มันสอดคล้องกับสภาพการนี้ใหม่ที่จะเกิดหรือเปล่า ผมเห็นโรงเรียนแพทย์ของเรา โรงพยาบาลของเราในภาวะปกติ และได้เห็นตอนที่สู้กับภัย Covid-19 สภาวะของเตียงที่มันว่างอยู่ที่จะรับผู้ป่วย Covid-19 ผมว่าประมาณ 10-20% แค่นั้นเอง ห้องความดันลบ ห้อง ICU อะไรต่างๆ ก็มีแบบในภาวะปกติ ในภาวะปกติรวมทั้งเรื่องวัคซีน เราก็ทำวิจัยกันแบบ

ในภาวะปกติ แต่ว่าภาวะปกติมันอาจจะไม่มีแล้วต่อไปนี้ เราจะอยู่กับภาวะที่ไม่ปกติ recurring crisis เป็นประจำ ฉะนั้น การฝึกแพทย์ การฝึกพยาบาล การ organize โรงเรียนพยาบาล การ organize โรงเรียนแพทย์ของเรา รวมทั้งงานของ อว. งานของสาธารณสุข ต้องคิดเรื่องนี้กันให้หนักเลย ผมว่าเราต้องพึ่งตนเองด้านวัคซีนและยาให้ได้ เพราะฉะนั้น โรงเรียนแพทย์ซึ่งเรามีหมอบรรดา หมอบกั๊งอยู่แล้ว ถ้าหมอบรรดาทำวิจัยก็มีโอกาสที่งานวิจัยจะออกมาดี แต่ว่าต้องร่วมมือเภสัชกร ต้องร่วมมือกับนักวิทยาศาสตร์ช่วยกันทำยา ทำวัคซีนขึ้นมาให้ได้

ทางด้าน AI platform ผมว่าก็สำคัญมาก อาจจะต้องมี AI platform ชนิดที่ทำนายได้ว่าจะมี pandemic หรือ epidemic ที่ไหน เมื่อไหร่ มีคนบอกผมว่า platform ของจีนสามารถ detect ได้ว่าจะมีโรคระบาดเกิดขึ้น รู้ล่วงหน้า 3 เดือนก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ที่อยู่อื่น ถ้าเรารับ platform ของที่อื่นที่มีอยู่แล้ว แล้วมาบวกกับความพิเศษเจาะจงของข้อมูลของไทย มันอาจจะบอกได้ เช่น บอกว่าดูจากคนเป็นหวัด ดูจากคนไอ ดูจากฟิล์มเอกซเรย์ แล้วก็กลายเป็นการทำนายได้ว่าจะเกิด pandemic หรือ epidemic อย่างไร ผมว่า AI มันเป็นเรื่องที่คล้ายๆ หมอบรรดาเลย คือมันอธิบายด้วยเหตุผล ด้วยตรรกะไม่ค่อยได้ แต่ว่า association ที่มันเป็น statistics มันบอกเลยว่ามันน่าจะต้องมีความเป็นเหตุเป็นผล แต่ว่าตอนนี้ยังอธิบายไม่ได้ ก็ขอ predict ไปก่อนก็แล้วกัน ซึ่งก็เหมือนกับวิชาโบราณ ดูดาวบนท้องฟ้า แล้วมาบอกว่าชีวิตของคุณจะเป็น

อย่างไร โดยดูผสมกับวันเดือนปีเกิด เมื่อก่อนเราเคยเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าโง่งมง่าย แต่แล้วก็ไม่แน่เหมือนกัน คนโบราณอาจจะมีวิธีการเก็บข้อมูลอะไรที่ใกล้เคียงกับ AI เอาปัจจัย 2 ตัว 3 ตัวมารวมกัน แล้วก็สถิติออกมาว่า ถ้าเกิดตอนนั้นดวงดาวบนท้องฟ้าเป็นอย่างนี้ ชีวิตจะเป็นอย่างนั้น มันอธิบายด้วยเหตุด้วยผลจริงๆ ยังไม่ได้ เพราะว่าดวงดาวมันจะมาเกี่ยวอะไรกับชีวิต แต่มัน predict ได้พอสมควร หรือแม้แต่เรื่องโหวงเฮ้ง คนไม่มีคิ้ว คิ้วคด โหนกแก้มสูง จะมีลักษณะแบบนั้นแบบนี้หรือ body types แบบนี้จะมี psychological trait แบบนั้นแบบนี้ ก็ประมาณไม่ได้ ผมคิดว่า AI ทางการแพทย์นั้น เราน่าจะต้องจับให้ดีเลย ผมคิดว่าจาก Covid ทำให้เรารู้เลยว่าเทคโนโลยีมันมีประโยชน์มาก ผมได้ไปดูหมอ ดูพยาบาล ดูเจ้าหน้าที่ทำงาน ผมยอมรับว่าเขาเหนื่อย แต่ก็ไม่เหนื่อยมากเท่าที่คิดเพราะว่าเขามีเทคโนโลยีมาช่วย คนไข้สามารถตรวจวัดอะไรของตัวเองได้ แล้วส่งมาที่ head quarter แล้วให้เครื่องแยกประเภทว่าเป็นเขียว เป็นเหลือง เป็นแดง แล้วหมอก็เลือกที่จะไปเยี่ยมพวกแดงเท่านั้น วิธีไปเยี่ยมก็ไม่จำเป็นต้องเดินไปเยี่ยม แค่เปิดหน้าต่างล่อง แล้วก็คุยกัน ท่านนายกรัฐมนตรีคุยกับผู้ป่วยแบบนี้ ที่จุฬาฯ ท่านก็ไปคุย ที่รามธิบดี ท่านก็ไปคุย ผมว่านี่ก็เป็นอะไรที่มีประโยชน์มาก ผมคิดว่าเราจะต้องทำสิ่งเหล่านี้ให้มากขึ้น ผมยังคิดอยู่เลยว่าเตียงคนไข้ของเรามันน้อยเกินไปหรือเปล่า มันพอดีสำหรับถ้าเป็น normal situation แต่ว่ามันไม่พอดีถ้ามี recurring crisis ซึ่งมันจะเกิดซ้ำอีกทุกๆ 4 ปี หรือผมว่าแนวโน้มมันจะเกิดใน 3 ปีหรือ 2 ปี ก็ได้ อาจจะต้องมีเตียง

ว่างมากขึ้น 10-20 อาจจะต้องเตรียมว่างไว้ถึง 20-30 เปอร์เซ็นต์
พอมีเตียงว่างเยอะๆ ก็ต้องคิดต่อว่าจะหารายได้จากเตียงว่างได้
อย่างไรในระบบว่างที่ใกล้ crisis ถึงปกติใช้คิดถึงครึ่ง

2

หมอสร้าง หมอเสริม

เรื่องที่สองที่อยากเสนอก็คือ ผมคิดว่าหมอของเราเป็นหมอ
ซ่อม แต่ว่าจริงๆ แล้วเราจะต้องมีหมอสร้างกับหมอเสริมให้มากขึ้น
เพราะว่าหมอที่ซ่อมสุขภาพนั้นแพ่งเหลือเกิน การสาธารณสุขของเรา
เรามีแต่เรื่องซ่อมนั้นแพ่งเหลือเกิน ถ้าการสาธารณสุขของเรามี
หมอที่สร้างสุขภาพ มีหมอที่เสริมสุขภาพด้วยก็จะดี โดยที่ท่านทั้ง
หลายต้องไปคิดในรายละเอียด อาจจะมีหมอประเภทที่เป็นหมอ
สร้างหมอเสริมโดยเฉพาะได้ไหม หรือว่าที่เรียกว่าหมอนั้นจะต้อง
เริ่มต้นด้วยการเป็นหมอซ่อมเสมอ และความเชื่อถือของคนนั้นมัก
จะเชื่อถือคนที่เป็นหมอซ่อมมากกว่าหมอสร้างและหมอเสริมใหม่
ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้น ก็จะต้องหาวิธีทำยังไงให้หมอซ่อมมีความรู้ทาง
สร้างและความรู้ทางเสริมให้มากขึ้น แต่ถ้าทำไปแล้วสามารถเอา
พวก nutritionist หรือ therapist ทั้งหลายมาเติมความรู้ทางซ่อม
เข้าไปได้ ก็คือการสร้างหมอเสริมและหมอสร้างขึ้นมาโดยมีความรู้
เรื่องหมอซ่อมอยู่ด้วย แต่ส่วนตัวผมคิดว่ามันจะยุ่ง ที่ง่ายที่สุดก็คือ
เอาหมอซ่อมมาเติมความรู้ เสริมด้านสร้างให้มากขึ้น อเมริกาที่

เศรษฐกิจแฉ่่นั้น ท่านอาจารย์ประเวศ ะสี เคยบอกผมมาร่วม 20 ปีแล้วนั้นว่าอเมริกาหมดเงินไปกับการซ่อมสุขภาพมากเกินไป health industry ตัวเลขสัดส่วนมันสูงมาก health นั้นมันไม่ productive เท่ากับเรื่องอื่นๆ มันเป็น services เกือบทั้งหมด เพราะฉะนั้น ถ้าเราปล่อยให้มีการแพทย์และสาธารณสุขที่มีแต่ซ่อม เราก็จะหมดเงินไปกับการซ่อม แต่ถ้าเราทำหมอเสริมและหมอสร้างให้ดี ค่าใช้จ่ายในการซ่อมก็จะน้อยลง ยิ่งความรู้เหล่านี้เป็นทั้งเรื่องการออกกำลังกาย เรื่องการกินอาหาร เรื่องการพักผ่อน เรื่องการใช้ชีวิตแบบที่ไม่มี stress รวมถึงเรื่องการรักษาด้วย gene แต่ว่าการรักษาด้วย gene จริงๆ มันก็เป็นหมอเสริมหมอสร้างด้วย เพราะว่าบางทีคนที่มี gene ที่ดีนั้น gene ที่มี defect มันยังไม่ทันมีโรค เราก็ไปแก้ไขด้วยการ edit ตำแหน่งของ gene ใหม่ ก็จะเป็นหมอสร้างแล้วก็หมอเสริมด้วย แต่ว่าการใช้ gene therapy ก็รักษาได้เด็ดขาด ก็เน้นการซ่อมด้วยเหมือนกัน เพียงแต่ว่ามันยังไม่มีของเสียมาให้เราซ่อม มันคล้ายๆ มันซ่อมล่วงหน้า เพราะฉะนั้น gene therapy ก็น่าสนใจมาก แล้วก็เรื่อง longevity เรื่องอายุยืน เรื่อง aging เรื่อง anti-aging ผมคิดว่าน่าจะต้องติดตาม อย่าไปดูเบาเกินไป ซึ่ง frontier of knowledge ของการแพทย์นั้น ผมว่าในทศวรรษนี้ จะอยู่ที่เรื่อง longevity จะอยู่เรื่อง brain จะอยู่เรื่อง rejuvenation ถ้าเราไม่สนใจเรื่องพวกนี้ เราก็จะตกกระแซะได้ ถ้าเราสนใจเรื่องนี้แล้วเรา move ได้ก่อนชาติอื่นๆ การแพทย์เราก็จะขยับตัวขึ้นสูงทันที ซึ่งวิธีคิดแบบนี้ผมได้แง่คิดจากจีน ผมไปเยือนจีนหลายครั้ง ได้ไปโรงพยาบาลต่างๆ แพทย์

ผู้ใหญ่ของจีนเล่าให้ผมฟังว่า ถ้าประเทศจีนจะไล่ให้ทันอเมริกาทางด้านการแพทย์ หากเป็นการแพทย์แบบยุคก่อนที่จะมี AI ก่อนที่จะมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (หรืออุตสาหกรรม 4.0) นั้น จีนจะต้องใช้เวลาอีกหลายสิบปี เพราะว่าการแพทย์เป็นหัตถศิลป์ แพทย์เป็นผู้ประกอบโรคศิลป์ แล้วก็ผลิตขึ้นมามันจะต้องใช้เวลาเป็นหลายสิบปี แต่จีนอาศัยจังหวะที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรม 4.0 มี AI มี IOT มี robotic surgeon มี robotic doctor จีนก็วางแผนว่าจะเปลี่ยนการแพทย์ของเขาให้เป็นแบบ 4.0 โดยเร็วที่สุด แล้วจะใช้เทคโนโลยีใหม่กระโดดข้ามสหรัฐไปเลย เราก็น่าจะคิดเหมือนกัน การเป็นหมอหรือการเป็นแพทย์ในอนาคตมันหมายถึงเราจะต้องมีสายตาทางวิทยาศาสตร์ที่กว้างไกล มองไปข้างหน้าให้เร็ว มีความกล้าที่จะทำ ซึ่งอันนี้ผมคิดว่า mindset แบบนี้ไม่ได้มีมากนักในหมู่ผู้บริหารทางการแพทย์และสาธารณสุข เพราะว่าเราจะถูกสอนเรื่องความรอบคอบเป็นสำคัญ ความไม่ประมาทเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี แต่เราจะต้องแบ่งคนส่วนหนึ่งมาสำหรับคิดเรื่องที่เล่น เพื่อจะเปลี่ยนเรื่องที่เล่นให้เป็นจริง แต่ถ้าเราคิดอะไร

3

แพทย์ประจำชุมชน

เรื่องที่สาม ที่ผมอยากจะฝากไว้ ท่านทั้งหลายอาจจะคิดอยู่

แล้วหรือจะทำอยู่แล้วก็คือ Family Doctor / Community Doctor คือมีแพทย์ประจำครอบครัว แพทย์ประจำชุมชนให้มากขึ้น ผมเห็นว่าการแพทย์ของเราเน้น specialization มาก ซึ่งข้อดีก็มีคือทำให้เราารู้วิธีที่จะรักษาอะไรได้ลึก แต่ว่าข้อเสียก็คือขาดความเป็นองค์รวม แพทย์ในความหมายอย่างที่ท่านอาจารย์อาวุโสกว่าผมหรือหมอในยุคผมเข้ามาโรงเรียนแพทย์ จะเป็นแพทย์แบบที่รู้ทุกเรื่อง เป็นหมอแบบรู้ทุกอย่างเรื่อง แต่ว่าอาจจะไม่ชำนาญมากนัก หรืออาจจะไม่ชำนาญสักเรื่อง แต่ว่ารู้ทุกเรื่อง สามารถรักษาใช้ธรรมชาติหรือโรคธรรมชาติได้ ถ้าเห็นคนไข้หรือตรวจคนไข้แล้วสามารถ refer ไปให้ specialist ได้อย่างถูกต้อง หมอที่เฉพาะทางมากๆ นั้น บางเรื่องมีประโยชน์น้อยมากๆ เช่น เมื่อหลายปีก่อนผมจัดทริปไปเที่ยวภูเขาสูงในอินเดีย (Leh-Ladakh) ทางมันวกๆ เวียนๆ ในรถมีหมอหัวใจที่เก่งที่สุดคนหนึ่งในประเทศไปด้วย อย่าให้ผมออกชื่อ เพราะว่าพวกเราไม่รู้จัก แล้วก็ยังมีหมอหัวใจอีก 2 คน แล้วก็ยังมีหมอเอกซเรย์เก่งที่สุดคนหนึ่งในประเทศ เอ่ยชื่อได้ครับ ศ.พญ.จิรพร ภรรยาผมเอง แล้วก็ยังมีหมอเอกซเรย์อีกคนหนึ่ง แล้วก็ยังมีหมอไตที่เก่งมากอีกคนหนึ่ง แล้วก็ยังมีหมอที่จบจากรามาฯ รุ่นต้นๆ พอจบแล้วแกก็ไม่ฝึกอะไรเฉพาะทาง แยกไปเป็นหมออยู่ที่อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ชื่อ น.พ.จรัส สรพิพัฒน์ ในรถนั้นมีคนไปสัก 20 คน มีเพื่อร่วมทริปคนหนึ่งเป็นต็อกเตอร์ที่เก่งมากทางวิศวกรรม แก่อ้วกเสียงดังมาก เกิดมาไม่เคยได้ยินใครอ้วกดังขนาดนี้ น่ากลัวมาก ผมถามหมอหัวใจที่เก่งที่สุดคนหนึ่งในประเทศ ให้ช่วยไปดูให้หน่อย ท่านบอกว่ามันไม่มี

อาการทางหัวใจ ผมไม่รู้จะดูยังไง ผมถามภรรยา ภรรยาผมตอบว่า ไม่มีฟิล์มเอกซเรย์ไม่รู้จะวินิจฉัยอะไร ถามหมอโต หมอโตบอกมัน ไม่น่าจะเกี่ยวกับเรื่องไต ไม่รู้ว่าจะรักษายังไง ก็มีหมอจำรัสนี่แหละ ครับ แก่รู้ว่าจะรักษายังไง แก่ก็มาดูให้ ผมคิดว่าหมอแบบนี้เราขาด หมอที่มี common senses เรามีหมอที่เติมไปด้วย technical senses มากไปหมด มีหมอที่เห็นเฉพาะส่วนเติมไปหมด แต่หมอที่ รู้อบนั้นก็สำคัญมาก แต่เรื่องนี้ที่ผมเสนอก็ก็น่าจะ ผมทราบดี เรามี ความคิดที่จะทำ Family Doctor ขึ้นมาหลายครั้งแล้ว ในอเมริกา ตอนนี้ Family Doctor ก็กลับมารุ่งเรื่องขึ้น เพราะว่าบริษัทประกัน กำหนด policy ขึ้นมาว่าจะไม่จ่ายให้กับคนที่ไปหา specialist ทันที จะจ่ายให้เฉพาะคนที่ไปหา Family Doctor ก่อน แล้ว Family Doctor นี้ transfer ไปหา specialist

4

Complementary Medicine

เรื่องที่สุดที่ผมอยากจะชวนให้คิด คืออยากจะฝากให้ทำก็คือ เราจะต้องทำ Mainstream Medicines ให้เข้ากับ Alternative Medicines ซึ่งหมายถึงแพทย์แผนจีน แพทย์แผนไทย หรือแพทย์แบบ Homeopathy แบบเยอรมันให้ยารักษาอะไรก็ให้มันเจือจางที่สุด บางทีก็มี Arsenic ด้วย ผมก็ไม่ค่อยเข้าใจหลักการของเขา แต่ ก็ถือว่าเป็น Alternative Medicine ชนิดหนึ่ง ได้โปรดเรื่องนี้ให้กับ

คุณหมอประสิทธิ์ วัฒนาภา ท่านอาจารย์ประสิทธิ์ ก็มีแนวโน้มว่า จะเห็นด้วย แต่ท่านเรียกมันว่า Complementary Medicine ผม ก็ซื้อคำนี้ทันทีเลย ทำ Mainstream ร่วมกับ Complementary Medicine ดีไหม ซึ่งก็หมายความว่านักเรียนแพทย์ของเราจะมี โอกาสได้เรียนแพทย์แผนไทยในหลักสูตรแพทย์แผนปัจจุบันนั่นเอง หรือเรียนเป็นแพทย์แผนจีน หรือเรียนแพทย์ Homeopathy ด้วย ก็ได้ แต่ว่าหลักสูตรที่เราเรียนเป็น Mainstream Medicine เพราะว่าถ้าไม่อิงอยู่บน Mainstream Medicine ความน่าเชื่อถือมันยังไม่ได้ นักเรียนแพทย์ของเราที่จบจากโรงเรียนแพทย์ของไทยก็จะมีข้อ ได้เปรียบมากกว่าพวกที่จบจาก Harvard หรือ Johns Hopkins เพราะพวกนั้นไม่ได้เรียน Complementary Medicine แต่ว่า นักเรียนแพทย์ของเราได้เรียน Complementary Medicine ด้วย จะทำให้ต้องเรียนแพทย์มากขึ้น ซึ่งก็ล้วนแต่เป็นปัญหาทั้งสิ้น ท่าน ทั้งหลายก็ลองช่วยกันคิดดู แต่ผมคิดว่าเรียนแพทย์เมืองไทย มัน เรียนไม่นานเท่าไร ลูกสาวผมสองคนต้องเริ่มต้นจากการไปเรียน college ก่อน เรียนปริญญาตรี 4 ปี เสร็จแล้วก็เรียนโรงเรียนแพทย์ อีก 4 ปี เสร็จแล้วก็เรียนเฉพาะทางอีก 4-6 ปี จบมาก็อายุ 30 กว่า แล้วแต่ของเมืองไทยเรา แพทย์เราก็เรียนจนถึงปริญญาแพทยศาสตร ์ก็เรียน 6 ปี แต่ที่อเมริกาก็ไม่เหมือนอังกฤษและไม่เหมือนไทย ที่ อเมริกาพอจบแพทย์มาเขาเรียกด็อกเตอร์ในความหมายที่ไม่ใช่หมอ ปริญญาเป็น Doctor of Medicine ถือว่าเป็น Professional Doctorate ถ้ามาทำทางด้านวิชาการเพิ่มขึ้นเป็นปริญญาโทเป็น

ปริญญาเอกจะเรียก Ph.D. แต่ถ้าเป็นหมอเขาเรียก M.D. เช่นเดียวกับที่อเมริกาเรียนปริญญาตรีกฎหมายนั้นไม่มี วิชากฎหมายของอเมริกามันจะต้องไปเรียน college ก่อน 4 ปี แล้วก็ต้องไปเรียนกฎหมายอีก 3 ปี และเมื่อจบโรงเรียนกฎหมาย แล้วก็ไปเป็น Juris Doctor เป็น J.D. ถือว่าเป็น Professional Doctorate แต่ถ้าเขาไปเรียน Comparative Law หรือ Specific Law แล้วก็เอาปริญญาโท ปริญญาเอก อันนี้เรียก M.A. Ph.D. of Law ก็ฝากไว้ว่าจะเหมาะหรือไม่เหมาะ ยังไงท่านทั้งหลายลองคิดกันดู ผมก็ยังคิดว่าที่อเมริกาก็เรียนนานเกินไป ไม่เหมาะกับประเทศเราซึ่งไม่ควรจะเอาคนมาซังไว้ เรียนนานเกินไป แต่ว่าความรอบรู้ต่างๆ มันทำให้เราต้องเรียนมากขึ้น

5

การแพทย์ AI

เรื่องที่ทำ เป็นเรื่องที่ผมได้เกริ่นมาบ้างแล้ว คือเรื่อง Aftermath of Covid-19 จะต้องมีหมอ มีการแพทย์แบบที่เป็น AI มากขึ้นๆ การแพทย์ของเราในปัจจุบันเป็นแบบ Doctor-extensive คือใช้หมอเยอะเหลือเกิน หมอไม่มีเวลา มีเวลาให้คนไข้คนละ 2-3 นาทีพอมี AI มันก็ช่วยแบ่งงานของหมอไปเยอะ หมอจะมีเวลาอยู่กับคนไข้มากขึ้น จะกลายเป็น Doctor-intensive มากขึ้น ฝรั่งเศสบางคนเรียกว่า Deep Medicine คือมันทำให้หมอมีเวลาอยู่กับคนไข้มาก

ขึ้น เป็นที่พึ่งทางจิตใจได้มากขึ้น คนใช้รู้สึกว่ามีเวลา คนใช้รู้สึกว่า
ว่านับถือได้ ซึ่งอันนี้คนใช้ทั่วไปก็นับถือหมอยู่แล้ว แต่ว่าหมมีเวลา
ให้คนใช้น้อยมาก ผมป่วย 2 - 3 ครั้ง หมอจะเผล่มาแป็บเดียว ดู
เป็นคนแปลกหน้าที่แะมาหา แต่ว่าคนที่อยู่ประจำกับผมคือพยาบาล
ผมคิดว่าบรรพบุรุษเรานั้นฉลาดมากตั้งชื่อว่าโรงพยาบาล ส่วนหมอ
นี่เป็นแขก ดูเราเผล่บๆ ไปแล้ว และก็ให้ยา คนที่คิดเรื่องนี้ที่ว่าเรา
ควรจะต้อกลับไปสู่การแพทย์ยุคที่มีหัวใจ แพทย์เป็นนักมนุษยธรรม
เขาบอกว่าถ้าเราใช้ AI ใช้ Robotic ใช้ IOT คือใช้เทคโนโลยีมากขึ้น
ใช้เทคโนโลยีของ 4.0 ให้เต็มที่ มันจะปลดปล่อยหมออกมา ทำให้
หมมีเวลาที่จะอยู่กับคนไข้มากขึ้น เป็นหมในความหมายแบบที่
ผมเล่าในตอนต้นว่าตอนผมไปเรียนแพทย์ หมอแบบนั้นจะพินขึ้นขึ้นมา
บางทีหมจะมาถึงบ้านเลยก็มี ถือล่วมยามาด้วย เช่น จังหวัดลำปาง
ที่ผมอยู่ มีคุณหมอต่านหนึ่ง หล่อ เท่ห์มาก ชื่อคุณหมอทวี จบจาก
ศิริราช ถือกระเป่ามา ในกระเป่าก็มีหูฟัง เราคุยกับหมอยู่แล้วชื่นใจ
หมเหมือนเทวดา หมอแนะนำเรื่องอะไรก็ฟังหมด หลังจากพูดเรื่อง
ยาเสร็จ หมอบอกว่าคุณจะต้องมีห้องอาหารนะ ไม่ควรจะมาทาน
ไกลกับโรงครัวมาก ให้คุณพ่อผมไปทำห้องอาหารที่อยู่ไกลไปหน่อย
ที่สะอาด คุณพ่อก็จะทำทันที หมอดูเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ผม
อยากให้เห็นหมอให้กลับมาเป็นแบบนี้ด้วย เพราะว่าหมเป็นอาชีพ
ที่สำคัญมาก ท่านจะชอบหรือไม่ชอบก็ตาม หมอเป็นผู้นำสังคม ท่าน
นายกรัฐมนตรี ที่ท่านทำเรื่องวัคซีน ทำเรื่อง Covid ทำเรื่องอะไร
ขึ้นมาได้มากมาย ท่านก็พูดว่าเพราะผมมีคณะอาจารย์หมอ พอท่าน
นายกรัฐมนตรีเอ่ยชื่อคณะอาจารย์ขึ้นมา ทุกคนก็สบายใจขึ้นว่าถูก

คนแล้ว ผมรู้จักรับท่านนายกก็เหมือนคนไทยทั่วไปและคนไทยก็เหมือนคนทั่วไปในโลกนี้คือนับถือหมอ แต่ที่นับถือหมอเพราะว่าหมอมีจิตใจที่เสียสละ มีจิตใจที่เอาเรื่องของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง ความเจ็บไข้ได้ป่วยของคนอื่นเป็นภาระที่หนักหน่วงของตน หมอเสียสละเวลา ซึ่งเวลาของหมอก็น้อยอยู่แล้ว ชวนหมอไปทำอะไรมันยากมาก แต่ถ้าหมอชวนเราไปแล้วเรารีบไปทันที แต่ว่าถ้าเราชวนหมอไปไหน หมอจะไม่ค่อยมีเวลา ประชุมสักพักก็ต้องไปแล้ว ประชุมอยู่กับผมสักพักก็ต้องไปสอนแล้ว เป็นชีวิตที่คนทั่วไปเห็นว่าทำงานหนักเหลือเกิน เพราะฉะนั้น คนก็ให้คะแนนหมอ และสิ่งที่ผมพูดไม่ใช่พูดเอาเองตามที่ตัวเองคิด แต่ว่าได้อยู่กับคนมาเยอะ คิดว่าหมอเป็นอาชีพที่พิเศษ ผมมาพูดเรื่องอนาคตทางการแพทย์ แต่ก็ยังอยากให้เรารักษาความเป็นหมอแบบนี้เอาไว้ให้นานที่สุด ซึ่งจะเป็นอย่างนั้นได้ เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีของอุตสาหกรรม 4.0 จะมาช่วย แต่ว่าเราจะต้องมีสำนึกว่าเทคโนโลยีมันปลดปล่อยเราจากงานประจำแล้ว เราจะต้องเอาเวลานั้นมาดูแลคนไข้ จะต้องเป็น Family Doctor ของคนไข้ได้ เป็นต้น

6

Medical Hub

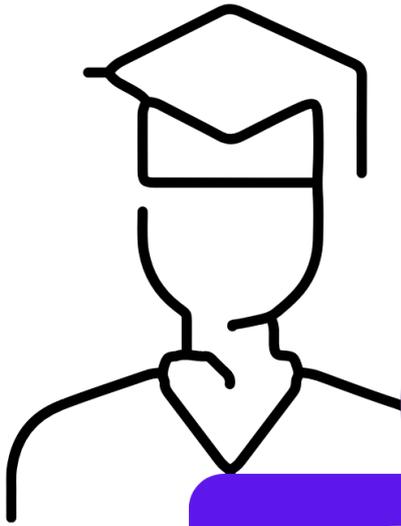
สุดท้าย ประการที่หก เป็นไปได้ไหมที่เราจะเปลี่ยนการแพทย์

และหมอมองว่าเป็นค่าใช้จ่าย เป็น บริการสังคมอย่างเดียว ให้มาเป็น รายได้ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายได้จากคนไข้ต่างประเทศ เพราะว่าเราลงทุนด้านการแพทย์ไปแพงเหลือเกิน เมื่อสองวันก่อนคุณบดี แพทยศาสตร์ทั้งหลายมาพบผม แล้วก็มีแผนที่ว่า 5 ปีต่อจากนี้ไป จะผลิตแพทย์เพิ่มขึ้นอีก 13,000 คน ต้องการงบประมาณ 5 หมื่น ล้านบาทจากรัฐบาล การแพทย์เป็น cost แต่ว่าเป็น cost ที่เราจ่ายเพื่อให้เกิด social services ไม่ทำให้เกิดรายได้มากนัก เพราะว่าเราทำ เป็น social services เป็นบริการ ผมคิดว่าเมืองไทยเราก็เริ่มคิดได้ แล้ว จะทำ Medical Hub หรือ Well-being Hub ที่จะดึงดูดใจให้ นักท่องเที่ยวต่างประเทศมารักษาตัว มาดูแลสุขภาพที่เมืองไทย ก็ เริ่มคิดกันแล้ว ก็ดีครับ ต้องคิดต่อไป แต่ว่าหลายคนก็ตั้งว่าเราไม่ควรเอาแพทย์มาเป็นธุรกิจ เราควรเอาแพทย์เป็น social services ให้มาก ผมคิดว่ามันก็จะสุดขีดไปอีกทาง การที่แพทย์เป็น social services เป็นเรื่องดีที่เราจะต้องทำ และหลายๆ อย่างเราก็พร้อมที่จะรับ cost นี้ แต่ว่าหลายอย่างที่เราสามารถทำให้เป็นรายได้ เราก็ น่าจะต้องทำ ถ้าคนของเราส่วนใหญ่ยังเป็นชานาชาวไรมีรายได้ จากการขายข้าว ขายยาง ขายมันสำปะหลัง แล้วเอารายได้จากคน มากมายมหาศาลมาทำโรงเรียนแพทย์ที่เจริญก้าวหน้า ถ้าเทียบกับการที่คนส่วนใหญ่อยู่ในอาชีพแพทย์ พยาบาล และที่เกี่ยวกับการ แพทย์ แล้วก็เป็นการแพทย์แบบที่แข่งขันกับนานาชาติได้ และมีรายได้มากมายมหาศาล แล้วเราปลูกข้าวน้อยลง ปลูกยางน้อยลง ขายข้าว ขายยางน้อยลง แล้วเราไปซื้อข้าว ซื้อยางของที่อื่นมาใช้

มารับประทาน ชีวิตความเป็นอยู่แบบหลังน่าจะดีกว่าแบบแรกเยอะ และที่สำคัญก็คือเรานั้นเก่งเหลือเกินในเรื่องการแพทย์ การสาธารณสุข ทำไมเราผลิตน้อย เราไปผลิตเรื่องอะไรที่เราไม่เก่งเสียเยอะ แต่เรื่องที่เราเก่งเองโดยธรรมชาติ เห็นจากที่วงการหมอ พยาบาล เทคนิค การแพทย์ ผู้ช่วยพยาบาลของเราผลิตคนออกมาเก่งทั้งนั้น โลกต้องการเราทางนี้มากขึ้นๆ ทำไมเราไม่เปลี่ยนมาเป็นการหารายได้จาก Medical Services และ well-being services ฉะนั้น เรื่องนี้ ถ้าท่านทั้งหลายคิดอยู่แล้ว ผมก็ขอสนับสนุน แล้วก็ขอให้คิดกันต่อไป แต่อย่างที่ผมย้ำ ต้องมีขมิมาปฏิบัติ ก็ต้องไม่ทำให้คนเห็นว่าเราจะเอาวิชาหมอไปทำมาหากิน ต้องยืนยันว่าเป็น Social services ที่เราภูมิใจที่จะทำให้แก่คนไทยของเราโดยเฉพาะพี่น้องที่อยู่ห่างไกล แต่ขณะเดียวกันเราก็ต้องเปลี่ยนให้เป็นรายได้ เป็นไปได้ไหมโรงเรียนแพทย์จะเปิดอีกแผนกหนึ่งรักษาชาวต่างประเทศ เก็บเงินให้แพงไปเลย เป็นไปได้ไหมครับ เวลาที่ท่านทั้งหลายมาขอตั้งค์จากรัฐบาล ไม่ใช่ขอทีละน้อยๆ นะ 8 พันล้านโน่น ซึ่งโรงพยาบาลที่ดีก็ช่วยชีวิตพวกเราได้จริงๆ แต่ว่าถ้าท่านเปิดแผนกรักษาผู้ป่วยต่างประเทศสักแผนกหนึ่ง เก็บเงินให้แพงเลย อันนี้ก็จะเป็นอะไรที่来帮助ลดภาระงบประมาณของประเทศลงไปเหมือนกัน ทั้งหลายได้ทำมาเยอะแล้ว ทำคลินิกพิเศษ ก็พยายามทำมาเยอะ เพียงแต่ว่าอยากจะให้ลองคิดดู ทำให้มากขึ้นจะดีหรือเปล่า ทั้งหมดนี้เป็นเพียงความคิดที่เอามาเล่าให้ฟัง ท่านทั้งหลายต้องเอาไปคิดต่อ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มารับฟัง การมาพบกันนั้น มีความ

สุขครับ คุณหมอสุทธิพงศ์ วัชรสินธุ คณบดีแพทย์ จุฬาฯ กำลังเดิน
เข้ามาสมทบอีกท่านหนึ่ง ท่านเป็นแพทย์จุฬาฯ รุ่นที่ 35 หลังผม 7
รุ่นครับ รู้สึกดีเสมอเวลาอยู่ในแวดวงของหมอ ก็ขอขอบคุณครับ
กระทรวง อว. นั้น ปวารณาตัวเต็มที่ ที่จะทำให้โรงเรียนแพทย์ คณะ
แพทย์ คณะทั้งหลายที่เกี่ยวกับการแพทย์ การสาธารณสุขได้เจริญ
รุ่งเรืองต่อไปไม่หยุดยั้ง ขอบพระคุณครับ

10

ผลงาน
ปฏิกิริยา
อุดมศึกษา

8

ปฏิรูปอุดมศึกษา :
เริ่มแล้ว และจะหยุดไม่ได้

การปฏิรูปอุดมศึกษาได้เริ่มแล้ว และจะหยุดไม่ได้ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้เกิดสิบปรากฏการณ์ที่เป็นตัวบ่งชี้ว่า การปฏิรูปการอุดมศึกษาของเมืองไทยได้เริ่มขึ้นแล้วอย่างมีนัยยะสำคัญ เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทย

ปรากฏการณ์ที่หนึ่ง เราได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย หรือที่เรียกกันง่าย ๆ ในหมู่พวกเราที่เป็นคนร่างขึ้นมาว่า “Thai Bayh-Dole Act” สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้อยู่ตรงที่การให้นักวิจัยหรือสถาบันวิจัยเป็นเจ้าของผลงานวิจัย ไม่ใช่ผู้ให้ทุนเป็นเจ้าของผลงานวิจัยตามที่เป็นไปในอดีตที่ผ่านมา

ปรากฏการณ์ที่สอง ปัจจุบันกระทรวง อว. ได้อนุญาตให้กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถที่จะให้เงินกับภาคเอกชนเพื่อใช้ในการทำวิจัยได้

ปรากฏการณ์ที่สาม อว. ได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษาขึ้นมาแล้ว กองทุนนี้จะเคียงคู่กับกองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ปรากฏการณ์ที่สี่ บัดนี้เรามีการแบ่งประเภทมหาวิทยาลัย ออกเป็นประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันไปถึงห้าประเภท สิ่งนี้เป็นอะไร ที่น่าภูมิใจสำหรับคนไทย เพราะว่าไม่ใช่ทุกประเทศในโลกที่แบ่ง มหาวิทยาลัยออกเป็นหลาย ๆ ประเภท

ปรากฏการณ์ที่ห้า บัดนี้เรามีหนทางไปสู่ตำแหน่งวิชาการ ที่แตกต่างกันถึงหกหนทาง เพิ่มขึ้นจากการขอเข้าสู่ตำแหน่ง วิชาการด้วยการตีพิมพ์ ตำรา

ปรากฏการณ์ที่หก บัดนี้เราได้ยกเลิกเวลาอันเป็นข้อ จำกัดในการจบของนักศึกษาแล้ว ทั้งระดับปริญญาโทและระดับ ปริญญาเอก และน่าจะมาถึงระดับปริญญาตรีด้วย

ปรากฏการณ์ที่เจ็ด มหาวิทยาลัยจำนวน 25 แห่งได้ทำ MOU ร่วมกันเพื่อให้นักศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก สามารถลงทะเบียนเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้แล้ว

ปรากฏการณ์ที่แปด กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือ กยศ. จะให้เงินแก่นักศึกษาไปเรียนในสาขาที่ประเทศต้องการ โดยอาจไม่ต้องจ่ายคืนเงินต้น หรืออาจไม่ต้องจ่ายคืนดอกเบี้ย หรืออาจไม่ต้องจ่ายคืนทั้งต้นทั้งดอก

ปรากฏการณ์ที่เก้า เป็นเรื่องของ sandbox อุดมศึกษา คือหลักสูตรอุดมศึกษาของเรา ไม่ว่าจะปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก จะมีระบบกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ทั้งของมหาวิทยาลัยเอง ทั้งของสิ่งที่เดิมเราเรียกว่า สกอ. ปัจจุบันเรียกให้ถูกต้องก็เป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ซึ่งทำหน้าที่แทน สกอ. ในอดีต แต่ปัจจุบันจะถูกปลดล็อคได้โดยขอมาที่คณะกรรมการที่มีรัฐมนตรีอว. เป็นประธาน

ปรากฏการณ์ที่สิบ เราได้ตั้ง “ธัชชา” ขึ้นมา ธัชชา หมายถึง วิทยาลัยанสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ กระทรวง อว. เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ประเทศชาติ เรายังกำลังจะทำวิทยาลัยทางวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย (Thailand Academy of Science; TAS) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “ธัชวิทย์” ซึ่งจะเป็นอย่าง Think Tank ที่สามารถตอบและให้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแก่รัฐบาลได้

”

ปฏิรูปอุดมศึกษา : เริ่มแล้ว และจะหยุดไม่ได้^๘

ในโอกาสที่เราได้มาอยู่ร่วมกัน นอกเหนือจากได้ร่วมฟังการอภิปราย หรือการถกเถียงวิชาการอันเป็นรายละเอียดของแต่ละหัวข้อ ผมก็อยากให้พวกเราได้ภาพของอุดมศึกษาที่เป็นอยู่ขณะนี้ครับ โดยผมขอแจ้งให้ทุกท่านได้ทราบว่า การปฏิรูปอุดมศึกษาได้เริ่มแล้ว และจะหยุดไม่ได้ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีได้เกิดสืบปรากฏการณ์ที่เป็นตัวบ่งชี้ว่า การปฏิรูปการอุดมศึกษาของเมืองไทยได้เริ่มขึ้นแล้ว อย่างมีนัยยะสำคัญ เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้ครับ

7 การบรรยายปาฐกถาพิเศษในพิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๕ “บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สูเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ณ หอประชุมวิชาอัตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ วันจันทร์ที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

1

ปรากฏการณ์ที่หนึ่ง

พ.ร.บ.เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

เราได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย หรือที่เรียกกันง่าย ๆ ในหมู่พวกเราที่เป็นคนร่างขึ้นมาว่า “Thai Bayh-Dole Act” ซึ่งคำว่า Bayh-Dole เป็นชื่อของชาวสหรัฐอเมริกาที่ดำรงตำแหน่งเป็น สส. เป็น สว. ผู้ผลักดันพระราชบัญญัติทำนองนี้ขึ้นมาที่สหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก ต่อมาประเทศต่าง ๆ ก็ได้้นำแนวทางมาใช้ รวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งใช้เวลาในการดำเนินการมาเป็นเวลามากกว่าสิบปี ถึงจะออกมาอย่างเป็นทางการ

สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้อยู่ตรงที่การให้นักวิจัยหรือสถาบันวิจัยเป็นเจ้าของผลงานวิจัย ไม่ใช่ผู้ให้ทุนเป็นเจ้าของผลงานวิจัยตามที่เป็นไปในอดีตที่ผ่านมา ในอดีตนั้น ผู้ให้ทุนเมื่อให้ทุนไปแล้ว เจ้าของผลงานจะเป็นผู้ให้ทุนวิจัยไม่ใช่ผู้วิจัย แต่จากนี้ไปผู้วิจัยจะเป็นเจ้าของผลงานเอง สิ่งนี้จะส่งผลต่อผู้วิจัยให้มีแรงจูงใจมากขึ้นที่จะทำวิจัย เพราะว่าถ้าทำสำเร็จแล้วไม่ว่าจะเป็นวิจัยแบบก่อนข้างบริสุทธิ์ หรือเป็นวิจัยประยุกต์ หรือเป็นวิจัยที่เป็นนวัตกรรม ก็จะมีประโยชน์ที่จะได้จากสิทธิบัตร ส่งผลให้งานวิจัยและนวัตกรรมในประเทศไทยจะออกจากห้อง ออกจากห้องวิจัย ออกจากห้องทดลอง ไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ ไปสู่การเป็นนวัตกรรมที่ทรงคุณค่า ไม่ใช่การ

วิจัยเพื่ออยู่ในหอคอยงาช้าง ไม่ใช่การวิจัยเพียงเพื่อเกียรติภูมิของมหาวิทยาลัยหรือของคณะวิชา แต่เป็นการวิจัยที่ทำแล้วจะมีโอกาสเป็นผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ทรงคุณค่าได้ในอนาคต

2

ปรากฏการณ์ที่สอง อนุญาตให้กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้เงินกับภาคเอกชนเพื่อใช้ในการทำวิจัย

ในปัจจุบันกระทรวง อว. ได้อนุญาตให้กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถที่จะให้เงินกับภาคเอกชนเพื่อใช้ในการทำวิจัยได้ ในอดีตที่ผ่านมาการให้เงินวิจัยภาคเอกชนทำได้ยากมาก แต่ในปัจจุบันนี้เราได้ตระหนักแล้วว่า เงินที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา (R&D) ของประเทศมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 20 ที่เป็นของภาครัฐ อีก ร้อยละ 80 เป็นของภาคเอกชน ดังนั้นเราจึงต้องออกแบบวิธีการใช้เงินวิจัยและพัฒนาของภาครัฐ ซึ่งมีเพียงร้อยละ 20 ของทั้งหมดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยการไปเชิญให้ภาคเอกชนนำเงินมาทำการวิจัยตามที่เราชี้เป้า เป็นเรื่องที่เรามีความโดดเด่นในทางวิชาการ

ด้วยเหตุนี้ เราจึงร่วมกับสภาอุตสาหกรรมจัดตั้งกองทุนขึ้นมา กองทุนหนึ่ง สำหรับที่จะไปช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SME ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสภาอุตสาหกรรม

แต่เป็นส่วนที่ขาดการวิจัย ขาดนวัตกรรม คณะผู้นำในสภาอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะมาจากอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ได้เล็งเห็นแล้วว่า อุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะอยู่ได้ ก็ต้องมีอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดย่อมมาช่วยสนับสนุน และยิ่งไปกว่านั้น การที่อุตสาหกรรมจะสามารถอยู่อย่างยั่งยืนได้ ก็ต้องมีงานวิจัย นวัตกรรมเป็นตัวเสริม ดังนั้นจึงได้ตั้งกองทุนขึ้นมา มีเงินนับพันล้านบาท ทางสภาอุตสาหกรรมก็ได้มาขอให้กระทรวง อว. ช่วยสนับสนุนงบประมาณในลักษณะ Matching Fund โดยเราก็มีแผนการอยู่ว่าจะให้เงินสนับสนุนในระยะเวลา 3 ปี เป็นจำนวนพันล้านบาท ในปีแรกได้ดำเนินการไปแล้ว โดยมีการสนับสนุนในเบื้องต้นในระดับร้อย ล้านบาท และในระยะเวลาที่เหลือก็จะสนับสนุนงบประมาณให้ตรงตามกรอบแผนงบประมาณที่ได้กำหนดไว้ ถือว่าเป็นการปฏิรูปการอุดมศึกษาครั้งสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง

3

ปรากฏการณ์ที่สาม กองทุนพัฒนาการอุดมศึกษา

เราได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษาขึ้นมาแล้วนะครับ กองทุนนี้จะเคียงคู่กับกองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทั้งนี้ กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีงบประมาณในปีที่ผ่านมา

มาถึง 13,000 ล้านบาท บางปีก็เคยได้รับงบประมาณมากถึงเกือบ 20,000 ล้านบาท แต่ที่ผ่านมายังไม่มีกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษา เรียกได้ว่ายังเดินอยู่ขาเดียว คือขาด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่ว่าอันที่จริงแล้ว เราต้องเดินด้วยสองขา โดยขาอีกข้างหนึ่งคือขาด้านอุดมศึกษา แน่แน่นอนว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์แห่งนี้ ได้รับเงินวิจัยจากสำนักงานประมาณ จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หรือจาก PMU ต่าง ๆ แต่ว่าเงินเหล่านี้เป็นเงินที่ต้องใช้ทำวิจัย ไม่ใช่เงินที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ หรือตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี หรือตอบสนองต่อความตื่นตัวของประชาสังคมของท้องถิ่น

แต่ในตอนนี้ เรามีกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษา สำหรับให้การสนับสนุนงบประมาณกับมหาวิทยาลัยที่อยากจะทำอะไรที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์และมีความทันสมัย อย่างของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ยกเป็นตัวอย่างสมมุติว่า อาจจะทำเรื่องศิลปะอีสานใต้ หลักสูตรศิลปะ อารยะ สุนทรียะแบบอีสานใต้ สามารถมาขอเงินจากกองทุนนี้ได้ อาจจะได้เงินสนับสนุนไม่กี่ล้านบาท หรืออาจจะเป็นสิบล้านบาท ขึ้นอยู่กับว่าท่านจะเสนออะไร และท่านสามารถร่วมกับมหาวิทยาลัยอื่นได้มากน้อยเพียงใด ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาการอุดมศึกษาของเราดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำอย่างมีแบบแผน โดยผ่านการแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารประเทศ ส่วนมหาวิทยาลัยก็สามารถมาช่วยกันคิดว่า ถ้า

จะต้องเตรียมคนตามความต้องการของประเทศ มหาวิทยาลัยจะต้องมีหลักสูตรอย่างไร อาจจะเป็นไปได้ ทั้งหลักสูตรที่เป็นปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรืออาจจะมีปริญญาเลยก็ได้

กองทุนพัฒนาการอุดมศึกษานี้ กรม. ได้มีมติอนุมัติให้จัดตั้งแล้ว และกระทรวงการคลังจะใส่เงินเข้าไปให้ ในปีแรกนี้ก็ยังไม่บอกได้ว่าจะมีงบประมาณเท่าใด แต่สมมุติว่าถ้าได้สักพันล้านบาทเราก็พอใจนะครับ จะเริ่มตั้งต้นทำงานแล้วก็จะดำเนินการต่อไปในปีต่อ ๆ ไป สมมุติว่าได้หลายร้อยล้านบาทก็ยิ่งดีกว่าไม่มีเลย โดยกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษาได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการอุดมศึกษาตั้งแต่การจัดตั้งกระทรวง อว. ซึ่งก็ผ่านมาแล้วเกือบ 3 ปี เราใช้เวลา 2 ปีกว่า โดยเฉพาะตั้งแต่ที่ผมเข้ามาก็ใช้เวลา 18 เดือนในการทำงานจนบัดนี้ได้ตั้งกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษาขึ้นมาได้สำเร็จครับ

สรุปแล้วตอนนี้ได้เล่ามาแล้วสามเรื่องนะครับ ผมขออนุญาตทบทวน ปราบกฏการณ์ที่หนึ่ง ผู้วิจัยและผู้ที่ทำนวัตกรรมซึ่งก็หมายถึงอาจารย์ทั้งหลายที่นี้ด้วย เมื่อได้รับทุนวิจัยจากหน่วยงานที่ให้ทุนของกระทรวง อว. แล้ว เมื่อทำงานสำเร็จ งานนั้นจะเป็นของท่าน โดยท่านสามารถที่จะนำเอาผลงานไปขาย หรือเอาไปทำต่อเอง เอาไปผลิตเอง ได้ทั้งหมดนะครับ เพราะถือว่างานวิจัยนั้นเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของท่าน ปราบกฏการณ์ที่สอง ขณะนี้กระทรวง อว. โดยผ่านเกณฑ์ให้ กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถให้เงินสนับสนุนภาคเอกชนในการวิจัยได้ โดยตั้งอยู่บนฐานที่ว่าต้อง

เป็นประโยชน์กับทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ ดังตัวอย่างที่สภาอุตสาหกรรมได้ตั้งกองทุนสำหรับยกระดับ SME ในทางวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีเงินในกองทุนจำนวนพันล้านบาท แล้วกระทรวง อว. ก็ร่วมสมทบงบประมาณในกองทุนเป็นจำนวนพันล้านบาทเช่นกัน การทำเช่นนี้ จะทำให้เราสามารถที่จะไปดึงเอาเงินของภาคเอกชนเข้ามาได้ จากปกติเรามีเงินพันล้านบาท เราไปเอาเงินภาคเอกชนมาเติมได้พันล้านบาท ถ้าต่อไปเราทำอะไรที่มีความน่าสนใจ เช่นมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ทำเรื่องวัฒนธรรม ศิลปะ สุนทรียภาพของไทย ลาว และเขมร รวมสามชาติ แล้วภาคเอกชนเห็นว่ามีที่น่าสนใจ เราก็ไปชวนภาคเอกชนมาร่วมลงทุนด้วย เขาอาจจะลงทุนเท่ากับที่เราลง หรือเขาอาจจะลงทุนมากกว่าที่เราลงอีกก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งที่เราเสนอมีความน่าสนใจมากน้อยเพียงใด ต่อไปนี้เราต้องทำงานในลักษณะนี้ให้มากขึ้น จากเดิมที่เราคิดจะทำอะไรแล้วทำไม่ค่อยออก เพราะว่ายังไม่มีเครื่องมือ แต่ตอนนี้ถือว่าเรามีเครื่องมือแล้วนะครับ ถัดไปคือ ปรากฏการณ์ที่สาม มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการอุดมศึกษา เพื่อใช้สำหรับพัฒนาหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น หรือแม้แต่กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งหลาย เช่น ท่านสามารถพัฒนาหลักสูตรเรื่องวัฒนธรรม ไทย กับ CLMV ก็สามารถที่จะทำเป็นหลักสูตรได้ แล้วก็ยังสามารถขอเงินจากกองทุนไปพัฒนาหลักสูตรได้ นั่นก็เป็นสามปรากฏการณ์นะครับ

4

ปรากฏการณ์ที่สี่ การแบ่งประเภทมหาวิทยาลัย

บัดนี้เรามีการแบ่งประเภทมหาวิทยาลัยออกเป็นประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันไปทั้งห้าประเภท สิ่งนี้เป็นอะไรที่น่าภูมิใจสำหรับคนไทย เพราะว่าไม่ใช่ทุกประเทศในโลกที่แบ่งมหาวิทยาลัยออกเป็นหลาย ๆ ประเภท ส่วนใหญ่แล้วในแต่ละประเทศ มหาวิทยาลัยก็ถือเป็นมหาวิทยาลัยน่ะครับ แต่ว่าของประเทศไทยเราทำการปฏิรูปโดยในกรณีนี้ไม่ได้ไปเลียนแบบต่างประเทศ แต่ว่าเราคิดจากประสบการณ์ของเราเอง แล้วสร้างเป็นกลไกขึ้นมาว่ามหาวิทยาลัยไม่ควรจะให้ มีประเภทเดียว แต่ควรจะมีห้าประเภท และแต่ละประเภทก็ถือว่า มีศักดิ์ศรี มีความเป็นเลิศด้วยกันได้ทั้งนั้น แต่ที่มีความเป็นเลิศที่แตกต่างกันตามความถนัด มหาวิทยาลัยทั้งห้าประเภทประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยวิจัยและนวัตกรรมแนวหน้า หมายถึงแนวหน้าของภูมิภาคเอเชียแนวหน้าของโลก
2. มหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่หรือทั้งหมด จัดอยู่ในมหาวิทยาลัยประเภทนี้
3. มหาวิทยาลัยเน้นเทคโนโลยี ซึ่งเทคโนโลยีเป็นได้ทั้งเทคโนโลยีระดับนานาชาติ หรือระดับชาติ หรือระดับที่เหมาะสมกับชุมชน สังคมและประชาชน

4. มหาวิทยาลัยโดดเด่นเรื่องศาสนา เรื่องจรรยาบรรณ เรื่องจริยธรรม เช่น มหาวิทยาลัยศาสนาพุทธทั้งสองแห่งของประเทศไทย นอกจากนี้ อาจจะมีมหาวิทยาลัยของศาสนาคริสต์ หรือ มหาวิทยาลัยของศาสนาอิสลาม หรือศาสนาอื่น ๆ อีกหลายแห่ง

5. มหาวิทยาลัยประเภทอื่น ๆ ซึ่งคำว่า อื่น ๆ สามารถคิดให้สร้างสรรค์ได้มากมาย เช่น ปัจจุบันนี้เรากำลังคิดว่ามหาวิทยาลัยประเภทอื่น ๆ อาจจะมีประเภทศิลปะ สุนทรียะ และอารยะ อยู่ในนั้นด้วย เวลานี้เท่าที่ดูก็มีสถาบันเพาะช่างสามารถที่จะออกมาเป็นมหาวิทยาลัยประเภทนี้ได้ หรือสถาบันอุเทนถวายก็สามารถที่จะมารวมกันกับสถาบันเพาะช่าง กลายเป็นมหาวิทยาลัยประเภทอื่น ๆ นี้ได้ เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจอย่างมาก เพราะประเทศไทยไม่เคยมีมหาวิทยาลัยที่เน้นด้านศิลปะ สุนทรียะและอารยะอย่างจริงจัง อันที่จริงแล้วสิ่งที่คนไทยถนัดมากคือเรื่องศิลปะ สุนทรียะและอารยะ ถ้าเราจะทำให้สถาบันเพาะช่างและอุเทนถวายกลายเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางเน้นด้านศิลปะ สุนทรียะและอารยะ จะถือเป็นต้นแบบที่ทำให้เกิดการตื่นตัว และอาจเกิดการจัดตั้งสถาบันที่เทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นศิลปะ สุนทรียะและอารยะขึ้นมาอีกหลาย ๆ แห่งก็เป็นได้

มหาวิทยาลัยทั้งห้าประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องมาเปรียบเทียบกับข้ามประเภท แต่ขอให้เปรียบเทียบกันภายในประเภทของตนเอง และผลงานของท่านก็จะเป็นไปตามประเภทของมหาวิทยาลัยของท่าน ผลงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏก็ต้องพัฒนาพื้นที่ พัฒนา

ชุมชน พัฒนาสังคมให้ดีที่สุด ไม่ใช่เป็นการวิจัยแนวหน้า ไม่ใช่เป็นนวัตกรรมแนวหน้า เพราะผลงานนั้นเป็นผลงานของมหาวิทยาลัยอีกประเภทหนึ่ง แต่ความสำเร็จของท่านอยู่ที่ว่าท่านพัฒนาพื้นที่ได้มากน้อยขนาดไหน สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์สามารถพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ของท่าน พัฒนาภาคอีสานใต้ของท่าน พัฒนาอำเภอของท่านที่ท่านวางแผนได้ดีมากน้อยแค่ไหน ผมอยากจะตั้งเป็นธงให้พวกท่านเลยว่าภายในระยะเวลาห้าปีนี้ ขอให้พวกเราทั้งหลายทำมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ออกมาเป็นอย่างนี้ ให้มันเกิดความฮือฮากันไปทั่วประเทศ ไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน จนประเทศต่าง ๆ อยากจะขอมาดูงานมหาวิทยาลัยของท่าน เพราะว่าไม่มีที่ไหนในโลกที่ทำแบบนี้ มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเกือบทั้งสิ้น เมื่อบัณฑิต มหาบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิต สำเร็จการศึกษาไปแล้ว จะไปทำงานให้แก่ชุมชน สังคม ท้องถิ่น ประเทศชาติ หรือโลกอย่างไรก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล แต่ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏของเราพัฒนามาได้อย่างน่าสนใจ ตอนนี้กลายเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ท้องถิ่น ชุมชน สังคม ถือเป็นอะไรที่เป็นจุดเด่นของเรา ขอให้เราเลิกคิดว่าเราเป็นมหาวิทยาลัยปลายแถว ชั้นสอง ชั้นสาม แต่เราสามารถกลายเป็นมหาวิทยาลัยชั้นหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือของภูมิภาคเอเชีย หรืออาจจะเป็นของโลกก็ยิ่งได้ ขึ้นอยู่ที่พวกเราจะทำกันอย่างแข็งขันและมีความสร้างสรรค์ต่อไป

ผมพร้อมที่จะมาทำงานกับพวกเรา เพื่อที่จะทำให้มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยของพระราชชาติโดดเด่นเป็นแบบฉบับ เป็น
ของที่ “Created in Thailand” เรียกว่า “Made in Thailand”
ยังไม่พอ ต้องเรียกว่า “Created in Thailand” ด้วยนะครับ ผม
คิดว่ามีอะไรที่น่าสนใจมาก ๆ แต่จะทำอย่างนั้นได้ผมคิดว่าเราก็จะ
ต้องตั้งบัณฑิตศึกษาที่ดีด้วย เพราะว่าถ้าเราไม่มีบัณฑิตศึกษาที่ดีของ
เราเอง เราก็จะไปเอาแต่อาจารย์ที่จบจากมหาวิทยาลัยประเภทวิจย
แนวหน้าเข้ามา แล้วก็ติดวิธีทำงานจากการที่เป็นบัณฑิต มหา
บัณฑิต หรือคณะบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยวิจยแนวหน้า ดังนั้น จำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องรีบทำบัณฑิตศึกษา โดยให้บัณฑิตศึกษานี้เน้นเรื่อง
การพัฒนาพื้นที่ ท้องที่ สังคม ชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นคนละแบบกับ
มหาวิทยาลัยวิจยแนวหน้า ท่านสามารถอาศัยความรู้ของเขาได้ แต่
ว่าอย่าเอามาทั้งหมด ต้องคิดแนวทางในการพัฒนาตามแบบของ
ท่านเองด้วย

5

ปรากฏการณ์ที่ห้า

การขอตำแหน่งวิชาการที่แตกต่างจากเดิม

บัดนี้เรามีหนทางไปสู่ตำแหน่งวิชาการที่แตกต่างกันถึงหก
หนทาง ท่านที่เคยบ่นว่าไม่ชอบเขียนงานวิจย ไม่ชอบเขียนตำรา ไม่

เป็นไรนะครับ เรามีการขอตำแหน่งวิชาการด้วยการใช้ผลงานในการพัฒนาพื้นที่ ชุมชน สังคม ท้องถิ่น งานที่ท่านทั้งหลายทำแล้วเมื่อก่อนทำฟรี ทำแล้วมีแต่เสียงชื่นชม ปัจจุบันนี้ท่านสามารถใช้ขอตำแหน่งวิชาการได้ ขอตำแหน่ง ผศ. รศ. รวมถึง ศาสตราจารย์ได้นอกจากนั้น ท่านอาจจะขอตำแหน่งวิชาการผ่านการสอนที่เป็นเลิศ การสอนที่เป็นแบบฉบับ การสอนที่เป็นต้นแบบ การสอนที่ตัวท่านเป็นบุคลากรพื้นฐานของสิ่งที่ท่านสอนนะครับ ท่านที่มีลูกศิษย์เคารพนับถือมากก็จะสามารถเป็นศาสตราจารย์จากการสอนได้

ในมหาวิทยาลัยที่มีคณะแพทยศาสตร์ทั้งหลายเขามีตำแหน่งที่เรียกว่าศาสตราจารย์คลินิก เช่นคุณหมอปิยะสกล ที่เป็นอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขก็เป็นศาสตราจารย์คลินิก หรือคุณหมออุดม คชินทร ที่เคยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการของเรา เคยเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล เคยเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราช ท่านก็เป็นศาสตราจารย์คลินิก แต่เดิมศาสตราจารย์คลินิกถือเป็นศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย ไม่ได้รับการโปรดเกล้าฯ ไม่มีเงินประจำตำแหน่งของราชการ แต่จากนี้ไป ถ้าคนที่มีคุณสมบัติแบบที่เป็นศาสตราจารย์คลินิกได้ ก็น่าจะเป็นศาสตราจารย์จากการสอนได้ แล้วก็จะได้เงินประจำตำแหน่งจะได้อะไรทุกอย่างเหมือนศาสตราจารย์ที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ และศาสตราจารย์ทุกประเภทที่ได้เอ่ยไปก็ใช้ชื่อตำแหน่งศาสตราจารย์โดยไม่มีวงเล็บอะไรทั้งสิ้น ถ้าต้องการทราบรายละเอียดว่าท่านได้เป็นศาสตราจารย์เพราะอะไรให้ไปดูในรายละเอียดโดยไม่ต้องมา

วงเล็บอะไรให้รุ่งรัง ศาสตราจารย์วิจัย ศาสตราจารย์พัฒนาพื้นที่ ศาสตราจารย์สอน ไม่จำเป็นต้องมาเขียน

นอกจากนั้น ยังจะเป็นศาสตราจารย์ได้โดยผ่านงานศิลปะ สุนทรียะและความสร้างสรรค์ สมมุติว่าท่านอยู่ที่อุดรธานี ท่านหล่อ เทียนพรรษาได้สวยงามสุดยอด เป็นผลงานที่ยอดเยี่ยมมาก ท่านสามารถนำเอาผลงานการทำเทียนพรรษาไปขอตำแหน่งวิชาการได้ เลยนะครับ นอกจากนี้ ท่านก็ยังสามารถขอตำแหน่งวิชาการได้ ด้วยงานนวัตกรรม ประดิษฐ์กรรม อันนี้ก็จะดีสำหรับมหาวิทยาลัย ประเภทเทคโนโลยีทั้งหลายนะครับ ท่านไม่ต้องมาปลอมตัวเป็นงาน วิจัย ปลอมตัวเป็นตำรา ซึ่งไม่ใช่ของเก่งของท่าน ท่านที่เก่งในการ ประดิษฐ์ เก่งในงานนวัตกรรม เก่งในงานประดิษฐ์กรรม ท่านก็ เอางานที่ท่านเก่งไปขอผลงานได้

นอกจากนี้ ท่านยังขอผลงานได้ด้วยการเขียนบทความดี ๆ เขียนฎีกาดี ๆ หรือพระที่เทศน์ได้ดี ทำกิจกรรมดี ๆ ที่จะเปลี่ยน ใจคน จากที่เคยเป็นคนคิดลบให้กลายเป็นคนคิดบวกได้ เช่น ไปช่วย นักโทษในคุกจนกระทั่งเขามีกำลังใจ หรือไปช่วยคนที่กำลังอยาก จะฆ่าตัวตายจนกระทั่งเขาเปลี่ยนใจได้ อันนี้ถือเป็นผลงานทางด้าน ศาสนา ขอตำแหน่งวิชาการได้

ตอนนี้ ถ้ามีใครมาบอกว่าขอตำแหน่งวิชาการยาก ขอให้ท่าน ช่วยบอกต่อ ๆ กันด้วยว่า ต่อไปนี้จะสามารถขอตำแหน่งวิชาการได้ ตรงกับความสามารถของแต่ละคน ท่านไม่ต้องปลอมตัวเป็นนักวิจัย และนักเขียนตำรากันหมดแล้วนะครับ ที่ผมต้องใช้คำว่า “ปลอมตัว”

เพราะว่า งานวิจัยและตำราในระยะหลัง ๆ เราบีบให้ทุกคนต้องขอผลงานด้วยงานวิจัยและตำรา ทำให้ไม่ได้งานที่เป็นที่น่าพอใจสักเท่าไร แต่จริง ๆ แล้ว ท่านทั้งหลายโดยเฉพาะที่นั่งอยู่ที่นี้ซึ่งเป็นชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏ ท่านเก่งมากในเรื่องการสร้างผลงานให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น บัดนี้ เราเปิดทางให้ท่านเอาสิ่งที่ท่านเก่งที่สุดไปขอผลงานวิชาการได้

สิ่งที่ท่านทำให้กับโครงการ U2T จำนวนมากมาย ซึ่งท่านได้รางวัล ท่านก็ขอตำแหน่งวิชาการจากงานเหล่านั้นได้ นอกจากนั้น คณะกรรมการตำแหน่งวิชาการแบบใหม่ก็เป็นคนละชุดกับคณะกรรมการที่ให้ตำแหน่งวิชาการจากเรื่องการวิจัยและตำรา ผมตั้งขึ้นมาใหม่จำนวนห้าชุด แต่ละชุดประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนั้น ๆ เช่น ด้านศิลปะ สุนทรียะและอารยะ ประธานหัวหน้าคณะกรรมการคือศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง ศิลปินแห่งชาติ และบางชุดก็อาจจะมียอดดีต่อธิการบดีของท่าน เช่น ชุดที่ว่าด้วยการสร้างผลงานให้แก่ชุมชนท้องถิ่น อาจจะมียอดดีต่อธิการบดีของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งตำแหน่งวิชาการแบบเดิมอาจจะเป็นแค่ ผศ. หรือ รศ. แต่ก็จะสามารถอยู่ในคณะกรรมการที่ให้ตำแหน่งวิชาการด้านผลงานแก่ชุมชนและท้องถิ่นได้ เพราะเป็นทักษะที่ท่านเชี่ยวชาญ การที่ท่านได้ ผศ. หรือ รศ. เป็นสิ่งที่ได้จากการวิจัยและตำรา แต่ความสามารถจริง ๆ ของท่านในเรื่องการเข้าใจงานที่ทำให้แก่ชุมชน สังคม ท้องถิ่นนั้น มีสูงเกินกว่าตำแหน่งวิชาการของท่าน

เพราะฉะนั้น ผมขอให้ท่านทั้งหลายมั่นใจได้ว่า เราจะไม่ทำให้เพียงแค่อูเหมือนว่าของง่าย แต่ขอจริง ๆ แล้วยาก ดูเหมือนว่าเวลา

พูดทำให้เข้าใจว่าผลงานมีความหลากหลาย แต่พอถึงเวลาก็กดให้
งานของเราเป็นแบบเหมือนกันหมดอีก เราจะหาวิธีทำงานที่ไม่ให้
เกิดเหตุการณ์ในลักษณะนี้ ผมได้ให้นโยบายไปแล้วว่าคณะกรรมการ
ทั้งห้าชุดใหม่จะต้องลงมาล้างจากข้างล่างขึ้นไป จะต้องมีเป้าว่าแต่ละ
ปีจะต้องมีศาสตราจารย์ประเภทนั้นประเภทนี้กี่สิบคน มีรอง
ศาสตราจารย์เป็นร้อยคน มีผู้ช่วยศาสตราจารย์เป็นพันคน ต้องลง
มาล้างอย่างหนักนะครับ ที่นี้มันอยู่ที่พวกเราด้วย ถ้าพวกเราไม่ทำ
ก็ไม่ว่าจะเอาอะไรไปขอ ก็ต้องรบกวนขอให้พวกเราเปลี่ยน Mind-
set ด้วยนะครับว่า บัดนี้สิ่งแวดล้อมและอะไรหลายอย่างเปลี่ยนไป
เยอะแล้ว กระทรวง อว. ของเราได้เริ่มปฏิรูปการอุดมศึกษาแล้ว
ปฏิรูปไม่ใช่เพียงเรื่องเดียว แต่ปฏิรูปเป็นวงเลย แล้วมันจะพัวพัน
ไปถึงทั้งหมด มันจะมีพลังขึ้นเรื่อย ๆ ตอนนี้องค์มหาวิทยาลัยไหนที่มอง
โลกในแง่บวกก็จะได้เปรียบมาก สมมติว่าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์ที่ผมมางานในวันนี้ ผู้บริหารต้นตอ อาจารย์ต้นตอ แล้วตั้ง
เป้าให้รู้เลยว่าปีนี้จะเพิ่มจำนวนศาสตราจารย์เท่าไร เพิ่มจำนวน
รองศาสตราจารย์เท่าไร มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจะต้องมี
ศาสตราจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนขึ้นไป แต่หนึ่งคนขึ้นไปยังไม่พอ
อาจต้องเป็นห้าคนหรือสิบคนก็สามารถทำได้ทั้งนั้น ขอให้กระตือรือร้น
ขอให้ฟังเรื่องนี้และตั้งใจศึกษาค้นคว้าและไปขอรายละเอียดเพิ่มเติม
นะครับ ทางกระทรวง อว. ของเราก็จะขอช่วยพวกท่านอย่างเต็มที่
เพราะเป้าหมายของเราตรงกัน คือต้องการที่จะทำให้มหาวิทยาลัย
ทุกแห่งมีศาสตราจารย์ มีรองศาสตราจารย์ มีผู้ช่วยศาสตราจารย์
ในจำนวนใกล้เคียงกัน ที่ผ่านมา แต่ละมหาวิทยาลัยมีจำนวนตำแหน่ง

วิชาการที่แตกต่างกันมาก ดังนั้น ถือเป็นหน้าที่ของพวกเราที่จะต้องช่วยกัน

6

ปรากฏการณ์ที่หก ไม่กำหนดระยะเวลาเรียนจบทุกปริญญา

บัดนี้เราได้ยกเลิกเวลาอันเป็นข้อจำกัดในการจบของนักศึกษาแล้ว ทั้งระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก และน่าจะมาถึงระดับปริญญาตรีด้วย นักศึกษาบางคนเรียนแล้วไม่จบเพราะสอบตก สอบแล้วคะแนนไม่ถึง หรือคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่าที่กำหนดเอาไว้ อันนี้ต้องออกก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ชอบธรรม แต่ว่าถ้าต้องออกโดยหมดเวลาเรียนเสียก่อน เช่น ปริญญาตรีเกินแปดปีก็ต้องออกเรียกว่าถูกรีไทร์ ปริญญาโทนั้นก็ห้าปี ปริญญาเอกก็หกปี เป็นต้น บัดนี้การเรียนปริญญาโทในระยะเวลาห้าปีอาจไม่พอ อาจจะเรียนกันเป็นสิบปีก็ได้ ปริญญาเอกจะใช้เวลาเรียน หกปี แปดปี หรือสิบปีก็แล้ว แต่ ปัญหาคงมีอยู่บ้างในเรื่องการปฏิบัติว่าจะหาอาจารย์ที่ปรึกษาให้เพียงพอได้อย่างไร เพราะว่าคนที่เรียนมาไม่ยอมจบเสียที ก็ขอให้เป็นการบ้านที่ท่านทั้งหลายไปช่วยกันคิดแนวทางให้ด้วยก็แล้วกัน นะครับ แต่เป้าหมายของเราก็คือ เราต้องการปฏิรูปการศึกษาให้เด็กของเราสามารถที่จะเรียนตามแผนการของเขาได้ บางคนอาจจะ

มาเรียนปริญญาโทอยู่สองปีแล้วไปได้งานที่บริษัท แล้วก็สนุกกับการทำงานที่บริษัท ไปอยู่บริษัทถึงห้าปีแต่ก็ยังจ่ายค่ารักษาสถานะอยู่ แล้วก็พออยู่ไปถึงปีที่ห้าก็นึกขึ้นมาได้ว่า สิ่งที่เราเรียนมาแล้วมาต่อกับงานได้ทันที ก็มีกำลังใจที่อยากจะกลับไปเรียนอีก ก็ไปเรียนต่ออีกปีหรือสองปีก็จบ หรือว่าไปเรียนต่ออีกหกเดือนก็จบ หรือเขาอาจจะเปลี่ยนไปเรียนหลักสูตรอื่นเลยก็ได้ สุดท้ายแต่ละคนนะครับ ความคิดแบบเก่าคือ เราคิดไปว่าคนที่เรียนนานคือคนไม่เก่ง แต่ผมขอยกตัวอย่างจากที่ผมเห็นด้วยตาตนเองจากมหาวิทยาลัยที่ผมไปเรียนชื่อมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ซึ่งก็เป็นมหาวิทยาลัยระดับ Ivy League เป็นมหาวิทยาลัยในระดับเดียวกับ Harvard, Yale หรือ Cornell อะไรพวกนี้ มีคนที่เรียนรัฐศาสตร์กับผมบางคนใช้เวลาเรียนกว่า 13 ปีถึงจะจบ ตัวผมเรียนจบภายในห้าปีก็ถือว่าเร็วที่สุดในรุ่นแล้ว แต่คนที่เรียนจบในเวลา 13 ปี พอจบแล้วก็ได้เป็นศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัย Yale บ้าง Harvard บ้างก็มี อยู่ที่ว่างงานเป็นอย่างไรที่เขาใช้เวลานานเพราะงานของเขาต้องค้นคว้ามาก ต้องไปเรียนภาษาต่างประเทศ ภาษาที่สอง ภาษาที่สาม เป็นต้น เรื่องการที่เรียนนานไม่ได้แปลว่าเป็นคนไม่เก่ง เรียนใช้เวลาน้อยก็ไม่ได้แปลว่าเป็นคนเก่งเสมอไป มันแล้วแต่ว่าทำงานเป็นอย่างไร

7

ปรากฏการณ์ที่เจ็ด การเรียนข้ามมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจำนวน 25 แห่งได้ทำ MOU ร่วมกันเพื่อให้ นักศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอก สามารถลงทะเบียนเรียน ข้ามมหาวิทยาลัยได้แล้ว จากเดิมที่เรียนมหาวิทยาลัยไหนก็ต้องเรียน รายวิชาในมหาวิทยาลัยนั้น แต่ปัจจุบัน สามารถไปลงทะเบียนรายวิชา ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ได้ด้วย มีอยู่ 25 แห่งที่ทำเช่นนั้นได้ ยิ่งไปกว่า นั้น ขณะนี้ คณะทางศิลปะและสร้างสรรค์ทั้งหลายก็กำลังร่วมคิด จะทำ MOU ให้คณะทางศิลปะและสร้างสรรค์ทั้งหลายสามารถลง ทะเบียนข้ามมหาวิทยาลัยได้เช่นกัน อันนี้จะทำให้เกิดการเปรียบเทียบ และเกิดการแข่งขัน เป็นการประชันกันของแต่ละมหาวิทยาลัย และเป็นการให้เสรีภาพกับคนที่จะไปในจุดที่ตนเองชอบที่สุด การ ให้คุณค่ากับหลักสูตรรายวิชาที่จะไปลงทะเบียนเรียนให้คุณค่าที่ไม่ เหมือนกันนะครับ แต่เราเปิดให้เสรี บางครั้งนักศึกษาปริญญาเอก ที่จุฬาฯ อาจจะอยากมาเรียนกับอาจารย์คนหนึ่งที่มาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์ที่เก่งเหลือเกินในเรื่องศิลปะของไทย ลาว เขมร ซึ่งมี อยู่คนเดียวเท่านั้นในประเทศ และก็เปิดที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเท่านั้น คนทั่วประเทศสามารถมาลงทะเบียนเรียนได้ นี่ก็ถือว่าเป็นการปฏิรูป ที่สำคัญครับ

8

ปรากฏการณ์ที่แปด ทุนการศึกษาของ กยศ.

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือ กยศ. จะให้เงินแก่นักศึกษาไปเรียนในสาขาที่ประเทศต้องการ โดยอาจจะไม่ต้องจ่ายคืนเงินต้น หรืออาจจะไม่ต้องจ่ายคืนดอกเบี้ย หรืออาจจะไม่ต้องจ่ายคืนทั้งต้นทั้งดอกเบี้ย ผ่านมาการดำเนินงานของ กยศ. ไม่สร้างสรรค์ เด็กจะเรียนอะไรก็ได้ เรียนให้จบง่าย ๆ และจบไปแล้วก็เหมือนกันหมด แต่ตอนนี้ กยศ. บางส่วนจะกลายเป็นเหมือนทุนการศึกษา ถ้าหากเรียนในสาขาที่สำคัญหรือเรียนในสาขาที่ยังไม่มีในประเทศ ก็อาจจะเรียนฟรี ซึ่งรายละเอียดยังอยู่ในขั้นตอนของการหารือกันในกรรมาธิการ เพราะว่าจะต้องไปแก้กฎหมาย กยศ. แต่ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้เริ่มแล้ว

9

ปรากฏการณ์ที่เก้า Sandbox อุดมศึกษา

เรามี Sandbox อุดมศึกษาเกิดขึ้นมาแล้วนะครับ Sandbox นี้หมายถึงการยกเว้นข้อจำกัดต่าง ๆ ระเบียบต่าง ๆ กติกาต่าง ๆ ที่

มีอยู่เวลานี้ อันเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในกระทรวง อว. ของเรา สามารถขอยกเว้นได้หมด ยกเว้นในระยะเวลาสี่ถึงห้าปีนะครับ โดยผมจะทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ Sandbox เพื่อพิจารณาว่าเรื่องนี้เหมาะสมที่จะทำเป็น Sandbox หรือไม่ ถ้าท่านทำเป็น Sandbox ท่านอาจจะลดเวลาเรียนปริญญาตรี จากสี่ปีให้เรียนจบในสามปีก็ได้ แต่ต้องมีเหตุผลประกอบด้วยว่า เพราะเหตุใดจึงสามารถเรียนจบได้เร็ว ปริญญาตรีบางสาขาอาจจะเรียนในห้องเรียนแค่ร้อยละ 25 ส่วนอีกร้อยละ 75 ไปเรียนภาคสนาม ไปเรียนแบบ Field Work ไปเรียนที่โรงงาน หรือไปเรียนที่ชุมชน แล้วก็อาจจะเรียนโดยไม่จำเป็นต้องเรียนกับอาจารย์ที่จบปริญญาตรีก็ได้ อย่างเช่นการทำหม้อ อาจจะต้องไปเรียนกับชาวบ้าน ซึ่งเขาไม่มีปริญญา แต่เขาก็เป็นครูได้ ที่เป็นอยู่ในเวลานี้ ไม่สามารถทำแบบนี้ได้ เพราะเราทำระเบียบกันมามากมายจนมัดคอตัวเองหมด ตอนนี้จะสามารถยกเว้นระเบียบที่เป็นอุปสรรคได้แล้ว ขอให้ท่านไปคิดมานะครับ ยกเว้นให้ได้หมด กรรมการหลักสูตรบางหลักสูตรอาจจะไม่ต้องมีศาสตราจารย์ ไม่ต้องมีรองศาสตราจารย์ก็ได้ เพราะบางวิชาเป็นศาสตร์ใหม่ที่ยังไม่มีศาสตราจารย์ ถ้าใช้อะไรเป็นศาสตราจารย์หมด วิชาฟิสิกส์สัมพัทธภาพ ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะไอน์สไตน์ไม่ได้ไปเรียนวิชานี้จากใคร เขาคิดวิชานี้ขึ้นมา แต่ไม่ได้หมายความว่าเขาไม่เก่ง เพราะเขาเป็นผู้คิดค้นทฤษฎีนี้ขึ้นมาเอง

สำหรับเรื่องของ Sandbox อุดมศึกษาในขณะนี้ ทาง BOI ร่วมกับกระทรวง อว. ทำ MOU เพื่อจัดทำหลักสูตรของคณะวิศวกรรมศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ ให้ภายในระยะเวลาปีหรือสองปีนี้ จะต้องผลิตวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ที่มีความสามารถแบบ Tailor-made เป็นตามความต้องการของธุรกิจขนาดใหญ่ที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยผ่าน BOI เป็นการสร้างวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ประเภทพิเศษที่มหาวิทยาลัยยังไม่มีสอน ที่ความรู้ในมหาวิทยาลัยยังไม่ถึง ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงอย่างมาก มหาวิทยาลัยไม่ใช่สถานที่ที่มีคนรู้มากที่สุดอีกต่อไป สมัยก่อนความรู้จะอยู่ที่มหาวิทยาลัยมากที่สุด แต่ในเวลานี้ความรู้หลายเรื่องอยู่นอกมหาวิทยาลัย เราจำเป็นที่จะต้องถ่อมตัวและคิดไปเรียนรู้จากคนอื่นมากขึ้น เพราะฉะนั้น Sandbox อุดมศึกษาจะมาช่วยพวกเรา เรื่องวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ที่สำคัญก็คือเขาต้องการให้ส่วนใหญ่ไปเรียนที่โรงงาน แล้วต้องการให้คนของเขาซึ่งไม่ใช่ศาสตราจารย์ ไม่ใช่รองศาสตราจารย์ ไม่ใช่อาจารย์เป็นคนสอน และต้องการให้เรียนจบอย่างรวดเร็ว แทนที่จะเรียนสี่ปีก็อาจจะขอให้เรียนแค่สามปีนะครับ ทั้งหมดนี้ เรามีเครื่องมือที่จะยกเว้นระเบียบทั้งหลายแล้ว นี่เป็นเครื่องมือที่สำคัญมาก ๆ

10

ปรากฏการณ์ที่สิบ วิทยาลัยสงฆ์ศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ (ธัชชา)

ปรากฏการณ์ที่สิบ เราได้ตั้ง “ธัชชา” ขึ้นมา ธัชชา หมายถึง วิทยาลัยสงฆ์ศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ กระทบวง อว. เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ ประเทศชาติ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์หมายถึงเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว สันถฆไมตรี ความงาม สิ่งจรรโลงใจ การละเล่นต่าง ๆ เครื่องสำอาง อาหารเสริม ฯลฯ เรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนไทยเก่งมาก ๆ เป็น DNA ของคนไทย ที่สามารถทำอะไรเล่น ๆ แล้วยังได้ตั้งค้ด้วย เพราะ ฉะนั้น วิทยาลัยสงฆ์ศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ที่เราเรียกเป็นภาษาไทยว่า ธัชชา จะทำหน้าที่ผลิตความรู้ ผลิตงาน ขึ้นมา และจูงใจให้อาจารย์ทั้งหลายเกิดความตระหนักว่าวิชาของ เขามีประโยชน์ในธัชชานี้มีอยู่หลายสถาบันครับ แต่ผมขอยกตัวอย่าง สถาบันเดียวเท่านั้นขึ้นมาพูดคือ สถาบันสุวรรณภูมิศึกษา สถาบัน นี้กำลังศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทยที่จะทำให้อูรู้ถึงจุด กำเนิดของประเทศไทย หรือดินแดนที่ทุกวันนี้เราเรียกว่าประเทศไทย ต้นกำเนิดของมันจะย้อนกลับไปถึง 2,000 ถึง 3,000 ปีได้นะครับ เมื่อก่อนความรู้เรายังน้อย เราก็บอกว่าประเทศไทยมีอายุ 700 กว่า

ปีนับตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามฯ แต่เมื่อเราวิจัยมากขึ้น เราก็คือรู้ว่าประเทศ
สยามหรือประเทศไทยของเราเก่าแก่มากขึ้นมาจากทวารวดี ศรีวิชัย
ละโว้ เขมร อันนี้ประวัติศาสตร์ของเราจะย้อนหลังไปถึง 1,300 ถึง
1,500 ปี แต่งานวิจัยล่าสุดมีหลักฐานมากขึ้นทุกที เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผม
กับคณะ รวมทั้งท่านปลัดกระทรวง อว. ได้ไปสำรวจสุพรรณภูมิ
โบราณคดี โบราณวัตถุ ที่บริเวณคอคอดกระ จังหวัดชุมพรและ
ระนอง ก็พบว่าแถบนั้นมีโบราณวัตถุเกี่ยวกับสุพรรณภูมิจำนวนมาก
และผมกำลังจะจัดทริปเพื่อจะไปดูโบราณสถานและโบราณวัตถุ
สุพรรณภูมิที่ภาคอีสาน ที่ย้อนกลับไปได้ถึง 2,000 ถึง 3,000 ปี ชาวดี
ก็คือสุพรรณภูมิอยู่ทุกภาคในประเทศไทย ที่ยังเหลืออยู่ทุกวันนี้มาก
ก็คือลูกปัด และเราก็ค้นพบอะไรต่าง ๆ มากมาย ที่เป็นของดีของ
โรมัน เปอร์เซีย อินเดีย จีน ที่อยู่ในประเทศไทยของเราทุกวันนี้ อัน
นี้เมื่อก่อนเราไม่รู้ ที่ไม่รู้เพราะเราไม่มีความรู้ ที่ไม่รู้เพราะเรายังวิจัย
ไม่พอ แต่ปัจจุบันนี้เราทุ่มสรรพกำลังทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ซึ่งกระทรวงของเรามีทั้งขาที่เป็นอุดมศึกษา และขาที่เป็นวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยี ตอนนี้เราระดมขาที่เป็นวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตัวอย่าง
เช่น เครื่องทำ LIDAR ซึ่งสามารถส่องทะลุต้นไม้และส่องเข้าไปใต้ดิน
ลึก 50 เซนติเมตรได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถค้นพบอะไร
ใหม่ ๆ โดยไม่ต้องไปขุด หรือเครื่องฉายแสงซินโครตรอน ซึ่งทำให้
สามารถรู้สัดส่วนของทองที่นักโบราณคดีเราขุดได้ เราเอาทองเก่าที่
พบในสุพรรณภูมิไปให้นักวิทยาศาสตร์ศึกษา พบว่าทองทั้งหมดมา
จากเปอร์เซีย อายุของทองไม่ต่ำกว่าสองพันปี เป็นเรื่องน่าทึ่งมากที่

เรานำเข้าทองจากเปอร์เซียแล้วมาตี มารังสรรค์เป็นสิ่งของต่าง ๆ ในประเทศสยามในยุคก่อนนั้น ที่ชื่อสยามเรียกว่าสุวรรณภูมิ หมายความว่า “Created in สุวรรณภูมิ”

อันนี้ก็จะทำให้เกิดบรรยากาศนะครับ ในตอนต้น ๆ ผมพูดเรื่องกลไก ตอนนี้จะพูดเรื่องบรรยากาศนะครับ บรรยากาศตอนนี้คือมีความตื่นตัวทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมมากมาย ถ้ามีโอกาสจะมาเล่าให้ละเอียดกว่านี้นะครับ สุดท้ายในปรากฏการณ์ที่สืบนี้ เรายังกำลังจะทำวิทยสถานทางวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย (Thailand Academy of Science; TAS) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “ธัชวิทย์” เราจะดำเนินการหลายอย่างนะครับ เช่น ถ้ารัฐบาลมีคำถามว่าสมควรที่จะทำคอคอดกระหรือไม่ ธัชวิทย์จะเป็นผู้ให้คำตอบ หรือว่าถ้ามีข้อสงสัยว่าวัคซีนใดมีความเหมาะสมที่จะฉีดให้แก่เด็กธัชวิทย์ก็จะเป็นผู้ให้คำตอบ หรือควรจะทำเขื่อนกั้นอ่าวไทยไหม ในบรรยากาศที่เกิด Global Warming แล้วน้ำก็ขึ้นมาเรื่อย ๆ ธัชวิทย์จะให้คำตอบได้นะครับ หมายความว่านักวิทยาศาสตร์ นักวิจัยของเราทุกแห่งที่เก่งจะอยู่ในความสนใจและอยู่ในบัญชีของธัชวิทย์ทั้งหมดนะครับ บางเรื่องก็อยู่เหนือความคาดหมาย เช่น มีอาจารย์ท่านหนึ่งจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีจากลพบุรีเป็นอาจารย์ทางด้านวิทยาศาสตร์ ท่านรู้ดีเหลือเกินเรื่องการทำเนิดของประเทศไทยในทางธรณีวิทยา ท่านเคยเล่าให้ผมฟังว่าแผ่นดินไทยเกิดจากการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก ชนกันแล้วเกิดการยกพื้นดิน ภาควิชาจากที่เคยมีทะเลกลายเป็นที่ราบสูง ภาควิชาจึงมีเกลือ

สินเช่าวีจํานวนมาก แล้วแผ่นดินภาคเหนือซึ่งเดิมอยู่ต่ำกว่าภาคอีสานก็ถูกชน กลายเป็นภาคเหนือที่เราเห็นทุกวันนี้ เกลือที่ภาคอีสานก็ได้ไปอยู่ที่ภาคเหนือด้วย เป็นเกลือที่จังหวัดน่าน เพราะฉะนั้นเกลือที่จังหวัดน่านกับเกลือสินเช่าวีภาคอีสานจะเป็นชนิดเดียวกัน และภาคใต้ของไทยเมื่อก่อนอยู่ทางตะวันตกสุด แต่พอถูกชนมันกลายเป็นมาอยู่ทางใต้แทน ผมคิดว่าหลายเรื่องคำตอบจะอยู่ในที่ซึ่งเราคาดไม่ถึง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่และผมคิดว่าเราน่าจะรู้มากที่สุด เราควรจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญให้มากที่สุด มิใช่แค่เพียงพัฒนาห้องที่ให้มากที่สุดเท่านั้น แต่เรายังต้องรู้เรื่องพื้นที่ให้มากที่สุดนะครับ

ผมขอสรุปว่า บัดนี้ กระทรวง อว. ของเราสามารถเคลื่อนเป็นกระทรวงได้แล้ว เมื่อก่อนเรามี 200 หน่วยอยู่กับเรา เป็นมหาวิทยาลัยประมาณ 150 หน่วย ครึ่งหนึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของภาครัฐ อีกครึ่งหนึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของภาคเอกชน และเรามีหน่วยที่เป็นหน่วยวิจัย วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมอะไรต่าง ๆ อีกประมาณเกือบ 30 หน่วย รวมทั้งมีหน่วยงานที่ใช้งบประมาณ ให้ทุนวิจัย ให้นโยบายหรือยุทธศาสตร์อีกหลายหน่วย รวมกันแล้วประมาณ 200 หน่วย ซึ่งในสมัยก่อนแต่ละหน่วย ต่างคนต่างเก่ง ต่างคนต่างดี ต่างคนต่างอยู่ เวลานี้เราพร้อมกันได้แล้วนะครับ ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือการร่วมกันทำโครงการ U2T เราพร้อมกันได้เป็นอย่างดี ต่อมาก็เห็นจากการที่เราพร้อมกันทำโรงพยาบาลสนาม รวมทั้งการจัดการฉีควัคซีนทั่วประเทศ นอกจากนั้น เรายังพร้อมกันจัดดนตรีเฉลิมพระเกียรติทั่ว

ประเทศพร้อมกันได้แทบทุกจังหวัด แล้วก็จะเห็นอะไรแบบนี้มากขึ้นไปอีกจากการที่เราร่วมแรงร่วมใจ ผู้บริหารหน่วยงานก็มีความรักสามัคคีจากการที่เข้าไปเรียนหลักสูตรวินส์ (WINS) ของกระทรวงอว. ซึ่งตอนนี้ก็เปิดไปสองรุ่นแล้ว แล้วอีกไม่กี่เดือนข้างหน้าก็จะเปิดหลักสูตร WINS รุ่นพิเศษที่ผู้เข้าร่วมไม่จำเป็นต้องเป็นหมายเลขหนึ่งของหน่วยงานทั้ง 200 หน่วย ก็เรียกว่า WINS X ซึ่งเป็น WINS รุ่นกลางและรุ่นเยาว์ ก็อาจจะเอาพวกคนบดี้ หรือคนรุ่นใหม่ที่เป็นดาวดวงเด่น บางทีอาจจะอายุ 40 ปี หรือ 30 ปีก็ได้ เข้ามาเรียน ถ้าท่านทั้งหลายที่ได้รับการทาบทามก็ขอให้ตอบรับด้วยครับ

งานด้านวิทยาศาสตร์ของเราก็มีอะไรที่จะทำให้ชาวอุดมศึกษามั่นใจ เรามีเครื่องโทคาแมค ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างปฏิกิริยาฟิวชั่น ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่เหมือนกับที่เกิดบนดวงอาทิตย์ พุดง่าย ๆ ว่าเราสามารถสร้างดวงอาทิตย์ให้เกิดบนโลกได้ที่สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดนครนายก ผมจะไปเปิดตัว “ธัชวิทย์” ที่นั่นในอีกไม่กี่วันข้างหน้า ประเทศไทยเป็นเพียงไม่กี่ประเทศในโลกที่มีเครื่องโทคาแมคแบบนี้ เครื่องนี้สร้างอุณหภูมิได้สูงมาก อาจถึงล้านองศาเซลเซียส และต่อไปในอนาคตก็อาจพัฒนาให้สร้างอุณหภูมิได้สูงขึ้นไปอีกหลายร้อยเท่า ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างพลังงานสะอาดที่ในเอเชียมีไม่กี่ประเทศที่ทำได้ ในภูมิภาคอาเซียนมีแต่ประเทศไทยเราเท่านั้นที่มี นอกจากนั้น มีเรื่องความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์อีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งก็คือการเกิดภาคีความร่วมมือทางด้านอวกาศของไทย ขณะนี้กำลังสร้างดาวเทียมซึ่งมีขนาด

ใหญ่ขึ้น และเปลี่ยนดาวเทียมให้เป็นยานอวกาศ ภายในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าเราจะมียานอวกาศน้ำหนักประมาณ 300 กิโลกรัมส่งไปยังดวงจันทร์ให้ได้ น่าจะเป็นไปได้ใน 6 ถึง 7 ปีนี้

วันนี้ ผมตั้งใจยกตัวอย่างเพียงสองเรื่อง เพราะทั้งสองเรื่องสามารถเอาไปพูดต่อได้ง่าย เรื่องแรกคือเราสามารถสร้างดวงอาทิตย์เทียมบนโลกได้ หรือถ้าจะพูดให้เฉพาะเจาะจงลงไปอีก เราสามารถสร้างดวงอาทิตย์เทียมในประเทศไทยได้มีอุณหภูมิเป็นล้านองศาเซลเซียส เรื่องที่สองคือเรากำลังจะไปโคจรรอบดวงจันทร์ได้ในอีก 7 ปีข้างหน้า

ท่านทั้งหลายครับ ที่เราทำมาทั้งหมดนี้ก็เพื่อที่เราจะออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางกันได้เสียที เราจะออกจากสถานะที่เราเป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศกำลังพัฒนากันได้เสียที ไม่มีใครประกาศิตเอาไว้ว่าประเทศไทยจะต้องจนตลอดไป ینگตลอดไป กำลังพัฒนาตลอดไป เราสามารถกำหนดชะตาชีวิตของประเทศเราได้ เหล่าครุบาอาจารย์และนักวิจัยทั้งหลายนั้นทำงานที่ทรงเกียรติมาก ท่านสร้างคน สร้างความรู้ สร้างสติปัญญา ท่านจะต้องมองตนเองด้วยมุมมองเช่นนี้ แล้วก็ร่วมมือกัน บางคนอาจจะมีส่วนช่วยในทางศิลปะและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ บางคนมีส่วนในเรื่องของการศึกษา บางคนมีส่วนในเรื่องของการสร้างคนให้มาทำอะไรให้กับท้องถิ่น บางคนอาจจะมีส่วนช่วยในเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นให้มากขึ้น

เราเรียนหนังสือเอาความรู้จากศาสตร์เป็นหลัก แต่ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่จริง ๆ ของเรามีน้อยมาก ๆ ตัวอย่างเช่น เราไม่เคยรู้

จนกระทั่งเกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ว่าพื้นที่ของเรามีแม่น้ำคูคลอง ไหลที่อุดตัน การตัดคลองนี้เพื่อจะไปเชื่อมแม่น้ำไหนอย่างไร หลายคนไม่รู้เลยว่าเรามีอุทยานธรณีที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลกตั้งอยู่ที่ จังหวัดสตูลซึ่งเป็นแหล่งรวมธรณีวิทยาถึง 6 ยุคมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่ เดียว อีกหลายคนไม่รู้เลยว่ารอยเลื่อนที่จังหวัดเพชรบูรณ์ลงมาจาก จังหวัดน่านเกิดจากการบิดตัวของเปลือกโลกตามที่ผมเล่าในตอน ต้น แล้วเกิดการฉีกออกทำให้ภาคเหนือที่เคยอยู่ทางทิศตะวันออก และอยู่ใต้ภาคอีสานกลายเป็นภาคเหนือ ภาคใต้ซึ่งเดิมอยู่ทิศตะวันตกก็กลายเป็นภาคใต้ การเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกทำให้เกิดการ ทะลักขึ้นมาของแร่ต่าง ๆ เช่น ทองคำ เหล็ก ทองแดง เราจึงเข้าสู่ ยุคสำริดตั้งแต่นั้น อันนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ทั้งนั้นนะครับ เราก็ไม่ค่อยรู้จักกัน เพราะฉะนั้นยังมีอะไรที่น่าสนใจอีกมากมายที่จะ สามารถทำได้เกี่ยวกับพื้นที่ครับ

ในวันนี้ ผมในฐานะรัฐมนตรีนอกจากจะมาเปิดงานประชุม วิชาการแล้ว ก็มาเพื่อช่วยให้พวกเราทั้งหลายรำลึกว่าวันนี้เป็นวันที่ 14 กุมภาพันธ์ เป็นวันสำคัญที่ไม่ใช่เฉพาะเป็นวันวาเลนไทน์ แต่เป็น วันราชภัฏด้วย แล้วก็มาขอบคุณพวกเราที่เป็นกำลังสำคัญต่อประเทศ ชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยที่พิเศษจริง ๆ คือใช้งบ ประมาณน้อยมาก แต่ว่าผลิตคนจำนวนมากที่สุดในวันที่ผมกล่าว มา ก็เพื่อจะให้พวกเราได้ใช้ประโยชน์จากการปฏิรูปอุดมศึกษาให้ เต็มที่นะครับ ผมและคณะผู้บริหารที่กระทรวง อว. จะมาช่วยพวก ท่านด้วยในส่วนที่จำเป็นต่าง ๆ แต่ในส่วนที่ท่านทั้งหลายสามารถ

ทำได้เอง ผมก็ขอให้พวกท่านทั้งหลายช่วยกันทำ ในส่วนที่อธิการบดีจะต้องทำ ผมก็ขอให้ท่านทำให้ดีที่สุด ท่านทั้งหลายมีแผนที่แล้วกระทรวง อว. ของเรากลายเป็นกระทรวงแล้ว สามารถที่จะขยับอะไรไปพร้อม ๆ กันได้แล้ว ข้อดีของการที่เรารวมหน่วยงานจำนวนมากมาเป็นกระทรวง อว. ก็คือเราหนุนช่วยกันได้ทั้งหมด เมื่อก่อนเราเป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงศึกษา เราจะไปเอากำลึงจากหน่วยงานที่ทำวิจัย วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมมาไม่ได้ และเมื่อก่อนเราต้องการงบวิจัย เราก็ไม่รู้จะไปบอกใคร แต่ตอนนี้หน่วยงานสามส่วนมาอยู่ร่วมกันหมดได้แก่ ส่วนการอุดมศึกษา ส่วนวิทยาศาสตร์ และส่วนวิจัยและนวัตกรรม นอกจากนั้น ศิลปวิทยาการทั้งปวงที่ไม่ใช่เฉพาะวิทยาศาสตร์ก็เบ่งบานอยู่ในกระทรวง อว. มากที่สุด คนที่มีความรู้มากที่สุดก็อยู่ในกระทรวง อว. ทั้งนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงภูมิใจว่าเราอยู่ในกระทรวงที่ประกอบด้วยคนเก่ง คนดี คนเสียสละ อาชีพครูบาอาจารย์เป็นอาชีพที่เสียสละ เป็นอาชีพที่ทรงเกียรติ เป็นอาชีพที่ไม่ได้ทำให้ใครร่ำรวย แต่ท่านจะทำให้ประเทศร่ำรวย ท่านจะทำให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง ท่านจะทำให้ประเทศเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ ภายในปี 2580 ตามยุทธศาสตร์ชาติครับ

ขอบคุณครับ

9

การปฏิรูปอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรมไทย ไม่มีวันหยุดยั้ง

หากเราพิศวง กังวล สงสัย ว่าไทยจะทันโลกหรือไม่ โลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน หรือที่เรียกว่า Disruption และเราก็กังวลกันว่าไทยจะปรับตัวทัน Disruptive Change พวกนี้ได้หรือไม่ ในรอบ 18 เดือนที่เข้ามาเป็นรัฐมนตรีว่าการนี้ กระทรวงอว. ได้มีการขับเคลื่อนและทำงานที่มุ่งสู่การปฏิรูปอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในตอนแรกก็เหมือนเราขยับรถ ทีแรก ๆ ก็ไปช้า ๆ แต่ว่ายิ่งขยับ ยิ่งเข็นไปเท่าไรก็ยิ่งเร็วขึ้น ๆ ในรอบ 2-3 เดือนที่ผ่านมา การปฏิรูปเป็นกระแสแล้ว เหมือนจุดไฟขึ้น และตอนนี้ไฟก็กำลังลุกโชน เห็นเป็นแสงสว่าง การที่จะพูดถึงปัญหา คิดถึงปัญหานั้น อยากให้ลดลง และมุ่งทำเพื่อแก้ไข เพื่อหาโอกาสใหม่ ๆ เพื่อใช้เส้นทางใหม่ ๆ จากการปฏิรูปที่ได้ผลักดันร่วมกันมา ให้มากขึ้น

ประการที่ 1 ตอนนี้กระทรวง อว. สามารถให้ทุนแก่ภาคเอกชนในการทำวิจัยได้ ทำงานร่วมกับภาคเอกชนได้ ธุรกรรมที่ชัดเจนที่สุดคือ ไม่กี่เดือนมานี้ อว. ได้ลงเงินไปประมาณ 1,000 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 3 ปี กับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จัดตั้งสิ่งที่เรียกว่า “กองทุนนวัตกรรมเพื่ออุตสาหกรรม” เพื่อสนับสนุนงานวิจัยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ประการที่ 2 เราได้ตั้ง “กองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา” ขึ้นมาได้แล้ว คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ตั้งกองทุนนี้ขึ้น เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2565 ที่ผ่านมา

ประการที่ 3 คือ เราได้ แบ่งมหาวิทยาลัยเป็น 5 ประเภท คือ 1. มหาวิทยาลัยวิจัยชั้นแนวหน้า เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล 2. มหาวิทยาลัยที่พัฒนาห้องที่ ท้องถิ่น สังคม ชุมชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ 3. มหาวิทยาลัยที่ทำด้านเทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีระดับสูง ทั้งเทคโนโลยีระดับกลาง และระดับที่เหมาะสมกับประชาชน อันนี้ก็ได้แก่ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าทั้งหลาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้งหลาย 4. มหาวิทยาลัยที่ทำเรื่องเกี่ยวกับศาสนา จริยธรรม คุณธรรม เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสุดท้าย 5. มหาวิทยาลัยประเภทอื่น ๆ

ประการที่ 4 คือ เมื่อเราแบ่งมหาวิทยาลัยเป็น 5 ประเภท เราได้มีการออกแบบให้การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มีมากกว่าเข้าสู่ตำแหน่งผ่านงานวิจัยและตำรา เมื่อก่อนมีอยู่ประเภทเดียวเท่านั้น แต่ตอนนี้มีการจัดทำเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเป็นรายประเภทด้วย ประเภทที่ 1 คือ การนำเอาผลงานที่ทำให้พื้นที่ ท้องที่ ให้แก่ท้องถิ่น ให้แก่สังคม ประเภทที่ 2 ที่เพิ่มขึ้นจากวิจัยและตำราก็คือ การใช้นวัตกรรม ใช้ประดิษฐ์กรรม ประเภทที่ 3 คือ ใช้ผลงานด้านศิลปะ สุนทรียะ อารยะ ประเภทที่ 4 คือ ผลงานเกี่ยวกับศาสนา และประเภทที่ 5 ขอตำแหน่งด้วยการสอนที่เป็นเลิศได้

ประการที่ 5 เราจะลดข้อจำกัดของการเรียน ข้อจำกัดของการเรียนไม่จบเพราะเรียนเกินเวลาที่กำหนดเอาไว้ เราจะยกเลิกการ retire เพราะเหตุผลที่เกิดการเรียนเกินระยะเวลานี้ แต่ถ้าสอบไม่ได้ต่ำกว่าเกรด หรือคะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ถึง อันประเด็นนี้ก็ retire ได้ ไม่ได้แปลว่าเรียนแล้วไม่ได้ได้ ไม่มีตก

ประการที่ 6 สถาบันอุดมศึกษา 25 แห่งได้ลงนาม MOU ให้เรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ อว. เปิดโอกาสให้นักศึกษา เรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้หมด ที่ทำมาตอนนี้ยังเป็นระดับปริญญาโทและปริญญาเอก แต่คิดว่าจะมีระดับปริญญาตรีตามมา

ประการที่ 7 คือ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่กำลังออกมาตรการโดยผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว กำลังแก้ไขพระราชบัญญัติ กยศ. เพื่อจะให้นักศึกษา สามารถกู้ยืมเงินเรียนในสาขาที่ประเทศต้องการเป็นพิเศษ รัฐบาล และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถประกาศได้ว่าสาขาเหล่านี้เป็นสาขาพิเศษที่ แล้ว กยศ. ก็จะมีมาตรการให้กู้ยืมได้

ประการที่ 8 เรื่องของ sandbox อุดมศึกษา คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้วตามที่สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติเสนอไป คือหลักสูตรอุดมศึกษาของเรา ไม่ว่าจะปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก จะมีระบบกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ทั้งของมหาวิทยาลัยเอง หรือของ สกอ. เดิม ที่กำหนดมาตรฐานอะไรไว้มากมาย ต่อไปนี้ หากมีอะไรที่กีดขวางเอาไว้เป็นข้อเป็นกฎเกณฑ์ เป็นข้อห้าม

อะไรไว้ จะสามารถขอยกเว้นได้ โดยให้ขอมมาที่คณะกรรมการ
ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม เป็นประธาน

ประกาศที่ 9 กระทรวง อว. ได้ริเริ่มทำ 2 วิทยสถาน
ขึ้นมา คำว่า “วิทยสถาน” นี้แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า
academy เราจัดตั้งวิทยสถานสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ
ศิลปกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย ทำมาแล้วประมาณ 1 ปี ที่
เราเรียกเป็นภาษาไทยว่า “ธัชชา” แปลว่า “ผู้ถือธงนำหน้า”
และเวลานี้อีกกำลังจะทำ academy ทางด้านวิทยาศาสตร์ด้วย
เรียกเป็นภาษาไทยว่า “ธัชวิทย์” ธัช ที่แปลว่าธง และเติมวิทย์
เข้าไป ธัชวิทย์จะทำเรื่องที่ทำหน้าที่เป็นเหมือน Think-Tank
เป็น Brain trust ของรัฐบาลได้ และจะเป็นที่รวบรวมคนเก่ง
เป็น excellence center ทางวิทยาศาสตร์ที่ข้ามมหาวิทยาลัย
ข้ามหน่วยงานวิจัย

ประกาศที่ 10 การออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้
ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ในหมู่คนที่ทำพระราช
บัญญัตินี้เดิมเราเรียกว่า Thai Bayh-Dole Act เรียกตามชื่อรัฐ
บัญญัติฉบับนี้ของสหรัฐ ซึ่งเป็นต้นแบบ ประเด็นสำคัญคือเมื่อ
ออกพระราชบัญญัตินี้แล้ว งานวิจัยจะเป็นของหน่วยงานผู้ขอ
ทุนวิจัย งานวิจัยจะไม่เป็นของผู้ให้ทุน ทำให้คนที่คิดค้นและหน
วงานต้นสังกัดสามารถบริหารจัดการ และนำผลงานวิจัยตั้ง
กล่าวออกสู่เชิงพาณิชย์ได้อย่างคล่องตัวยิ่งขึ้น

”

การปฏิรูปอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และ นวัตกรรมไทย ไม่มีวันหยุดยัง⁹

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล ท่านอธิการบดี ท่านปลัด
กระทรวงฯ ท่านผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา และผู้มีเกียรติทุก
ท่านครับ ผมรู้สึกเป็นเกียรติมากที่ได้รับเชิญให้มากล่าวปาฐกถาเรื่อง
“การปฏิรูปอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม : ไม่มีวัน
หยุดยัง” เนื่องในโอกาสครบรอบ 53 ปี วันพระราชทานนาม และ
134 ปี มหาวิทยาลัยมหิดล ผมขอชื่นชมที่ชาวมหิดลรำลึกถึงท่าน
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ และทำการจัดงาน

7 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 12 งาน 53 ปี
วันพระราชทานนาม และ 134 ปี มหาวิทยาลัยมหิดล วันพุธที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2565

ปาฐกถานี้ขึ้นเพื่อเกียรติยศของท่าน และเพื่อเป็นกตัญญูตเวทีตา
ธรรมต่ออธิการบดีผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหิดลนี้ขึ้นมา

สิ่งที่ผมจะเล่าให้พวกท่านฟังในวันนี้ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการ
ปฏิรูปที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
ได้ทำมา ก่อนอื่น ในระยะเวลา 5-10 ปีที่ผ่านมา เราพิศวง กังวล
สงสัย ว่าไทยจะทันโลกหรือไม่ เราตระหนักดีว่าโลกกำลังเปลี่ยน
อย่างฉับพลัน เปลี่ยนแปลงอย่างหน้ามือเป็นหลังมือที่บางท่านเรียก
ว่า Disruption และเราก็กังวลกันว่าไทยจะปรับตัวทัน Disruptive
Change พวกนี้ได้หรือไม่ มีการพูดคุยกันในวงต่าง ๆ มากมาย รวม
ทั้งในมหาวิทยาลัย ผมคิดว่ามหาวิทยาลัยมหิดลก็คงจะคุยเรื่องนี้
กัน แต่สิ่งที่รัฐบาลได้ทำในตอนแรกทำอย่างเงียบ ๆ คือ ตั้งกระทรวง
การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ขึ้นมา เป็นสิ่งที่ใช้
เวลาทำมาถึงตอนนี้ประมาณ 3-4 ปี ตัวกระทรวงยังไม่ครบ 3 ปี อีก
ไม่กี่เดือนข้างหน้าจะครบ 3 ปี แต่ความคิดที่จะตั้งกระทรวงการ
อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ขึ้นมาก็เกิดก่อน 3 ปี
นี้ไม่นานนัก เป็นความคิดที่เรียกว่าเป็นการใหญ่ทีเดียวเพราะนำเอา
3 กระทรวงมารวมกัน คือ 1. ส่วนอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
2. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 3. หน่วยงานสถาบันวิจัย
และหน่วยนโยบายที่ทำเกี่ยวกับเรื่องวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
ทั้งหลาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย คือ สำนักงานการวิจัยแห่ง
ชาติ หน่วยนี้ขึ้นอยู่กับนายกรัฐมนตรีโดยตรง ไม่ผ่านรัฐมนตรีหรือ
รองนายกรัฐมนตรี กับอีกหน่วยหนึ่งคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุน

การวิจัย (สกว.) ที่ขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้ง 3 ส่วน ที่มารวมกันล้วนแต่มีผลงานมาแล้วทั้งสิ้น ต้องให้เครดิตกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี พลเอกประจิน จั่นตอง ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ และศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ นายแพทย์อุดม คชินทร

ในรอบ 18 เดือนที่ผมเข้ามาเป็นรัฐมนตรีว่าการนี้ ก็ได้ทำงานที่มุ่งสู่การปฏิรูปอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในตอนแรกก็เหมือนเราขยับรถ ทีแรก ๆ ก็ไปช้า ๆ แต่ว่ายิ่งขยับ ยิ่งขึ้นไปเท่าไรก็ยิ่งเร็วขึ้น ๆ ในรอบ 2-3 เดือนที่ผ่านมาี้ ผมคิดว่าการปฏิรูปเป็นกระแสแล้ว มันเหมือนจุดไฟขึ้น และตอนนี้ไฟที่กำลังลุกโชน เห็นเป็นแสงสว่างแล้ว ที่กล่าวตรงนี้ก็เพื่อจะจูงใจท่านทั้งหลายที่รักและปรารถนาดีต่ออุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมได้ตระหนักว่าเราเกิดมีกระแสปฏิรูปขึ้นมาแล้ว การที่จะพูดถึงปัญหา คิดถึงปัญหานั้น อยากให้ลดลง และมุ่งทำเพื่อแก้ไข เพื่อหาโอกาสใหม่ ๆ เพื่อใช้ช่องทางใหม่ ๆ จากการปฏิรูปให้มากขึ้น ซึ่ง 2-3 เดือนมานี้ มีคนนับให้ผมมีถึง 10 ปราบกฏการณ์ที่เป็นการปฏิรูป ซึ่งจะนำมาพูดไว้ในที่นี้ เพื่อจะได้รับทราบกันต่อ ๆ ไป

ประการที่ 1 ตอนนี้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถให้ทุนแก่ภาคเอกชนในการทำวิจัยได้ ทำงานร่วมกับภาคเอกชนได้ ที่ผ่านมามีทำได้น้อย หรือบางทีทำไม่ได้เลย ปัจจุบันเราได้ตระหนักมากขึ้นว่างานวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย รัฐบาลใส่เงินเพียง 20% เท่านั้น ภาคเอกชนใส่เงิน

เข้าไป 80% ดังนั้น รัฐบาลจึงพยายามที่จะใช้เงิน 20% ไปต่อเงิน 80% ทำอย่างไรที่จะชักจูงใน 80% วิจัยในส่วนที่เป็นประโยชน์กับ ธุรกิจของเขา และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติด้วย หรือใช้ 20% ของเราไปชี้ให้เขาเห็น แล้วเอา 80% เดินตามในทางที่เราเห็นว่าใน ทางเทคนิคทางวิชาการสามารถที่จะนำพาประเทศและธุรกิจไปได้ เป็นอย่างดีด้วย รูปธรรมที่ชัดเจนที่สุดคือ ไม่กี่เดือนมานี้เราได้ลงเงิน ไปประมาณ 1,000 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 3 ปี กับสภาอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย จัดตั้งสิ่งที่เรียกว่า “กองทุนนวัตกรรมเพื่อ อุตสาหกรรม” เพื่อสนับสนุนงานวิจัยให้วิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม สภาอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจอุตสาหกรรมขนาด ใหญ่ เขาก็มีความเป็นห่วงสมาชิกของพวกเขาไม่ใช่น้อย เป็นวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องอาศัยงานวิจัยและพัฒนา เขาจึงตั้ง กองทุนนี้ขึ้นมา แต่เขาก็มาหาเรา แล้วก็ชวนให้เราร่วมตั้งกองทุน นวัตกรรมเพื่ออุตสาหกรรม โดยใส่เงินเข้าไปฝ่ายละ 1,000 ล้าน บาท ซึ่งเราก็ใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และ นวัตกรรม ใส่เงินเข้าไป 3 ปี 1,000 ล้านบาท นี่เป็นเพียงก้าวแรก เท่านั้น จะมีก้าวต่อ ๆ ไป แต่ที่สำคัญคือเราปฏิรูปโดยที่เห็นภาค เอกชนเป็นพันธมิตรกับเรา ภาคเอกชนปัจจุบันมาถึงขั้นที่ยังรู้แล้ว ไม่ว่าจะ เป็น Start Up ไม่ว่าจะ เป็น SME อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ระดับเอเชียหรือระดับโลก ถ้าจะเจริญก้าวหน้าในโลก Disruptive Change ก็จะต้องมีวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ดังนั้นเราต้องเอาเขามา เป็นพันธมิตรกับเรา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ

นวัตกรรม ปวารณาตัวเป็นพันธมิตรกับภาคเอกชนเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการทั้งปวง ในโอกาสต่อ ๆ ไป เราอาจจะมีการลงทุนชนิดนี้อีกกับธุรกิจบางประเภท ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลก็ลองคิดดูได้ ไหน ๆ ก็มาพูดที่มหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว ถ้ามีอะไรที่มหาวิทยาลัยมหิดลสนใจ จะทำได้ ทำเอง หรือทำร่วมกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ หรือทำร่วมกับภาคธุรกิจใหญ่ ๆ หรือธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง ก็สุดแท้แต่ แล้วก็ขอ Matching Fund จากกองทุน ววน. ของเรา ก็มีโอกาทำได้ เราก็อาจจะไม่ใช่เป็น 1 ต่อ 1 ก็ได้ ถ้าวิทยาศาสตร์วิทยาการของเราล้ำหน้ามาก ๆ ภาคเอกชนเห็นว่าเรามีค่าจริง ๆ ที่จะร่วมมือด้วย ก็อาจจะเป็นรัฐบาล ลงให้ 1 เอกชนลงให้ 2 แทนที่จะเป็น 1 ต่อ 1 ก็เป็น 1 ต่อ 2 หรือ 1 ต่อ 3 ก็เป็นไปได้ทั้งสิ้น นี่คือการปฏิรูปประการที่ 1

ประการที่ 2 เราได้ตั้ง “กองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา” ขึ้นมาได้แล้ว คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ตั้งกองทุนนี้ขึ้น เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2565 ที่ผ่านมา เดิมเรามีกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ที่เรียกว่า กองทุน ววน. ปีละประมาณหมื่นกว่าล้านบาท ปีกลายหมื่นสามพันล้านบาท หมื่นสี่พันล้านบาท ปีก่อนหน้าประมาณหมื่นเก้าพันล้านบาท แต่เราไม่มีกองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้งบประมาณไป แต่ทำไมไม่มีการประมาณก้อนหนึ่งสำหรับที่จะสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยคิดค้นหลักสูตรที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองได้เป็นพิเศษ หรือจะเป็นประโยชน์ต่อวงการอุดมศึกษาของเราทันโลกได้เป็นพิเศษ

มันไม่มีครับ เราก็ได้พยายามทำกันก็ได้ผลพอสมควร แต่ต่อไปนี้ขอ
ให้ท่านมีกำลังใจเพิ่มขึ้นว่าเราจะมีกองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา
ให้มันเริ่มจากเงินประมาณพันล้านบาทที่มีอยู่ในกองทุน ที่เดิมมีเอา
ไว้สำหรับสนับสนุนภาคเอกชนที่ทำมหาวิทยาลัย แต่ว่าภาคเอกชน
แทบไม่ได้เข้ามาใช้เลย เราจึงนำเอาเงินหนึ่งพันล้านบาทนี้ใส่เข้ามา
ในกองทุนใหม่นี้ และก็กระทรวงการคลังก็รับปากเราว่าจะใส่เข้าไป
ให้อีก ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าจะใส่เข้าไปได้สักเท่าไร แต่สมมุติว่าใส่
ได้อีกหนึ่งพันล้านบาทเราก็จะมีสองพันล้านบาทสำหรับปีแรก ก็เป็น
ก้าวแรก ก้าวต่อ ๆ ไปก็จะมีอีก เป็นเรื่องที่เราไม่เคยมีกองทุนเพื่อ
พัฒนาการเพื่อการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็จัดการศึกษา
ตามที่อาจารย์ของตนเองไปเรียนมาจากต่างประเทศ สำหรับ
มหาวิทยาลัยชั้นนำ เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็ส่งอาจารย์ไปเรียนวิชานี้ในต่างประเทศ
อาจารย์กลับมาก็นำมาเปิดสอน นำเอาหลักสูตรของต่างประเทศมา
แปลเป็นภาษาไทย และส่วนใหญ่มาสอนเป็นภาษาไทย และก็สอน
ไปเพื่ออะไร ก็มีความคิดคร่าว ๆ แค่นั้นว่าเป็นไปเพื่อความเจริญ
ก้าวหน้าของวิทยาการและมันคงจะเป็นประโยชน์ของประเทศชาติ
แต่ยังไม่ชัดเจน ใช้ได้ในตอนแรก ๆ ที่เรามีอุดมศึกษาขึ้นมาใหม่ ๆ
ใช้ได้ตอนที่เรายังเป็นทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ในตอนนั้นบรรพบุรุษ
ของเราก็คิดได้ดีที่สุดตามที่สถานการณ์ในขณะนั้น แต่ว่ามาถึงขั้น
ที่พวกเราเข้ามาทำแล้ว ขณะนี้เราจะต้องมีความชัดเจนว่าเราจัดการ
อุดมศึกษาเพื่ออะไร เราต้องคิดจากด้าน Demand Side ให้มากขึ้น

แต่พวกเราถูกฝึกมาให้เป็นนักวิทยาศาสตร์และวิทยาการณจากด้าน Supply Side คือสร้างจาก Basic แล้วก็ต่อยอดขึ้นไปเรื่อย ๆ ตามศาสตร์และศิลป์ของวิชาที่เราเรียน แต่เราไม่ค่อยสันหัดว่าด้าน Demand Side คืออะไร ธุรกิจต้องการอะไร สังคมต้องการอะไร เรายังไม่ซ่าของ กองทุนเพื่อพัฒนาอุดมการศึกษาจะตั้งขึ้นมาทำให้พวกเราซึ่งถนัดการทำงานจากด้าน Supply Side จะซ่าของด้าน Demand Side ด้วย อันนี้ก็เป็นความสำคัญขึ้นอยู่กับว่าเราจะตั้งใครเป็นกรรมการกองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมการศึกษา ในใจผมคิดว่าต้องตั้งจากภาคธุรกิจ ภาคสังคม ที่พอจะนึกออกกว่าอยากจะให้วิทยาศาสตร์วิทยาการเดินมาทางไหนที่จะมาพบกับตนในด้าน Demand Side จะต้องเอานักวิชาการ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย หรือคณะที่ทำจากด้าน Supply Side ที่พอจะมองเห็นว่ามันจะไปบรรจบกับ Demand Side ที่ไหน ผมคิดว่าเรื่องเงินสำคัญนะครับ แต่เรื่องสติปัญญาที่สำคัญไม่แพ้เงิน หรือบางทีจะสำคัญกว่าเงินด้วยซ้ำ เราจะไม่ปล่อยให้มันเป็นแค่เพียงกองทุนพัฒนา แล้วก็ปล่อยให้มันไปเองนะครับ ก็พูดถึงเรื่องนี้แล้วอยากจะเล่าให้ฟังครับว่าผมได้มีโอกาสไปคุยกับคุณธนินท์ เจียรวนนท์ ท่านก็บอกว่าท่านสนใจที่จะทำ Cultured Meat ที่แปลว่า “เพาะเลี้ยง” โดยจะสร้างเนื้อสัตว์จากเซลล์สัตว์ in vitro คือไม่ต้องฆ่าสัตว์เลยแต่จะได้เนื้อสัตว์จากการเพาะเลี้ยงเซลล์ของสัตว์ ท่านก็บอกว่าเป็นอนาคตของอุตสาหกรรมอาหารโลก เป็นอนาคตของอุตสาหกรรมอาหารไทย CP ซึ่งซ่าของเรื่องอาหารสนใจ ก็จะมีทั้ง ไก่ หมู วัว แกะ ก็มีบริษัท

ฝรั่งหลายบริษัทติดต่อเข้ามาอยากที่จะเข้ามา service เคอรี่เจริญ
โภคภัณฑ์ในเรื่อง Cultured Meat แต่ว่าท่านคิดว่าอยากที่จะให้คน
ไทยได้รับประโยชน์ให้มากที่สุด ท่านสนใจที่จะให้มหาวิทยาลัยของไทย
หน่วยงานวิจัยของไทยมาช่วยกันทำ Cultured Meat นี้ขึ้นมา
ซึ่งก็อาจจะมีการสนับสนุน รัฐบาลก็อาจจะใช้กองทุนเพื่อ
พัฒนาการอุดมศึกษาสนับสนุนในกรณีที่ต้องทำเป็นหลักสูตร

ประการที่ 3 คือ เราได้ แบ่งมหาวิทยาลัยเป็น 5 ประเภท
มหาวิทยาลัยของไทยเดิมก็มีประเภทเดียว แล้วเราก็นำเอามหาวิทยาลัย
มาปนกันหมด เป็นมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป บัดนี้เราเห็นแล้วว่าการศึกษา
ไม่แบ่งมหาวิทยาลัยออกเป็นประเภท ไม่น่าจะเป็นคุณ สิ่งที่จะเป็น
คุณมากกว่าก็คือแบ่งมหาวิทยาลัยเป็น 5 ประเภท ไปเสียเลย คือ
1. มหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำ เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล 2. มหาวิทยาลัยที่พัฒนาห้องที่ ท้องถิ่น สังคม ชุมชน เช่น มหาวิทยาลัย
ราชภัฏ 3. มหาวิทยาลัยที่ทำด้านเทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีระดับสูง
ทั้งเทคโนโลยีระดับกลาง และระดับที่เหมาะสมกับประชาชน อันนี้
ก็ได้แก่ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าทั้งหลาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลทั้งหลาย 4. มหาวิทยาลัยที่ทำเรื่องเกี่ยวกับศาสนา
จริยธรรม คุณธรรม เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
(มจร.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสุดท้าย 5. มหาวิทยาลัย
ประเภทอื่น ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยประเภทอื่น ๆ ตอนนี้อย่าให้พวกเขา
ฟังนะครับว่าทางสถาบันเพาะช่างซึ่งเดิมอยู่ที่บรมขมงคลรัตนโกสินทร์
อยู่แถวศาลาเราตอนนี้ก็มีความคิดว่าอาจจะออกมาเป็นสถาบัน

อุดมศึกษา ประเภทศิลปะ สุนทรียะ อารยะ ก็น่าสนใจ เรายังไม่เคยมีมหาวิทยาลัยด้านนี้ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชื่อเป็นศิลปะ แต่ว่าตอนหลังขยายทำหลายเรื่องมาก เขาคงไม่ได้จัดมหาวิทยาลัยเขาเป็นศิลปะ สุนทรียะ อารยะ แต่ว่าเพาะช่างยังไม่ทันขยายตัว ไปครอบคลุมเรื่องอื่น ๆ มากมาย ยังเป็นมหาวิทยาลัยหรือเทียบมหาวิทยาลัยที่มีความเฉพาะทาง ความเฉพาะทางเขาก็มีฝีมือที่เดียว ผมก็ไปตรวจเยี่ยมมาครั้งหนึ่งแล้ว ผลงานดี ๆ สวย ๆ ออกมาได้ เยอะแยะ เขาก็ปรารถนาที่จะเป็นมหาวิทยาลัยประเภทศิลปะ สุนทรียะ อารยะ เราก็ยินดีสนับสนุนครับ การแบ่งมหาวิทยาลัยออกเป็น 5 ประเภทนี้ก็คือเราจะไม่เอาประเภทอื่น ๆ ไปเทียบกับมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นแนวหน้า เราก็จะไม่เอามหาวิทยาลัยวิจัยประเภทหนึ่งไปเทียบอีกประเภทหนึ่ง เราจะเอาไปเทียบกับมหาวิทยาลัยในประเภทเดียวกันเท่านั้น และเราก็ตั้งใจที่จะทำให้มหาวิทยาลัยทั้ง 5 ประเภทนี้ไปสู่ความเป็นเลิศหมด แต่ไปสู่ความเป็นเลิศที่ไม่เหมือนกัน ความเป็นเลิศต้องไม่ uniformity นะครับ ต้องไม่เป็นเอกภาพ เสียทีเดียว แต่ต้องเป็นความ diversity ต้องเป็นความหลากหลาย อันนี้ก็พูดเพื่อจะให้เราเห็นอีกนิดเดียวว่า เป็นการปฏิรูประบบไทยของเราเอง เราไม่ได้ไปลอกเลียนแบบประเทศไหน ในการที่จัดมหาวิทยาลัยเป็นหลายประเภท และผมก็ยังเชื่อว่าเวลานี้ยังไม่มีประเทศใดที่แบ่งมหาวิทยาลัยเป็นประเภทชัดเจนเหมือนที่เรากำลังทำอยู่ในเวลานี้ ผมเชื่อว่าอันนี้จะทำให้มหาวิทยาลัยทั้ง 5 ประเภท ได้รู้ตัวตนของตนเอง DNA ของตนเอง จุดแข็งของตนเอง และทุ่มเททำในเรื่องที่ตนเองมีจุดแข็ง

ประการที่ 4 คือ เมื่อเราแบ่งมหาวิทยาลัยเป็น 5 ประเภท เราก็ให้การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มีมากกว่าเข้าสู่ตำแหน่งผ่านงานวิจัยและตำรา เมื่อก่อนมีอยู่ประเภทเดียวเท่านั้น ต้องใช้วิจัย และ/หรือ ตำรา มีบางแห่ง บางมหาวิทยาลัย มีประเภทอื่น ๆ ด้วยที่ไม่ใช่วิจัยและตำรา แต่โดยทั่วไปก็ยังคงต้องมีวิจัยและตำราประกอบ แม้ว่าจะไม่ใช่เนื้อหาหลักในการที่จะขอตำแหน่ง เวลาที่เราทำการปฏิรูปลงแล้ว โดยคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) ซึ่งผมเป็นประธาน กพอ. ก็ได้กำหนดไปแล้วว่าจะมีการให้ตำแหน่งทางวิชาการผ่านผลงานที่ทำให้แก่พื้นที่ห้องที่ ชุมชน ได้ด้วย โดยไม่ต้องเขียนเป็นตำรา ไม่ต้องเขียนเป็นวิจัย แต่เอาตัวผลงานนั้นมาขอ ผลงานนั้นอาจจะจะเป็นเครื่องสูบน้ำ ผลงานนั้นอาจจะจะเป็นเซรามิกชนิดพิเศษ ผลงานนั้นอาจจะเป็นการเกษตรแบบพิเศษ อาจจะเป็นการผสมพันธุ์พืชแบบพิเศษ ผลงานนั้นอาจจะเป็นอย่างอื่นก็ได้ แต่ว่าไม่ต้องมาแปลงรูปให้เป็นตำราหรือวิจัย ซึ่งความถนัดของคนบางคนถนัดในการสร้างผลงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเขาสร้างผลงานมากมาย แต่ให้เขามาทำผลงานนั้นให้เป็นรูปของตำราและวิจัยเขาใช้เวลานานมาก เพราะเขาไม่สันทัด แล้วเขาก็ไม่ชอบด้วย แต่เมื่อเราแบ่งมหาวิทยาลัยเป็นประเภทแล้ว เราก็ต้องให้การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเป็นรายประเภทด้วย ประเภทที่ 1. คือการนำเอาผลงานที่ทำให้พื้นที่ ห้องที่ ให้แก่ท้องถิ่น ให้แก่สังคม มาขอได้เลยนะครับ ประเภทที่ 2. ที่เพิ่มขึ้นจากวิจัยและตำราก็คือ การใช้นวัตกรรม ใช้ประดิษฐ์กรรม ขอได้เลยนะครับ แต่

อันนี้จะเป็นเรื่องของประดิษฐกรรมกับนวัตกรรม จะต้องบอกได้ว่าเป็นนวัตกรรมอย่างไร เป็นประดิษฐกรรมก็ต้องบอกได้ว่ามีอะไร ถ้าไม่ถึงกับขั้นเป็นนวัตกรรมก็มีอะไรที่โดดเด่นเป็นพิเศษ ไม่ใช่ไปทำซ้ำ ประเภทที่ 3. คือใช้ผลงานด้านศิลปะ สุนทรียะ อารยะ เช่น วาดรูปชิ้นหนึ่งออกมาสวยงาม โดดเด่นมาก ก็ใช้ภาพขอตำแหน่ง แต่งเพลงได้ดี ยกตัวอย่างเช่นท่านอาจารย์ณรงค์ของเราแต่งเพลงได้ดี ใช้ผลงานเพลงขอตำแหน่งได้ ประเภทที่ 4. คือ ผลงานเกี่ยวกับศาสนา จะเป็นการเทศน์ จะเป็นการอธิบาย จะเป็นการเขียนหนังสือเพื่อจะอธิบายเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาทุกศาสนา ไม่จำเป็นจะต้องเป็นพุทธ ใช้ขอตำแหน่งได้ อันนี้ก็จะทำให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งหลาย ซึ่งจริง ๆ แล้วหน้าที่ของท่านก็คือเป็นพระเป็นหลัก ท่านสามารถใช้ผลงานที่ท่านไปกล่อมเกลาคคนในคุกก็ได้ ไปกล่อมเกลาคคนที่เพิ่งจะพ้นจากคุก แล้วก็ธรรมะบำบัดจนเขากลับมาเป็นพลเมืองดี ก็ใช้ขอตำแหน่งได้ และประเภทที่ 5. ขอตำแหน่งด้วยการสอนที่เป็นเลิศได้ สอนที่เป็นเลิศนั้น คร่าว ๆ ก็หมายความว่า ตัวคนที่สอนเป็นแบบฉบับของสิ่งที่ตนเองสอน ถ้าพูดให้มันหยาบคือเป็นบุคลากรพื้นฐานของสิ่งที่ตนเองสอน อันนี้นะครับ ผมคิดว่าระบบของโรงเรียนแพทย์ของเราที่ให้ตำแหน่งศาสตราจารย์คลินิก กับคณาจารย์ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นครู เป็นคนที่ทุกคนเคารพเป็นครู ตอนนี้นำให้ศาสตราจารย์คลินิกก็เป็นศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย ก็ไม่ได้รับโปรดเกล้า แล้วก็ไม่มีเงินประจำตำแหน่ง แต่คนในระดับที่เป็นศาสตราจารย์คลินิกที่เป็นอยู่เวลานี้สามารถจะเป็น

ศาสตราจารย์สอนได้ เป็นศาสตราจารย์สอนก็มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับศาสตราจารย์จากวิจัยและตำรา เท่าเทียมกับศาสตราจารย์แบบผลงานเพื่อพื้นที่ ท้องที่ ชุมชน ศาสตราจารย์จากนวัตกรรม ประดิษฐ์กรรม ศาสตราจารย์จากศิลปะ สุนทรียะ อารยะ ศาสตราจารย์จากศาสนานะครับ อันนี้ก็ฝากมหิตลซึ่งมีโรงเรียนแพทย์ 2 คณะ ไซ้ใหม่ครับ ช่วยทำให้เป็นแบบฉบับ ให้เป็นตัวอย่าง ผมมีความเชื่อมั่นว่ากลไกในการเลือกกว่าใครที่เป็นครู แพทย์ที่ดี ครูทันตแพทย์ที่ดี และครูอื่น ๆ ที่ดีนะ ครูดนตรีที่ดี ครูสังคมศาสตร์ที่ดีนะครับ อันนี้ก็สามารณนำมาขอตำแหน่งได้ นี่ก็เป็นการปฏิรูปประการที่สี่นะครับ ท่านก็ฟังมา 4 ปราบกฎการณนี้ ท่านก็จะเห็นว่ามันแตกต่างกว่าเดิม และแตกต่างกว่าเดิมมาก ปัญหาที่คือต้องทำให้ได้

ปราบกฎการณประการที่ 5 เราจะลดข้อจำกัดของการเรียน ข้อจำกัดของการเรียนไม่จบเพราะเรียนเกินเวลาที่กำหนดเอาไว้ ตอนนี้อธิบายง่าย ๆ ปริญญาตรีเราเรียนไม่เกิน 8 ปี สำหรับหลักสูตร 4 ปี ถูกไหมครับ ถ้าเรียนเกิน 8 ปี จะต้องถูก retire ปริญญาโทก็ดูเหมือนจะ 5 ปี ถ้าเกิน 5 ปีถูก retire ปริญญาเอกจะ 6 ปี ถ้าเกิน 6 ปีถูก retire เราจะยกเลิกการ retire เพราะเหตุผลนี้ แต่ถ้าสอบไม่ได้ต่ำกว่าเกรดเท่าไร ๆ คะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ถึงเท่าไร ๆ อันนี้ก็ retire ได้ ไม่ได้แปลว่าเรียนแล้วไม่ได้ ไม่ได้ตก เรียนไปแล้วเหมือนกันหมด ตั้งใจเรียนหรือไม่ตั้งใจเรียนผลออกมาก็เหมือนกันหมด ไม่ ก็ยังจะมีมาตรฐาน มีความเข้มข้น แต่จะไม่เอาเรื่องเวลามาจำกัด อันนี้การทำเรื่องนี้ก็จะเกิดปัญหาที่จะต้องตามไปแก้เรื่อง

อื่น ๆ แต่ผมก็อยากจะชักชวนพวกเรา ๆ ว่าให้ช่วยกันแก้ปัญหาก็จะเกิดขึ้นนะครับ การจะทำอะไรดี ๆ ทุกครั้งมันก็ต้องไปแก้ปัญหอะไรที่จะทำให้เราทำดี ๆ ได้นะครับ แต่เรื่องนี้เราจะต้องทำ เพราะว่าโลกสมัยนี้บางทีมันไม่ได้อยู่ในมหาวิทยาลัย เด็กเรียนไปสองปีแล้ว คิดว่าความรู้อยู่กับบริษัท อยู่กับภาคเอกชน เด็กก็อยากจะออกไปทำงานภาคเอกชน ทำไปห้ามา ทำไปตั้ง 6 ปีแล้ว แล้วก็ขึ้นมาได้ว่าที่เรียนอยู่นี้ ถ้าปรับปรุงอีกนิดหน่อย อีกสักปีสองปีโดยที่ไปเรียนเพิ่มอีก ก็น่าจะทำให้จบ ก็จะมาเรียนใหม่ได้ ก็จะทำให้การเรียนมันเป็นแบบผู้ใหญ่มากขึ้น แล้วเป็นการเรียนแบบที่ช่วยให้มันสอดคล้องกับโลกที่เป็นจริงมากขึ้น แล้วก็เปิดโอกาสให้ไปเรียนจากภาคปฏิบัติได้ เด็กฝรั่งเดี๋ยวนี้เขาทำ gap years ครับ ปีหนึ่งสองปี แล้วก็กลับมาเรียนอีกทีหนึ่ง ก็ใช้เวลาเรียนปริญญาตรีบางทีก็ 6 ปี แต่ว่าไม่ได้แปลว่าเขาไม่มีคุณภาพนะครับ เมื่อเรียน 6 ปีแล้ว เขากลับมาเป็นคนที่เก่งมาก เยอะแยะ

การปฏิรูปประการที่ 6 ทำไปเมื่อสองอาทิตย์ที่ผ่านมาตัวเองก็คือสถาบันอุดมศึกษา 25 แห่งได้ลงนาม MOU ให้เรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ เช่น เรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเห็นว่าวิชาที่มหาวิทยาลัยมหิดลน่าสนใจก็มาเรียนที่มหิดลได้ หรือแม้กระทั่งเรียนที่จุฬาและเห็นว่าบางคอร์สของสถาบันเทคโนโลยีจอร์เจียน่าสนใจก็มาเรียนได้ ที่ผ่านมานี้มันทำไม่ได้ แต่ตอนนี้เหมือนกับว่าเราเอา talent ของทุกมหาวิทยาลัยมาผูกไว้ด้วยกันหมด แล้วก็เปิดโอกาสให้เด็กของเราเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้หมด ที่ทำมาตอนนี้

ยังเป็นระดับปริญญาโทและปริญญาเอก แต่ผมคิดว่่าก็จะมีระดับปริญญาตรีตามมา เท่าที่ผมฟังมาก็คือทางปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏก็กำลังสนใจที่จะให้เรียนข้ามหลักสูตรได้

ปรากฏการณ์ประการที่ 7 คือ **กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เรียกว่า กยศ.** กำลังออกมาตรการโดยผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว กำลังแก้ไขพระราชบัญญัติ กยศ. แก้ไขที่จะให้นักศึกษา สามารถกู้ยืมเงินเรียนในสาขาที่ประเทศต้องการเป็นพิเศษ รัฐบาล และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถประกาศได้ว่าสาขาเหล่านี้เป็นสาขาพิเศษที่ แล้ว กยศ. ก็จะมีมาตรการให้ เช่น ถ้าพิเศษมาก ๆ ก็อาจจะถึงขั้นไม่ต้องคืนเงินต้น ถ้าพิเศษพอสมควรก็คืนเงินต้นแต่ไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ย หรือคืนเงินต้น จ่ายดอกเบี้ยแต่ให้เวลาคืนยาวนาน ลดดอกเบี้ยอะไรแบบนี้ ก็คือใช้มาตรการทางกู้ยืมเพื่อกระตุ้นให้คนหันไปเรียนสาขาที่ประเทศชาติและสังคมต้องการ เป็นสาขาที่จะทันโลกได้มากขึ้น นั่นก็เป็นปรากฏการณ์ที่ 7

ส่วนประการที่ 8 ผมว่าก็น่าสนใจอีก ไม่ทราบว่่าในประเทศอื่นเขามีหรือเปล่า เราเรียกว่า **sandbox อุดมศึกษา** คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้วตามที่สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติเสนอไป คือหลักสูตรอุดมศึกษาของเรา ไม่ว่าจะปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก จะมีระบบกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ทั้งของมหาวิทยาลัยเอง ทั้งของสิ่งที่เดิมเราเรียกว่า สกอ. ปัจจุบันเรียกให้ถูกต้องก็เป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการ

อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ซึ่งทำหน้าที่แทน สกอ. ในอดีต สกอ. กำหนดมาตรฐานอะไรไว้มากมาย เช่น จะต้องเรียนและเก็บหน่วยกิตรวม ๆ แล้วก็ประมาณ 4 ปี หรือว่ากำหนดเอาไว้ว่าจะต้องมีผู้สอนที่เป็นด็อกเตอร์ มีผู้สอนที่เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์เป็นอย่างต่ำ มีผู้สอนที่เป็นรองศาสตราจารย์เป็นอย่างต่ำ มีกรรมการสอบที่จะต้องเป็นศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์เท่านั้น มีข้อจำกัดอะไรมากมาย อะไรที่ท่านคิดว่าหลักสูตรของท่านดี แต่มันมีอะไรที่มากีดขวางเอาไว้เป็นข้อเป็นกฎเกณฑ์ เป็นข้อห้ามอะไรไว้ ท่านสามารถขอยกเว้นได้หมด โดยขอมาที่คณะกรรมการที่มีผมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นประธาน และนโยบายของผมก็คือจะพยายามยกเว้นให้มากที่สุด แต่ว่าท่านก็ต้องมีเหตุผลจะครบว่ายกเว้นเพื่ออะไร ทำไมถึงยกเว้น และก็จะให้ท่านทำอยู่ 5 ปีโดยประมาณ ถ้า 5 ปีผลออกมาดี เราจะไปแก้ระเบียบอะไรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้ทั่วไปให้เหมือนของท่าน อันนี้ผมว่าน่าสนใจมากครับ หลักสูตรปัจจุบันนี้มีปรากฏการณ์เป็นแบบนี้ครับ คือความรู้ปัจจุบันไม่แน่ว่าจะอยู่ในหอคอยแห่งมหาวิทยาลัยหรือเปล่า อาจจะไปผูกที่โรงงาน อาจจะไปผูกที่หมู่บ้าน อาจจะไปผูกที่ SME อะไรแบบนี้ ซึ่งคนสอนอาจจะเป็นคนเหล่านั้น คนสอบอาจจะต้องเป็นคนเหล่านั้น เวลาอาจจะต้องสั้นลงมา อันนี้ก็เล่าให้ฟังอีกเมื่อวันก่อนไปคุยกับนักธุรกิจใหญ่ คนหนึ่งไม่ขอเอ่ยว่าเป็นใคร ท่านก็มีความเห็นว่า ทำไมเด็กเรากว่า จะทำงานได้ต้องอายุ 22 เพราะว่าเราเรียน 12 ปีในโรงเรียน และก็

มาเรียนอีก 4 ปี ในมหาวิทยาลัยก็ 16 ปี เด็กเริ่มเข้าเรียนก็ประมาณ 6-7 ขวบ ก็กว่าจะเริ่มทำงานจริง ๆ ก็อายุ 22-23 ถ้าเรียนปริญญาโทด้วยก็อายุ 25-26 ถ้าเรียนปริญญาเอกด้วยก็อายุ 30 ถึงจะเริ่มทำงาน ท่านก็บอกว่า ทำไมไม่ทำให้เด็กเริ่มเข้าสู่ทำงานได้ตั้งแต่อายุ 18 ปี อันนี้ก็น่าสนใจอีกเหมือนกัน เราเอาเด็กมาดองเอาไว้ในมหาวิทยาลัย สมัยก่อนก็คิดว่าดี เพราะวามหาวิทยาลัยไม่มีใครทำทนายได้ ไม่มีใครสงสัยว่ามหาวิทยาลัยให้อะไรดีเท่ากับไม่เข้ามหาวิทยาลัยหรือเปล่า แต่เวลานี้โลกมัน disruption คนที่รวย ๆ เวลานี้ทำงานมาตั้งแต่อายุน้อย ๆ มากี่มากมาย ไม่เรียนหนังสือก็มี เรียนนิดเดียวก็มี เรียนเสร็จแล้วก็ออกก่อน จบก่อน ออกกลางเทอม ก็มีครับ เพราะฉะนั้นหลักสูตร sandbox มันจะทำให้เรามีเครื่องมือที่จะทดลองทำ การศึกษาต้องเป็น experimentalize มากขึ้น ปกติเราจะเชื่อการศึกษาเป็น orthodoxy คือเราคิดว่ามีความรู้ชัดเจน แล้วคนที่รู้มากที่สุดก็คือ โดยทั่วไปก็คือศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ระดับ 11 ยิ่งรู้มากกว่าระดับ 10 แล้วก็รู้มากกว่ารองศาสตราจารย์ อะไรแบบนี้ครับ hierarchy อันนี้ก็ถูกทำลายมาก วิชาใหม่ ๆ กำเนิดโดยคนที่จบคือเตอร์มาเมื่อวานนี้ก็เยอะ เกิดมาโดยคนที่ไม่มีปริญญา ก็เยอะ เพราะฉะนั้นเราต้องถ่อมตัว ที่จะลดความเป็นหอคอยของมันลงและไปเรียนรู้จากคนอื่น แล้วเอาสิ่งที่เขาบอกเราเอากลับเข้ามาเป็นหลักสูตรของเราได้ เป็นอะไรที่เราอธิบายได้ คือเราก็จะต้องรักษาสถานะหอคอยของเรา แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ต้องไปจำกัดว่าความรู้มันจะไปอยู่ในหอคอยเท่านั้น เราจะต้องถ่อมตัวและออกจาก

หอคอยเพื่อไปเก็บความรู้และเอากลับเข้ามาสร้างหอคอยของเรา แต่หอคอยของเราต่อจากนี้ก็ต้องเป็นหอคอยที่อย่างน้อยก็เท่ากับ คนข้างนอก จะให้ดีกว่านั้นก็ยิ่งต้องนำอยู่เสมอ เป็นอุดมคติของ มหาวิทยาลัยที่ผมคิดว่ายังใช้ได้ แต่อันนี้จะเป็นไปได้ต้องทำลาย mindset เก่า ๆ อีกมาก อาจารย์จะต้องไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น อาจารย์จะต้องสนใจปฏิบัติมากขึ้น แต่ถ้าเป็นเมื่อก่อน อาจารย์ก็จะบอกว่าไปแล้วก็ประโยชน์ที่ได้มันน้อย เขียนตำราเขียนวิจัยมัน ก็ไม่ได้เอื้อเท่าไรกับการทำงานในโลกปฏิบัติ แต่ตอนนี้ถ้าท่านไป ช่วยบริษัท สมมติบริษัทที่ทำเรื่องอยู่บริษัทหนึ่ง ผมจำชื่อไม่ได้แล้ว ทำเรือรบขายปากีสถาน ชายฟิลิปปินส์ พวกเราที่เรียนวิศวกรรมฯ มาเนี่ย อาจจะไปช่วยเขาทำให้เรือรบของเขา มันยกคลาสขึ้นมาเลย ก็เอา ตรงนี้กลับมาสอนและเอาตรงนี้ขอตำแหน่งด้วย ไม่ต้องขอตำแหน่ง โดยลดรูปให้มันเป็นวิจัยก่อน ลดรูปให้มันเป็นตำราก่อน นำผลงาน เรือรบแบบนี้เสนอได้เลย ตัวอย่างของ sandbox อุดมศึกษาที่สำคัญ ก็มี เช่น BOI ได้ขอให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ร่วมมือกับสภาคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย และสภาคณบดีวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย สร้าง วิศวกร 10,000 คน สร้างนักวิทยาศาสตร์ 10,000 คน ภายใน 3 ปี แต่คนเหล่านี้ต้อง tailor made สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ที่จะมา ลงทุนในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะมาลงทุนที่ EEC เขาต้องการที่จะสอนคนเหล่านี้ให้มากขึ้น เขาต้องการที่จะให้คนเหล่านี้อยู่กับ โรงงานให้มากขึ้น เขาต้องการที่จะให้คนเหล่านี้เรียนให้หน่อยลง เวลา

ที่จะเรียนน้อยลง ซึ่งเราจะทำให้ได้หมด โดยใช้ sandbox ทำให้แล้วคุณภาพของเด็กที่ทำแบบ sandbox ออกมาแล้ว ถ้ามันดีกว่าเราก็สามารถจะไปเปลี่ยนการเรียนการสอนวิศวะและวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เวลานี้ ปรับแก้เลียนแบบหลักสูตร sandbox อันนี้ ให้กลายเป็น เดิมที่เป็น sandbox จะเป็นหลักสูตรทั่วไป นั่นก็เป็นประการที่ 8

การปฏิรูปประการที่ 9 กระทรวง อว. ได้ริเริ่มทำ 2 วิทยาลัยขึ้นมา คำว่า “วิทยาลัย” นี้แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า academy เราจัดตั้งวิทยาลัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย ทำมาแล้วประมาณ 1 ปี ทำหลายอย่าง แต่อย่างที่จะเล่าให้เราฟังเรื่องเดียวเท่านั้น คือเราทำหน้าที่ชุดค้น สืบค้นโดยใช้วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ว่าดินแดนที่ประเทศสยามหรือประเทศไทยตั้งอยู่เวลานี้ มีอารยธรรมสุวรรณภูมิที่เริ่มเมื่อ 2-3 พันปีมาแล้ว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ท่านเห็นสุวรรณภูมิท่านเอาชื่อ ตั้งชื่อสนามบินสุวรรณภูมิ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก พระมหาชนกเรือล่มขณะที่เดินเรือจะไปค้าขายกับสุวรรณภูมิ แต่สิ่งเหล่านี้เราต้องอาศัยวิจัย และวิจัยต้องอาศัยอะไรที่เกินกว่าหนังสือเพราะสมัยนั้นแทบจะไม่มีหนังสืออะไรบันทึกเอาไว้ มีน้อย เราต้องใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้าไปช่วย หาเวลา หาคุณภาพของโบราณสถาน โบราณวัตถุ สืบค้นอายุของโบราณสถานที่ยังเหลืออยู่ เช่น เมื่อเร็ว ๆ นี้เราไปสำรวจคอคอดกระ ตั้งแต่ชุมพรจนถึงระนอง มีโบราณสถานยุคสุวรรณภูมิอยู่ไม่น้อย มี

โบราณวัตถุเหลืออยู่ไม่ใช่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกปัด ถ้าถามผมตอนนี้ในฐานะรัฐมนตรีว่าประเทศไทยควรจะทำคอคอดกระหรือไม่ ผมเปลี่ยนความคิดแล้ว ผมคิดว่าไม่ควรขุด เพราะเสียดายโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ล้ำค่ามาก และถ้าเก็บให้มันเป็นคอคอดกระ เป็น Land Bridge มันจะทำหน้าที่เหมือนในอดีต ในอดีตคอคอดกระจะทำหน้าที่เป็น Land Bridge ไม่ได้เป็นคลอง อันนี้ก็เป็น วิทยาลัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ ที่เราเรียกเป็นภาษาไทยว่า “ธัชชา” มันเปลี่ยนเสียงคำย่อในภาษาอังกฤษของวิทยาลัยอันนี้ แต่เมื่อมันออกเสียงเป็นภาษาไทยแล้วมันแปลว่า “ผู้ถือธงนำหน้า” ก็เป็นชื่อที่เป็นมงคล เราก็รับเอามาเป็นชื่อภาษาไทยของเราคือ “ธัชชา” แต่เวลานี้เรากำลังจะทำ academy ทางด้านวิทยาศาสตร์ด้วย กำลังเริ่ม อยู่ในชั้นนับ 0 นับ 1 อยู่ เราจะเรียกเป็นภาษาไทยว่า “ธัชวิทย์” ธัช ที่แปลว่าธง และเติมวิทย์เข้าไป ตกลงเราจะมี “ธัชชา” กับ “ธัชวิทย์” ธัชวิทย์จะทำเรื่องที่ทำหน้าที่เป็นเหมือน Think-Tank เป็น Brain trust ของรัฐบาลได้ เช่น รัฐบาลอาจจะถามเรามาว่า ควรจะทำอย่างไรกับน้ำทะเลที่ขึ้นมาไม่หยุด Global warming จะทำเชื่อนว่าไทยตรง ก. นั้นดีหรือไม่ ธัชวิทย์ก็จะระดมคนเก่ง คนมีฝีมือ คนที่สนใจทั้งหลายในกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มาช่วยกันให้คำตอบ หรือว่าท่านนายกรัฐมนตรี เคยถามในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ว่าให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ไปช่วยคิดให้หน่อยว่ามีวิธีไหนที่จะตรวจน้ำหนักของรถที่วิ่งผ่านจอได้เลย

ไม่ต้องไปรอตตอนที่จอดที่ตาชั่ง อันนี้ก็มีคนตอบผมมาว่าทำได้ โดยเอาเซนเซอร์มาจับที่เพลารถ คือกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรามีคนเก่งเยอะจริง ๆ ถามอะไรไปจะต้องมีคนรู้สักเรื่องหนึ่งตอบมาได้เสมอ แต่ที่ผ่านมามันกระจัดกระจาย ต่อไปนี้เราจะรวบรวมเข้ามา แล้วก็ธัชวิทย์เนี่ยทำหน้าที่ตรงนี้ประการที่หนึ่งนะครับ ประการที่สองธัชวิทย์จะเป็นที่รวบรวมคนเก่งเป็น excellence center ทางวิทยาศาสตร์ที่ข้ามมหาวิทยาลัย ข้ามหน่วยงานวิจัย เช่น ถ้ามหาวิทยาลัยมหิดล เก่งเรื่องอะไรขึ้นมาสักอย่าง สมมุติเรื่อง cultured meat และกำลังมีคนเก่งมาตรงนี้ก็เราก็จะตั้งสถาบัน cultured meat ภาษาไทยยังไม่รู้ว่าจะเรียกอะไรดี อาจจะเป็นเนื้อสังเคราะห์ หรืออะไรก็ไม่ทราบ แล้วเราก็ไปเอาคนเก่ง เช่น จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มาอีก 2-3 คน จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มาอีก 2-3 คน คัดเลยนะครับ แล้วก็ตั้งชื่อใหม่ มีผลงานออกมา ผลงานอันนี้ก็จะป็นระดับนำในเอเชียหรือระดับนำในโลกในเวลาอันรวดเร็ว เพราะไม่เช่นนั้นธุรกิจที่จะมาลงทุนกับเราเขารอเราไม่ไหว เราจะทำแบบตามใจของเราไม่ได้แล้ว เราจะต้องทำตามความต้องการของธุรกิจหรือของประเทศ เราก็จะทำได้ อันนี้จะช่วยพวกเราในเรื่องของ Subject Rankings กรณีส Times Higher Education หรืออะไรที่มาวัดเราเรื่อย ๆ มหาวิทยาลัยของเราตอนหลังมันกว้างเกินไป จนกระทั่งคณะที่เก่ง ๆ สาขาที่เก่ง ๆ มันถูกเฉลี่ยไปโดยคณะทั่ว ๆ ไป และบางทีถูกเฉลี่ยไปโดยคณะที่ตั้งขึ้นมาใหม่ ๆ เพราะฉะนั้นการจะทำตัวให้ขึ้นมาเป็นอันดับที่อยู่ใน

Ranking ที่เป็นที่พอใจของคนไทยมันใช้เวลานานมาก เราจำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องมี shortcut ทางลัด ทางเลี้ยว ทางเบี่ยง ไปแบบ
คนอื่นทั่วไปไม่ได้ เราก็ต้องไปแบบทางลัด ทางเลี้ยว ทางเบี่ยง ผม
คิดว่าการทำแบบรัชวิทย์มันจะเกิด virtual organization ขึ้นมาที่
เรียกว่าสถาบัน cultured meat เพราะว่าทุกคนก็ยังอยู่ที่เดิมหมด
คนที่อยู่มิดชิดก็อยู่มิดชิด คนที่อยู่แม็โจก็อยู่แม็โจ คนที่อยู่เกษตรก็
ยังอยู่เกษตร แต่มาทำงานเป็นภารกิจชั่วคราว แต่ชั่วคราวจะสำคัญ
กว่าธุรกิจ สำคัญกว่าภารกิจจริง ๆ ภารกิจจริง ๆ ก็จะสอนหนังสือ
ทำอะไรอยู่ แต่ผลงานนี้ก็จะเป็ผลงานร่วมนะครั้บของมหาวิทยาลัย
ที่ส่งคนมาให้เรากับ virtual organization ที่เกิดขึ้นมาใหม่นี้ แต่
มันจะทำคะแนนได้ดี เวียดนามก็ทำอย่างนี้แหละ ตั้งสถาบันอะไรก็
ไม่รู้ขึ้นเต็มไปหมด และก็ได้คะแนนดีเหลือเกิน โดยขณะนี้ Hanoi
university ก็อย่างนั้น ๆ แหละ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเราเป็นแค่นัก
วิชาการอย่างเดียวไม่ได้ เรายังต้องเป็นนักยุทธศาสตร์ นักยุทธวิธี
ด้วย จะเป็นแบบนั้นได้เราจะต้องออกจาก comfort zone ของ
ศาสตร์ของเราอย่างเดียว สนใจโลกกว้างขึ้น ซึ่งผมเชื่อว่าพวกเรา
ทำได้ โดยเฉพาะมิดชิดทำได้

การปฏิรูปประการที่ 10 เราได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริม
การใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ในหมู่คนที่ทำพระราช
บัญญัตินี้เดิมเราเรียกว่า Thai Bayh-Dole Act เรียกตามชื่อรัฐ
บัญญัติฉบับนี้ของสหรัฐ ซึ่งเป็นต้นแบบ ประเด็นคือว่าเมื่อออกพระ
ราชบัญญัตินี้แล้ว งานวิจัยจะเป็นของผู้ลงทุนวิจัยและผู้ทำวิจัย งาน

วิจัยจะไม่เป็นของผู้ให้ทุน สมัยก่อนนี้ฟองงานวิจัยเสรีก็ต้องเป็นของผู้ให้ทุน เช่น ของ วช. เป็นต้น แต่แล้ว วช. ก็ไม่สามารถที่จะเอาไปทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ หรือบริการได้ วช. ก็จะทำแต่เรื่องการให้ทุนวิจัยเท่านั้น ธรรมศาสตร์ จุฬา มหิดล ที่เป็นผู้ขอทำวิจัย ก็ไม่ใช่เจ้าของงานวิจัย นักวิทยาศาสตร์ที่เป็นคนทำ นักวิชาการที่เป็นคนทำ ก็ไม่ใช่เจ้าของผลงานวิจัย แต่ปัจจุบันนี้เรากำลังถ่ายโอนสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ผู้ทำวิจัย ให้แก่ผู้ขอรับทุนวิจัย มหาวิทยาลัยก็เอาไปทำประโยชน์ได้ โดยรูปการต่าง ๆ ที่จะจัดตั้งเป็นภาคธุรกิจ ทำได้หมด เหมือนกับที่มหาวิทยาลัยชิงหัว (Tsinghua University) ทำในจีน มหาวิทยาลัยชิงหัว ตอนนี้เป็นมหาวิทยาลัยที่ทำรายได้จากการเป็นเจ้าของผลงานวิจัยมากมาย มหาศาล ผมคิดว่ามหิดลมีงานวิจัยต่าง ๆ มากมาย ถ้าพระราชบัญญัติอันนี้เกิด ตอนนั้นมันเกิดอยู่แล้วและกำลังอยู่ในขั้นที่จะออกกฎหมายลูก เพื่อที่จะทำให้งานทุกอย่างมันเรียบร้อย จะนำไปสู่การที่งานวิจัยจะไม่อยู่แต่ในหิ้งเท่านั้น มันจะออกมาสู่ห้าง มันจะออกมาสู่สังคม มันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ประเทศชาติมากขึ้น

นี่ก็เป็นการปฏิรูป 10 ประการที่ผมคิดว่าหลังจากที่เราได้ลงเรือลงแรงตั้งแต่ 4 ปีก่อน ที่ท่านนายกรัฐมนตรีกับท่านทั้งหลายที่ผมเอ่ยนามมาเบื้องต้นได้คิดที่จะทำกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ขึ้นมาครับ คิดที่จะรวมกระทรวงคิดที่จะนำงานที่เมื่อก่อนอยู่แบบแยก ๆ กันหมด และอุดมศึกษาของเราไม่มีรัฐมนตรีว่าการมา 20 กว่าปีแล้ว เรามีแต่รัฐมนตรีช่วย

ว่าการศึกษาธิการที่มาดูมหาวิทยาลัย ตอนที่ทำก็คิดเพียงว่าขอรอดูแต่ละมหาวิทยาลัยก็พยายามช่วยเหลือตัวเอง เวลานี้ผมขอมารายงานให้พวกท่านฟังว่ากระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตั้งแต่ผมมาว่าการได้ทำ ก็ไม่ได้ทำอะไรใหม่เสียทีเดียว ทำเรื่องที่บรรพชน หรือ predecessor ได้ทำมา ทำต่อไป มีอะไรที่เป็นของผม ของท่านปลัด แต่ก็ไม่อยากจะอวดอ้างว่ามากมายนัก เราได้พยายามทำและก็ทำอย่างรวดเร็ว กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตั้งมา 2 ปีเศษเท่านั้น เดือนพฤษภาคมนี้ถึงจะ 3 ปี แต่งานต่าง ๆ ที่เป็นงานปฏิรูปได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว และผมคิดว่ามันจะหยุดไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องอยู่ที่มหาวิทยาลัย อยู่ที่สำนักวิจัย สถาบันวิจัยทั้งหลายเป็นสิ่งสำคัญ รัฐมนตรีทำงานที่คนอื่นทำไม่ได้ แต่รัฐมนตรีก็ทำอะไรที่คนอื่นทำไม่ได้ทั้งหมด หลายเรื่องไม่มีความรู้ ต้องอาศัยคนเก่ง คนดี คนที่สามารถในมหาวิทยาลัย เนื่องจากมาพูดที่มหาวิทยาลัยมหิดล มีมากมายทีเดียวที่จะต้องทำ เรามาพูดมาฟังกันวันนี้ เพื่อเป็นเกียรติยศกับท่านอาจารย์ ชัชวาล โอสถานนท์ ท่านเป็นผู้บุกเบิก ท่านเป็นผู้ก่อตั้ง ท่านเป็นผู้เสียสละ เราอย่าไปคิดว่าเป็นเพียงทายาทของท่านเท่านั้น ถ้าเราคิดเพียงเท่านั้น เราจะเข้าสู่โหมดคนปกติทันที แต่อาจารย์ชัชวาล เป็นโหมดที่เกินคนธรรมดา เป็นคนที่บุกเบิก คนที่บุกเบิกนั้นเป็นคนทำงานในสภาพการณ์ที่ลำบาก งบประมาณก็มีไม่มาก ดึกก็ยังไม่มีความสำคัญสำหรับบางอธิการบดี ท่านอาจารย์ชัชวาลตอนนั้น ที่ตรงศาลายานี้ก็ยังไม่มีความสำคัญ ท่านก็ทำงานอยู่ น่าจะเป็นที่ฝังธนู ก็ไม่ได้สะดวก

สบาย ไม่ได้สวยหรืออะไร งบประมาณก็เริ่มจากมินิต ๆ หน่อย ๆ ราย
ได้ในการเป็นผู้บริหารก็คงไม่ได้สูงอะไร คนที่ช่วยท่านทำก็ไม่ได้อะไร
เชื่อผมเถอะครับทำงานที่ได้เงินเยอะ ๆ บางทีไม่ได้งานใหญ่ ๆ แต่
งานที่ทำฟรีมักจะได้งานที่ยิ่งใหญ่มาก ส่วนตัวผมเองนั้น บางทีผม
ได้งาน ได้งบวิจัยมาเยอะแยะ แต่ว่างานวิจัยที่ผมอยากทำและผม
ทำเอง ผมควักกระเป๋าทำ สู้ไม่ได้ หรือว่างานที่ทำอยู่ตอนนี้ไม่ใช่
งานที่ได้อะไรคืนนักในแง่ส่วนตัว แต่ผมพบว่ามันจะเป็นงานที่เป็น
ประโยชน์มากก็บวงการอุดมศึกษาของเรา ผมก็อยากจะเชิญชวน
พวกเราในโอกาสที่เรามาร่วมรำลึกถึงเกียรติคุณ รำลึกถึงคุณงาม
ความดีของท่านอาจารย์ชัชวาล โอสถานนท์ จงเป็นนักประดิษฐ์ จง
เป็นนักบุกเบิก เป็นนักก่อการ นักทำการใหญ่ไปตลอดชีวิต แม้ว่า
โดยภาพลวงตาเวลานี้เราเป็นทายาทของท่านอาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ คือ
ท่านอาจารย์ชัชวาล แต่จริง ๆ แล้วเราต้องสวมจิตใจเหมือนท่าน
อาจารย์ชัชวาลตลอดไป การปฏิรูปที่ผมบอกว่าเริ่มขึ้น จึงจะได้เกิด
แบบไม่หยุดยั้ง เราจะต้องไปคิดว่าเมื่อสิ่งที่ผมคิดคิดมาเองก็คงจะ
มากมาย เห็นว่าจะไปทำ Retreat กันเร็ว ๆ นี้ แต่สิ่งที่กระทรวงการ
อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทำมา ท่านทั้งหลาย
เป็นสมาชิกที่สำคัญของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม ช่วยกรุณารับไปทำด้วยอย่างกระตือรือร้น เพราะว่า
ถ้ามหาวิทยาลัยมหิดลช่วยอุดมศึกษาไทยก็เขยื้อน ความเป็นเลิศ
ของท่าน ขนาดของท่าน งบประมาณของท่าน มันเป็นธงนำ ธงนำ
นั้นไม่อยู่ที่กระทรวงเท่าไรหรอก แต่กระทรวงก็จะทำอะไรที่

มหาวิทยาลัยทำไม่ได้ จะช่วยมหาวิทยาลัยทำ แต่ว่างานจริง ๆ จะอยู่ที่มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยที่สำคัญที่สุดมหาวิทยาลัยหนึ่งก็คือมหาวิทยาลัยมหิดล จะต้องสวมจิตใจแบบเจ้าฟ้ามหิดล จิตใจแบบอาจารย์ชัชวาล ที่ได้ตีเพราะการศึกษา ไปเรียนมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลก เจ้าฟ้ามหิดล ทรงศึกษาที่โรงเรียนแพทย์และโรงเรียนสาธารณสุขของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ดีที่สุดในโลก แต่ท่านเอาสิ่งที่ท่านรับมามาปรับใช้ประชาชน จะเป็นหมอได้ท่านต้องไปรักษาที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิคจังหวัดเชียงใหม่ที่ลำบากมาก ท่านนำเอาสิ่งที่เป็นเลิศของท่านไปช่วยคนที่ลำบากที่สุด ความยิ่งใหญ่ของมหิดล ถ้าเป็นยิ่งใหญ่เพื่อมหิดลเองก็ควรแก่การชมเชยอยู่ แต่ว่าผมอยากให้เห็นมหิดลเป็นเหมือนที่สมเด็จพระราชบิดาท่านสอนเอาไว้ว่าจงเอาความเป็นคนมากกว่าความรู้มากกว่าวิชาชีพ เอาสิ่งที่ดี โอกาสที่ดีที่ได้ไปทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด ท่านจะต้องเป็นคนที่ไม่ใช่พามหาวิทยาลัยมหิดลไปข้างหน้าเท่านั้น แต่ท่านจะต้องมาช่วยให้อุดมศึกษาของไทยเดินไปข้างหน้าให้ได้มากที่สุดด้วยความเก่ง ความดี และความสามารถ และความเสียสละของท่าน ทำอย่างไรที่จะทำให้ท่านศาสตราจารย์ชัชวาล โอสถานนท์อยู่ในใจของเราตลอดไป ผมคิดว่าต้องสวมจิตใจแบบอาจารย์ชัชวาล โอสถานนท์ อย่าคิดเป็นอันขาดว่าเราเป็นเป็นคนยุคหลังแล้ว อย่าคิดเป็นอันขาดว่าเราคิดถึงแต่เรื่องเงินเดือนของเรา รายได้จากวิจัยของเรา ตีagramที่เราจะต้องเกิดขึ้น ห้องทำงานที่จะต้องดีขึ้น ผมคิดว่าต้องคิดตลอดเวลาว่ามึงบประมาณมากเราก็

จะทำมาก มีงบประมาณน้อยเราก็จะทำมาก ไม่มีงบประมาณก็จะทำต่อ อันนี้ถึงจะเป็นคนที่สมกับเป็นทายาทของอาจารย์ชัชวาล โอสถานนท์ ไม่ใช่เป็นทายาทในความหมายที่เป็นผู้รับดอกผลแล้ว แล้วก็คิดแต่เรื่องประจำของท่าน แต่ต้องสวมหัวใจเหมือนบรรพชนของเราเหมือนอาจารย์ชัชวาล โอสถานนท์ ในวันนั้นท่านคงไม่คิดว่าปี พ.ศ. 2512 ปีที่มหาวิทยาลัยมหิดลเกิด ท่านคงไม่ได้คิดว่าในปี พ.ศ. 2565 ในวันนี้มหาวิทยาลัยมหิดลจะเติบโต ยิ่งใหญ่ เข้มแข็ง และเป็นผู้นำของวงอุดมศึกษาของประเทศไทยมาจนถึงขณะนี้

ผมขอจบปาฐกถานี้แต่เพียงแค่นี้ ขอความสุข สวัสดิ์ ท่านผู้บริหารของมหาวิทยาลัย ท่านสมาชิกของมหาวิทยาลัย ขอให้มหาวิทยาลัยมหิดลก้าวต่อไปเป็นธงนำที่สำคัญของอุดมศึกษาไทยตลอดกาล ขอขอบคุณครับ

เอนกประสงค์ : แง่คิด-ความรู้ ใช้ได้ตามอัธยาศัย

ศ. (พิเศษ) ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เอนก เหล่าธรรมทัศน์.

เอนกประสงค์ : แง่คิด-ความรู้ ใช้ได้ตามอัธยาศัย.-- กรุงเทพฯ :

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2565.

272 หน้า.

1. กษัตริย์ผู้ครองนคร -- ไทย. 2. ไทย -- การเมืองและการปกครอง.

I. ชื่อเรื่อง.

321.6

ISBN 978-616-593-616-3

ถอดเทป และเรียบเรียงบทความโดยคณะทำงานทำนุรัฐมนตรี

ศ. (พิเศษ) ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์

ดร. อรณก พรพรรณรักษา

ดร. ทรงพล มั่นคงสุจริต

ดร. คณิต สวัสดิ์

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2565

เผยแพร่ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

ออกแบบปก ชนกพร ถิ่นพังงา

รูปประกอบเล่ม ชนกพร ถิ่นพังงา

รูปเล่ม ณัฐธิดา เย็นบำรุง

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี. จำกัด // 02-497-6183

